1998 Nobel Edebiyat Ödülü

JOSÉ SARAMAGO

Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş

5. BASIM

Çeviren: MEHMET NECATİ KUTLU

KIRMIZIKEDİ

José Saramago

Portekizli yazar, şair, oyun yazarı ve gazeteci José Saramago, 16 Kasım 1922-18 Haziran 2010 tarihleri arasında yaşamıştır. Kitaplarının satış rakamı sadece Portekiz'de iki milyonu geçmiş, yapıtları 25 dile çevrilmiştir. Din konusundaki görüşleri nedeniyle yapıtları Portekiz Hükümeti tarafından sansürlenince Kanarya Adaları'nda Lanzarote'ye yerleşen yazar, ölümüne kadar burada yaşamıştır. Şöhrete ancak ellili yaşlarında, *Baltasar ile Blimunda* adlı romanıyla kavuşan Saramago, 1969'dan ölene kadar Portekiz Komünist Partisi'nin bir üyesi olmuştur. Yapıtlarında mitleri, ülkesinin tarihini ve gerçeküstü imgelemi kullanan yazar, pek çok önemli ödül almış, 1998 yılında da Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olmuştur. Saramago'nun Kırmızı Kedi Yayınevi'ndeki diğer kitapları: *Kabil, Bütün İsimler, İsa'ya Göre İncil, Çatıdaki Pencere, Yitik Adanın Öyküsü, Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş, Baltasar ile Blimunda, Filin Yolculuğu, Kopyalanmış Adam, Bilinmeyen Adanın Öyküsü* ve *Suların Sessizliği*.

Mehmet Necati Kutlu

1968'de Ankara'da doğdu. Ortaokulu Venezuela'nın başkenti Karakas'ta, liseyi Ankara'da bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı'nda lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisansını ve doktorasını da Ankara Üniversitesi'nde yaptıktan sonra, halen profesör olarak aynı bölümün Anabilim Dalı Başkanlığı görevine devam etmektedir. Akademik yayınları Türkçe ve İspanyolca çeşitli dergilerde yayımlanmaktadır. *Türkiye'de Bir Gezgin Şövalye, Nogales Méndes; Nâzım Hikmet Havana'da; Tılsımdan İnanca, Başlangıcından XII. Yüzyıla Kadar Latin Amerika Edebiyatı* adlı çalışmaları kitaplaştırılan M. Necati Kutlu, *XX. Yüzyıl Latin Amerika Öyküleri* adlı bir seçkiyi derleyip çevirmiş, Eduardo Galeano'nun *Gölgede ve Güneşte Futbol* yapıtını ise Ertuğrul Önalp ile birlikte dilimize kazandırmıştır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 228
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 23

Özgün adı: *As Intermitências da Morte*

Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş
José Saramago
Çeviren: Mehmet Necati Kutlu

© José Saramago and Editorial Caminho, SA, Lisboa, 2005
by arrangement with Literarische Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am Main, Germany
Bu kitabın Türkçe yayın hakkı Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2013

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Editör: Mert Tanaydın
Son Okuma: Serra Tüzün
Kapak Tasarımı: Ayşe Nur Ataysoy
Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Bu kitabın ilk baskısı 2007 yılında yapılmıştır.
Kırmızı Kedi'de Birinci Basım: Temmuz 2013, İstanbul
Kırmızı Kedi'de Beşinci Basım: Eylül 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4764-45-7
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com / www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

José Saramago

ÖLÜM BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ

Çeviren: Mehmet Necati Kutlu

ROMAN

KIRMIZIKEDI

Evim Pilar'a...

İnsan olmanın ne demek olduğunu her geçen gün daha az bileceğiz.

Kehanetler Kitabı

Mesela ölüm hakkında daha fazla düşünür, – ve aslında bunu yapmak için dilin yeni tasarımlarına, yeni alanlarına ihtiyaç duymaması garip gelecektir.

Wittgenstein

Ertesi gün hiç kimse ölmedi. Bu olay, yaşamın temel kurallarına taban tabana zıt olduğundan, insanların ruhlarında büyük bir huzursuzluğa neden olmuş, her açıdan etkilemişti, zira dünya tarihinin kırk ciltlik külliyatında göstermelik için bile olsa böylesi bir duruma rastlanmıyordu; bütün gün geçtiğinde, gündüzüyle gecesiyle, sabahıyla akşamıyla, yirmi dört saat boyunca, ne hastalıktan, ne ölümcül bir kaza sonucunda, ne de sonuna kadar götürülmüş bir intiharın neticesinde hiçbir şekilde hiç kimsenin ölmediği görülüyor, hiç kelimesi durumu özetliyordu. Tatil dönemlerinde son derece yaygın olan ve alkol duvarının aşılmasıyla neşeli sorumsuzluk halinin birbirleriyle yarışarak, karayollarında kimin ölüme daha çabuk ulaşacağına karar verdikleri o bildik otomobil kazalarından birinde bile hiç kimse ölmemişti. Yılbaşı ardında o alışılageldik ölümler serisini bırakmadan geçmişti, yaşlı ve huysuz atropos[1] makasını bir günlüğüne bırakmış gibi görünüyordu. Buna karşın kan dökülmüştü, hem de azımsanamayacak miktarda. Şaşkın, kafaları karışık, dehşet içinde, kalkan midelerini zorla bastıran itfaiyeciler, paramparça araba enkazı içinden acınacak hale gelmiş insan vücutları çıkartıyorlardı, ki bu insanlar, matematiksel bir mantıkla incelendiğinde ölmüş, hem de iyice ölmüş olmalıydılar, buna karşın yaralarının ağırlığına ve aldıkları şiddetli darbelere rağmen yaşamakta direniyor ve ambulansların iç paralayıcı siren sesleri içinde hastanelere nakledi*liyorlardı. Bu insanların hiçbiri yolda ölmeyecekti ve tamamı,*

---

1 Yunan mitolojisinde kader tanrıçalarından üçüncüsü.

tıbbın en kötümser beklentilerini boşa çıkaracaklardı. Bu zavallının iyileşmesi mümkün değil, onu ameliyat ederek vakit kaybetmeye gerek yok, diyordu cerrah yüzüne maskeyi takmakta olan hemşireye. Gerçekten de bir önceki gün bu talihsizin kurtulmasına belki de imkân olmayacaktı, ancak son derece açık bir şey vardı, kurban bugün ölmeyi reddediyordu. Burada olanlar bütün ülkede de aynen yaşanıyordu. Yılın son gününün gece yarısına kadar kurallara harfiyen uyarak ölümü kabul eden kişiler vardı; son derece yalın bir şekilde, konunun temeline inerek durumu, hayat bitti, şeklinde ifade edenler olsun, o son dakika geldiğinde durumu, daha mütevazı ya da gösterişli, binbir şekilde ifade edenler olsun, hepsi için bu böyleydi. Söz konusu olan kişi itibarıyla tüm diğer vakalardan farklı olan ise son derece saygın bir ihtiyar olan ana kraliçeydi. O otuz bir aralık gününün yirmi üçüncü saatinin elli dokuzuncu dakikasında hiç kimse bu soylu hanımefendinin yaşamı için iddiaya girmez, böyle bir iddia uğruna ortaya yanık bir kibrit çöpü bile koymazdı. Tüm ümitler yitirilmiş, doktorlar kesin kanıtlar karşısında boyunlarını bükmüşler, kraliyet ailesi, unvan sırasıyla hasta yatağının etrafına dizilmiş, tevekkül içinde kraliçenin son nefesini vermesini bekliyorlardı, ana kraliçenin dudaklarından dökülecek, sevgili torunları prens ve prenseslerin ruhsal gelişimlerine yönelik yapıcı bir kelam ya da tebaanın gelecek nesillerinin nankör hafızalarına yönelik güzel bir yuvarlak cümle beklentisi içindeydiler. Ama sonra hiçbir şey olmadı, zaman adeta durmuş gibiydi. Ana kraliçe ne düzeldi ne ağırlaştı, kırılgan bedeni boşlukta asılı kalmış gibi yaşamın kıyısında sallanıyordu ve her an öbür tarafa düşecek gibiydi, ancak yaşamı bu tarafa, ölümün, kendine özgü, kim bilir ne tür bir kaprisle ördüğü, incecik bir iplikle bağlıydı. Artık ertesi gündeyiz ve anlatının başında belirtildiği üzere o gün hiç kimse ölmeyecekti.

Yeni yıl girdikten sonra, hatta daha kesin bir dille ifade etmek gerekirse içinde bulunduğumuz bir ocak gününün sıfırıncı saatinden itibaren, tüm ülkede herhangi bir ölüm vakası kaydedil-

mediğine dair dedikodular dolaşmaya başladığında, akşamüzeri olmuştu bile. Dedikoduların temelinde ana kraliçenin kalan azıcık yaşamından vazgeçmemek için ortaya koyduğu şaşırtıcı direnişin bulunduğu düşünülebilirdi. Ancak durum pek öyle değildi, sarayın basın müşavirliği tarafından iletişim organlarına dağıtılan ve kelimeleri özenle seçilen, olağan tıbbi açıklamaya göre, soylu hastanın durumunda gece boyunca yalnızca gözle görülür bir iyileşme kaydedilmekle kalınmamış, sağlık durumunun tamamen normale dönmesinin mümkün olabileceğini gösteren bazı gelişmeler bile yaşanmıştı. Dedikodu ilk bakışta, abartılı merasim ve cenaze haberlerine meraklı bir haber ajansından kaynaklanıyor gibi görünüyordu, Görünüşe bakılırsa kimse yılın ilk günü ölmeye niyetli değil, hastanelerde de durum farklı değildi, Yirmi yedinci yataktaki adam da ne ölüyor ne kalıyor, trafik polisinin sözcüsü de benzer ifadeler kullanıyordu, Bu kadar çok trafik kazası meydana gelmiş olmasına karşın tek bir kişinin dahi ölmemiş olması çok esrarengiz bir durum. Gerçek kaynağı hiçbir zaman ortaya çıkarılamamış olan –gerçi daha sonra olacaklara bakıldığında bunun hiçbir önemi yoktu– dedikodu çabucak gazetelere, radyolara, televizyona ulaştı ve bir anda yönetmenlerin, yardımcılarının, haber müdürlerinin, yani dünya tarihinin önemli olaylarının kokusunu çok uzaktan almak için yetiştirilen ve işlerine geldiğinde bunları daha da büyütmek için gerekli donarıma sahip insanların dikkatini çekti. Birkaç dakika içinde onlarca muhabir sokaklara çıkmış, önlerinden geçen her canlıya soru sormaya başlamışlar, aynı anda haber merkezlerinin hummalı ortamlarındaki telefonlar da çılgınca titreşimlerle hareketlenmişti. Hastaneler, kızılhaç, morg, cenaze levazımatçıları, polis, hepsi arandı, tabii gizli polisin arananların dışında kalması anlaşılabilir bir durumdu, ve hep aynı veciz sözleri içeren cevaplar alındı, Hiç ölen yok. Genç bir televizyon muhabirinin ise şansı yaver gitmiş, yanından geçerken gözü kamerasına takılan bir yaya ona, ana kraliçeninki ile tıpatıp aynı olan bir olayı ilk elden anlatmıştı,

Gece yarısına ramak kalmıştı, diye sözlerine başladı, can çekişir gibi görünen büyükbabam, saat kulesinin son vuruşundan biraz önce birdenbire gözlerini açtı, atacağı adımdan pişman olmuş gibiydi adeta ve ölmedi. Muhabir hanım, duyduklarından öylesine etkilenmişti ki, adamın yalvarışlarına ve karşı çıkışlarına aldırmaksızın onu kanala ait araçlardan birinin içine doğru itti; Hanımefendi lütfen, yapamam, eczaneye gitmem lazım, büyükbabamın ilaca ihtiyacı var, şeklindeki itirazları dinlemeyerek, Yürüyün, benimle gelin, büyükbabanızın artık ilaca ihtiyacı yok, diye bağırıp arabadakilere kanalın binasına geri dönme talimatını verdi. O esnada kanalda doğaüstü olaylarla ilgili bir açıkoturumun son hazırlıkları yapılmaktaydı, görünüşe bakılırsa programın alelacele bulunmuş üç konuğu iki ünlü büyücü ile tanınmış bir falcıdan ibaretti ve hiçbir şeye saygı duymayan birtakım zibidilerin ölümün grevi olarak adlandırmaya başladıkları bu olgu hakkındaki fikirlerini ortaya koyacaklardı. Saygın hanım muhabir esasen büyük bir yanılgı içindeydi, çünkü haber kaynağının sözlerini, kelimelere gerçek anlamlarını yükleyerek anlamış ve ölüm döşeğindeki hastanın gerçekten de atmak üzere olduğu adımdan vazgeçtiğini düşünmüştü, diğer bir deyişle adam ölecek, bitecek ya da kalıbı dinlendirecekken bir anda geriye dönmeye karar vermişti. Oysa mutlu torunun sarf ettiği sözcükler, adeta sözcüğünü içeriyordu ve bu kavram, pişman oldu kavramından oldukça farklıydı. Sözdizimiyle ilgili biraz sağduyu ve dilbilgisinin inceliklerine biraz daha aşinalık bu yarılgıyı önleyebilir ve zavallı kızın daha sonra müdüründen yediği papara esnasında işittiği sözler nedeniyle kıpkırmızı kesilmesini engelleyebilirdi. Her ikisinin de öngöremedikleri ise canlı yayında söylenen ve akşam haberlerinde banttan bir kez daha verilen bu sözlerin milyonlarca kişi tarafından aynı şekilde, yanlış olarak anlaşılacağıydı; bu durumun sonucunda da göz açıp kapayıncaya kadar, salt iradeye bağlı olarak ölümün üstesinden gelinebileceğine inanan bir vatandaş kitlesi oluşacak ve bu kitle o zamana dek meydana

gelen sayıca bu kadar çok ve haksız ölüm vakasının, geçmiş nesillerin irade zayıflığına bağlanabileceğine, bu durumun önüne geçilebileceğine kalben inanmaya başlayacaktı. Olup bitenler bu kadarla da kalmadı. Algılanabilir nitelikte herhangi bir gayret sarf etmeksizin ölümün üstesinden gelindiğini gözlemleyen insanlar arasında, daha ihtiraslı beklentilere sahip bir kitle hareketi oluştu ve bu harekete mensup olanlar, zamanın başlangıcından beri insanoğlunun sahip olduğu en büyük düş olan, dünyada geçirilecek sonsuz bir yaşam mutluluğunun, soluduğumuz hava ya da her gün doğan güneş gibi artık herkesin ulaşabileceği bir imkân haline geldiğini ilan ettiler. Seçmen kitleleri tam bir fikir birliğine varmasa da, iki eğilim bir şekilde uzlaşarak, o önemli dönüm noktasında ölüme karşı çıkan ve yenilgiye uğratan zatı, oynadığı öncü rolden dolayı onursal başkanlığa getirdiler. Görüldüğü kadarıyla, bahse konu olan ihtiyarın o an itibarıyla içinde bulunduğu ve geriye dönüş ihtimalinin de ufukta görünmediği derin koma hali üzerinde ise pek durulmadı.

Aktarmaya çalıştığımız son derece özel durumu izah etmek için kriz kelimesi en uygun ifade olmasa ve bunun ötesinde, ölümün ortadan kalkması ile beliren avantajlı durumu kriz kelimesiyle özdeşleştirmek en basit mantıksal yoruma göre dahi saçma, tutarsız ve adaletsiz sayılsa bile, haber alma özgürlüklerine düşkün bazı vatandaşlar, bu aşamada hiçbir varlık belirtisi ortaya koymayan hükümete neler olduğunu kendi kendilerine sormaya başladılar. Sağlık bakanı bir toplantıdan diğerine geçerken oluşan kısacık zaman diliminde gazetecilerin sordukları ısrarlı sorulara, elde yeterli veri bulunmadığı göz önünde bulundurularak, yapılacak herhangi bir resmi açıklamanın erken ve zorlama bir açıklama olacağını anlatmış ve şöyle devam etmişti, Ülkemizin dört bir yanından gelen bilgileri bir araya getirmeye çalışıyoruz, gerçekten de hiçbir yerden ölüm haberi gelmiyor, ancak herkes gibi bizler de bu duruma hazırlıksız yakalanmış olduğumuzdan dolayı, bu olguyla ve gerek şu anda gerekse ileride doğuracağı sonuçlarla ilgili

bir yorum yapma durumunda değiliz. İş bu raddede kalabilir ve durumun zorluğu göz önünde bulundurulduğunda bu kadar bir açıklama da yeterli bulunabilirdi. Ancak özellikle de iktidardaki siyasetçilerde görülen, olur olmaz her durumda insanlara sakin olmalarını telkin etme ve onları her ne pahasına olursa olsun telaşlandırmama güdüsü ya da alışkanlığı içinde, neredeyse mekanik, hatta otomatik bir şekilde hareket eden bakan, açıklamaya koyduğu son nokta ile bir çuval inciri berbat etti, Sağlık bakanlığının en üst düzeydeki yetkilisi olarak, beni dinleyenlerin, herhangi bir endişeye mahal verecek bir durum bulunmadığından emin olmalarını temin ederim, Değerlendirmenizi doğru anladıysam, diye söze başladı aynı esnada bir gazeteci, fazla alaycı görünmemeye çalışarak, ülkede hiç kimsenin ölmemesini endişe verici bulmuyorsunuz, Öyle, diye yanıtladı bakan, başka sözcüklerle ifade etmiş olsam da anlatmak istediğim buydu, Sayın bakan, size daha düne kadar insanların ölmekte olduğunu ve bu durumun endişe verici olabileceğinin kimsenin aklından bile geçmediğini hatırlatmama müsaade edin, Doğrudur, doğal olan ölmektir ve ölümler ancak doğal gidişatın dışına çıktığında ve artış kaydettiğinde endişe verebilir, örneğin salgın hastalık ya da savaş durumlarında, Ancak tam da ölmeye niyetli kimsenin bulunmadığı şu durumda siz bizlerden soğukkanlı olmamızı istiyorsunuz, Durum en hafif ifadeyle oldukça çelişkili olduğunda benimle birleşeceğinizi düşünüyorum, Endişe sözcüğünün çok uygun olmadığını ve bu terimi alışkanlıkla kullandığınızı anlıyorum, ancak titizlikle uygulamaya çalıştığım sorumlu gazetecilik ilkeleri uyarınca ben mümkün olduğu ölçüde uygun ifadeleri kullanmaya çalışırım, bu çerçevede lütfen endişe yerine başka hangi sözcüğü kullanacağınızı bana söyler misiniz. Israr karşısında hafifçe kızan bakan, soğuk bir tarzla yanıtladı soruyu, Bir değil, beş sözcük söyleyeceğim size, Hangi sözcükler bunlar, sayın bakan, Boş hayalleri boşu boşuna büyütmeyin, bu cümle ertesi gün çıkacak gazeteler için şüphesiz iyi ve dürüst bir manşet olurdu, ancak müdür yazıişleri

müdürüyle görüştükten sonra, halkın coşkusunu bir kova soğuk suyla söndürmenin, ticari olarak da uygun olmayacağını değerlendirdi ve her zamanki türden bir manşet atılmasına karar verdi, Yeni Yıl, Yeni Hayat, dendi.

Ancak gecenin geç bir saatinde yayımlanabilen resmi açıklamada başbakan, yeni yılın başlangıcından beri ülkede hiçbir ölüm olayının kaydedilmediğini teyit ediyor, bu tuhaf olguya dair yorumlarla çıkarımların sorumluluk ve görev bilinci çerçevesinde yapılmasını rica ederek, olanların talihin getirdiği bir tesadüfler silsilesinden, kozmik düzeyde gerçekleşen ve sürekliliği olmayacak bir düzensizlikten ya da zaman-mekân denkleminde istisnai nitelikli olarak rastlantıların bir araya gelmesinden ibaret olabileceği ihtimalinin de göz ardı edilmemesini istiyor, tüm bunlara karşın, hükümetin olabildiğince düzenli ve etkin çalışmak adına, konuyla ilintili uluslararası kuruluşlar nezdinde de temaslara başladığını vurguluyordu. Anlaşılmaz nitelikleriyle biraz da ülkeye hâkim olan kargaşa ortamını sakinleştirmeyi hedefleyen, sözde bilimsel nitelikli bu boş açıklamalar sonrasında başbakan, hükümetin insan aklının hayal edebileceği her türlü olasılığa karşı hazırlıklı bulunduğunu ve halkın da desteğiyle, bu olgu teyit edildiği takdirde, ölümün tamamen ortadan kalkması nedeniyle kaçınılmaz olarak ortaya çıkabilecek tüm karmaşık toplumsal, iktisadi, siyasi ve ahlaki sorunların üzerine cesaretle gideceklerini ifade ederek sözlerini sürdürdü. Eğer tanrının isteği bu yöndeyse, bedenin ölümsüzlüğü ile ortaya çıkacak meydan okuyuşu kabul ediyoruz ve buna vesile olmak üzere bu ülkenin iyi insanlarını seçtiği için dualarımızla kendisine şükranlarımızı sunuyoruz, diyerek coşkulu bir şekilde bitirdi konuşmasını başbakan. Sözlerini bitirdikten sonra da ilmek boynumuza geçti diye düşündü kendi kendine. Tabii bu ilmeğin boynunu ne kadar sıkabileceğini tahmin edemiyordu. Bu konuşmanın üzerinden yarım saat bile geçmeden, onu evine doğru götüren resmi arabanın telefonu çaldı, arayan kardinaldi, İyi akşamlar sayın başbakan, İyi akşamlar kardinal

hazretleri, Sizi büyük üzüntü içinde olduğumu bildirmek için arıyorum, Ben de fazlasıyla üzgünüm efendim, durum çok vahim, hatta ülkemizde yaşanmış olan olayların en vahimini yaşıyoruz, Ben ondan söz etmiyorum, Sorun nedir o halde kardinal hazretleri, Biraz önce yaptığınız açıklamada, dinimizin temeline, kilit taşına, vazgeçilmez direğine, esasına değinmemiş olmanız hangi açıdan bakılırsa bakılsın son derece talihsiz oldu, Bağışlayın kardinal hazretleri, sözü nereye getirmeye çalıştığınızı anlayamıyorum, Beni iyi dinleyin sayın başbakan, ölüm ortadan kalktığında, diriliş de olmayacaktır, diriliş umudu ortadan kalktığında da kilise yok olur, Hay aksi, Söylediklerinizi anlayamıyorum, tekrar eder misiniz lütfen, Bir şey söylemedim kardinal hazretleri, atmosferdeki elektrik yükü nedeniyle bir sorun oldu sanırım, statik elektriği kastediyorum, ya da kapsama alanıyla ilgili bir sorun da olabilir, uydu bağlantısında sorun yaşanabiliyor bazen, ne diyordunuz, Sizin de aralarında bulunduğunuz, tüm katoliklerin bilmesi gereken hususu dile getiriyordum, diriliş olmadan kilise olmaz, üstelik tanrının kendi sonunu hazırlamak isteyebileceğine nasıl karar verdiniz bunu da anlamış değilim, bu yönde bir fikir açıklamak tamamıyla dinden sapma anlamına gelir, bu da dine edilebilecek küfürlerin en büyüğü sayılır, Kardinal hazretleri, tanrının kendi sonunu hazırlayabileceğine dair bir şey söylemedim, Hayır tam olarak bu sözleri sarf etmediniz ancak, bedenin ölümsüzlüğünün tanrının rızası olabileceğine dair fikir beyan ettiniz, fakat bu sözü söyleyenin diğerini de söylemiş olacağını kabul etmek için aşkınsal mantık doktorası yapmış olmaya gerek yok, Efendim lütfen bana inanın, bu yalnızca konuşmayı vurgulamak, çarpıcı bir şekilde sonuçlandırmak için sarf edilmiş bir cümleydi, bundan öte bir anlamı yoktu, siyasetin bu tür gerekleri olduğunu siz de bilirsiniz, Kilise kurumunda da böylesi beylik cümleler vardır sayın başbakan, ancak bizler ağzımızı açmadan önce uzun uzun düşünürüz, konuşmuş olmak için konuşmaz, sözlerimizin uzaklarda yaratabileceği etkileri düşünürüz, daha iyi anlamanız için bir örnekle açıklamamı

isterseniz, bizim branşın balistiğe benzediğini söyleyebilirim, Yıkılmış durumdayım kardinal hazretleri, Sizin yerinizde bulunsaydım, ben de öyle olurdum. Kardinal, el bombasının atılışından düşeceği ana kadar geçen süreyi hesaplarcasına durdu, bekledi ve biraz daha yumuşak, biraz daha nazik bir tonda devam etti, Yaptığınız açıklamayı, basın yayın organları önünde ortaya koymadan önce majestelerinin tensiplerine sunup sunmadığınızı merak ediyorum, Tabii ki sundum efendim, böylesi nazik bir husus söz konusu olduğunda aksi düşünülemezdi zaten, Peki kral ne diyor, yani bu bir devlet sırrı değilse bilmek isterim, Beğendi bu sözleri, Herhangi bir yorum yaptı mı, Fevkalade, Fevkalade ne, Fevkalade dedi, Nasıl yani o da mı dine küfrediyor, Bu konuda görüş öne sürmeye yetkili değilim kardinal hazretleri, kendi hatalarımla başa çıkmaya çalışırken yeterince sıkılıyorum zaten, Kral ile konuşmam gerekecek, kendisine bu derdi karmaşık ve hassas bir durumda, ülkemizi üzerine çöken bu derin kaos ortamından ancak ve ancak kutsal kilisemizin denenmiş esaslarına sımsıkı sarılmanın kurtarabileceğini hatırlatmalıyım, Konumunuz gereği nasıl davranmanız gerektiğini siz bilirsiniz kardinal hazretleri, Kendisine ana kraliçeyi sonsuza dek asla kalkamayacağı bir ölüm döşeğinde mi görmeyi tercih ettiğini soracağım, valide hanımın zavallı bedeninin haksız bir şekilde ruhunu esir almasını mı, yoksa ölümün ötesine geçerek, sonsuz huzura doğru pırıl pırıl göklere yükselmesini mi tercih eder acaba, Bu sorunuza cevap verme aşamasında kimsenin bir tereddüdü olamaz, Evet, evet ama cevap beni pek ilgilendirmiyor sayın başbakan, beni daha ziyade ilgilendiren sorular, kendi sorularımı kastediyorum tabii, bu soruların bir görünen hedefleri oluyor, bir de gizli hedefleri, soruyu sorduğumuz kişinin cevabı hem kendi ağzıyla vermesini hedefliyoruz hem de bu cevabın bazı başka cevapların önünü açmasını istiyoruz, Bu siyasette de aşağı yukarı böyledir kardinal hazretleri, Evet aşağı yukarı öyle sayın başbakan ama kilisenin bir avantajı vardır, öyle görünmemesine karşın alt anlamlar üst anlamlara göre daha

önemlidir. Yeniden bir sessizlik oldu ve sessizliği başbakan bozdu, Efendim neredeyse eve geliyoruz ama müsaade ederseniz size kısa bir soru daha yöneltmek istiyorum, Buyrun, Bundan sonra, hiçbir zaman hiç kimse ölmezse kilise ne yapmayı düşünür acaba, Hiçbir zaman, söz konusu kavram ölüm olduğunda dahi, son derece uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır, sayın başbakan, Sanırım soruma cevap vermediniz kardinal hazretleri, O halde sorunuzu size yönelteyim, bundan sonra hiçbir zaman hiç kimse ölmezse devlet ne yapacaktır, Devlet zor da olsa varlığını sürdürmeye çalışacaktır, oysa kilise... Kilise sonsuza uzanan yanıtlar vermeye o kadar alışıktır ki, sayın başbakan, başka tür yanıtlara yönelebileceğine hiç ihtimal vermiyorum, Gerçekler aksini gösterse de mi, Zaten işin başından beri yaptığımız da bundan ibaret, gerçekleri yadsıdık hep ve işte geldiğimiz nokta bu, Papa ne diyecek bu konuda, Kendimi onun yerine koyma budalalığım ve cüretkârlığını tanrı affetsin, ama ben onun yerinde olsaydım, yeni bir tez ortaya koyar, ertelenen ölüm kavramını tedavüle çıkarırdım, Başka bir açıklama yapmaz mıydınız, Zaten kiliseden şunu ya da bunu açıklaması istenmemiştir hiçbir zaman, balistiğin yanı sıra uzmanlaştığımız bir diğer konu da inanç sayesinde meraklı ruhları etkisiz hale getirmektir, İyi geceler kardinal hazretleri, yarın görüşmek üzere, Tanrı isterse sayın başbakan, kısmet olursa görüşürüz yarın da, Vaziyete bakılırsa tanrı görüşmemizi engelleyebilecek gibi durmuyor, Ülkemizin sınırları dışında insanların normal bir şekilde ölmeye devam ettiklerini unutmayın sayın başbakan, bu da gayet iyi bir işaret bence, Bakış açısına bağlı efendim, belki dışarıdakiler de bizim ülkemizi bir serap, bir vaha ya da cennet gibi algılıyorlardır, Ya da cehennem olarak algılıyorlardır, biraz kafaları çalışıyorsa tabii, İyi geceler kardinal hazretleri, huzur içinde dinlenmenizi temenni ediyorum, İyi geceler sayın başbakan, ölüm bu gece geri gelmeye karar verirse işe sizinle başlamamasını diliyorum ben de, Bu dünyada adalet boş bir laf değilse eğer, ana kraliçe benden önce gitmeli efendim, Sizi krala şikâyet etmeyeceğim sayın başbakan,

Ne denli müteşekkir olduğumu bilemezsiniz efendim, İyi geceler, İyi geceler.

Saat sabaha karşı üç sularıydı, kardinal akut apandisit tanısıyla apar topar hastaneye kaldırıldı ve hemen ameliyata alındı. Anestezi tüneli tarafından yutulmadan hemen önce, tam şuur kaybının eşiğindeki o dehşetli anda, birçok insanın düşündüğü şeyi, bu ameliyat esnasında ölebileceğini düşündü, sonra bunun artık mümkün olmadığı aklına geldi, bilincinin açık olduğu son anlarda ise tekrar ölebileceğini düşündü, her şey bir yana gerçekten ölse, bir yönüyle ölümü yenmiş de olacaktı. Dayanılmaz bir kendini feda etme duygusu benliğine hâkim oldu ve tam tanrıya kendini öldürmesi için yalvarmaya koyulacaktı ki, uygun sözcükleri bir araya getirmeye fırsat bulamadı. Anestezi, kardinalin, ölümün güçlerini daha ziyade, hayat veren olarak bilinen bir tanrıya nakletme isteği içinde kendini feda etme teşebbüsüne engel oldu.

Yeni Yıl, Yeni Hayat, başlığını atan gazete, yayın yönetmenlerinin hayal güçlerinin derinliklerinden kopup gelen binbir türlü çarpıcı, dramatik, lirik ve bir kısım felsefi ve hatta mistik başlığı atan rakip gazetelerin, ki bunların arasındaki popüler bir gazete, Şimdi Ne Olacak Halimiz, manşetinin ardına süslü bir soru işareti eklemişti, alaylarına hedef olduysa da, atılan manşetin sıradanlığına karşın, yapıları nedeniyle ya da sonradan edinilmiş olarak pragmatik bir iyimserliği tercih eden bir kitle tarafından büyük beğeniyle karşılandı, öte yandan bazı kişiler bu durumun salt geçici bir görünümden ibaret olabileceğini de değerlendirmekteydiler. Bu insanlar o zamana kadar mümkün olan ve olası en iyi dünyada yaşadıklarını düşünürken, bir anda daha güzel bir şeyin henüz gelmekte olduğunu görmüşlerdi, sonsuz, nihai ve harikulade yaşam gelmiş, kapının önünde duruyordu, onu kesecek olan paslı makasın yarattığı gündelik korku yoktu artık, ölümsüzlük bize varlığımızı armağan eden vatanımızdaydı, üstelik metafizik rahatsızlıklar vermeden ve ücretsiz olarak gelmişti, içinde sen cennete, sen cezanı çekmeye, sen doğrudan cehenneme yazan, ancak ölüm anında açılacak mühürlü bir zarf da yoktu artık, önceki dönemlerde, dünya dediğimiz bu gözyaşı vadisinden taşınan dostların kaderlerinin yaşayanlardan ayrıldığı dönüm noktası, bu noktaydı. Böylelikle, sorunlu ya da ihtiyatlı gazeteler ile buna benzer tutumda olan radyolar ile televizyonların da başka çıkar yolları kalmadı ve ölümün uzun ve kasvetli gölgesini uzaklarda bırakarak doğudan batıya uzanıp kuzeyden güneye yayılan bu genel mutluluk havasına kendilerini kaptırdılar.

Günler geçip, gerçekten de hiç kimsenin ölmediği görüldüğünde, kötümserler ve şüpheciler de, önce üçer beşer, daha sonra ise kitlesel olarak, her fırsatta sokaklara çıkıp, Yaşasın, hayat şimdi güzel, diye haykıran insan seline katıldılar.

Günlerden bir gün, henüz dul kalmış bir hanımefendi, ölemeyeceği için müteveffa eşine asla kavuşamayacak olmanın hafif burukluğuna karşın, bu yeni durumun getirdiği sevinç dalgasının içine yayılması sonrasında, mutluluğunu gösterecek bir yol aradı ve yemek odasının önündeki çiçekli balkona bayrak asmayı düşündü. Bir anda olanlar oldu. Kırk sekiz saatten daha az bir süre zarfında bu bayraklanma hareketi ülkenin tamamına yayıldı, bayrağın renkleri ve deseni ülke manzarasına hâkim oldu, daha çok balkon ve pencere bulunan şehirlerde durum kırsal kesime göre daha belirgindi tabii. Yükselen bu vatanseverlik dalgasına direnmek imkânsızlaştı, her şey bir yana, nereden çıktığı belirsiz bazı açıklamalar, tedirgin edici olmanın ötesinde, düpedüz tehdit kokuyorlardı, örneğin, Ölümsüz bayrağımızı evinin penceresine asmayan kişi yaşamayı da hak etmiyor, Görünür bir şekilde bayrak taşımayan hainler ölüme satılmışlardır, Sen de bize katıl, vatanını sev, bir bayrak al, Bir tane daha al, Kahrolsun yaşam düşmanları, dua etsinler ki artık ölüm yok. Sokaklar, rüzgârda dalgalanan bayrakların süslediği panayır yerlerine dönmüştü, rüzgâr esmediğinde de ustaca yerleştirilmiş vantilatörler aynı görevi yerine getiriyordu, bu durum söz konusu olduğunda aletlerin güçleri bayrakları hareket ettirerek savaşçı ruhları had safhada heyecanlandıran o erkeksi kırbaç şakırtılarını çıkarmaya yetmese bile, ulusal renkleri hafifçe dalgalandıracak kadar bir esinti yaratmayı mümkün kılıyordu. Sayıları az da olsa bazı kişiler, son derece ihtiyatlı bir şekilde mırıldanıyor, bu işin maksadını aştığını, abartıldığını, er geç bu bayrak karmaşasına bir son vermek gerekeceğini söylüyor ve bu iş ne kadar çabuk olursa o kadar iyi olacağını ifade ediyorlardı, aynen pudingin içine fazla şeker konduğu hallerde bu fazla şekerin damak zevkini bozmanın

yanı sıra, sindirim sistemine de zarar verdiği gibi bu işin cılkının da çıkmak üzere olduğunu vurguluyorlardı, çünkü onlara göre ulusal simgelere gösterilen son derece makul ve yerinde saygı, arsız bir harekete dönüşmüş, pardösülü sapıkların teşhirciliğine benzer bir hal almıştı. Aynı çevreler, bayraklar, ölüm insanları öldürmekten vazgeçtiği için asılıyorsa önümüzde iki seçenek bulunuyor diyorlardı; ya ulusal simgelerimizden bıkıp usanma noktasına gelmeden kaldıracağız bunları ya da sonsuza dek, ilelebet asılı kalacaklar ve yağmurdan çürüdükçe, rüzgâr onları parçaladıkça ya da güneş renklerini soldurdukça sürekli yenilerini asacağız yerlerine. Böyle uluorta konuşan ve kanayan yaraya parmak basabilenlerin sayısı oldukça azdı, hatta zavallı bir adam sırf bu yüzden adamakıllı bir dayak yemişti, talihsiz adamın o esnada yaşamını kaybetmemesinin tek nedeni ise yılbaşı itibarıyla ülkede ölümün faaliyetlerini durdurmuş olmasıydı.

Tabii dünyada her şey gülüp eğlenmekten ibaret değildir, kahkahalarla gülenlerin yanında her dem gözyaşı dökenler de bulunacaktır, hem de bu anlatacağımız olayda olduğu gibi bazen gülenlerle ağlayanların nedenleri ortak olabilir hayatta. Önemli işkollarının temsilcileri durumdan ciddi olarak endişeliydiler ve mutsuzluklarını buldukları tüm muhataplara aktarmaya başladılar. Tahmin edilebileceği üzere, ilk hoşnutsuzluk emareleri cenaze levazımatı ile uğraşan firmalardan geldi. Hammadde akışları bir anda bıçakla kesilmiş gibi kesilen firma sahipleri, alışıldık tarzda başlarını ellerinin arasına aldılar ve koro halinde sızlanmaya koyuldular, Peki, ne olacak halimiz, tarzında hafif tonda şikâyetler duyulduysa da bir süre sonra ufukta beliren facia misali yaklaşan ve kimsenin kurtulamayacağı iflasın ayak sesleri duyulduğunda, sektörel bir genel kurul toplanmasına karar verdiler, bu genel kurul çerçevesinde yapılan ateşli konuşmalardan bir sonuç alınamadı, bunun başlıca nedeni de tüm niyet ve temennilerinin alışık oldukları, adeta kazanılmış ve babadan oğula geçen bir hak gibi değerlendirdikleri ölümün işbirliği yapmaması nedeniyle

oluşan duvara çarpıp un ufak olmalarıydı, sonunda hükümete sunulmak üzere, yapıcı, yapıcı olduğu kadar da gülünç bir öneri içeren bir metin hazırlayıp görüşerek onayladılar. Bize gülecekler dedi divan başkanı, ama ne yazık ki başka çaremiz kalmadı, ya böyle bir çıkış noktası bulunacak, ya da sektörümüzün sonu gelecek. Kaleme alınan metinde, ülke tarihinin en önemli buhranıyla yüzleşildiği bugünlerde, olağanüstü bir genel kurul çerçevesinde bir araya gelen cenaze levazımatçılarının, ülkenin âli menfaatlerini gözeterek katılımcı temelde ortaya koydukları yoğun görüşmeler sonunda, bazı önlemler alınmak şartıyla, ülkenin kuruluşundan bu yana meydana gelen en büyük facia olacağına hiç şüphe duyulmayan bu soruna çözüm bulunabileceği sonucuna vardıkları belirtiliyor, bu çerçevede hükümetten, gerek kaza sonucunda gerekse doğal yolla ölen tüm ev hayvanlarının cenaze levazımatçıları tarafından yürütülmesi mecburi olacak yakma ya da defin işlemleriyle ebediyete uğurlanmalarını yasal zorunluluk haline getirecek kanuni düzenlemeleri yapması isteniyordu, bu dileklerinin değerlendirilmesi aşamasında sektör mensuplarının geçmişte nesiller boyunca gerçek amme görevlileri olarak ifa ettikleri hizmetlerinin de göz önünde bulundurulması isteniyor ve metin şöyle devam ediyordu, Aynı şekilde, sektörün yeniden ayağa kaldırılması sürecinin kalıcı olabilmesi için önemli yatırımlar yapılmasının gerekliliğinin de altını çizmek isteriz, doğal olarak bir insanı gömmekle, bir kediyi, bir kuşu, sirkte kullanılan bir fili ya da küvette beslenen bir timsahı ebedi istirahatgâhına tevdi etmek aynı şey değildir, bu aşamada, resmi kimlik kazanacak olan hayvan mezarlıklarının tesisi için yapılacak çalışmalarda zaman içinde edinilmiş geleneksel know-how birikimimiz de yetkililerin hizmetinde olacaktır, böylelikle bugüne dek sektörümüzün istisnai olarak ve uç örnekler çerçevesinde yürüttüğü bu kârlı faaliyet, sektörün tek etkinlik kalemi haline gelmiş olacağından, ömürleri boyunca cesaretle ölümün korkunç çehresiyle her gün yüzleşerek görev yapmış olan ve ölümün kendilerine

gayet haksız bir şekilde sırt çevirdiği, yüzlerce ve hatta binlerce fedakâr, değerli emekçinin de işsiz kalmaları mümkün mertebe önlenmiş olacaktır, Sayın başbakan, binlerce yıldır kamuya yararlı mesleklerden biri olarak kabul edilmiş olan bu meslek kolunun korunması için size yaptığımız başvuruyu değerlendirmenizi ve anılan konuda olumlu görüşünüzle birlikte uygun koşullarda sağlanacak bir kredi imkânının da yaratılmasını tensiplerinize arz ediyoruz, bu tür bir yaklaşım, mavi üstüne altın rengi ya da bizlerin rengi olan siyah üstüne dore gibi hem duruma uygun ve şık olacak hem de adil bir çözüm ortamı yaratacaktır, anılan uzun vadeli kredi türünün etkinleştirilmesi tarih boyunca, hatta tarihöncesi dönemler de dahil olmak üzere, ilk kez tehdit altında bulunan bir işkolunun hızla yeniden canlandırılmasına yarayacaktır, bu arada mesleğimizin tarihsel geçmişinin ne denli eski olduğu değerlendirilirken, her dönemde her insan cesedinin er ya da geç kaldırıldığı ve hiç olmazsa cömertçe davranarak kendine kucak açan kara toprağa teslim edildiği unutulmamalıdır. İstirhamımıza kulak vermesini ekselanslarına saygılarımızla arz ediyoruz.

Çok geçmeden gerek özel gerekse devlete bağlı hastanelerin yöneticileri de yetkili makamlar nezdinde endişe ve sıkıntılarını dile getirmek için kendi branşları ile ilgili bakanlık olan sağlık bakanlığının kapısını çaldılar, oldukça garip gelse de, dile getirilenlerin çoğu doğrudan doğruya sağlıkla ilgili olmayıp daha ziyade lojistik sorunlardan ibaretti. Onlara göre yatan hastalardan, şifa bulanlardan ve ölen hastalardan oluşan döngüde bir şekilde kısa devre meydana gelmişti, daha az teknik bir terimle açıklamak gerekirse, durum arabaların trafikte sıkışmasına benziyordu, çünkü gerek hastalıklarının ağırlığı gerekse yaşamış oldukları kazaların önemi nedeniyle normal şartlar altında bir diğer yaşama adım atacak insanlar bu adımı atamadıklarından yatan hasta sayısı sürekli olarak artmaktaydı. Durum zor, diyorlardı, her geçen gün daha çok sayıda hastayı koridorlara koymaya başladık; veriler,

bir haftaya kadar yalnızca yatak sıkıntısının had safhaya ulaşmakla kalmayıp, bunun ötesinde tüm koridorların ve salonların da tamamıyla dolacağını gösteriyordu, buna karşı yapılabilecek herhangi bir manevra da kalmamış gibiydi, çünkü bulunabilecek boş yatakları yerleştirecek yer de kalmamıştı. Hastane yetkilileri konuyu çözüme kavuşturabilecek bir yol olduğunun da altını çiziyorlardı ama doğrusu bu yol hipokrat yeminine pek de uygun değildi, dolayısıyla böylesi bir çözüme yönelindiği takdirde, bunu yapacak makamlar, tıbbi ya da idari makamlar değil, doğrudan siyasiler olmalıydı. Leb demeden leblebiyi anlayan türden biri olan sağlık bakanı, konuyu başbakanla görüştükten sonra, bir açıklama yayımladı, Hasta sayısındaki artışın sağlık kurumlarımızın bugüne dek mükemmel olarak işlemiş düzenini tehdit eder boyuta geldiğini göz önüne aldığımızda, ki bu durum hastalarımızdaki sayısal artışla doğrudan doğruya ilintilidir, iyileşme ihtimalleri bulunmayan, ölümcül hastaları ilgilendiren belirsizliğin bir süre daha devam edeceği öngörülmektedir, bu beklenmedik durum karşısında hükümetimiz, bahse konu hastaların durumları ilgili sağlık kuruluşlarınca teker teker değerlendirildikten ve ölümcül durumlarından geriye dönüşün mümkün olmadığı tasdik olunduktan sonra, bakımlarına evde devam edilmek üzere ailelerine teslim edilmelerini tavsiye etmektedir, bu çerçevede tüm hastalara, tedaviyi sürdüren doktorun öngöreceği tahlil ve tedavi hizmetlerinin tamamının sağlanması ilgili sağlık kuruluşlarının sorumluluğu altında bulunacaktır. Hükümetimizin bu kararı tüm bireyler tarafından kabul edilebilecek basit bir temele oturmaktadır, şöyle ki, ölüm döşeğinde bulunan, fakat ölümün kendilerinden sürekli olarak esirgendiği bu hastalarımızın ölüme karşı kayıtsız bir tavır geliştirmiş olmaları beklenmektedir, dolayısıyla bir an için kendilerine geldikleri farz edilse dahi, bu mekânlardan ne birinde ne de diğerinde, ne ölmeleri ne de sağlıklarına kavuşmaları mümkün olmayacağından bunun gerçekleşeceği mekânın ailelerinin sevgi dolu ortamı ya da bir hastanenin hıncahınç

dolu odalarından biri olması, onlar açısından fark etmeyecektir. Hükümet bu fırsattan istifade ederek, ölümün ansızın ve esrarengiz bir şekilde yok olmasının nedenleri ile ilgili olarak yürütülen ve tatminkâr sonuçlar ortaya koyması beklenen araştırmaların, hızla sürdüğünü, kamuoyuna açıklamayı bir görev saymaktadır. Aynı şekilde, bünyesinde, bahsi geçen konuda daima söyleyecek bir şeyleri olan, yürürlükteki değişik dinlerin temsilcileri ile etkin durumdaki felsefe eğilimlerine mensup düşünürlerin de bulunduğu değişik meslek grubu temsilcilerinden oluşan kalabalık bir komisyon, ölümün olmadığı bir geleceğin nasıl olacağı konusunda çalışmaya başlamıştır, bu komisyon, toplumun yüz yüze kalacağı sorunlarla ilgili, akla yakın öngörüler oluşturrnaya çalışacak ve en önemli soru olarak karşımıza çıkan, uzun yaşamın sonucu olarak gündeme gelen dengesizlikleri ortadan kaldıracak ölüm artık var olmadığına göre, yaşlıları ne yapacağız, sorusuna cevap bulmak için uğraşacaktır.

Yakınlarının sümüklerini silmeye, tutulamayan doğal ihtiyaçların sevimsiz sonuçlarına katlanmaya ya da geceleri lazımlıkla uğraşmaya sabrı olmayan ailelere rahat nefes aldırmak için kurulan hayır kurumları olan huzurevleri de çok geçmeden cenaze levazımatçıları ile hastanelerin izinden gittiler ve başlarını vurabilecekleri bir ağlama duvarı arayışı içine girdiler. Doğrusu içinde bulundukları durum gerçekten çok belirsizdi, yaşlı kabulüne devam edip etmeme konusunda endişeleri vardı ve bu endişeler insan kaynakları alanında çalışan herhangi bir görevlinin çabalarını ve planlama yetisini, tüm iyi niyetine karşın, boşa çıkarabilir, dahası onu ümitsizliğe de düşürebilirdi. Çabalar konusunda düşülebilecek ümitsizliğin başlıca sebebi ise varılacak neticenin her zaman aynı olacağı gerçeğiydi ki böylesi açmazlar gerçek ikilemlerin ayırt edici özelliklerindendir. Söylenerek damar içine zerk edilen iğneleri yapanlar da, mor şeritli çiçek taçlarını üreten çalışma arkadaşları da, ölümle kalım arasında yaşanan durdurulması imkânsız döngüye alışmışlardı, bu durumdan güven duyuyor-

lardı, kimilerinin girip kimilerinin bu mekânlardan ayrılmalarını kanıksamışlardı, huzurevlerinde çalışan personel, bakımlarını yaptıkları kişilerin hiç değişmeyebileceklerini düşünmek dahi istemiyordu. Yaşlıların değişmeleri haricinde olacaklar, bunların günbegün daha çok yaşlanmalarından ve düşkünleşmelerinden ibaret olacak, yüzleri daha küçülecek, kırışıklıkları artarak kuru üzüme benzer bir görünüme bürünecek ve bu insanlar titrek ve işlevselliğini yitirmiş uzuvlarıyla, denize düşen pusulasını arayarak boşu boşuna seyrine devam eden gemiler misali ortalıkta dolaşacaklardı. Böylesi mutlu son yuvalarına gelen her yeni yüz, akılda tutulması gereken isimleriyle, harici âlemden getirdikleri alışkanlıklarıyla, yalnızca kendilerine özgü saplantılarıyla bir neşe kaynağı idi; mesela diş fırçasının dibinde kalan macun artıklarına dayanamadığı için her gün fırçasını tepeden tırnağa yıkayan emekli memur, ya da sürekli olarak ağaç şeklinde bir aile şeceresi çıkaran, ancak ağacın dallarına koyacağı isimleri bir türlü hatırlayamayan yaşlı hanım bunlardandı. Birkaç hafta içinde, huzurevinin tekdüze yaşamı yaşlılara gösterilen ilgiyi dengeleyene dek bu böyle sürer, yeni üye yaşamında son kez içinde bulunduğu grubun ilgi odağı olurdu, ne kadar uzun sürerse sürsün, sonsuz gibi görünen bu süreç de son bulduğunda hayatta kalanlar, her gün parlayan bu yıldızın sonunu görürlerdi, bunun neden ya da nasıl böyle gerçekleştiğini hiç kimse bilmezdi. Oysa şimdi durum değişmişti, yeni gelen ihtiyar, boş bir yeri doldurmadığı, bu suretle mekânın bütçesindeki bir gediği kapatmadığı sürece, kaderi baştan bilinen herhangi biri olarak algılanıyordu; eski günlerde olduğu gibi, onun ölmek üzere buradan evine ya da hastaneye doğru yola çıktığına hiç kimse tanık olamayacak, bu son yolculuk esnasında hazır bulunan ihtiyarlar, ölümün onları da götürmeyi düşünmemesi, odalarına girmemesi için odalarına çekilip kapılarını telaşla sıkı sıkıya kilitlemeyeceklerdi, bunların artık geriye dönmeyecek bir geçmişe mal olduğunu biliyoruz, diyordu sektör çalışanları, hükümetten birileri bizleri,

mutlu son yuvalarının çalışanlarını, yöneticilerini ve girişimcilerini düşünmeli; kollarımızda derman kalmadığında bakımımızın yapılamayacağı gerçeği, bir kader gibi karşımızda duruyor, bir zamanlar bize ait olan bu sisteme dahi sahip olamıyoruz artık, en azından yıllar boyunca verdiğimiz emeklere saygı duyulmalıydı, burada anlatmak istediğimiz, çalışanların artık söz hakkı istedikleridir, bu mutlu son yuvalarında, artık bizlere dahi yer olmayacağından, tek çözüm olarak bazı misafirlerimizi taburcu etmemiz gerekecektir, hükümet daha önce böylesi bir fikirle hareket ederek hastanelerin doluluk sorununu bir şekilde çözmeye yönelmiş, ailenin yeniden kendi yükümlülüklerini devralmasından bahsedilmişti, ancak bunun yapılabilmesi için, ailede birilerinin gerek beden gerekse akıl sağlığının yerinde olmasına ihtiyaç duyulmaktadır, deneyimlerimiz ve dünyanın genel görünümü, anılan akıl ve beden sağlığı sürecinin, özellikle de son dönemde ortaya çıkan sonsuzluk kavramıyla karşılaştırıldığında, anlık sayılabilecek kadar kısa bir süreci ifade ettiğini ortaya koymaktadır; çare, mutlu son yuvalarının sayısının hızla artırılmasından geçmektedir, bu sayısal büyüme süreci, şimdiye kadar olduğu gibi, daha güzel dönemlerde konut ya da saray olarak kullanılan bazı binaların elden geçirilmesi suretiyle yapılmamalı, salt bu amaca hizmet etmek üzere büyük binalar inşa edilmelidir, beşgen biçiminde, babil kulesi ya da sözgelimi knossos labirenti tarzında binalar inşa edilmeli, akabinde öncelikle mahalleler, daha sonra şehirler ve en nihayetinde de metropoller oluşturulmalı, daha net bir şekilde söylemek gerekirse, bu merkezler, yeni dönemin yaşayan ölülerinin mezarlıkları olmalı, buralarda günlerinin sonu gelmeyecek olan yaşlıların, karşı çıkılamaz yaşlılık olgusu özenle muhafaza edilmelidir; oldukça karmaşık olan bu soruna ilgililerin dikkatini çekmeyi görev biliyor, zaman içinde mutlu son yuvalarında yalnızca daha fazla yaşlının barınmakla kalmayacağına, her geçen gün, onlarla ilgilenmek üzere daha fazla sayıda görevlinin de istihdam edilmesi gerekeceğine dikkat çekiyoruz,

sonuçta yaş gruplarını ortaya koyan piramit baş aşağı olacak ve piramidin en üstünde, sürekli artan, çok büyük bir yaşlı kitlesi yer alacak, bu kitle bir piton yılanı gibi, çoğunluğu mutlu son yuvalarında personel olarak çalışacak yeni nesilleri yutacaktır; bu nesiller, hayatlarının büyük bölümünü her yaştan yaşlılara bakarak geçirdikten sonra, babalarından, dedelerinden, büyük dedelerinden, büyük büyük büyük dedelerinden oluşan ve sonsuza kadar giden bu yaşlılar ve çok yaşlılar topluluğunda yerlerini alacaklar, ağaçlardan kopup yere düşen ve bir önceki sonbaharın yapraklarının üzerinde yerlerini alan yenileri gibi birikecekler, mais où sont les neiges d'antan,[1] yavaş yavaş tükenecek, dişlerini ve saçlarını kaybedecekler, duymayan, görmeyen, bronşitli, fıtıklı, femurları kırılan, kötürüm ve düşkün insanlardan oluşan ordular teşkil edeceklerdir; bu ölümsüz güruh, tutamadıkları salyaları titrek çenelerinden aşağıya akan insanlardan oluşacaktır, siz bizleri yönetenler belki bunlara inanamıyorsunuzdur ama üstümüze doğru gelmekte olan bu kâbus, insanoğlunun varoluşundan bu yana hayal edilebileceklerin en kötüsüdür, yaşamın yer sarsıntıları ve şiddetten ibaret olduğu en karanlık mağara dönemlerinde bile böylesi sıkıntı görülmemiştir, bunu söyleyen bizler kendimizi ilk mutlu son yuvasının deneyimlerini yaşamış kişiler olarak görüyoruz, dönemimizde yaşananlar oldukça küçük ölçeklidir ama hayal gücümüz bize olacaklar hakkında yol göstermektedir, doğrusunu söylemek gerekirse, sayın başbakan, tüm açık yürekliliğimizle ifade etmek gerekirse, ölüm bunları yaşamaktan evladır.

Sigorta şirketleri birliği başkanı, basın ve yayın organlarının önüne çıkıp, Yaklaşmakta olan korkunç bir tehdit sektörümüzün geleceğini tehlikeye düşürecektir, diye bir açıklama yaptığında, bahsettiği tehlike, adeta bir şablondan çıkmışçasına aşağı yukarı

---

1 *Nerede o eski karlar şimdi.* Ortaçağ Fransız lirik şairi François Villon'un (1431-1465?) "Evvel Zaman Kadınları" baladından bir dize. (ç.n.)

aynı ifadelerle kaleme alınan ve firmalara gönderilen binlerce mektupla, sigortalıların yaşam sigortalarının derhal iptal edilmesi yönünde verdikleri talimatlara dair ihbarnamelerle ilgiliydi. Poliçe sahipleri, ölümün ortadan kalktığının açık ve net bir şekilde görüldüğünü, bu şartlar altında son derece yüksek primler ödemeye devam etmenin en hafif ifadeyle anlamsız olduğunu, hatta aptallık bile sayılabileceğini, bu ödemeleri yapmaya devam etmenin ancak firmaları zenginleştirmeye yarayacağını ve hiçbir geri dönüşün olmayacağını ifade ediyorlardı. Ne yapayım efendim, ben de kendimi enayi gibi hissediyorum, diyerek, öfkeyle hissiyatını dile getiriyordu bir sigortalı. Bazıları daha da ileri gidiyor, ödenmiş bulunan primlerinin de geri ödenmesini talep ediyorlar, ama bu girişimin, 'ya tutarsa' türünden bir deneme olduğu da hemen anlaşılıyordu. Gazeteciler derhal topyekûn bir saldırıya geçerek, birlik başkanına, sigorta şirketlerinin bu durumda ne yapmayı düşündüklerini sorunca, birlik başkanı, hukuk müşavirlerinin, poliçelerde küçük harflerle yazılı olan şartları, dikkatli bir şekilde yeniden ele alarak, hukuki zemine oturacak yoruma dayalı bir çıkış yolu arayışında olduklarını, niyetlerinin utanmaz sigortalıları, kendi arzuları hilafına bile olsa, yaşadıkları sürece, diğer bir ifadeyle, sonsuza dek, primlerini ödemeye mecbur etmek olmadığını, en muhtemel olanın, taraflar arasında karşılıklı mutabakata dayanan bir anlaşmaya varılarak, poliçelere, sorunun hem anlık olarak çözülmesini sağlayacak hem de ilerisi için geçerli olacak, kısa bir madde eklenmesi olduğunu, bu maddeyle seksen yaşın zorunlu ölüm yaşı olarak kabul edilmesinin öngörülebileceğini belirtti, tabii bu ölüm temsili bir ölümden ibaret olacak, dedi gülümseyerek. Böylelikle firmalar, mutlu sigortalıları sekseninci yaşlarını doldurana kadar, primlerini normal bir şekilde toplamaya devam edecekler, sekseninci yaş günlerinden sonra ise kişiler sanal birer ölü haline dönüşecekler, o aşamada sigortanın tüm yükümlülükleri ile ödenmesi gerekecek ve firmalar da bunu harfiyen yerine getireceklerdi. Bulunan çözümün

en ilgi çekici tarafıysa, isteyen sigortalıların, kontratlarını ikinci bir seksen yıllık dönem için uzatabilecek olmaları ve bu ikinci seksen yılın sonunda da ikinci bir ölüm haklarının oluşacak olmasıydı, böylece önceki dönemde yapılan tüm işlemler tekrarlanacak ve döngü devam edebilecekti. Aktüerya hesapları konusunda hızlı olan bazı gazeteciler arasında takdirle yüklü fısıltılar, hatta birkaç küçük alkış bile duyulunca, birlik başkanı bunlara başını hafifçe eğerek cevap verdi. Yapılan hamle gerek stratejik gerekse taktik açıdan mükemmel sayılabilirdi, ertesi gün sigortalılar şirketlerine mektup yağdırmaya başlayarak, bir süre önce yolladıkları iptal mektuplarının geçersiz olduğunu beyan etmeye koyuldular. Sigortalıların tamamı, yapılması önerilen bu centilmenlik anlaşmasını kabul etmeye niyetli görünüyorlardı, bu anlaşmayla hiç kimse kaybetmeyeceğinden, bunun tüm tarafların kazandığı ender anlaşmalardan biri olduğu, söylenebilirdi. Kazananların en başında da şüphesiz bir felaketten kıl payı kurtulan sigorta şirketleri geliyordu. Birlik başkanının bir sonraki seçimde de aday olarak bu denli başarılı olduğu göreve yeniden seçilmesine de kesin gözüyle bakılıyordu.

Disiplinler arası komisyonun ilk toplantısı hakkında, iyi geçtiği dışında her şey söylenebilirdi. Bunun başlıca sebebi de mutlu son yuvalarının hükümete verdikleri acıklı mutabakat zaptında, özellikle sıkıntı yaratan, gözdağı verir nitelikteki son cümleydi, Ölüm bunları yaşamaktan evladır. Düşünürler, her zamanki gibi, iyimserler ve kötümserler olarak ikiye ayrılmışlar, bir kısmı hayallere dalmışken, öteki kısmı dik başlı ve ödünsüz tavırlar sergiliyor, belki de bininci kez, bardağın yarısının boş mu, dolu mu olduğunu tartışmaya koyuluyorlardı ki bu tartışmalar onları bir araya getiren soruna uyarlandığında, odak noktası sonsuza dek yaşamanın ya da ölü olmanın getirileriyle götürüleri çerçevesinde oluşuyordu; dinleri temsil edenler ise ortak bir birleşik cephe oluşturmuşlar, tartışmayı kendilerini ilgilendiren tek diyalektik alana çekmeye çalışıyorlardı, ölümün, tanrının mutlak hükümdarlığının gerçekleşmesi için temel bir gereklilik olduğunda, dolayısıyla da ölümün olmadığı bir gelecekle ilgili tartışmaların saçma olmanın ötesinde dine küfür anlamına geldiğinde ısrar ediyorlar, bunun başlıca nedeni olarak da bu tip önermelerin tanrının yokluğunu gerektirdiğini, hatta daha da ileri gidip tanrının yok olduğunun söylenebilmesini gösteriyorlardı. Din adamlarının koydukları tavır yeni sayılmazdı, kardinal başbakanla yaptığı telefon konuşmasında, zaten bu en can alıcı noktaya parmak basmış, olası sonuçları ile beraber bu fasit daireyi ortaya koymuş, açık ifadelerle olmasa da, ölüm son bulduğu takdirde, yeniden doğuş da olmayacağından, kilisenin de bir anlamı kalmayacağını ifade etmişti. Tanrının krallığını tesis etmek için geçilmesi gereken

yolları açmakta kullanılacak bilinen tek yöntem yeniden doğuş inancı olduğundan, o ortadan kalktığında varılacak mantıklı ve kesin sonuç, tüm hıristiyanlık tarihinin çıkmaz sokağa girmiş olacağıdır. Bu ağır söylem olumsuz bakış açısına sahip düşünürlerin en yaşlısından gelmişti ve o bu kadarıyla yetinmeyerek, şöyle devam etti, Konuyu ne kadar dolandırırsak dolandıralım, dinlerin varoluş nedeninin temelinde, ölüm olgusu yatmaktadır, din ile ölümün ilişkisi ateş ile barut gibidir, ateş olmadığı sürece barutun işlevi olmayacaktır. Din müessesesini temsilen orada bulunanlar söylenenlere karşı çıkmaya gerek bile görmediler. Tam tersine, katolik cemaatini temsilen orada bulunan saygın bir şahıs, Haklısınız, sayın düşünür, varoluş sebebimiz, tam da bu noktada ortaya çıkıyor, insanların tüm hayatlarını boyunlarında ölüm korkusuyla yaşamaları için varız biz, bunun ötesinde, ölüm anı geldiğinde, o anı bir kurtuluş olarak algılamalarına da çalışırız dedi. Cennet, cehennem ya da benzer kavramlara gelince, doğrusu ölümden sonra ne olduğu konusuyla sanıldığı kadar ilgili değilizdir, din, sayın düşünür, dünyevi bir konudur aslında, öbür tarafla ya da göğün yedi katıyla hiçbir ilgisi yoktur, Duymaya alışık olduğunuz sözler bunlar değil tabii ama biz de sattığımız malın daha çekici olması için bir şeyler yapmak zorundayız, O halde bu söylediklerinizden sonsuz yaşama inanmadığınız sonucunu mu çıkarmalıyız, İnanırmış gibi yapıyoruz. Bir dakika boyunca kimsenin ağzını bıçak açmadı. Kötümserlerin en yaşlısı, yunuşak ve umursamaz çağrışımlar içeren bir gülümseyişle etrafına baktı, tavrı zor bir laboratuvar çalışmasını başarı ile sonuçlandıran bir bilimadamının tavrını andırıyordu. O sırada, iyimser kanada mensup bir düşünür araya girdi, Ölümün son bulması sizleri neden bu kadar korkutuyor, Son bulup bulmadığını da bilmiyoruz üstelik, sadece artık öldürmediğini biliyoruz, aynı şey sayılmaz bu, Pekâlâ, o halde bu hususun çözümlenmediğinden yola çıkarak, soruyu farklı bir şekilde soralım, Eğer insanlar ölmeyecek olsalardı ve her şey serbest olsaydı, O da kötü olurdu,

değil mi, diye sordu yaşlı düşünür, Hiçbir şeyin serbest olmaması kadar kötü olurdu diyerek tamamladı cümlesini. Yeniden bir sessizlik oldu. Masanın etrafında oturan sekiz adamdan istenen şey ölümsüz bir geleceğin nasıl olabileceğine dair fikir yürütmeleriydi, bunun ötesinde eldeki verilerin ışığında toplumun, var olan ve gitgide ağırlaşacak eski sorunların ötesinde, karşı karşıya kalabileceği yeni sorunların akla yatkın bir öngörüsünü yapmaları da bekleniyordu. En iyisi hiçbir şey yapmamak, dedi iyimser düşünürlerden biri, geleceğin sorunlarını geleceğin kendisi çözecektir, İşin kötüsü gelecek dediğimiz gün, bugün, dedi kötümserlerden biri, mutlu son yuvası denilen yerlerin, hastanelerin, cenaze levazımatçılarının ve sigorta acentelerinin bildirileri önümüzde duruyor, her koşuldan menfaat temin etmeyi becerebilen sigortacıları diğerlerinden ayırırsak durumun sadece karanlık olarak nitelenemeyeceğini kabul etmemiz gerekir, durum felaket, hatta korkunç ve en çılgın hayal gücünün bile tahmin edemeyeceği tehlikeler mevcut, En az bir önce konuşan katolik âleminin temsilcisi kadar saygın bir protestan temsilci, bana göre bu komisyon ölü doğmuştur dedi, gerçek niyeti alaycı bir tavır ortaya koymak değildi, zaten bu koşullar altında alaycı davranmak çok tatsız olurdu, Mutlu son yuvaları haklı, ölüm bunları yaşamaktan evladır, dedi katoliklerin sözcüsü, Görünüşe bakılırsa, komisyonun faaliyetlerinin durdurulmasını istiyorsunuz, ancak bundan başka ne yapmayı düşünüyorsunuz, diye sordu kötümserlerin en yaşlısı, Papalığa bağlı, roma-katolik kilisesi olarak, tanrının ölümü en kısa zamanda geri göndermesini, böylelikle insanlık âleminin en kötü felaketlerden kurtulmasını temin etmek üzere, ülke çapında bir dua kampanyası başlatacağız, Tanrının ölüm üzerinde nüfuzu var mı, diye sordu iyimserlerden biri, Bunlar zaten madeni bir paranın iki yüzü gibi, hani bir tarafta kral olur diğerinde de kraliyet tacı görünür ya öyle bir şey, Bu açıdan bakınca, ölümün tanrının emriyle ortadan kaybolmuş olabileceği ihtimali ortaya çıkıyor, Bu sorunun cevabını zamanı geldiğinde öğreneceğiz,

ama şimdi tespihleri çalıştırma vaktidir, Biz de aynı şeyi yapacağız, dua etmeyi kastediyorum tabii, yoksa tespih çekmeyeceğiz, dedi protestan olan gülümseyerek, Yalnızca bu kadar da değil, dedi katolik, aynı yağmur duası zamanlarında olduğu gibi, yurt çapında ayin alayları da düzenleyeceğiz, Biz o denli ileri gidecek değiliz, dedi gülümseyerek protestan, öğrettiğimiz tuhaflıklar içinde bunlar yok. Ya biz, diye sordu iyimser düşünürlerden biri, kötümserlere katılacağını haber verircesine, bundan sonra ne yapacağız, tüm kapılar kapanmış gibi görünüyor, Öncelikle bu oturuma son verelim, dedi en yaşlı olan, Peki sonra, Boşuna bile olsa felsefe yapmaya devam edelim, en nihayetinde bunun için doğmuşuz, Neden, Nedenini tam olarak bilemiyorum, Peki, niçin, Felsefenin de aynen dinler gibi ölüme ihtiyacı olduğu için, eğer felsefe yapıyorsak, bu öleceğimizi bildiğimizdendir, montaigne bey demiştir ya, felsefe yapmak, ölmeyi öğrenmektir.

Düşünür olmamalarına, en azından bu kişiler tarafından tam olarak düşünür sayılmamalarına karşın, toplum içinde bazıları doğru yolu bulmuşlardı. Doğrusu kendileri ölmenin yolunu bulmuş değillerdi, zaten vadeleri de henüz dolmamıştı, ancak paradoksal bir şekilde başkalarının ölümüne yardım etmeyi, ölümü kandırmayı öğrenmişlerdi. Görüleceği üzere, anlatacağımız olay, insanoğlunun bitmez tükenmez icat yeteneğinin yeni bir dışavurumuydu. Komşu ülkelerden biriyle ülkeyi ayıran sınır hattının birkaç kilometre gerisinde, küçük bir kasabada, günahlarının ağırlığından olsa gerek, bir değil, iki ferdi yaşamla ölüm arasında kalan, ya da daha ziyade tercih edilen bir deyişle, ölümleri duran, fakir bir aile yaşıyordu. Bunlardan biri kimilerinin eski adam olarak tabir edecekleri bir büyükbabaydı, bu sert ve kişilikli adam geçirdiği hastalıktan paçavraya dönüşmüş, yalnızca konuşma yetisi tamamıyla kaybolmamıştı. Diğeri ise henüz ne yaşam ne de ölüm kelimelerini öğrenecek vakti olmamış birkaç aylık bir bebekti ve doğrusu gerçek ölüm ondan esirgeniyordu. İkisi de ne ölüyorlardı, ne de sağ sayılırlardı, haftada bir kez onları

görmeye gelen köy doktoru, onlar için yapılabilecek hiçbir şey kalmadığını söylüyor, onlara birer iğne yapıp uyutma imkânı da bulamıyordu, oysa eskiden böylesi girişimler bu tür sorunların tamamına ilaç olabiliyordu. Bu şartlar altında, böylesi bir girişim anılan şahısları olsa olsa ölüme bir adım daha yaklaştırabilirdi ama bu girişim de boşa çıkar, ölüm de geriye bir adım atar ve onlarla arasındaki mesafeyi muhafaza ederdi. Aile yardım istemek üzere papaza başvurdu, papaz onları dinledi, gözlerini gökyüzüne dikti, her şeyin tanrının ellerinde olduğunu ve tanrının inayetinin sonsuz olduğunu söylemekle yetindi. Doğruydu, inayeti sonsuzdu tanrının, ancak ne ailede kimilerinin babası kimilerinin büyükbabası olan bu ihtiyarın ölmesi için yardım edecek kadar, ne de dünyada hiç kimseye kötülük etmemiş zavallı bir günahsızı kurtarmaya yetecek kadar sonsuz değildi. İşte tam bu durumda, ailenin tüm ümitleri tükenmişken, hastalar ölümle yaşam arasında ne öne ne arkaya bir adım atamazken, yaşlı adam ağır ağır konuştu, Birileri yaklaşsın, dedi, Su mu istiyorsunuz, diye sordu kızlarından biri, Su istemiyorum, ölmek istiyorum, Babacığım, biliyorsunuz ki doktor bunun mümkün olmadığını söyledi, ölüm son buldu, Doktor hiçbir şeyden anlamıyor, dünya dünya olduğundan beri ölüm için her daim bir zaman ve bir yer olmuştur, ölünmeyecek zaman olduğu gibi ölünecek zaman da olacaktır, Sakin olun baba, ateşiniz çıkacak yine, Ateşim yok, olsa da umurumda bile değil, beni dikkatle dinleyin, Dinliyorum zaten, Biraz daha yaklaş, dermanım tükenmeden anlatayım anlatacaklarımı, Söyleyin. Yaşlı adam kızının kulağına bir şeyler söyledi. Kadın başıyla olmaz işareti yapıyor, ihtiyar ısrar ettikçe ediyordu. Bu hiçbir şeyi çözmez baba, dedi korkudan beti benzi atmış bir şekilde, Çözecektir, Ya çözmezse, Bir kez denesek ne kaybederiz ki, Ya çözmezse, Gayet basit, beni tekrar eve getirirsiniz, Ya bebek, Bebek de bizimle gelir, ben orada kalırsam, o da benimle kalır. Yaşlı adamın kızı düşünmeye çalıştı, büyük bir karmaşa yaşadığı yüzünden anlaşılabiliyordu, sonunda sordu, Peki her şey olup

bittikten sonra neden burada defnetmiyoruz sizi, Düşün bir kez, hiç kimsenin ölmeyi beceremediği bir yerde aynı evde iki ölü, bu nasıl açıklanabilir, hem işler bu vaziyetteyken, ölümün tekrar ülkeye girmemize izin vereceğini de sanmıyorum, Bu delilik baba, Evet belki delilik, ama bu durumda başka bir çıkış yolu bulamıyorum, Ama biz sizin yaşamanızı istiyoruz, ölmenizi değil, Ama şu an içinde bulunduğum durumda, yaşayan bir ölü, yaşıyormuş gibi duran bir ölü olarak yaşamamı istemiyorsun, Mademki arzunuz bu, isteğinizi yerine getireceğiz, Gel bana bir öpücük ver. Kadın babasını alnından öptü ve ağlamak üzere dışarı çıktı. Gözyaşları içinde ailenin geri kalamna babasının hemen o gece sınırın diğer tarafına nakledilmeyi istediğini haber verdi, babasının düşüncesine göre komşu ülkede ölüm hâlâ yürürlükteydi ve böylelikle onu kabul etmekten başka bir çıkar yolu kalmayacaktı. Haber kulaktan kulağa yayıldı, aile üyeleri arasında tevekkül ve gururla karşılandı, gururla karşılandı çünkü ölüme böyle kendi isteğiyle gitme yürekliliğini gösteren ihtiyarlara pek sık rastlanmazdı, tevekkülle de karşılandı çünkü olay üzücü olmasına karşın insanları çaresiz de bırakıyordu. İnsan hayatta her şeyi elde edemiyordu, bu ihtiyar da terki diyar edecek ve geride onun hatırasına saygı ile sahip çıkacak, fakir ama onurlu bir aile bırakacaktı. Aile dediğimiz, odadan çıkıp ağlayan kız ile dünyada kimseye bir kötülüğü dokunmamış bebekten ibaret değildi elbet, ihtiyarın evli ve üç çocuğu olan bir kızıyla hiç evlenmemiş olan ve evlenme çağı uzun yıllar önce geçip giden bir de kız kardeşi vardı. Diğer damat, yani dışarı çıkıp ağlayan kızın kocası, hayatını kazanmak üzere göç ettiği, uzak bir ülkede yaşıyordu ve ertesi gün hem saygı duyduğu kayınpederini hem de tek evladını kaybettiğini öğrenecekti. Hayat böyleydi işte, kaşıkla verir verir ve sonra bir gün kepçeyle verdiklerinin tümünü geri alırdı. Bu satırları okuyanların, kitabın gerisinde esamisi okunmayacak bir avuç köylünün akrabalık bağları ile ilgilenmeyeceklerini biliyoruz, ancak teknik yönden de edebi yönden de bu kişilerin hikâyelerini alelacele

yazılmış bir iki satırla geçiştirmeyi uygun bulmadık, zira bu insanlar ölümün bir var olup bir yok olmasına dair, doğru olmasına karşın gerçek olmayan bu hikâye içinde en acıklı bölümlerden birinin kahramanlarıdırlar. Her neyse, işte gözlerinizin önünde arzı endam etmekteler diyelim ve devam edelim. Bekâr halanın plan hakkında bir şüphesi vardı, Ölemeyenlerin öldüklerini anladıklarında komşuların ne diyeceklerini sordu. Bekâr hala esasen, bu denli hassas konularda, bu kadar dikkatli yorumlar yapmazdı, bu kez konuya böyle yaklaşmış olmasının nedeni ise, bir yandan dünyada hiç kimseye bir zararı olmamış çocuğun adını anmak istemezken, diğer yandan da kardeşim sözcüğünü telaffuz etmekten kaçınmasıydı. Onu yanıtlayan, diğer üç çocuğun babası oldu, Olanları olduğu gibi anlatırız ve sonuçlarına da katlanırız, bizi en azından yetkililerin haberi olmaksızın, mezarlık dışında cenaze defnetmekle suçlarlar dedi hala, hem de başka bir ülkede, umarım bu yüzden bir savaş çıkmaz, diye devam etti.

Sınıra doğru yola koyulduklarında saat gece yarısına yaklaşmıştı. Tuhaf bir şeyler olacağını sezmişçesine kasaba ahalisi o gece yataklarına çekilmekte gecikmişti. En nihayetinde sessizlik kasabaya hâkim oldu ve evlerin ışıkları bir bir yerlerini karanlığa bıraktılar. Öncelikle katır iki tekerlekli arabaya koşuldu, sonra damat ve iki kızı yaşlı adamı aşağıya taşıdılar, ihtiyar bir deri bir kemik kalmış olmasına karşın taşıma işi kolay olmamıştı, adeta fısıldayarak, onlara kazma ile küreği yanlarına alıp almadıklarını sorduğunda, Aldık, aldık, merak etmeyin diyerek onu sakinleştirdiler, sonra çocuğun annesi yukarı çıktı, onu kollarına aldı ve Elveda küçüğüm, bir daha birbirimizi göremeyeceğiz, dedi, esasen bu doğru değildi, çünkü böylesi bir iş için üç kişi fazla sayılmazdı ve o da kız kardeşi ve eniştesi de birlikte arabada gidecekti. Bekâr hala geri dönmeyecek olan yolcularla vedalaşmak istememiş ve yeğenleriyle birlikte odasına kapanmıştı. Arabanın tekerleklerinin metal aksamı sokağın düzensiz arnavutkaldırımı döşemesi üzerinde çok gürültü çıkaracağı ve uyanan meraklı

sakinler pencerelere çıkıp komşularının o saatte nereye gittiklerini öğrenmeye çalışacakları için, asfalta toprak yollardan dolaşarak çıktılar. Sınırdan çok uzakta değildiler ama asfalt tam sınır noktasına kadar gitmiyordu, belli bir noktadan sonra yoldan ayrılıp katır arabasının zar zor sığabileceği patikalardan gitmeleri gerekecekti, en sondaki bir kısmı da yürüyerek kat etmek zorundaydılar, çalıların arasında kendilerine yol açacaklar ve bu arada büyükbabayı da sırtlarında taşıyacaklardı. Allahtan, avlanmak için buralarda epey dolaşmışlığı olan ve bir dönem amatör kaçakçılık işlerine bulaşmış olan damat buraları iyi biliyordu. Arabayı bırakacakları noktaya ulaşmaları yaklaşık olarak iki saat sürdü ve bu noktada katırın gücüne güvenen damat, büyükbabayı hayvana yüklemeyi düşündü. Katırı arabadan çözerek, onu artık gereksiz olan koşum takımlarının ağırlığından kurtardılar ve ihtiyarı hayvanın sırtına yüklemeye uğraştılar. İki kadın, Ah babamız, Vah babamız, diye feryat figan ediyor, gözyaşı döküyor, zaten az olan kuvvetlerini bu vaveyla arasında yitiriyorlardı. Zavallı ihtiyar ölümün eşiğine varmışçasına bilincini yitirmişti. Becereme-yeceğiz, dedi ümitsizce damat, ama bir anda katıra önce kendisi binip, sonra büyükbabayı yukarıya çekerek hayvanın kürekkemiklerinin arasına yerleştirmenin iyi bir fikir olabileceğini düşündü, Ona sarılır, destekleyerek götürürüm, sizler de aşağıdan yardım edin, dedi. Bebeğin annesi yaklaştı, üşütmemesi için bebeğin üzerindeki battaniyeyi düzeltti ve sonra kardeşinin yanına döndü, Hadi bakalım, bir, iki, üç, dediler, ama hiçbir sonuç alamadılar, adamın vücudu kurşun gibi ağırlaştığından, yere bırakmak zorunda kaldılar. İşte tam o esnada beklenmedik, olağanüstü bir şey oldu, buna bir çeşit mucize de denebilir. Yerçekimi bir anlığına yok olmuş ya da tersine dönerek aşağıdan yukarıya doğru işlemeye koyulmuşçasına, büyükbaba bir anda yavaşça kızlarının ellerinden kurtuldu ve yükselerek damadının açık kolları arasına yerleşti. Gecenin başlangıcından beri yağmur toplarmışçasına koyu renk bulutlarla kaplı olan gökyüzü bir anda aydınlandı

ve ay ışığı dört bir yanı kapladı. Şimdi devam edebiliriz, dedi damat karısına; sen hayvanı çek. Bebeğin annesi, iyi olup olmadığına bakmak için çocuğun battaniyesini hafifçe araladı. Örtülü gözkapakları, karışık bir resmi andıran küçücük suratın üzerinde birer leke gibi duruyordu. O anda kadın tüm çevreyi sarmalayan ve inlerindeki vahşi hayvanları titreten bir yaygara kopardı. Hayır, hayır, çocuğumu öbür tarafa götüren ben olmayacağım, onu kendi ellerimle ölüme teslim etmek için getirmedim dünyaya, siz babamı götürün, ben burada kalıyorum. Kardeşi ona yaklaştı, Birbiri ardına eklenecek yıllar boyunca onun can çekişmesine şahit olmayı mı tercih ediyorsun, diye sordu, Tabii senin üç sağlıklı çocuğun var, anlayamazsın beni, Senin çocuğun benim çocuğum demektir, Öyleyse al sen götür, ben yapamayacağım, Ben de yapmamalıyım, bu onu öldürmek anlamına geliyor, Fark nedir öyleyse, Onu ölüme kadar götürmekle, öldürmek tam olarak aynı şey değil, en nihayetinde onun annesi sensin, ben değilim, Peki sen çocuklarından birini ya da hepsini böyle bir durumda götürebilir miydin, Götürebilirmişim gibi geliyor ama buna yemin edemem, Öyleyse haklıyım, Eğer tercihin bu yöndeyse bekle bizi, biz babamı götürelim. Üç çocuk annesi kız kardeş ilerledi, katırı yularından tuttu ve kocasına dönerek, Gidelim, dedi, Gidelim, diye cevap verdi adam, ama yavaş ilerleyelim, düşmesini istemem. Dolunay vardı ve etraf ışıl ışıldı. Yalnızca haritalarda görünen sınır çizgisi önlerinde bir yerlerdeydi. Geldiğimizi nasıl anlayacağız, diye sordu kadın, Baban anlayacak. Kadın kocasının ne demek istediğini kavradı ve başka soru sormadı. Yüz metre ve on adım kadar ilerlediler, adam bir anda, Geldik, dedi, Bitti mi, Evet, Tamam, diye tekrarladı arkalarından bir ses, bitti. Bebeğin annesi, ölmüş çocuğunu sol koluna yatırmış, son kez taşıyordu, diğer omzuna ise, diğerlerinin unuttuğu kazmayla küreği vurmuştu ve sağ eliyle de onları dengeliyordu. Biraz daha ilerleyelim, şu dişbudak ağacına kadar gidelim, dedi eniştesi. Uzaklarda görünen yükseltinin yamacında bir kasabanın ışıkları göze çarpı-

yordu. Katırın bastığı yerlerden toprağın yumuşak olduğu anlaşılıyordu, kazmak kolay olacaktı. Burası uygun galiba, dedi adam, hem bu ağaç bize yol gösterir, onlara çiçek getireceğimiz zaman yön bulmamız kolaylaşır. Bebeğin annesi, kazmayla küreği omzundan bıraktı, sonra da çocuğunu yumuşak toprağın üzerine yatırdı. Sonra iki kardeş, düşürmemek için binbir özen göstererek babalarının bedenini aşağıya indirdiler ve torununun yanına, toprağın üzerine koydular, katırın sırtından inmekte olan adamın yardımını beklememişlerdi. Bebeğin annesi sürekli hıçkırıklara boğuluyor, tekdüze bir edayla, Oğlum, babam, diye sızlanıyordu, kız kardeşi ona yaklaşıp sarıldı, o da ağlıyordu, Böylesi daha iyi, böylesi daha iyi, bu zavallıların hayatı hayat değildi. Her ikisi de toprağın üzerinde diz çöktüler, ölümü kandırmaya gelen ölüler için acı çekiyorlardı. Adam kazmayla çalışmaya başlamıştı, kazıyor, çıkan toprağı kürekle atıyor, sonra yeniden kazıyordu. Alt tarafta toprak daha sert, daha katı ve taşlıydı, ancak yarım saat süren sürekli uğraş sonrasında çukur gerekli derinliğe ulaştı. Ne tabut ne de kefen vardı, bedenler oldukları gibi, üzerlerindeki giysilerle toprağa verilecekti. İki kadınla bir adam, güçlerini birleştirdiler, adam çukurun içinde, kadınlar ise dışında iki yanında durdular ve ihtiyarın bedenini, kadınlar her biri haç şeklinde iki yana açılmış kollarından tutarak, adam ise çukurun dibine yerleşen bedene destek olarak, yavaşça aşağıya indirdiler. Kadınlar durmaksızın ağlıyorlardı, adamın gözleri kuruydu kuru olmasına ama o da ağır bir ateşli hastalığa tutulmuşçasına tir tir titriyordu. İşin en zor yanı henüz bitmemişti. Hıçkırıklar gözyaşlarına karışırken bebek de çukura indirilip büyükbabasının yanına yerleştirildi, ancak doğrusu hiç de güzel durmamıştı, öylesine küçük öylesine önemsiz görünüyordu ki, adeta aileden değilmiş de bir kenara itilmiş gibiydi. Tam o esnada adam eğildi, bebeği yerden aldı, büyükbabanın göğsünün üzerine koydu, ihtiyarın kollarını küçük bedeni saracak şekilde kavuşturdu, evet, şimdi olmuştu, ebediyen dinlenmeye hazırdılar, üzerlerine toprak

atmaya başlayabiliriz, ama dikkat edin, toprağı yavaş yavaş atın ki bizlere bir süre daha bakabilsinler, veda edebilsinler, duyabilelim söylediklerini, elveda kızlarım, elveda damadım, elveda teyze, enişte, elveda anne. Gelip geçenlerin orada birilerinin gömülü olduğunu anlamamaları için, mezar toprakla tamamen doldurtan sonra, adam kürekle üstünü bastırdı ve toprağı düzeltti. Başucuna büyükçe, ayakucuna ise daha küçük bir taş yerleştirdi, biraz önce kazmayla söktüğü otları da kabrin üzerine saçtı, doğal olarak birkaç gün sonra topraktan yeni otlar fışkıracak, solan kuruyan bu otlar ise bir zamanlar bağrından fışkırdıkları toprak ananın besin zincirinde birer halka olacaklardı. Adam, ağaçla mezar arasındaki mesafeyi geniş adımlarla ölçtü, tam on iki adım, sonra kazmayla küreği omzuna vurdu, Gidelim, dedi. Ay tekrar yok olmuş, gökyüzü tekrar bulutlanmıştı. Katır yeniden arabaya koştuklarında yağmur yağmaya başladı.

Şu ana kadar, meraklı okurlara olayların panoramik bir görünümünün sunulmasının tercih edildiği bir anlatıda, alışılmadık derecede ayrıntılı olarak aktarılan bu acıklı bölümün aktörleri, beklenmedik bir şekilde sahneye ilk çıktıkları anda, yoksul köylüler olarak tanıtılmışlardı. Anlatıcı figürün ihtiyatsızca ortaya koyduğu ve yüzeysel bir gözlemin sonucu olarak aktarılan bir izlenimden ibaret olan bu hatalı yargı hemen düzeltilmelidir. Yoksul, ama gerçekten yoksul bir köylü ailenin arabası olamaz, bunun ötesinde o denli yoksul bir aile katır gibi beslenmesi masraflı bir hayvanı da besleyemez. Doğrusu bu aile küçük bir çiftçi ailesiydi ve yaşadıkları mütevazı çevrede durumları iyi bile sayılabilirdi, dilbilgisi açısından doğru cümleler kuracak kadar öğrenim görmüşlerdi, bunun da ötesinde, konuşmalarında, kimilerinin içerik, kimilerinin öz, kimilerinin ise akıl olarak nitelendirdikleri unsur da bulunuyordu. Eğer böyle olmasaydı bekâr halanın, önceki bölümde geçen o güzel cümleyi sarf etmesi de mümkün olamazdı, Ölemeyenlerin öldüklerini anladıklarında komşular ne diyeceklerdi acaba. O halde zaman döngüsünü ve gerçekleri yerine oturtalım ve bakalım komşular ne diyorlardı. Alınan önlemlere karşın bir kişi arabayı görmüş ve üçünün o saatte evden çıkmasını garip bulmuştu. Ailenin evden çıkışına şahit olan bu komşu da kendi kendine aynı soruyu sormuştu, Bu üçü bu saatte nereye gidiyorlar, ertesi gün de çok az değiştirerek aynı soruyu ihtiyar çiftçinin damadına sormuştu, Gecenin o vaktinde nereye gidiyordunuz. Sorunun muhatabı, çözmeleri gereken bir mesele olduğunu söyledi, ancak komşu tatmin olmamıştı, Gece yarısı, arabayla çözülmesi gereken bir

mesele, sen, karın ve baldızın birlikte, ne garip bir durum, dedi, Garip olabilir, ama gerçek bu, Peki gün ağarmaya başladığında nereden geliyordunuz, Bu seni ilgilendirmez, Haklısın, özür dilerim, bu gerçekten de beni alakadar edecek bir konu değil, ama yine de kayınpederinin durumunu sormak isterim, Aynı, Peki ya küçük yeğenin, o nasıl, Onun durumu da aynı, İyileşiyor olmalarına sevindim, Teşekkür ederim, Görüşmek üzere, Görüşmek üzere. Komşu birkaç adım attı, durdu, geri döndü, Ben arabanın arkasında bir şey görür gibi oldum, öte yandan eğer yanılmadıysam baldızının kucağında da çocuk vardı, o halde büyük bir ihtimalle arabada üstü battaniyeyle örtülü gördüğüm de kayınpederin olmalıydı, özellikle de, Özellikle de ne, Özellikle de geri döndüğünüzde arabanın arkasında hiçbir şey bulunmadığı, baldızının kucağında da çocuk olmadığı düşünüldüğünde durum daha da netleşiyor, Sen geceleri uyumuyorsun galiba, Doğrusu uykum hafiftir, kolaylıkla uyanırım, Desene tam biz giderken uyanmış sonra uyumuş, tam biz dönerken tekrar uyanmışsın, ne tesadüf değil mi, Gerçekten de tesadüf diyorum ben, Tabii gerçekte ne olduğunu da sana söylememi istiyorsun, Sen de istiyorsan dinlemek isterim, Benimle gel. İçeri girdiler, komşu, üç kadını selamlayarak, Rahatsız etmek istemezdim, dedi ve beklemeye koyuldu. Bunları bilecek ilk kişi sensin, dedi damat, ayrıca öğreneceklerini sır olarak saklamak zorunda da kalmayacaksın, çünkü senden böyle bir şey istemeyeceğiz, Sakın bana söylemek istediğinden daha fazla bir şey söyleme, Kayınpederim ve yeğenim geçtiğimiz gece öldüler; onları sınırın öbür tarafına götürdük, ölüm orada faaliyetine devam ediyor, Onları öldürdünüz yani, dedi komşu heyecanla, Bir anlamda, öyle tabii, çünkü onlar oraya kendi ayaklarıyla gidecek durumda değildiler, başka bir açıdan ise, hayır, çünkü biz kayınpederimin emrini uyguladık, bebeğe gelince, zavallıcık, ne yaşayacak bir hali vardı ne de herhangi bir şey isteyecek durumu, onları birbirlerine sarılı bir şekilde bir dişbudak ağacının altına gömdük. Komşu başını ellerinin arasına almıştı, Ya şimdi, Şimdi de muhtemelen gidip

bunları bütün kasabaya anlatırsın, polis bizi gözaltına alır, büyük bir ihtimalle yargılanır ve işlemediğimiz bir suçtan dolayı cezalandırılırız, İşlemedik ne demek, tabii ki suç işlediniz, Sınırdan bir metre geride yaşıyorlardı, sınırı bir metre geçtiğimizde ise ölmüşlerdi, sen söyle bakalım, onları ne zaman ve nasıl öldürdük, Eğer onları götürmemiş olsaydınız, Evet, burada olurlardı ve gelmeyen bir ölümü beklemeye devam ederlerdi. Üç kadın sakin bir şekilde ve sessizce komşularına bakıyorlardı. Gidiyorum, dedi komşuları, doğrusu bir şeylerin döndüğünü anlamıştım, ama böyle bir şey olabileceğini düşünmemiştim, Senden bir ricam olacak, dedi damat, Nedir, Benimle birlikte polise gelmeni isteyeceğim, böylelikle kapı kapı gezip işlediğimiz korkunç suçları anlatma zahmetinden de kurtulmuş olursun, düşünsene bir kez, çocuk katilliği var, baba katilliği var, tanrı aşkına, ne menem katillermişiz biz bu evde yaşayanlar yahu, Ben böyle anlatacak değilim, Biliyorum, biliyorum, gel benimle, Ne zaman, Hemen şimdi, demir tavında dövülür, Gidelim.

Ne yargılandılar ne de hüküm giydiler. Bomba gibi patlayan haber, yıldırım hızıyla tüm ülkeyi dolaştı, basın ve yayın organları alçakları kınadılar, katil kız kardeşler, suç ortağı damat türünden yorumlar yapıldı, ihtiyarla günahsız yavrunun ardından gözyaşları döküldü, ikisi bir anda herkesin sahip olmayı istediği büyükbaba ve torun oldular, halkın ahlak düzeyinin barometresi gibi davranan sağduyulu gazeteler, bininci kez her türlü şerrin kaynağı, kökeni ve nedeni olarak gördükleri toplumdaki ahlaki çöküntü meselesine parmak bastılar, buna karşın, kırk sekiz saat içinde, ülkenin tüm sınır bölgelerinden benzer uygulamalarla ilgili haberler yağmaya başladı. Başka arabalar ve başka katırlar, düşkün başka bedenleri taşıdılar, sahte ambulanslar bedenleri terk edecekleri noktaları bulabilmek için ıssız patikalarda dolanıp durdular, götürülen şahıslar çıktıkları yolculuklar boyunca hemen hemen her zaman emniyet kemerleriyle bağlıydılar, bazı istisnai durumlarda ise araba bagajlarına saklanıp üzerlerinin

battaniye ile örtüldüğü de görüldü, her marka, fiyat ve modelden araba keskin tarafı çıplak gözle görülemeyen incecik bir sınır çizgisinden ibaret olan bu yeni giyotin türüne insan taşıdılar, ölüm sınırın bu tarafında, onları sürekli bir acıya mahkûm etmişti. Aynı şekilde davranan ailelerin bir kısmının yaptıklarını mazur göstermek için, bu trafiğin mimarları olan ve önceki bölümden tanıdığımız umutsuz köylülerin öne sürdüklerine benzer söylemleri bile bulunmuyordu. Bazıları ölüm döşeğindeki ebeveynlerini ya da dede ve ninelerini yabancı bir ülkeye götürerek onları nihai yolculuğa çıkarmayı, salt ölüm döşeğindeki bu akrabaların evlerindeki varlıklarından doğan yükten kurtulmak amacıyla yapıyorlardı. Önceleri, torunuyla birlikte gömülen ihtiyarın kızları ve damadını hararetle kınayan, daha da ileri giderek bekâr halayı yardım ve yataklıkla suçlayan basın ve yayın organları, bu yeni furya sonrasında, böylesi bir ulusal buhran ortamında, ikiyüzlü maskelerinin ardındaki gerçek yüzleri ortaya çıkan namuslu görünümlü kişilerin acımasızlıklarını ve vatanseverlik duygularının zayıflığını eleştiriyorlardı. Dışarıda üç komşu ülkenin hükümetleri ile içeride muhalefet tarafından sıkıştırılan hükümet başkanı da bu insanlık dışı davranışı kınadı, yaşam hakkına saygı gösterilmesinin gerekliliğinin altını çizdi ve silahlı kuvvetlerin sınırlar boyunca önlem alacağını ve ölüm döşeğinde bulunan hiç kimsenin hattı geçmesine izin verilmeyeceğini açıkladı, sınırı aşma girişiminin kişilerin kendi isteğiyle ya da akrabalarının keyfi kararıyla olmasının da uygulamayı değiştirmeyeceğini sözlerine ekledi. Başbakan açıklamasında doğal olarak buna yer vermemişti ama, hükümetin ortak aklının derinliklerinde, ta derinlerde, bu kaçış olgusuna çok da kötü gözle bakılmıyordu, zira bu hareket henüz alarm verecek düzeyde olmamasına karşın, üç aydır ülkeyi tehdit eden bir nüfus artışını frenlemekteydi. Başbakan aynı şekilde o gün içişleri bakanıyla gizlice bir araya geldiğini ve ölüm döşeğinde bulunan kişilerin yakınları tarafından yapılacak herhangi bir şüpheli hareketi izlemek üzere ülkenin tüm bölgelerinde, şehir-

lerinde, kasaba ve köylerinde casuslar görevlendirilmesi meselesini konuştuklarını da açıklamadı. Müdahale edilip edilmemesi kararı her bir vaka için ayrı ayrı değerlendirme yapılarak alınacaktı, çünkü hükümetin önceliği bu yeni ortaya çıkan göç türünü tamamen durdurmak değil, komşu ülkelerin endişelerine kısmen de olsa cevap vererek, bir süreliğine olsun itirazlarını dindirebilmekti. Biz onların isteklerini yerine getirmek için bulunmuyoruz burada, dedi otoriter bir biçimde başbakan, Mezralar, büyük araziye sahip çiftlikler, dağınık düzenli evler halen takibat dışında, diye ekledi içişleri bakanı, Oraları rahat bırakacağız; istediklerini yapsınlar, bizzat kendi deneyiminizle sabittir sayın bakan, herkesin başına bir polis dikemeyiz.

İki hafta kadar her şey yolunda gitti, ama ikinci haftanın sonunda gözlemci ajanların bazıları telefonla tehdit edildiklerinden yakınmaya başladılar, telefonları edenler, onlardan, sakin bir hayat sürmek istiyorlarsa, ölümcül hastaların nakillerine göz yummalarını, hatta gözlerini tamamen kapatmalarını istiyorlardı, aksi takdirde izledikleri ölümcül durumdakiler grubuna kendileri de dahil olabilirlerdi. Dört ajanın aileleri aranarak, bunların ölüm döşeğindeki bedenlerinin belirli yerlerden alınması söylendiğinde gözdağı verenlerin boş konuşmadıkları anlaşıldı. Bulunduklarında ölü değillerdi ama sağ da sayılmazlardı. Durumun vahameti karşısında içişleri bakanı, tanınmayan bu düşmana karşı gücünü göstermeye karar verdi, bir yandan ajanların işlerini daha sıkı tutmalarını emredip, diğer yandan da başbakanın talimatıyla uygulanan kaçakların elenmesi ve değerlendirilmesi sistemini yürürlükten kaldırdı. Cevap gelmekte gecikmedi, dört ajan daha önceki meslektaşlarının akıbetine uğradılar, tek fark bu kez yalnızca bir telefon gelmesiydi ve aranan numara içişleri bakanlığına aitti, her ne kadar bu davranış bir yönüyle kışkırtma gibi görünse de diğer yönden mantık çerçevesinde bir davranış olarak da algılanabilirdi, birileri adeta, Biz varız, diyordu. Mesaj, bu kadarla kalmıyor, içinde yapıcı bir

öneriyi de barındırıyordu, Bir centilmenlik anlaşması yapalım, demişti telefonun ucundaki ses, bakanlık ajanlarını geri çeksin biz de hastaların nakillerini üstlenelim, Siz kimsiniz, diye sormuştu telefonun geldiği birimin müdürü, Yalnızca düzen ve disiplin âşığı bir grup insanız, işimizin uzmanıyız, karmaşadan nefret eder, daima sözümüzü tutarız, sonuç olarak namuslu insanlarız, Peki bir adı var mı bu grubun, diye sordu memur, Bize maphia diyenler var, ama ph ile yazılıyor, Neden öyle, Diğerinden, klasik olandan ayrılmak için, Devlet mafyalarla anlaşma yapmaz, Noter onaylı belgelerle yapılmayacağını biliyoruz, Öyle de yapmaz başka türlü de, Sizin göreviniz nedir, Birim sorumlusu müdürüm, Gerçek hayatı bilmeyen birisiniz yani, Benim sorumluluklarım var, Şu anda bizi ilgilendiren tek şey, önerimizi yetkili mercilere iletmeniz, ulaşabilirseniz bakana iletin, Ben bakana ulaşamam ama bu görüşme silsile takip edilerek üst makamlara iletilecektir, Önerimizi değerlendirmesi için hükümete kırk sekiz saat veriyoruz, bir dakika fazla değil, yanıt olumlu olmadığı takdirde, dokuz ajanın komaya sokulacağını silsileyi oluşturan makamlara bildirin, Öyle yapacağım, Yarın değil öbür gün, aynı saatte, yanıtı almak için sizi arayacağım, Not alınmıştır, Sizinle konuşmak bir zevkti, Ben aynı şeyi söyleyemeyeceğim, Ajanlarınız evlerine sağ salim dönmeye başladıklarında fikriniz değişecektir, çocukluğunuzda öğrendiğiniz dualardan hatırladıklarınız varsa, işlerin bu yönde gelişmesi için okumaya başlayın, Anlıyorum, Anlayacağınızı biliyordum, Öyle, Söylediğim gibi, kırk sekiz saatiniz var, bir dakika fazlası değil, Tekrar aradığınızda muhatabınızın ben olmayacağımı söyleyebilirim, Ben muhatabın siz olacağınıza eminim, Neden, Bakan bey benimle doğrudan konuşmayı istemeyecektir, öte yandan işler ters giderse günah keçisi de siz olacaksınız, önerimizin bir centilmenlik anlaşması olduğunu unutmayınız, Evet bayım, İyi günler diliyorum, İyi günler. Bölüm müdürü telefon cihazına takılı bandı çıkardı ve silsile çerçevesindeki amirini görmeye gitti.

Yarım saat sonra kaset içişleri bakanının elindeydi. Bakan, kasedi bir kez dinledi, bir kez daha dinledi, üçüncü kez dinledi ve sordu, O birim müdürü, güvenilir biri midir, Kendisinden en ufak bir şikâyetimiz olmamıştır, diye yanıtladı silsilede yer alan yetkili, Umarım büyük şikâyetleriniz de olmamıştır, Ne ufak ne büyük, hayır efendim, dedi kelime oyununun farkına varmayan yetkili. Bakan kasedi teypten çıkardı ve şeridini çekmeye başladı. Şeridi tamamen çektiğinde, kristal bir kül tablasının içine koyup çakmağıyla tutuşturdu. Kaset buruştu, küçüldü, bir dakikaya kalmadan bozuk, şekilsiz, kapkara bir yumağa dönüştü. Telefonu edenler de konuşmayı kayda almışlardır, dedi silsiledeki yetkili, Önemli değil, elinde bir teyp ve iki kişinin sesi olan herkes, böyle bir konuşma oluşturabilir, önemli olan bizim elimizdeki bandın imha edilmiş olması, esas kasedi imha ettiğinizde, tüm olası kopyalarını da yok etmiş olursunuz, Sanırım, arama kayıtlarının santralda muhafaza edildiğini size söylememe gerek yok efendim, Onların da yok edildiğinden emin olalım, Evet efendim, eğer başka bir emriniz yoksa, konuyu rahatça değerlendirebilmeniz için izninizi isteyeceğim efendim, Ben düşündüm, gitmenize gerek yok, Beni şaşırtmadınız efendim, siz değerlendirmelerinizi her zaman son derece hızlı yaparsınız, Eğer bu söylediğiniz doğru olmasaydı yağcılık sayılabilirdi ama gerçek, hakikaten çok hızlı düşünürüm, Teklifi kabul edecek misiniz, Bir karşı teklif yapacağım, Korkarım kabul etmeyeceklerdir, aracılık eden kişinin ifadeleri oldukça kesin, hatta had safhada tehditkârdı; eğer beklediğimiz cevabı alamazsak, yeni ajanlar komaya sokulacak, demişti, Sevgili dostum, onlara vereceğimiz cevap beklemeleri olacak, Anlayamıyorum, Sevgili dostum, sakın sizi incitmek istediğimi düşünmeyin ama, sizin sorununuz bir bakan gibi düşünememeniz, Bu benim suçum, üzgünüm efendim, Üzülmeyin, eğer bir gün böyle bir makama oturmak üzere çağrılırsanız, bunun gibi bir koltuğa oturduğunuz anda nelerin değiştiğini, beyninizin nasıl dönüştüğünü göreceksiniz, bu durumu hayal bile edemezsiniz, Kendimi

fantezilere kaptırmak, bana iyi gelmez efendim, bir memurum ben, Eski bir atasözü vardır, asla asla demeyin, Evet efendim ama şu an itibarıyla asla karşılaşmayacağımızı düşündüğümüz türden bir sorun sizin önünüzde duruyor, diyerek cevap verdi silsiledeki amir, bir yandan da parmağıyla kül tablasının içindeki yanık bandı işaret ediyordu, Hatları iyi çizilmiş bir strateji takip edildiğinde, meselenin ayrıntıları da iyi biliniyorsa, güvenli bir hareket tarzı belirlemek zor değildir, Sizi can kulağıyla dinliyorum sayın bakan, Yarın değil öbür gün, aracının telefonuna yine aynı bölüm müdürünüz cevap verecek, bakanlık adına tek görüşmeci o olacak, işin içine başka kimse karışmayacak, bize yaptıkları teklifi değerlendirmeye alma konusunda onlarla hemfikir olduğumuzu söyleyecek, ama ne kamuoyunun ne de muhalefetin binlerce ajanın herhangi bir makul açıklama olmaksızın bir anda geri çekilmesine müsaade etmeyeceklerinin altını çizecek, Tabii bu konuyla artık maphianın ilgilenecek olması makul bir açıklama sayılmaz, Tabii, tabii, sayılmaz ama zannediyorum konuya açıklık getirmek için daha özenli bir dil kullanabilirdiniz, Affedersiniz sayın bakan, bir anda düşünmeden söyledim o sözleri, Tamam, tamam, bu noktaya gelindiğinde, bölüm müdürü, alternatif öneri olarak da adlandırabileceğimiz bir karşı teklif öne sürecek, ajanlar geri çekilmeyecek, oldukları yerde kalacaklar, ama etkisiz hale getirilecekler, Etkisiz hale mi getirilecekler, Evet, tanım yeterince açık sanıyorum, Şüphesiz açık efendim, ben yalnızca şaşkınlığımı ifade etmek istemiştim, Neden şaşırdığınızı anlayamadım, Bu alçakların isteklerini yerine getirdiğimiz görünümü vermeden bu işten sıyrılmamızın tek yolu bu, Gerçekte teslim olmamıza rağmen, Önemli olan görünümü kurtarmak, cepheden bakıldığında olayın kötü durmaması, perde arkasında olup bitenler bizim sorumluluğumuzda olmayacak, Örneğin, Bu tür bir taşıma hizmeti veren bir aracı durdurduğumuzu ve içindekileri gözaltına aldığımızı varsayalım, ölümcül hastanın yakınlarının ödedikleri faturada bu riskin olduğu aşikârdır, Bu işlerin makbuzu, faturası

olmaz ve maphia vergi ödemez, Sözgelimi diyorum yani, bu işte önemli olan, hepimizin bu işten kazançlı çıkacak olmamız, biz üzerimizdeki bu yükten kurtulacağız, ajanlar artık saldırıya uğramayacaklar, aileler, bir türlü ölemeyen canlı ölülerini, ölü canlılara dönüştürdükleri için rahat edecekler, maphia da bu işten para kazanacak, Mükemmel bir düzen bu sayın bakan, Özellikle de ayrıntıların açıklanmasının tarafların hiçbirinin işine gelmeyecek olması itibarıyla, mükemmel diyebiliriz, Sanırım haklısınız efendim, Belki de bakanınızı fazlasıyla ahlaksız buluyorsunuzdur, Aman efendim o ne kelime, yalnızca olayları bu denli çabuk bir şekilde, bu denli uygun bir mantık çerçevesinde yerli yerine koyabilmeniz beni hayrete düşürdü, Tecrübe dostum, biz buna tecrübe diyoruz, Bölüm müdürüyle görüşüp, talimatlarınızı ona bildireceğim, daha önce de söylediğim gibi, kendisinden en ufak bir şikâyetimiz olmamıştır, Büyük şikâyetleriniz de olmamıştır, sanırım, Ne öyle, ne böyle efendim, hiçbir şikâyetimiz olmamıştır kendisinden, dedi amir, kelime oyununu bu kez fark etmişti.

Her şey, ya da neredeyse her şey, bakanın öngördüğü gibi gerçekleşti. Kendilerini maphia olarak adlandıran kanun kaçakları örgütünün aracısı, ne bir dakika örıce, ne de bir dakika sonra, tam bildirilen vakitte aradı ve bakanın cevabını sordu. Bölüm müdürü, kendine verilen görevi oldukça etkin bir şekilde yerine getirdi, açık ve net davrandı, temel mevzuda da oldukça ikna ediciydi, ajanların görev yerlerinde kalacaklarını ama etkisizleştirileceklerini söyleyerek, bunun karşılığında da o şartlarda elde edilebilecek en olumlu yanıtı aldı ve gönül rahatlığıyla silsiledeki amirine iletti, hükümetin karşı teklifinin dikkatle inceleneceği ve yanıtın yirmi dört saat sonra tekrar aranarak bildirileceği söylenmişti. Gerçekten de öyle oldu. Yapılan inceleme sonunda hükümetin teklifinin kabul edilebilir olduğu sonucu çıkmıştı ancak bir şartları vardı, etkisiz kılınacak ajanlar, hükümete sadık olan ajanlar olacaktı, diğer bir deyişle maphia bir grup ajanı kendi hesabına çalışması için ikna edecek, ikna edilemeyenler de devlet tarafından

etkisiz hale getirilecekti. Şimdi kanun kaçaklarının bakış açısını anlamaya çalışalım. Ülke sathına yayılmış, uzun vadeli bir operasyonla karşı karşıya bulunuyorlardı, deneyimli adamlarının önemli bir kısmını, sonsuza dek gereksiz bir acı çekmekte olan sevdiklerinden kurtulmaya prensipte meyilli olabilecek ailelere yapılan ziyaretlere ayırmış durumdaydılar, doğal olarak, devlet tarafından kurulmuş olan devasa ajan ağını kullanmak işlerine gelecekti ve bu kitleyi ikna edebilmek için de en sevdikleri silahlar olan rüşvet, yolsuzluk, korkutma gibi usulleri kullanacaklardı. Böylesi bir işbirliği doğal olarak bakanın yaptığı planı, devletin ve hükümetin saygınlığı açısından oldukça tartışmalı bir hale getirecekti. Bakan kılıçla duvar, sakalla bıyık, kırk katırla kırk satır arasında kaldığını hissettiğinde, önlerine çıkan bu beklenmedik kördüğümü arz etmek üzere başbakanın yanına koştu. İşin en kötü yanı, işlerin artık geri dönülmez bir sürece girmiş olmasıydı. Hükümet başkanı, içişleri bakanından da daha deneyimli olmasına karşın, yeni bir pazarlık önermekten başka bir çözüm bulamadı soruna, öneri bir kota oluşturulmasından ve karşı tarafa hizmet edecek ajanların sayısının örneğin yüzde yirmi beş gibi bir rakamla sınırlanmasından ibaret olacaktı. Artık sabrını yitirme aşamasında bulunan telefondaki sese anlaşma zeminini bildirme görevi yine bölüm müdürüne düşmüştü, gerek içişleri bakanı gerekse başbakan sabırsızlıkla ve ümitle anlaşmaya varılmasını beklemekteydiler. Tabii bu anlaşmada imza söz konusu değildi, en nihayetinde bu bir centilmenlik anlaşmasıydı ve ortada sadece verilen sözler olacaktı, sözlükteki tanıma bakılırsa bu tür anlaşmalarda yasal formaliteler göz ardı edilirdi. Bu süreçte bakanın maphia üyelerinin ne denli kötü niyetli ve habis ruhlu olabilecekleri konusunda hiçbir fikri bulunmadığı da ortaya çıktı. Bu adamlar, öncelikle, nihai cevaplarını bildirmek üzere herhangi bir süre ortaya koymadılar, bakan öylesine zor durumda kaldı ki istifa mektubunu her an sunmaya hazırladı kendini. Birkaç gün sonra aradıklarında ise sadece anlaşma zemini konusunda herhangi bir karara

varamadıklarını açıklayıp, anlaşmaya pek istekli olmadıklarını ortaya koyarcasına, önceki gün kaybolan dört ajanın perişan halde bulunmalarıyla hiçbir alakaları olmadığını bildirdiler. Gösterilen sabrın hayır da şer de olsa, er ya da geç bir mükâfatı olacağını ortaya koyar nitelikteki cevap ise bir süre sonra geldi, maphianın genel yönetiminin hükümete bölüm müdürü ve silsiledeki amir aracılığıyla bildirdiği bu cevap iki ana başlıktan oluşuyordu, madde a, söz konusu ajan yüzdesi yüzde yirmi beş olarak değil yüzde otuz beş olarak belirlenecekti, madde b, teşkilat, yetkililere haber vermeksizin ve tabii ki onların onayına gerek duymaksızın gerekli gördüğü bölgelerdeki işlevsizleştirilmiş ajanların yerine kendilerine bağlı ajanları görevlendirebilecek ve bu ajanlar diğerlerinin yerlerine geçeceklerdi. Hükümetin önünde bu öneriyi kabul etmek ya da reddetmekten başka seçenek kalmamıştı. Bu ikilemden kurtulmamn bir çıkar yolunu görebiliyor musunuz, diye sordu başbakan içişleri bakanına, Görmek bir yana böyle bir çıkar yol olduğunu bile sanmıyorum efendim, önerilerini kabul etmediğimiz takdirde her geçen gün dört ajanımızın gerek hizmetler açısından gerekse yaşamsal açıdan iş göremez hale getirileceğini düşünüyorum, öte yandan önerilerini kabul edersek, tamamıyla bu adamların avcuna düşmüş olacağız, kim bilir ne kadar süreliğine, Sonsuza dek ya da en azından evde yük olarak gördükleri akrabalarından kurtulmak uğruna herhangi bir fiyatı ödemeye gönüllü insanlar var oldukça, Bunları konuşurken aklıma bir fikir geldi, Bilmem buna sevinmeli miyim, Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım sayın başbakan, eğer bir çeşit yük olmaya başladıysam bir tek kelimenizle gereğini yapabilirim, Devam edin, devam edin, bu kadar alıngan olmanıza gerek yok, söyleyin fikrinizi, Sayın başbakan, sanırım son derece açık bir arz talep örneği ile karşı karşıyayız, Nasıl derseniz, size insanların şu an itibarıyla yalnızca tek bir ölüm seçeneği olduğunu söyleyebilirim, hani şu meşhur, içinden çıkılamayan soru vardır ya, tavuk yumurta meselesinden söz ediyorum, işte o örnekte de talep mi arzdan önce

gelmiş yoksa tam tersine arz mı talebi harekete geçirmiş bilinmez, Esasında düşünüyorum da, sizi içişleri bakanlığından alıp ekonomi bakanlığına mı getirsek acaba, Aslında ikisi çok farklı şeyler sayılmaz sayın başbakan; içişlerinin bir ekonomisi olduğu gibi ekonominin de içişleri var, bir benzetme yapmak gerekirse bu işler bileşik kaplar yasasına benziyor, Lütfen konudan uzaklaşmayın, fikrinizi söyleyin, Çözümün sınırın öbür tarafında olabileceği fikri eğer o ilk ailenin aklına gelmemiş olsaydı, bugün karşı karşıya kaldığımız durum da oldukça farklı olabilirdi, diğer bir deyişle bu ilk ailenin ortaya koyduğu örneği takip eden aileler olmasaydı, maphia da bugün olmayan bir işkolunu geliştirmeye çalışamayacaktı, Teorik olarak böyle, öte yandan, biz bu maphianın taşın olmayan suyunu sıkıp taşın kendinden daha pahalıya satmaya çalışacağını da biliyoruz, ama bu başka bir konu, Esasında çok basit bir şey bu sayın başbakan, Umarım öyledir, Kısaca ifade etmek gerekirse efendim, yapacağımız şey arzı kısmaktan ibaret, Peki nasıl olacak bu iş, Dayanışma, karşısındakini sevme ve en kutsal insanlık prensipleri adına aileleri ikna edeceğiz ve ölümcül hastalarını evde muhafaza etmelerini sağlayacağız, Peki nasıl olacak böyle bir mucize, Bütün basın ve yayın organlarının kullanılacağı çok büyük bir reklam kampanyası düşünüyorum, yazılı basın, televizyon, radyo, sokak gösterileri, konunun açıklığa kavuşturulacağı toplantılar, sokaklarda broşür ve çıkartmalar dağıtılması, salonlarda ve sokaklarda sahnelenecek tiyatro oyunları, sinema, özellikle de duygusal yapımlar, çizgi filmler, hani derler ya insanların gözlerini yaşartacak bir kampanya sayesinde görev ve sorumluluklarından uzaklaşmış olan akrabalar içlerinde pişmanlık duyacaklar, dayanışma duyguları gelişecek, fedakârlık olgusu yeniden ortaya çıkacak, merhamet hissedilecek, çok kısa süre içerisinde günahkâr aileler şu andaki kabul edilemez tutumlarının farkına varıp esas değerlerine geri döneceklerdir, en nihayetinde bu değerler kısa süre öncesine kadar yaşamlarının temel taşlarıydı, Hayretim gittikçe artmakta sayın bakan, şimdi düşünüyorum

da size kültür ya da din işlerinden sorumlu bakanlıkları mı versek acaba, gördüğüm kadarıyla bu işlere de eğiliminiz var, Esasında, sayın başbakan, üç bakanlığı da birleştirebileceğimizi düşünüyorum, Olmuşken ekonomi bakanlığını da ekleyelim bunlara, Evet, evet, bileşik kaplar yasası gereğince böyle olabilir, Sizin yapamayacağınız bakanlık, iletişim bakanlığı olurdu, sevgili dostum, aileleri terk ettikleri hassas ruh hallerine geri döndürmek için düzenlenecek reklam kampanyası fikri tam bir deli saçması, Neden sayın başbakan, Çünkü bu tür kampanyalar esasında yalnızca kampanyayı düzenlemek için para alanların işine yarar, Biz bunlardan çok düzenledik, Evet, sonuçlar da ortada, öte yandan bu yapacağınız kampanya sonuç verecek bile olsa bu bugünden yarına alınacak bir sonuç olmayacaktır, oysa ben şu anda bir karar almak durumundayım, O halde emirlerinizi bekliyorum sayın başbakanım. Hükümetin başı umutsuz bir şekilde gülümsedi, Bütün bunlar anlamsız, saçma sapan, dedi, hiçbir seçeneğimiz olmadığını biliyoruz ve yaptığımız tüm girişimlerin durumu daha da kötüye götürdüğünü gördük, Evet öyle, Hal böyleyken, özellikle de her gün yedikleri darbelerle ölümün eşiğine getirilmiş dört ajanla karşı karşıya kaldığımız değerlendirildiğinde, bu adamların öne sürdüğü koşulları kabul etmekten başka çaremiz olmadığı açıkça görülüyor, Yıldırım tarzı bir polis operasyonu da başlatabiliriz, baskınlar yapıp bu maphia üyelerinden birkaç düzinesini hapse atabilir, belki bu şekilde geri adım atmalarını sağlayabiliriz, Ejderhayı öldürmenin yolu, kafasını kesmekten geçer, tırnaklarını törpüleyerek bir yere varamayız, Yine de belki bir işe yarar, Günde dört ajandan söz ediyoruz sayın içişleri bakanı, günde dört ajandan, bence en iyisi elimizin kolumuzun bağlandığını kabul etmek, Muhalefet şiddetle üzerimize gelecek, bizi ülkeyi maphiaya satmakla suçlayacaktır efendim, Ülke demeyeceklerdir, vatan diyeceklerdir, Bu daha da ağır, Kilisenin bizim yanımızda olacağını ümit ediyorum, onlara yarar sağlayacak türden birkaç ölüm olayı tezgâhlar, bir de bu işi hayat kurtarmak için yaptığımızı söyleriz,

Hayat kurtarmak artık söz konusu değil sayın başbakan, o eskidendi, Haklısınız, yeni bir terim uydurmamız gerekecek. Bir sessizlik oldu. Sessizliği başbakan bozdu, Bitirelim şu işi, bölüm müdürünüze gerekli talimatları verin ve ajanların etkisizleştirilmesi planı üzerinde çalışmalara başlayın, onlara hizmet edecek yüzde yirmi beş oranındaki ajanın bölgesel dağılımı üzerinde maphianın neler düşündüğünü de bilmek istiyorum, Ajanların yüzde otuz beşi üzerinde mutabık kalınmıştı sayın başbakan, Doğrusu uğradığımız bozgunun en baştan beri çaresiz görünen düzeyin de ötesinde bir felakete dönüşmüş olduğunu hatırlatmanızdan dolayı size hiç müteşekkir değilim, Bugün üzücü bir gün, Sıradaki dört ajanın aileleri burada olup bitenleri bilebilselerdi, eminim bugünü üzücü olarak tanımlamazlardı, Ya o ajanların yarın belki de maphiaya hizmet ediyor olacaklarını bilmek, Hayat böyledir, sevgili bileşik kaplar bakanlığı bakan adayı, İçişleri, sayın başbakan, içişleri, Esas kap orası olacak zaten.

Hükümet ile maphia arasındaki sıkı pazarlık süreci sonrasında mütevazı ve dürüst devlet memurlarının tam zamanlı olarak bir suç örgütüne hizmet vermeye başlamalarını da içeren anlaşma yapıldıktan sonra, bu denli onur kırıcı ayrıcalıklar da verilmişken ahlaki açıdan daha onur kırıcı durumların yaşanamayacağı düşünülebilirdi. Politikanın çamurlu yollarında el yordamıyla ilerlendiği oranda, özellikle de pragmatizmin şefliği ele alarak, konseri, notaları hiç umursamadan yönetmeye koyulduğu durumlarda, mantık her zaman kötülük yolunda insanları çukura doğru indirecek birkaç adım daha kaldığını gösterir. Daha içten dönemlerde savaş bakanlığı olarak adlandırılan, son dönemde ise savunma bakanlığı olarak anılan ilgili bakanlıktan gerekli talimatlar verilerek sınır boylarına yerleştirilen ordu birliklerinin görev alanları yalnızca anayollarla, özellikle de komşu ülkelere giden otoyollarla sınırlandı, böylelikle tali yollar kuş uçmaz kervan geçmez bir hal alıyor, doğal olarak ara yollar, patikalar, keçiyolları da kontrol dışı kalmış oluyordu. Başka türlü olamayacağı için, söz konusu birliklerin önemli bir kısmı kışlalarına geri döndü ve bu geri dönüş gece gündüz tutulan nöbetlerden bıkmış olan er ve erbaşlar arasında sevinç yarattı, ancak bu geri çekiliş, vatana hizmet bilinçleri ile askerlik şerefleri, er ve erbaşlara göre daha gelişmiş olan uzman çavuşlar arasında ciddi bir rahatsızlığa yol açtı. Personelde görülen bu rahatsızlık hali asteğmenler düzeyine kadar sürmesine karşın teğmenler ve üsteğmenler arasında ciddi bir sıkıntı görülmüyordu, tüm bunlara karşın yüzbaşılar düzeyine çıkıldığında rahatsızlık düzeyi yeniden artıyordu. Doğal olarak askeri personel arasında

tehlikeli maphia sözcüğünün esamisi bile okunmuyordu, ancak kendi aralarında yaptıkları sohbetlerde görev yerlerinden geri çekilmelerinden önceki günlerde ölümcül hasta taşıyan çok sayıda kamyonet yakalandığını ve bu kamyonetlerin şoförlerinin yanındaki koltuklarda görevli ajanlar bulunduğunu konuşuyorlardı, bu ajanlar daha kendilerine sorulmadan üzerinde gerekli tüm imzalar, mühürler ve soğuk damgalar bulunan evrakı çıkarıp gösteriyorlardı; bu evrakta filanca hastanın gizli bir noktaya intikal ettirilmesinin milli menfaatler icabı olduğu ve istisnai olarak nakil izninin verildiği kaydedilerek, askeri makamlara nakil operasyonunun etkinliği açısından kamyonette bulunanların gerek duyabilecekleri her türlü yardımı göstermekle yükümlü olacakları bildiriliyordu. Bu kontroller sırasında, tamı tamına yedi kamyonetin içinde görevli ajanlar, ilgili belgeleri uzattıklarında kontrolü gerçekleştiren görevlilere göz kırpmamış olsalardı, doğrusu vatansever uzman çavuşlar bu durumdan hiç mi hiç şüphelenmeyeceklerdi. Fakat bu yedi olayın coğrafi olarak birbirinden son derece uzak, birbiri ile son derece ilgisiz yerlerde meydana gelmesi, yapılan hareketin, birer yanlışlık, ya da, eş veya karşıt cinsler arasındaki baştan çıkarma oyunlarının ilk adımı olarak algılanmasını imkânsız kılıyordu, üstelik olayın farklı ya da aynı cinsler arasında gelişmesinin konunun özü açısından herhangi bir önemi de bulunmuyordu. O aşamada bazı ajanların belirgin olarak, diğerlerinin ise belli belirsiz bir şekilde ortaya koydukları heyecan, uyanık uzman çavuşların dikkatini çekti, ajanların durumu denize şişenin içinde mesaj atıp imdat isteyen kazazedelere benziyor, askeri personel ise kamyonetlerin arka tarafında, saklandığı battaniyenin altından kuyruğu çıkıverecek bir kedi varmış hissine kapılıyordu. Bir süre sonra ise anlaşılmaz bir şekilde kışlalara dönüş haberi geldi, daha sonra da birtakım söylentiler kulaktan kulağa dolaşmaya başladı, bazı dedikoducular bu söylentilerin doğrudan doğruya içişleri bakanlığı tarafından çıkarıldığını ima ediyorlardı. Muhalefet yanlısı gazeteler, kışlalardaki hoşnutsuzluğun sözcülüğüne soyundular, iktidara

yakın basın organları da böylesi lanet bir dedikodunun silahlı kuvvetlerin bünyesinde zafiyet yaratmayı amaçlayan çevreler tarafından çıkarıldığını savunuyorlardı, doğru olan tek şey ise, hiç kimsenin nedenini ya da nasıl olacağını açıklayamamasına karşın darbe olacağına dair söylentilerin ayyuka çıkmasıydı, bu söylentiler öyle bir hale büründü, öyle bir aldı yürüdü ki ölmeyen hastalar meselesi bile kamuoyu nezdinde ikinci plana düştü. Ölümün yok olması konusu da unutulmuş değildi elbette, özellikle de kafelerin müdavimleri arasında kulaktan kulağa dolaşan şaka yollu bir görüşe göre, bir darbe olması halinde, taraflar birbirlerine ne kadar çok kurşun sıkarlarsa sıksınlar kimsenin kimseyi öldüremeyeceği açıktı. Her an kral tarafından yapılacak duygusal içerikli bir ulusal uzlaşma çağrısı, hükümet tarafından açıklanacak bir acil önlem paketi, kara ve hava kuvvetlerinin üst düzey komutanlarınca yapılacak bir anayasal güçlere bağlılık açıklaması (denizi olmayan ülkede deniz kuvvetleri de bulunmadığından olası açıklamaya böyle bir gücün katılımı söz konusu değildi), yazarlarca kaleme alınacak bir bildirge, sanatçıların bir duruş sergilemesi, bir dayanışma konseri, devrimci içerikli afişlerden oluşan bir sergi, iki sendikal grup tarafından ortaklaşa düzenlenecek bir genel grev çağrısı, piskoposlar tarafından yapılacak bir toplu dua ve oruç çağrısı, günahkârların yapacağı türden toplu bir kefaret hareketi ya da halka sarı, mavi, yeşil, kırmızı, beyaz renkli kitapçıklar dağıtılması bekleniyordu, hatta ölümün eşiğinde beklemekte olan her yaş ve durumdan binlerce insanın katılacağı dev bir gösteri düzenlenmesi bile gündeme geldi, bu kişiler şehrin caddelerinde sedyeleriyle, tekerlekli sandalyelerinde, ambulanslar içinde ya da en iriyarı çocuklarının sırtında boy gösterecekler, güruhun en başında da dev bir pankart olacaktı, Biz, hüzünle yürüyenler, sizi, bugünün mutlu insanlarını, aramıza bekliyoruz. Sonuçta yukarıda sayılanların hiçbirine gerek kalmadı. Maphianın hastaların naklinde oynadığı önemli role dair şüpheler tümden yok olmadı, hatta bazı münferit olaylar çerçevesinde gölgede kalan bazı hususlar gün ışığına çıkar gibi oldu,

ancak ansızın ortaya çıkan bir dış düşman karşısında ülkede mevcut üç önemli kuvvetin, diğer bir deyişle din adamlarının, soyluların ve halkın, bir saat zarfında bir araya gelmesi, aynı fikir etrafında birleşmesi mümkün oluyordu, düşünsel düzeyde birçok ilerleme kaydedilmiş olmasına karşın bu üç kuvvet, ülkede halen mevcudiyetlerini sürdürüyorlardı ve gerek kralın etrafında gerekse bazı çekinceleri olmakla birlikte hükümetin etrafında bir araya gelebiliyorlardı. Bu aşamada, hemen hemen her zaman olduğu gibi, konu kısaca anlatılmıştır.

Üç komşu ülke, hiç kimselerin ölmediği, yoldan çıkmış ülkeden gelen ölü gömen timlerden, maphia üyelerinden ve hatta sıradan halktan iyice rahatsız olduklarında, verilen birçok diplomatik notanın da sonuçsuz kaldığını gördükten sonra, ortak bir hareketle askeri birliklerini harekete geçirerek sınırlarını koruma altına aldılar ve birliklere üç ihtar sonrasında ateş açma emri verildi. Bu çerçevede sınır hattını geçer geçmez kısa mesafeden taranmak suretiyle öldürülen ve görev zayiatı olarak adlandırılabilecek birkaç maphia üyesinin kaybının örgütün fiyatları yükseltmesine neden olduğunu da kaydedelim, yapılan zam faturalarda kişisel güvenlik ve görev riskleri kalemine yansıtılmıştı. Maphia yönetiminin işleyiş esaslarına dair bu aydınlatıcı ayrıntıya da yer verdikten sonra esas önemli konuya geçelim. Hükümetin şaşkın tavrı ve üst düzey komutanların tereddütlü davranışları karşısında, mükemmel bir taktik çerçevesinde hareket eden uzman çavuşlar, bir kez daha inisiyatifi ellerine aldılar ve herkesin gözünde bir protesto hareketine öncülük ettiler, dolayısıyla aynı hareketin kahramanları da onlar oldu. Bu hareket kapsamında, halk, kitlesel olarak sokaklara, caddelere, meydanlara döküldü ve ordu birliklerinin acilen harekât bölgelerine dönmesini talep etti. Karşı karşıya kaldığı, demografik, toplumsal, siyasal ve iktisadi boyutlu dörtlü krize karşı canla başla mücadele eden ülkenin içinde bulunduğu duruma kayıtsız kalan ve aldırmaz tavırlar sergileyen komşu ülkeler ise sonunda maskelerini çıkararak gerçek yüzlerini gösterdiler,

görünen yüzleri haşin fatihlerin ve hırsları dizginlenemeyen sömürgecilerin yüzleriydi. Bizi kıskanıyorlar, deniyordu çarşıda, pazarda ve evlerde, aynı sözler radyolarda, televizyonlarda yankılanıyor, gazetelere de yansıyordu, bizim vatanımızda ölünmemesini kıskanıyorlar, bu yüzden kendileri de ölmemek için topraklarımızı işgal ve ilhak etmek istiyorlar. İki gün içinde bayraklar açıldı ve sert adımlarla yapılan yürüyüşlerde, marsellaise, ça ira, maría de la fuente, himno de la carta, no verán país ninguno, bandiera rossa, portuguesa, god save the king, enternasyonel, deutschland über alles, chant du marais, as stars and stripes türünden marşlar söylendi ve askerler önceki görev bölgelerine dönerek, pür silah vaziyette, gelecek saldırıyı ve sonrasında kazanacakları zaferi beklemeye koyuldular. Ama hiçbir şey olmadı. Ne saldıran oldu, ne de zafer kazanıldı. Ortada ne fatihler vardı ne de imparatorluklar, komşu ülkelerin tek istedikleri, bu yeni tür kaçak göçmenlerin izinsiz olarak ülkelerine defnedilmesinin engellenmesiydi, öte yandan yapılan eylem definden ibaret olsaydı bir nebze hoş görülebilirdi ancak insanlar, öldürmeye, cinayet işlemeye, saf dışı bırakmaya ve birtakım hayatları söndürmeye gidiyorlardı ve bu eylemler önce ayaklar, sonrasında vücudun diğer kısımları ve kafa sınırın öbür tarafına geçtiğinde meydana geliyor, zavallı insancıklar tam o esnada son nefeslerini verip göçüyorlardı. Her iki tarafın cesur askerleri karşı karşıyaydılar ama beklenen çatışma gerçekleşmedi. Çatışma çıkmamasının nedeni bu tarafın askerlerinin isteksizliği değildi, zira bunlar makineli tüfek ateşiyle ikiye bile ayrılsalar ölmeyeceklerini biliyorlardı. Tabii bu aşamada sırf bilimsel merak nedeniyle, ikiye bölünmüş bir bedenin, mide bir tarafta, bağırsaklar diğer yanda kalmışken yaşamını nasıl devam ettireceği sorusu da akla geliyor doğrusu... Her neyse, bu şartlar altında ilk ateşi açmak, ancak bağlanacak düzeyde deli birinin aklına gelebilirdi. Tanrıya şükür o ilk kurşun atılmadı. Öbür taraftan birkaç askerin, ölümün olmadığı bu harikulade ülkeye geçme girişimleri bile bir çatışmaya neden olmadı, sınırı geçen askerler

yakalanarak derhal ülkelerine iade edildiler ve askeri mahkemede yargılandılar. Bu çerçevede biraz önce naklettiğimiz olayın, anlatageldiğimiz zor hikâyenin gidişatı açısından tamamıyla önemsiz olmasına ve anlatı kapsamında bu konuya bir daha dönülmeyeceğini bilmemize karşın, yine de yitip gitmesine gönlümüz elvermediğinden aktardığımızın da altını çizmek isteriz. Sınırı geçen neferlerin yargılanması hususunda muhtemel olan ise, askeri mahkemenin değerlendirme aşamasında insanoğlunun kalbinde ezelden beri var olan saf ve temiz sonsuz yaşam özlemini hiç dikkate almamasıydı, iddia makamı, efendim herkes ölümsüz olmaya kalkarsa ne olur, evet, ne yaparız, tarzında en alt düzeyde bir söylem ortaya koyacaktı; olayları önceden tahmin etmeye çalışmamızı bağışlayın ama bu durumda savunma makamı, ne olacağı sorusuna verilecek bir cevap bulunamadığından durumun ciddiyetiyle bağdaşacak düzeyde bir söylem ortaya koyamayacaktı. Tek beklentimiz bu zavallıların en azından kurşuna dizilmemeleriydi. Aksi takdirde, dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan oldukları rahatlıkla söylenebilirdi.

Konuyu değiştirelim. Uzman çavuşların ve onların müttefiki asteğmenlerle yüzbaşıların, hastaların sınıra kadar taşınması meselesinde doğrudan doğruya maphianın parmağı olduğuna dair kuşkularından bahsetmiş ve bu şüphenin art arda gelen birkaç olayla desteklendiğinin altını çizmiştik. Bu olayların ne tür olaylar olduklarını ve nasıl geliştiklerini anlatmanın vakti geldi. Önceki bölümde anlatılan sürece önderlik eden küçük çiftçi ailesinin yaptıklarını örnek alan maphia, faaliyetlerini sınırı geçirmek ve ölüleri gömmekle sınırlamıştı, tabii ki bunun için önemli miktarda parayı da cebe indirmekteydi. Maphianın uygulamasında elbette bazı farklılıklar vardı, defin mekânının güzelliğine önem vermiyor ve ileride yaptıklarından pişman olup gözyaşları içinde müteveffadan özür dilemeyi isteyebilecek aile fertlerine defin alanının yolunu gösterebilecek işaret ve verileri operasyon defterlerine kaydetmiyorlardı. Şimdi, üç farklı ülkeyle olan sınırların ötesinde

konuşlanan orduların o döneme dek gayet güvenli bir şekilde işleyen gömü işlemlerinin önünde ciddi bir tehdit olacağını değerlendirmek için çok özel bir stratejik düşünce yetisine sahip olmaya gerek bulunmamaktadır. Ancak öte yandan, maphianın da bu gibi durumlara çözüm bulamayacak olsa maphia olamayacağı aşikârdır. Bu arada bir saptama yapmamıza da müsaade ediniz lütfen, bu tür suç örgütlerini yöneten parlak beyinlerin kanunlara karşı gelerek ve rızkımızı alın terimizle kazanmamızı emreden kutsal kitabın bilge öğretilerini hiçe sayarak doğru yoldan ayrılmalarını gerçekten üzüntü verici buluyoruz, olan olmuş bir kere, ama yine de adamastorun[1] acı dolu sözlerini tekrarlamakta fayda görüyoruz, Öylesine öfkeliyim ki olanları nasıl anlatacağımı bilemiyorum; hiçbir çıkış yolu yokmuş gibi görünen soruna maphia tarafından bulunan çözüm konusuna burada ara veriyoruz. Devam etmeden önce, epik şairin devin ağzından ortaya koyduğu öfke sözcüğünü de açıklamak iyi olacaktır, bu kelime o dönemde yalnızca derin üzüntü, acı, hoşnutsuzluk anlamına gelirken bir süreden beri, insanların çoğu bu sözcüğün esasında pekâlâ ret, iğrenme, tiksinme anlamlarını da içerebileceğini hatırladılar ve iyi de ettiler; öte yandan bu kavramların yukarıda biraz önce sayılan diğer kavramlarla hiç mi hiç ilgilerinin olmadığı konusunda da sanırız herkes hemfikir olacaktır. Sözcüklere ne kadar dikkat edilse azdır, onlar da insanlar gibi bir fikirden diğerine geçiverirler. Çözüm meselesine dönecek olursak, bu konu akşamdan sabaha hallolmadı, üzerinde epey uğraşıldı, mesaj getirip götüren takma bıyıklı, şapkalarının siperliklerini gözlerine doğru indiren adamlar işe karıştılar, şifreli telgraflar gelip gitti, kırmızı telefonlarla gizli hatlardan görüşmeler yapıldı, gece yarıları yol ayrımlarında buluşmalar oldu, taşların altına mesajlar bırakıldı, nihayetinde,

---

1 Hint Okyanusu'nda gezdiğine inanılan, denizdeki tehlikeleri haber verdiği düşünülen bir ruhtur. Portekizli şair ve yazar Luis Vas de Camões'in (1524-1580) "Os Lusíadas" (1572) adlı eserinde Portekizli kâşiflerin mücadele etmek zorunda oldukları doğa güçlerinin yanında bu ruhtan da bahsedilmiştir. (ç.n.)

ortaya zar yerine ajan atılan türden bir ortam oluştu ve önceki bölümlerde anlattığımız birtakım görüşmelerde kullanılan yöntemlerin tamamı burada da kullanıldı. Ancak önemli bir fark vardı, diğer görüşmelerde olduğu gibi bu görüşmeler iki taraflı olarak gerçekleşmedi. Ölünemeyen bu ülkenin maphiasından başka, görüşmelere komşu ülke maphialarıda katıldılar, suç örgütlerinin ve hükümetlerin faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki bağımsızlıklarını muhafaza etmenin tek yolu da buydu. İlgili maphialardan birinin diğer ülke yönetimiyle doğrudan görüşmelere girişmesi hem kabul görmez hem de kınanırdı. Neyse ki işler o noktaya gelmedi, o noktaya gelinmemesini sağlayan da kutsalların kutsalı milli egemenlik kavramı oldu, hem hükümetler hem de maphialar açısından son derece önemliydi bu kavram, hükümetler için önemi oldukça açık ve aşikârdır, maphialar açısından bakıldığında ise konunun önemi, onların kendi bölgelerini yabancı meslektaşlarına karşı ihtirasla koruma aşamasında ortaya koydukları vahşi kıskançlıklarında yatmaktaydı. Tüm bunları koordine etmek, özel ile geneli uzlaştırmak, birilerinin çıkarlarıyla diğerlerininkileri dengelemek kolay bir iş olmadı, bekleme sürecinin, sürdüğü iki uzun ve can sıkıcı hafta boyunca, nöbet yerlerinde kalan askerlerin hoparlörler aracılığı ile birbirlerine hakarete varan sözler sarf ettikleri görüldü. Yine de edilen hakaretlerde belli bir seviye dikkatle muhafaza ediliyor, ifadelerde aşırılıktan kaçınılıyor ve böylelikle alıngan bir yarbayın kafasının tasının atıp ortalığı kan gölüne dönüştürmesi engelleniyordu. Görüşmelerin uzamasının başlıca nedeni komşu ülke maphialarının hiçbirinin ellerinde istedikleri gibi kullanabilecekleri hükümete bağlı ajanlar olmaması ve dolayısıyla sınırın bu tarafında son derece olumlu sonuçlar vermiş olan usullerin diğer ülkelerde kullanılamamasıydı. Bu arada yerel maphiaların sözcülerinin, üst düzey askeri yetkililerin bilgileri dahilinde, orta kademeli ordu mensuplarını, geliş gidiş, ilerleme ve gerilemeden ibaret manevralarını görmezden gelmeye ikna ettikleri ve bunun için kim bilir ne tür bedellerin ödendiğine dair

söylentiler de çıktı, tabii görüşmelerin bu karanlık yönü hiçbir zaman ortaya çıkmadı ve dedikodu düzeyinde kaldı ama yine de şüpheler kuvvetle muhtemel olarak değerlendirildi. Doğrusu herhangi bir çocuk bile bunu düşünebilirdi ama, fikirlerin uygulamaya konması için düşünen çocuğun büyümesi, akıl erdirecek yaşa gelmesi ve maphianın istihdam birimine gelerek, Yetenekliyim, beni emellerinize alet edin, demesi gerekiyordu.

Anlatımda kısalık ve özlük yanlısı olanlar, az sözle çok şey anlatmayı sevenler, söz gümüşse sükût altındır diyenler, anlatılan fikir böylesine basit olmasına karşın en sonunda bu yaşamsal noktaya gelebilmek için neden bu düzey bir akıl yürütmeye gerek duyulduğunu kendilerine sorabilirler. Cevap gayet basit ve biz bu cevabı güncel, son derece modern bir terim kullanarak açıklayacağız, bu sayede bu ana dek yer verdiğimiz eskil kullanımları da bir nebze telafi etmiş olabiliriz, birçokları bu tür sözcükler kullanarak metni küf içinde bıraktığımızı düşünmüş olabilirler, bunun nedeni background kaygısıdır. Background dediğimizde herkes neden bahsettiğimizi anlamaktadır, ancak bayağı bir şekilde arka plan demiş olsaydık, bazı şüpheler oluşabilirdi ve biz yine o lanet eskil terimlerden birini kullanmak zorunda kalırdık, öte yandan bu terim gerçeğe de çok uygun olmazdı, çünkü background sözcüğü sadece arka plan anlamına gelmez, bu kavram incelenmekte olan nesne ile ufuk çizgisi arasında var olan sayısız arka planı içerir. Bu bağlamda meselenin çerçevelenmesi dememiz daha uygun olacaktır. Tamı tamına böyle, meselenin çerçevelenmesi denecektir. Şimdi gelelim maphianın kendi çıkarlarına zarar verecek bir sıcak çatışmaya dönüşmeden önce bu meseleye bulduğu çözüm yöntemine. Daha önce de söylediğimiz gibi bir çocuk bile böyle bir durumda yapılacak şeyi düşünebilirdi. Yapılacak şey, hastayı sınırın öbür tarafına götürmek ve öldükten sonra geriye getirerek doğduğu toprakların şefkatli koynuna defnetmekten ibaretti. Doğrusu bu tamı tamına, en keskin ifadeyle bir şah ve mat durumuydu. Görebileceğimiz üzere, sorun taraflardan hiçbirinin itibarı zedelenmeksizin çözülmüş oluyordu,

Dört ordu, savaş düzeni halinde sınırda bulunmaları gerekmediğinden, barış zamanlarının dinginliğine dönebileceklerdi, en nihayetinde maphia da böyle düşündü ve bu dönem sonrası için komşu ülkelere yalnızca girip çıkmaya karar verdi, hastaların diğer tarafa geçer geçmez öldüklerini unutmayalım, ondan sonra bir dakika bile kalmalarına gerek yok, sadece ölüm anına ihtiyaçları var ve o ölüm anı tüm anların en kısasıdır, bir iç çekilir ve tamam, bir benzetme yapmak gerekirse, bu olay kimsenin üflemesine gerek kalmaksızın kendi kendine sönen bir muma benzetilebilir. Hiçbir ötenazi bu kadar kolay ve tatlı olmamıştır. Yeni ortaya çıkan durumun en ilginç yönlerinden biri de ölünmeyen ülke adaletinin ölüleri gömenlere karşı kanuni yaptırım uygulayacak dayanaklardan yoksun olmasıydı, hükümetin maphia ile yapmış olduğu centilmenlik anlaşması olmasa ve fiilen yaptırım uygulamaya niyetlenseler dahi bunu yapacak durumda değillerdi. Bu adamların cinayetle suçlanması söz konusu değildi, çünkü olaya teknik açıdan bakıldığında cinayet denemezdi ve her nasıl adlandırılacaksa bu olay yabancı bir ülkede meydana geliyordu, öte yandan bu kişileri ölü gömmekle de suçlama imkânı bulunmuyordu, zira gömülmek ölülerin kaderidir ve birilerinin gerek fiziksel gerekse psikolojik açıdan zor olan bu görevi üstlenmesi bile övgüye değerdir. En fazla, herhangi bir tabip tarafından tanzim edilmiş ölüm raporu bulunmadığı, defin işleminin gerekli şekil şartlarına uyulmadan yapıldığı ya da hiç olmayan bir şeymiş gibi, gömünün yerinin belirlenmesine yarayacak işaret konulmadığı ve dolayısıyla da ilk şiddetli yağmur yağışında veya bitkilerin neşeyle köklerini kendilerine güç verecek humusun içine saldıklarında defin yerinin kaybolacağı gibi hususlar ileri sürülebilir. Bu zorlukları gören ve böylesi karmaşık bir konuda maphia avukatlarının hiç acımadan ve herhangi bir rahatsızlık duymadan oluşturacakları hukuki bataklığa gömülmek ve hilelerle uğraşmak istemeyen kanun adamları olayların nereye varacağını sabırla izlemeye başladılar. Bu tutum şüphesiz en ihtiyatlı tutumdu. Ülke hiç olmadığı kadar karışmıştı, güç odakları karmaşa içindeydi, otorite

sarsılmıştı, değerler hızla altüst olmuş, vatandaşlık bilincinin kaybı tüm çevrelerde hissedilir olmuştu ve büyük bir ihtimalle tanrı bile işlerin nereye doğru gittiğini bilmiyordu. Bu arada maphianın cenaze levazımatçıları ile de bir centilmenlik anlaşması yaptığı ve onlarla güç birliği tesis ederek bir çeşit işbölümü yapmayı hedeflediğine dair söylentiler kulaktan kulağa yayılıyordu, bu söylentinin anlamı maphianın ölüleri temin edeceği, cenaze levazımatçılarının da imkân ve kabiliyetleri ile defin işlemlerini gerçekleştirecek olmalarıydı. Aynı şekilde uzun yıllara dayanan bilgi birikimlerini, tecrübelerini, know howlarını ve dokunaklı ağıtlar yakan korolarını kedi, köpek ve kanarya gömülerinde, zaman zaman da papağanlar, kaplumbağalar, evcilleştirilmiş bir sincap ya da sahibinin omzunda taşıdığı bir kertenkele için kullanmakta olan cenaze levazımatçılarının maphiadan gelen bu teklifi etekleri zil çalarak kabul ettikleri de söyleniyordu. Hiç bu kadar aşağılanmamıştık, diyorlardı. Oysa şimdi, geleceğe yeniden güvenle bakıyorlar, umutları bahçede yetişen çiçekler misali yeşeriyordu, hatta bu ortamda biraz tuhaf olacaktı ama cenaze levazımatçıları için yeni bir hayat başlıyor bile denebilirdi. Bu olanların tamamı da maphianın mükemmel hizmetleri ve kasası sayesinde oluyordu. Başkentte ve ülkenin diğer şehirlerinde faaliyet gösteren cenaze levazımatı firmalarına bazı ödemeler yaparak bunların sınır bölgelerinde şubeler açmalarını sağlayan maphia, sürekli olarak nöbetçi bir tabibin görev başında bulunarak, saat kaç olursa olsun geri gelen ölünün ölmüş olduğunun belgelenmesini de sağlıyor, belediyelerle anlaşarak, sorumlulukları çerçevesinde gerçekleşen vakaların gece gündüz denmeden öncelikli olarak defnedilmesine de yardımcı oluyorlardı. Tüm bu hizmetler doğal olarak çok pahalıya geliyordu ama uğraşıya da değiyordu doğrusu, bu yeni dönemde, ek maliyetler ve hizmetler artık faturaların en önemli kısmını teşkil ediyordu. Ancak bu aşamada beklenmedik bir şey oldu ve ölümcül durumdaki hastaların cömertçe aktığı pınar bir anda kuruyuverdi. Bir çeşit vicdan muhasebesi yapan ailelerin, duygularını ağızdan ağıza yaydıkları ve sevdiklerini

uzaklara gönderip öldürme işinin son bulduğu anlaşılıyordu; mecazi olarak, etlerinden yararlandıksa, kemiklerini taşımak da görevimizdir, sadece iyi günlerde birliktelik olmaz, güçleri kuvvetleri yerindeyken onlarla ol, elden ayaktan düştüklerinde bırak, öyle şey olmaz, kötü ve çok kötü günlerde, kötü kokan ve yıkanmakla temizlenmeyecek bir paçavraya döndüklerinde de onlarla olmalıyız deniyordu. Cenaze levazımatıyla uğraşan şirketler coşku hallerinden çıkıp ümitsizliğe kapıldılar, iflasa sürüklendiler, yeniden gurur kırıcı buldukları kedi, köpek, kanarya, papağan, kaplumbağa ve sincap defnetme işlerine döndüler, kertenkele defnedemiyorlardı, çünkü o ilk kertenkele sonrasında kendini sahibinin omzunda taşıttıran başka kertenkele çıkmamıştı. Maphia gayet sakin, heyecana kapılmadan, ne olup bittiğini incelemeye koyuldu. Olup biten oldukça basitti. Aileler, yapılan işlem üstü kapalı olarak yapıldığı zamanlarda, uygulama meşruiyet kazanıp açıktan açığa gerçekleşmediği zamanlarda, sevilen kişilerin gecenin sessizliği içinde gizli gizli taşındıklarını ve bu insanların ölüm döşeklerinde mi olduklarının yoksa buharlaşıp yok mu olduklarının komşuları tarafından bilinmediğini söylediler. O durumda yalan söylemek de kolay oluyordu, komşu kadın merdivenin başında durup, Büyükbaba nasıl, diye sorduğunda üzgün bir edayla, Zavallıcık orada öylesine yatıyor işte, denebiliyordu dediler. Şimdi ise her şey çok farklıydı, artık bir ölüm raporu vardı ortada, mezarlıklarda üzerinde isimler, soyadları bulunan plaketler duruyordu ve kötü niyetli, kıskanç komşular birkaç saat içinde büyükbabanın öldüğünü, üstelik bu ölümün mümkün olan tek yöntemle gerçekleştiğini öğreniyorlardı. Bu da tabii acımasız ve nankör ailenin onu sınırın öte tarafına geçirdiğini açıkça ortaya koyuyordu. Bu durumdan çok utanıyoruz, diyorlardı. Maphia onları dinledi, dinledi ve konuyu düşüneceğini söyledi. Aradan yirmi dört saat geçti ve karar çıktı. İlk bahsi geçen olayda olduğu üzere, yaşlılar ölmek istiyorlardı, bundan yola çıkarak, ölüm raporlarına ölüm sebebinin intihar olarak yazılması kararlaştırıldı. Kapanmış olan çeşme yeniden açıldı.

Ölünemeyen ülkede her şey biraz önce anlatıya konu olanlar kadar kötü değildi, ruhları yoldan çıkaran, bedenleri ele geçiren ya da rüşvet kokan, dolu bir zarf geldiğinde, Bununla gidin de çocuklarınıza oyuncak alın, veya, Yanılmış olmalısınız bu zarf bana değil, türünden yorumlarla geri verildiği eski zamanların iyi prensiplerinden geriye ne kaldıysa kirleten açgözlü maphia, her şeye rağmen kıvrık pençelerini, sonsuz yaşam ümidiyle, hiçbir zaman ölememe korkusu arasında bölünmüş toplumun tüm kesitlerine geçirememişti. O eski dönemlerde dürüstlük tüm toplumsal sınıfların sahip çıktığı bir övünç vesilesiydi. Her şeye karşın, sahte intiharlara ve sınırlarda dönen kirli dolaplara karşın, bahse konu o ruh, ülkede halen su yüzünde kalabilmişti, tabii burada bahsedilen okyanusun suları değildi, zira okyanus suları uzak ülkeleri sulardı, burada anlatılan daha ziyade göllerin, nehirlerin, derelerin, durgun yatakların, yağmur sonrası birikintilerin, gökyüzünün yansımasının en güzel göründüğü kuyuların dibindeki parıltılı suların ve şaşırtıcı bir şekilde yapay bir sakinliğe sahip akvaryumun sularıydı. İşte böyle bir akvaryumdaki kırmızı balığın bir aşağı bir yukarı yüzmek suretiyle su ile hava arasındaki çizgiye defalarca dokunuşunu dalgın bir şekilde seyrettiği sırada bir düşünür çırağının aklına ölünemeyen ülkede tüm zamanların en ateşli polemiğini çıkaracak fikir geldi. Suların üzerinde yaşayan ya da su yüzünde kalan o eski ruh, o anda, düşünür çırağına sordu, Ölüm tüm canlılar için bir miydi acaba, insan da dahil olmak üzere, hayvanları öldüren ölümle, yerdeki ottan yüz metre yüksekliğinde bir sequoiandendron

giganteum ağacı da dahil olmak üzere bitkileri öldüren ölüm ya da öleceğini bilen bir adamla, bir gün öleceğinin farkında bile olmayan bir atı öldüren ölümler aynı mıydı acaba? Aynı ruh, soru sormaya devam etti, Peki kendisini kozasına hapseden ve kapıyı ören ipekböceğinin ölüm anı hangisiydi, bir ölümden yeni bir yaşamın doğması nasıl olabiliyordu acaba, kelebeğin yaşamı böceğin ölümünden mi doğmuştu, yoksa kelebekte yaşadığına göre ipekböceği hiç ölmemiş miydi. Düşünür çırağı, İpekböceği ölmüştür, diye yanıtladı soruyu ve ekledi, yumurtlama döneminden sonra ölecek olan kelebektir, Bunu sen doğmadan önce de biliyorduk, dedi akvaryumun sularının üstünde dalgalanan ruh, tamam ipekböceği ölmüyor, çünkü kelebek çıktıktan sonra kozanın içinde ceset kalmıyor, sen de söyledin zaten, birinin ölümünden diğerinin yaşamı doğuyor, Buna metamorfoz denir, herkes ne işe yaradığını bilir, dedi düşünür çırağı lütfedercesine, Sen sözcüklerin nesnelere iliştirilen etiketler olduklarını bilmiyorsun galiba, sözcükler nesne değildirler, nesnelerin gerçekte nasıl olduklarını, hatta gerçekte nasıl adlandırıldıklarını bile hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz, çünkü onlara verdiğimiz isimler, adı üstünde onlara verdiğimiz isimlerdir yalnızca. Düşünür olan hangimiz, Ne sen ne de ben, sen bir düşünür çırağısın, bense akvaryumun suları üzerinde dalgalanan bir ruhum, Ölümden söz ediyorduk, Sadece ölümden değil, ölümlerden söz ediyorduk, insanların neden ölmediklerini, buna karşın diğer hayvanların niçin öldüklerini, birilerinin ölümünün ne sebeple diğerlerinin ölümü olmadığını sordum, bu küçük kırmızı balığın yaşamı son bulduğunda, ki akvaryumun suyunu değiştirmezsen bu çok gecikmeyecek, sen onun ölümünde, şu an itibarıyla kurtulmuş olduğun ölümü göreceksin, Eskiden, ölünebilen dönemlerde, birkaç kez ölmekte olan insan görmüştüm ama onların ölümünün bir gün benim de elinden öleceğim ölüm olduğunu düşünmemiştim, Çünkü hepinizin ayrı bir ölümü var, onu doğduğunuz andan itibaren gizli bir yerinizde taşıyorsunuz, o sana aittir ve

sen de ona aitsindir, Ya hayvanlar, ya bitkiler, Onların durumunun da benzer olduğunu tahmin ediyorum, Herkesin ölümü kendine, Aynen öyle, O halde birçok değişik ölüm olduğu, var olmuş, var olan ve var olacak canlılar kadar ölüm olduğu da söylenebilir, Bir bakıma, evet, Kendi içinde çelişkiye düşüyorsun, dedi düşünür çırağı, Bu durumda herkesin ölümü sınırlı ömre sahip denebilir, diğer bir deyişle, ölümler öldürdükleri canlıyla birlikte yok oluyorlar, ancak hepsinin üstünde âli bir ölüm de olmalı ve bu ölüm insanoğlunun ilk yaratıldığı andan bugüne kadar tüm ölümlerin sorumlusu olmalı, O halde ölümler arası bir astlık üstlük ilişkisi de bulunmalı, Olabilir, Peki ya hayvanlar, en ilkel protozdan, mavi balinaya kadar, Aynen, Peki bitkiler söz konusu olduğunda, diatomealardan dev sekoya ağacına kadar, Bildiğim kadarıyla tümünün başına aynı şey gelir, Öyleyse, her bireyin ayrı, kendine has ve devredilemez bir ölümü vardır, Evet, Bundan başka iki adet de genel ölüm var, her biri doğanın türlerine ait krallığa hükmeden, Tam anlamıyla, Peki ölümle ilgili hiyerarşik düzen burada bitiyor mu, diye sordu düşünür çırağı, Hayal gücümün ulaşabildiği nokta itibarıyla, en son ve üst düzeyde bir tür ölüm daha olduğunu düşünüyorum, Nasıl bir ölüm bu, Bu, kâinatı yok edecek olan ölümdür, esasında ölüm adını gerçekten hak eden de bu ölüm, o kendini gösterdiğinde bu adı telaffuz edecek kimse kalmayacak ve o zaman şimdiye kadar anlatageldiklerimiz önemsiz, anlamsız ayrıntılar haline gelecektir, Dolayısıyla ölüm tek değildir, diye gereksiz bir tekrar yaparak sözlerini bitirdi düşünür çırağı, Benim de söyleınekten usandığım bundan ibaret, Başka şekilde ifade etmek gerekirse, ölümlerden biri, bizimkisi, faaliyetini durdurdu, diğerleri, yani hayvanlara ve bitkilere ait olanların etkinlikleri sürüyor, bu ölümlerin hepsi birbirinden bağımsız ve hepsi kendi sektörlerinde iş görüyorlar, Şimdi ikna oldun mu, Evet, O halde git ve insanlara bu durumu anlat, dedi akvaryumun suları üzerinde dalgalanan ruh. Polemik de böylece başlamış oldu.

Akvaryumun suları üzerinde dalgalanan ruhun cüretkâr tezine gelen ilk tepki, düşüncenin sözcüsünün yetkili bir düşünür olmayıp, yalnızca elkitapları düzeyinde, son derece sınırlı bilgiye sahip bir çırak olmasıydı, üstelik bunlar tek hücrelilere dair bilgiler düzeyinde temel bilgilerdi, bu da yetmezmiş gibi, alelacele edinilmiş, bölük pörçük, kopuk kopuk durmaktaydılar ve onları bir araya getirebilecek bir iğne ile iplik de bulunmuyordu, evet bilgilerin renkleri ve şekilleri birbirleriyle uyuşuyordu ama aralarında bir bütünlük yoktu, buna eklektik ya da kırpıntı kumaşlardan yapılmış soytarı kıyafetlerini andıran bir ekol denebilirdi. Ama sorun, bundan ibaret değildi. Doğrusu, tezin esasının akvaryumun suları üzerinde dalgalanan ruha ait olduğu söylenebilirdi ama düşünür çırağının da bu ilginç fikri geliştirmesinde katkısı olduğunu hatırlamak için önceki sayfalardaki diyaloğa bir göz atmak yeterli olacaktır, bu çerçevede çırağın, en azından dinleyici düzeyinde, bir katkısı olduğu rahatlıkla söylenebilir ki herkesin bildiği üzere, bu etken sokratesten bu yana diyalektik açıdan önemli bulunmuştur. Tüm bu tabloda inkâr edilemeyecek en az bir unsur bulunuyordu, bu da insanların ölmedikleri, buna karşın hayvanların öldükleriydi. Bitkilere gelince, botanik hakkında hiçbir fikri olmayan biri bile hiç zorlanmadan, aynı eski günlerdeki gibi doğduklarını, yeşerdiklerini, bir zaman sonra buruştuklarını, kuruduklarını ve içinde çürüme olsa da olmasa da o son evrenin geldiğini bilirlerdi, bu son evreye ölüm demek istemeyenler, varsınlar bu sürecin ne olduğunu açıklasınlar. Bu yargıya karşı olanların bazıları, burada insanların ölmemelerine karşın diğer tüm canlıların ölmeyi sürdürmelerini normal olanın tamamen yok olmadığının göstergesi sayıyorlar ve normal olanın da zamanı geldiğinde ölmek olduğunu belirtiyorlardı. Ölmek ve ölümün doğumumuzla edindiğimiz bir kazanım mı olduğu, yoksa tesadüfen geçerken bize uğrayan bir hal mi olduğunu tartışmamak. Diğer ülkelerde ölünmeye devam ediliyor ve bu, ille de o ülke insanlarının daha mutsuz oldukları anlamına gelmiyor.

Doğal olarak ilk günlerde bir miktar kıskançlık hissedilmiş, bazı komplolar düzenlenmiş, ölümsüzlüğün nasıl temin edildiğini anlamaya yönelik bilimsel casusluk girişimleri olmuştu, ancak o günden bu yana yaşadığımız zorluklar göz önünde tutulduğunda, bu ülkelerdeki genel kanının, Ucuz kurtulduk, cümlesi ile özetlenebileceğini düşünüyoruz.

Kilise, bu tartışma ortamına, alışıldığı üzere, gene aynı zırha bürünerek indi, büründükleri zırh tanrı buyruklarının hiçbir dönemde sorgulanamayacağına dair zırhtı, ki bu söylem, biraz da zındıkların bakış açısıyla değerlendirilerek gündelik dile çevrildiğinde, içeride neler olup bittiğini görebilmek için gökyüzünün kapılarından ve pencerelerinden içeriye bakılamayacağı anlamına geliyordu. Öte yandan kilise doğal neden ve sonuçların geçici olarak durmuş olmasının bir yenilik sayılmaması gerektiğinin altını çiziyor ve son yirmi yüzyıl boyunca tanrı tarafından ortaya konan mucizelerin hatırlanması gereğinden bahsediyorlardı, tek fark, mucizenin kapsamındaydı, eski dönemlerde kendi kişisel inancı değerlendirilerek bir bireye nasip olan mucize, şimdi daha bütünsel bir kapsama yayılmış, mucize kişisel olmaktan uzaklaşmış ve tüm bir ülke ölümsüzlük iksirine sahip olmuştu, üstelik bu ayrıcalık yalnızca dindarlara bahşedilmemişti, ateistler, agnostikler, kâfirler, dinden dönenler, her türden imansızlar, başka dinlerin mensupları, iyiler, kötüler ve en kötüler, faziletliler ve maphiacılar, cellatlar ve kurbanlar, hırsızlar ve polisler, katiller ve kan bağışlayanlar, akıllılar ve deliler, hepsi ama hepsi, hem tarihin bu en büyük mucizesine tanık oluyorlar hem de bu mucizeden faydalanıyorlardı, ruhun ebedi yaşamına bağlı olarak, ebediyen yaşayan bedenler haline gelmişlerdi. Mucizelere meraklı birtakım orta düzey din adamlarının yaptıkları bazı mistik şakalar, piskopos düzeyinde ve daha üst makamlardaki din görevlilerinin hoşuna gitmedi, bu rahatsızlık inananlara kesin ifadeler içeren bir bildiriyle duyuruldu, bildiri, tanrı buyruklarının değişmezliğinin altını çiziyor, kardinalin krizin başlangıcında başbakanla

yaptığı telefon görüşmesinde ortaya koyduğu fikirleri savunuyordu, hatırlanacağı üzere kardinal bu görüşmede kendini papa yerine koymuş, bugün çözümsüz gibi görünen sorunların yarın çözüleceğine olan inanç çerçevesinde meseleyi erteleme yoluna giderek, ertelenen ölüm kavramını ortaya atmıştı. Okuyucusu olduğu gazetenin yazıişleri müdürüne gönderdiği mektupta bir okur, ertelenen ölüm fikrini kabul edebileceğini ama öncelikle kilisenin bu ertelemeden nasıl haberdar olduğunu, bu denli iyi haber alabildiğine göre, ertelemenin ne zamana kadar süreceğini de bilmesi gerektiğini belirtiyordu. Editörün notunda söz konusu görüşün bir değerlendirme önerisinden ibaret olduğu, esasen kilisenin de olaylardan herkes kadar haberdar olduğu ya da herkes gibi hiçbir şey bilmediğinin vurgulanmak istendiği okurlara duyuruldu. O aşamada biri çıktı, bir makale kaleme alıp tartışmanın çıkış noktasına değinerek, ölümün tek mi olduğu yoksa farklı ölüınlerin mi var olduğu konusunun irdelenmesini, dolayısıyla da tekil olarak ölümden mi yoksa çoğul olarak ölümlerden mi söz edilmesi gerektiğini sorguladı, aynı makalede konuya farklı bir açıdan bakılarak, kilisenin de böylesi bir belirsizlik ortamını yaratarak herhangi bir taahhüt altına girmeden vakit kazanmaya çalıştığı belirtiliyor, kilisenin, alışıldığı üzere, bir yandan tavşana kaç derken bir yandan da tazıya tut dediği, öte yandan da hem nalına hem mıhına vurarak durumu idare ettiği vurgulanıyordu. Deyimlerin ilki gazeteciler arasında şaşkınlık yarattı ve bu deyimin konuya nasıl bağlandığını pek anlayamadılar. Buna karşın, kişisel rekabet dürtüsüyle hepsi kütüphanelerine yöneldiler ve yazılarını kaleme alırken zaman zaman yararlandıkları sözlüklerine başvurarak deyimi duruma uygun hale getiren bir anlam aradılar. Hiçbir şey bulamadılar, daha doğrusu, tazıyı buldular, tavşanı buldular, kaçmak ve tutmak fiillerini de buldular, ama bu sözcüklerden oluşan deyimin duruma uygun bir anlam kazandığı hali bulamadılar. Derken birinin aklına uzun yıllar önce köyden kente göç eden ama konuşmasını ve dünya görüşünü bir türlü

değiştiremeyen, sürekli ocak başına toplanmış torunlarına hikâye anlatır gibi konuşan, herkese bir şeyler anlatan ihtiyar kapıcıyı çağırmak geldi. Ona bu cümleyi duyup duymadığını sordular, duyduğunu söyledi, anlamını bilip bilmediğini sordular, bildiğini söyledi, konuyla nasıl bir ilgisi olduğunu anlayıp anlamadığını sordular, anladığını söyledi. Açıklayın bize o zaman, dedi editör, Efendim, malum tavşan hızlı koşar, tazı da son derece hızlı bir hayvandır ama her ikisine de koş ve tut diyen kişinin esasen bu iki hayvanı birbirine düşürmekten öte bir amacı yoktur, iki tarafa da hoş görünerek iki taraf birbirine düşürülür, Doğrusu bu açıklama pek duruma uygun düşmüyor, Farklı bir anlamı da olabilir, Nedir, Eğer iki hayvanın da hızlı olduğu bilinerek, bu kovalama sonucunda herhangi bir sonuç elde edilemeyeceği de bilinerek kışkırtılıyorsa taraflar, o zaman bu iş her neyse yokuşa sürülüyor, sürüncemede bırakılıyordur, Anlaşıldı, tavşana kaç, tazıya tut diyen kilise olmalı, Evet efendim, O zaman bunu yazan okurumuz haklıymış, Bence de, ama benim kapıcı olduğumu unutmayın, Olsun, çok yardımcı oldunuz, Diğer deyimi de açıklamamı ister misiniz, Hangisini, Hem nalına hem mıhına vurmayı, Hayır, biz onu biliyoruz, bilmekten öte her gün yaptığımız iş de bu zaten.

Akvaryumun suları üzerinde dalgalanan ruh ile düşünür çıra-ğının, ölüm ya da ölümler üzerine, pek güzel bir şekilde başlattıkları polemik, bir ekonomist bu konuda bir makale yazmış olmasaydı bir süre sonra komediye ya da farsa dönüşüp bitecekti. Gerçi ekonomist, kendi yazısında, aktüerya hesaplarının kendi alanı olmadığının altını çiziyordu ama üç aşağı beş yukarı, gelecek yirmi yıl içinde devletin hangi parayla milyonlarca emeklinin ve malulün aylıklarını ödeyeceğini kamuoyu önünde tartışacak kadar konudan anladığını da belirtiyordu, öte yandan bu sürecin yüzyıllarca süreceğini de yazıyor, bu süreçte bu kitleye milyonlarca yeni emeklinin katılacağını da hatırlatıyordu, artış aritmetik de olsa geometrik de olsa felaket kaçınılmazdı, felaketten öte, bu bir karmaşa, bir afet, devletin iflası olacak, canını seven kaçsın

denecek ama bundan kaçış olamayacaktı. Tüyler ürpertici bu senaryo karşısında metafizik görüşü savunanlar geri çekilmek zorunda kaldılar, kilise usandırıcı tespih dualarına devam ederek fani dünyanın sonunu bekleme kararı aldı, inandıkları ebedi yaşam görüşlerine göre böylesi bir son bütün sorunları çözecekti. Ekonomistin tedirgin edici düşüncelerine geri döndüğümüzde, hesabın esasen gayet basit olduğu ortaya çıkıyordu, şöyle ki; elde sosyal güvenlik sistemine katkıda bulunan şu kadar aktif nüfus olduğu düşünüldüğünde, bu hesaba gerek malullük gerekse yaşlılık nedeniyle emekli olmuş bulunan nüfus eklendiğinde ve emekli kesimin aylıklarını çalışanların katkıları sayesinde aldıkları değerlendiğinde ve çalışan kesimin azalmasına karşın emekli kesimin sürekli ve önüne geçilemez bir şekilde arttığı göz önünde tutulduğunda, mutluluğun zirvesi, son noktası gibi algılanan ölümün yok oluşunun esasında iyi bir şey olmadığını nasıl olup da kimsenin fark etmediğini anlamak son derece güçtü. Düşünürler ve soyut işlerle meşgul olan diğer bazı insanlar, halk arasında olmak ve olmamak kavramlarına denk gelen neredeyse ile sıfır kavramları üzerinde dur durak bilmeden kafa yorup, bir bardak suda kopan fırtınalarda boğulurken, kamu vicdanı kalemi kâğıdı eline alarak a+b+c türü bir denklem üzerine kafa yorınaya değecek çok daha acil sorunlar olduğunu ortaya koydu. İnsan ruhunun karanlık yönünü tanıyanların tahmin edebileceği üzere, ekonomistin kamuoyunu tedirgin eden makalesi sonrasında toplumun sağlıklı kesiminin ölümcül hastalara karşı olan tutumu olumsuz yönde değişti. O ana kadar, bu ölümcül hastaların neden oldukları her tür olumsuzluk ve rahatsızlığın anlaşılabilir şeyler olduğuna dair genel kanıya, hastalara ve yaşlılara gösterilen genel saygının medeni bir toplumun vazgeçilmez unsurlarından biri olması gerektiğine dair düşünceler ekleniyor ve bunlara bağlı olarak, bazen zorlama kabilinden de olsa, bu kişilere, içinde bir miktar şefkat ve sevgi de barındıran bir ihtimam gösteriliyordu. Tabii gayet iyi bildiğimiz gibi, insanlık dışı güdülerinin

etkisinde kalarak, iki battaniye arasında, ter ve pislik içinde, bitmez tükenmez bir ölüm döşeğinde yatan zavallı insancıkları maphiaya teslim ederek onlardan kurtulma yoluna giden ruhsuz bazı aileler de vardı, doğal olarak, bu ailelere saygı duymamız söz konusu değildir, benzer bir durum halk arasında binlerce kez kulaktan kulağa aktarılan tahta tabak adlı öyküde görülür, ama bu öyküdeki insanlar, sekiz yaşında bir çocuğun temiz kalbi sayesinde lanetlenmekten kurtulmuşlardır. Bir çırpıda anlatılabilecek bu hikâyeyi, bilmeyen genç nesilleri aydınlatmak amacıyla anlatımıza ekledik, gençlerin hikâyeyi çocukça ya da duygusal bularak alay etmeyeceklerini umuyor, dikkat diyor ve ahlak dersine geçiyoruz. Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde masal ülkesinde anne, baba, babanın babası olan büyükbaba ve yukarıda bahsi geçen sekiz yaşında bir oğlan çocuğundan oluşan bir aile yaşarmış. Oldukça ihtiyarlamış olan büyükbabanın elleri titrer, bu yüzden de ne zaman sofraya otursalar adamcağızın lokmaları sağa sola saçılırmış, bu durum oğlunu ve gelinini had safhada rahatsız ettiğinden, her ikisi de sürekli olarak adamı biraz daha dikkatli olması için uyarıp dururlarmış, zavallı adam ne kadar uğraşırsa uğraşsın titremesine hâkim olamaz, aksine uyarılar arttıkça titremesi de artar, masa örtüsü de yerler de yemek içinde kalırmış, boynuna bağlanan peçeteden bahsetmeye gerek yok, her öğünde, kahvaltıda, öğle ve akşam yemeklerinde değiştirilmesi gerekirmiş. Olup bitenden rahatsız olan ve hiçbir iyileşme ihtimali olmadığını gören oğul, bu tatsızlığa bir son vermek için harekete geçmiş. Günlerden bir gün eve elinde tahta bir tabakla gelmiş ve doğruca babasının yanına gitmiş, Bundan sonra burada, avluda yemek yiyeceksiniz, burayı temizlemek daha kolay, böylelikle gelininiz kirlenen masa örtüleriyle ve onca peçeteyle uğraşmak zorunda kalmayacak. Öyle de olmuş. Kahvaltıyı, öğlen ve akşam yemeklerini yalnız başına avluda yemeye başlayan ihtiyar, yemekleri ağzına götürebildiği ölçüde yemeye çalışıyor, yiyeceklerin yarısını daha ağzına götüre-

meden düşürüyor, kalan kısmın bir miktarı da ağzından düşüyormuş, sonuçta kursağından birkaç lokma ya geçiyor ya geçmiyormuş. Büyükbabasına yapılan kötü muamele, torunun pek umurundaymış gibi görünmüyormuş, büyükbabasına, annesine ve babasına bakıyor ve konuya önem vermezmiş gibi yemeğini yemeye devam ediyormuş. Günlerden bir gün baba işten eve döndüğünde, oğlunu elinde bir çakıyla bir tahtayı yontarken görmüş, ama konuya fazla önem vermemiş, o günlerde çocukların kendileri için tahtadan oyuncaklar yapmaları olağanmış. Adam ertesi gün tekrar dikkat ettiğinde yontulan nesnenin oyuncak bir arabaya benzemediğini, en azından tekerlek takılabilecek yerleri olmadığını görmüş ve çocuğa ne yaptığını sormuş. Çocuk duymamış gibi davranarak, elindeki tahta parçasını yontmayı sürdürmüş, tüm bu olayların anne ve babaların daha az korkak olup, çocuklarının elinde oyuncak yapımı için son derece faydalı bu tür kesici aletleri gördüklerinde koşup hemen almadıkları bir dönemde geçtiğini de hatırlatalım. Beni duymadın mı, o tahtayla ne yapıyorsun, diye tekrar sormuş baba, ve oğlu, gözlerini yaptığı işten ayırmadan, cevap vermiş, Büyükbabam gibi yaşlandığında, ellerin titreyince avluda yemek yiyeceğin günlerde kullanman için tahta bir tabak yapıyorum. Bu sözler sihirli bir etki yaratmış. Babanın gözlerindeki perde bir anda aralanmış, gerçekleri görmeye başlamış, hemen babasının yanına koşup ondan binbir özür dilemiş, yemek vakti geldiğinde de onu masaya kendi elleriyle oturtup, yemeğini elleriyle yedirmiş, büyükbabanın bunları yapacak gücü olmadığından, babanın gücü de henüz yerinde olduğundan kendi elleriyle silmiş ağzını. Sonra neler olduğunu bilemiyoruz, ancak bu küçük çocuğun işinin yarım kaldığı, buna karşın tabağa dönüşebilecek tahta parçasının ortalıkta dolaştığı da bir gerçek. Bu öykünün öğretici yanının kaybolmaması için kimse o tahta parçasını yakmak ya da atmak istememiş, öte yandan çocuğun yarım bıraktığı işi bir başkasının bitirmesi de her zaman mümkünmüş, özellikle de insanoğlunun ruhunun karanlık

yönlerinin hiç yok olmadığını gördüğümüz bugünlerde. Hani derler ya, yaşamak ve görmek gerek, bu zamana bağlı bir sorundur ve bazı şeyleri görmek nasip olmazsa eğer, bu sadece yeterince yaşamadığımızdan olacaktır. Her neyse, olayların hep karanlık ve kötü yanlarını göstermekle suçlanma durumuna gelmemek için, bu güzel öykünün, toplumsal hafızanın tozlu raflarından alınıp, üzerindeki örümcek ağları bir gazete yardımıyla temizlendikten sonra televizyona uyarlanabileceğini, bu tür bir girişim sayesinde geçmişte toplumu besleyen manevi değerlerin geri geleceğini, ailelerin örselenmiş vicdanlarının onarılmasına katkıda bulunulabileceğini düşünenler olduğunu da söyleyelim. Tabii bugün her şeye hâkim olan maddiyat o dönemlerde henüz insanların iradelerini ele geçirmemişti, bizler irade gücüne inanıyorduk ve böylesi olaylar ahlaki zayıflığın canlı ve iflah olmaz örnekleri olarak görülüyordu. Yine de umudumuzu yitirmeyelim. Bu rolü oynayacak çocuk beyaz camda belirdiği anda ülke nüfusunun yarısının gözyaşlarını silmek için bir mendil arayışına gireceğinden emin olabiliriz, nüfusun daha metin olan diğer yarısı da büyük bir ihtimalle gözyaşlarının yanakları boyunca sessizce süzülmesine aldırmayarak, yapılan ya da göz yumulan kötü bir davranış karşısında hissedilen vicdan azabını ifade etmenin tek yolunun içi boş sözcükler olmadığını ortaya koyacaklardır. Büyükbabaları ve büyükanneleri kurtarmak için çok geç olmadığını umuyorum.

Beklenmedik bir şekilde nahoş ve fırsatçı bir tutum içine giren cumhuriyetçiler ülkede yaşanan bu hassas durumdan yararlanarak seslerini duyurmaya çalıştılar. Doğrusu sayıları çok fazla değildi, bir siyasal parti çevresinde örgütlenmelerine ve seçimlere düzenli olarak katılmalarına rağmen mecliste temsil edilmiyorlardı. Buna karşın, özellikle sanat ve edebiyat çevrelerindeki etkinlikleriyle gurur duyuyorlar, arada sırada son derece güzel kaleme alınmış ancak herhangi bir etkisi olmayan bildiriler hazırlayıp bu çevrelerde dağıtıyorlardı. Ölümün ortadan yok oluşundan

bu yana herhangi bir tepkileri olmamış, sıradan bir muhalif partiden beklenecek açıklamalar çerçevesinde, ölüm döşeğindeki hastaların nakillerinde maphianm oynadığı söylenen çirkin rolü bile sorgulamamışlardı. Şimdiyse, bir yandan dünya üzerinde tek olmanın boşluğunu, diğer yandan öbür ülkelere benzememenin sıkıntısını yaşayan ülkenin geçirmekte olduğu çalkantılı dönemden istifade ederek meseleyi bir rejim sorunu haline getirmişlerdi. Kraliyetin tanımına bile tahammülleri olmayan ve doğal olarak monarşiye karşı cephe alan bu grup, derhal cumhuriyetin ilan edilmesi yönünde kuvvetli bir dayanağa kavuştukları ve bu adımın kesinlikle gerekli olduğu görüşündeydiler. En basit mantık kuralları uyarınca, hiç ölmeyecek bir kralın başta bulunmasının kabul edilemeyeceğini savunuyorlar, bu kralın beyinsel yetkinliğinin azalması ya da salt ihtiyarlık nedeniyle tahtı başka birine devretmeye karar vermesi durumunda dahi kral olmayı sürdüreceğini söylüyorlar, bu gidişatın bitmez tükenmez bir krallar silsilesini başlatacağını, silsilenin tahttan feragat edenlerle tahta çıkanların birbirini izlemesiyle sürüp gideceğini öne sürüyorlardı, krallar silsilesinin yataklarında ölümü bekleyen ancak bir türlü ölemeyen hükümdarlardan oluşacağını, eklemlerinden fırlamış birer kemik yığınına, kötü kokan birer mumyaya dönüşecek önceki kralların esas yerleri olan aile kabristanına götürülemeyeceklerinden muhtemelen sarayın koridorlarını dolduracaklarını anlatıyorlardı. En iyi çözümün bir seferliğine, ya da en fazla iki seferliğine seçilecek cumhurbaşkanlığı makamı olacağını, sınırlı görev süreleri dolan eski cumhurbaşkanlarının da başlarının çaresine bakmak durumunda kalacaklarını, konferanslar verebileceklerini, kitap yazabileceklerini, sempozyum, kolokyum, kongre ya da yuvarlak masa toplantılarına katılabileceklerini, seksen davette devri âlem yapabileceklerini, eteğe dönüş olursa etek boyları hakkında fikir bildirebileceklerini, atmosfer kalırsa, ozon tabakasının incelmesi hakkında da konuşabileceklerini, en nihayetinde yapacak bir şeyler bulabileceklerini savunuyorlardı.

Bu olasılıkların tamamının saray doktorlarının her gün basında yer alan, ne şiş yansın ne kebap türünden ifadelerle bezeli ve hepsi birbirinin aynı olan raporlarını sonsuza dek okumaktan iyi olacağını ifade ediyorlardı. Bu arada, sarayın revir bölümlerinin kapasiteleri doğan ihtiyaç nedeniyle iki kez artırılmış, üçüncü bir genişletme çalışmasının da yapılmakta olduğu bildirilmişti. Revir bölümleri denerek çoğul bir ifade kullanılmış olmasının nedeni de hastane ve benzeri kurumlarda gözetilen cinsiyet farkında yatmaktaydı, diğer bir deyişle erkekler kadınlardan ayrılıyordu, yani krallarla prensler bir tarafta yatıyor, prenseslerle kraliçeler ise diğer bir bölümde kalıyorlardı. Cumhuriyetçiler, halkı göreve çağırıyor, bireylerin üzerlerine düşen vazifeyi yapmalarını, kaderlerinin dizginlerini ellerine alarak, yeni bir hayatın, aydınlık bir geleceğin ışıklı yollarını açmalarını istiyorlardı. Yapılan açıklamaların etki alanı, bu kez sadece yazar ve sanatçılarla sınırlı kalmadı, yeni bir hayat ve aydınlık gelecek çağrıları başka toplumsal sınıflarda da yankı buldu, tamamen alışılmadık bir şekilde gelişti ve başlamadan önce bile tarihi sayılabilecek bu atılımda, bahse konu gruba destek olacak yeni katılımcılar ortaya çıktı. Ne yazık ki gelişen ve öngörüleriyle dikkat çeken bu cumhuriyetçi akıma yeni katılanların sağlıklı bir demokrasinin gereği olan ortak yaşam kurallarını uygulayamadıkları ve terbiyelerini muhafaza edemedikleri anlar da oldu. Hatta bazıları, işi en ağır hakaretlere kadar vardırarak, halkın içmeye ayranı yokken her yere tahtırevanla giden bu semersiz yaratıklara artık gem vurulması gerektiğini bile söylediler. Sağduyulu yurttaşlar bu sözleri kabul edilemez bulmanın ötesinde affedilemez olarak nitelediler. Öyle ya, devletin çarklarının sarayın ve etrafının artan masraflarını karşılamakta artık yetersiz kaldığı söylenebilir ve herkes bunu anlayabilirdi. Bu doğruydu ve incitici bir söylem değildi.

Gerek cumhuriyetçilerin şiddetli saldırıları, gerekse çok yakın bir gelecekte devletin çarklarının yaşlılık ve malullük aylıklarını ödeyemeyecek olduğuna, bunun bir çaresi bulunmadığına

dair öngörüler içeren tedirgin edici makale üzerine kral, başbakanı arayarak kendisiyle konuşmaların kaydedilmeyeceği özel bir görüşme yapmak istediğini bildirdi. Başbakan geldi, öncelikle kraliyet ailesi mensuplarının sağlık durumlarını sordu, özellikle de ana kraliçenin durumu ile ilgilendi, hatırlanacağı üzere, ana kraliçe son yılbaşı günü ölüm döşeğinde bulunuyordu ve nihayetinde o gün itibarıyla o da birçok diğer hasta gibi dakikada on üç kez nefes alıp vermeyi sürdürüyordu, döşeğinde uzanan bedeninin nefes alıp vermek dışında canlı olduğuna dair pek bir emare göstermemesi ayrı bir konuydu. Majesteleri teşekkür etti, ana kraliçenin halen damarlarında dolaşan asil kanın gerektirdiği tevekkülle günlerini doldurduğunu söyledi, sonra gündemdeki konulara geçti, ilk konu, cumhuriyetçilerin yürütmekte oldukları savaşla ilgiliydi. Bu insanların akıllarından neler geçiyor bilemiyorum, diye söze başladı kral, ülke, tarihinin en derin buhranını yaşıyor ve bu insanlar bir rejim değişikliğinden bahsediyorlar, Yerinizde olsam ben bu konuya fazla önem atfetmezdim efendim, onların yaptığı, durumdan istifade ederek yönetime dair önerilerini ortaya koymaktan ibaret, bulanık suda balık avlamaya çalışan zavallı balıkçılar oldukları da söylenebilir, Ne yazık ki vatanseverlikleri de pek alt düzeyde, Haklısınız majesteleri, cumhuriyetçilerin vatanseverlikleri yalnızca kendileri tarafından anlaşılabiliyor, onlar da gerçekten anlayabiliyorlarsa artık, Onların fikirleri beni hiç ilgilendirmiyor, sizden duymak istediğim bir rejim değişikliğini zorlayacak güçlerinin olup olmadığı, Mecliste temsil dahi edilmiyorlar efendim, Ben bir darbeden ya da bir çeşit devrimden söz ediyorum, Böyle bir ihtimal yok majesteleri, halk krallarının yanında, ordu da meşru yönetimi destekliyor, O halde içim rahat edebilir, Gönlünüzü ferah tutun efendim. Kral ajandasında, cumhuriyetçiler yazan sütunun karşısına bir çarpı attı, Tamam, dedi ve sordu, Ya şu ödenmeyen emekli maaşları meselesi nedir, Ödüyoruz efendim, mesele sistemin geleceğinin oldukça karanlık bir görünüm arz

etmesi, O halde yanlış okumuşum, ben ödemelerin durdurulduğu izlenimini edinmiştim, Hayır, hayır majesteleri, oldukça endişe verici bir görünüm sunan, sistemin geleceği, Hangi düzeyde bir endişedir söz konusu olan, Konu tüm yönleriyle endişe verici efendim, devletimiz kumdan bir kale gibi yıkılabilir, Peki bu durumda olan tek ülke biz miyiz, diye sordu kral, Hayır efendim, uzun vadede tüm ülkeler bu sorunla karşı karşıya kalacaklar, bizi farklı kılan, ölmek ya da ölmemek meselesi, konuyu bu denli basit bir şekilde ortaya koyduğum için bağışlayın beni, Sizi anlamıyorum, Diğer ülkelerde normal bir şekilde ölünmeye devam ediliyor efendim, dolayısıyla ölenlerin oranı yeni doğanların getirdiği ek yükü hafifletiyor, oysa burada, bizim ülkemizde majesteleri, kimse ölmüyor; ana kraliçenin durumunu ele alın efendim, her an son nefesini verecekmiş gibi görünüyordu, oysa hâlâ aramızda, bundan dolayı son derece mutlu olduğumu bilmenizi isterim ancak öte yandan yağlı ilmek boynumuza geçmiş durumda efendim, Buna karşın ölenler olduğuna dair bazı dedikodular kulağıma geliyor, Evet efendim ama ölenlerin sayısı o kadar az ki, bu oran koca okyanusta bir damla sudan öteye gitmiyor, aileler böyle bir adımı atmaya cesaret etmiyorlar, Nasıl bir adım, Adımdan kastım, ailelerin hastalarını intiharları yürüten teşkilata teslim etmeleri efendim, Sizi anlayamıyorum, ölemeyeceklerine göre intihar etmelerinin de bir anlamı yokmuş gibi geliyor bana, Bunlar ölüyorlar efendim, Peki nasıl başarıyorlar bunu, Bu karmaşık bir hikâye efendim, Anlatın, burada baş başayız, Sınırlarımızın ötesinde ölünebiliyor efendim, O halde o bahsettiğiniz teşkilat, onları oraya kadar götürüyor, öyle mi, Aynen öyle majesteleri, Bu teşkilat bir hayır kurumu o halde, Bu kurum ölümcül durumdaki hastaların birikimini bir nebze hafifletiyor ama biraz önce de söylediğim gibi yapabildikleri ancak okyanusta bir damla kadar, Söz ettiğimiz kuruluşun adı nedir. Başbakan derin bir nefes aldı ve konuştu, Maphia efendim, Maphia, Evet efendim maphia, devlet bazen kirli işlerini yaptıracak birilerinin

arayışına girebiliyor, Bana bundan söz etmemiştiniz, Majesteleri, esasında sizi konudan haberdar etmek niyetindeydim ama olmadı, sorumluluk tamamıyla benim efendim, Ya sınır boylarında konuşlanan birliklerimiz, Onların da yerine getirmeleri gereken bir görevleri vardı, Neydi bu görev, Efendim, onlar intihar etme niyetindekilerin hareketlerini kısıtlamak üzere orada bulunuyormuş gibi görünüyorlar ancak gerçekte kısıtlamıyorlardı, Ben onların bir işgali engellemek üzere orada bulunduklarını sanıyordum, Hayır efendim, böyle bir tehlike hiç olmadı, ayrıca ilgili ülke hükümetleri ile de gerekli anlaşmalar yapıldı, her şey kontrolümüz altında, Emekli maaşları meselesi hariç tabii, Hariç olan ölümün kendisi efendim, eğer tekrar ölmeyi beceremezsek geleceğimiz karanlık. Kral defterinde emekli maaşları yazılı sütunun yanına bir çarpı koydu ve, Bir şeyler olmak zorunda, dedi, Evet majesteleri, bir şeyler olmak zorunda.

Sekreter makama girdiğinde, zarf genel müdürün masasının üzerinde duruyordu. Eflatun renkli bir zarftı ve alışılmadık şekilde, kendinden desenli gofre ketenin dokusu taklit edilerek üretilmiş bir kâğıttan yapılmıştı. Eski bir havası vardı ve adeta daha önce kullanılmış gibi duruyordu. Üzerinde ne gönderene ait ne de alıcıya ait herhangi bir adres bulunmuyordu, ilkinin yazılmadığı durumlar olabilirdi ama ikincisinin yazılmaması vaki değildi, öte yandan zarf, geceleri kilitlenen ve kilidi biraz önce açılmış bir odada duruyordu, dolayısıyla bu odaya sekreterden önce kimse girmiş olamazdı. Zarfın arkasını çevirip, orada herhangi bir şey yazıp yazmadığına baktığında, sekreterin de aklından kilide anahtarı sokup çevirdiğinde o zarfın odada bulunmadığına dair bir düşünce geçti ama derhal bu düşüncenin ne kadar saçma olduğunu fark etti. Çıldırıyorum galiba, diye mırıldandı, dün çıkarken burada olduğunu fark etmemiş olmalıyım. Her şeyin yerli yerinde olup olmadığını kontrol etmek amacıyla gözlerini odanın içinde gezdirdi ve kendi odasına yöneldi. Sekreter olması, hem de güvenilir bir sekreter olması itibarıyla bu zarfı da herhangi bir zarfı da açmaya yetkisi vardı, öte yandan zarfın üzerinde özel, kişiye özel, gizli türünden herhangi bir ibare de bulunmuyordu ama her nedense zarfı açmadı. İki kez yerinden kalktı, makam odasının kapısını aralayıp içeri baktı. Zarf orada duruyordu. Aklımı kaçırıyorum galiba, sıcaklardan olsa gerek, gelse de bu esrarengiz olay açıklığa kavuşsa, diye düşündü. Düşündüğü kişi geç kalmış olan genel müdürden başkası değildi. Saat onu çeyrek geçe beklenen kişi nihayet göründü. Konuşkan biri sayılmazdı,

gelir, günaydın der ve doğrudan doğruya odasına geçerdi, sekreterine, her gün o odasına geçtikten beş dakika sonra makama gelmesi yönünde talimat vermişti, kendisi bu süre zarfında masasına yerleşir ve günün ilk sigarasını yakardı. O gün sekreter içeri girdiğinde onun henüz pardösüsünü çıkarmadığını, dahası sigarasını da yakmamış olduğunu fark etti. Elinde biraz önce bahsi geçen zarfla aynı renk kâğıda yazılmış bir mektup tutuyordu ve elleri tir tir titremekteydi. Başını yaklaşan sekreterine doğru çevirdi ama bakışları bomboştu, adeta onu tanımamış gibi bakıyordu. Bir anda elini kaldırarak ona doğru gelen kadına durmasını işaret etti ve çok derinden gelen bir ses tonuyla, Odadan acilen çıkın, kapıyı kapatın ve kimseyi, ama hiç kimseyi içeriye sokmayın, dedi. Dikkatli ve özenli biri olan sekreter, bir sorun olup olmadığını sormak istediyse de genel müdür sözünü kesti ve sertçe, Size dışarı çıkmanızı söyledim, duymadınız mı, dedi. Neredeyse bağırarak, Hemen dışarı çıkın, diye ekledi. Kendisine böyle davranılmasına alışık olmayan hanım, gözyaşları içerisinde dışarı çıktı, herkes gibi genel müdürün de hataları vardı ama genel olarak terbiyeli biriydi ve sekreterlere saygısızlık etmezdi. Sekreter bir yandan gözyaşlarını silecek mendil ararken bir yandan da, o mektupta yazan bir şey onu bu hale getirmiş olmalı, diye düşünüyordu. Yanılmıyordu. Eğer bir kez daha odaya girmeye cesareti olsaydı genel müdürü hezeyan içinde odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşırken görecekti, yüzünde bir yandan ne yapacağını bilememe ifadesi varken, diğer yandan da yapılacak işi yalnızca kendisinin yapabileceğine dair bir kanıksamışlık görülüyordu. Genel müdür, bir saatine bir kâğıda baktı, adeta kimsenin duymasını istemezcesine alçak bir sesle mırıldandı, Henüz zaman var, henüz zaman var, sonra yerine oturarak esrarengiz mektubu yeniden okumaya koyuldu, bir yandan da bilinçsiz bir şekilde tek eliyle başını tutuyor, adeta aklının başında olduğundan emin olmaya çalışıyordu, midesine saplanan korku girdabı aklını başından alacak kadar şiddetliydi. Gözleri boşluğa

doğru bomboş bakıyordu, Mektubu okudum, bu konuyu birisiyle konuşmalıyım, diye düşündü, bir anda bunun bir şaka olabileceği düşüncesi benliğine hâkim oldu, öyle ya bu mektup, televizyon yayınlarından hoşnut olmayan, hastalıklı bir hayal gücüne sahip birçok izleyiciden birinin yaptığı son derece zevksiz bir şaka da olabilirdi, televizyon kuruluşlarında idari görevde bulunanlar, oralarda her şeyin güllük gülistanlık olmadığını bilirler, Ama yine de içini boşaltmak isteyenlerin yazacakları makam ben olmamalıyım, diye düşündü. Bu düşünceler içinde, telefona uzanıp sekreterine o zarfı kimin getirdiğini sordu, Bilmiyorum efendim, her zaman yaptığım gibi gelip makamınızın kapısını açtığımda mektup orada duruyordu, Ama böyle bir şey nasıl olur, gece benim odama kimse giremez ki, Öyle efendim, O halde durumu nasıl açıklıyorsunuz, Bana sormayın efendim, biraz önce durumu size aktarmaya çalıştım ama bana bu fırsatı vermediniz, Biraz kaba davrandığımı kabul ediyorum, bağışlayın beni, Önemli değil efendim, ama üzüldüğümü bilin. Genel müdürün bir kez daha sabrı taştı, Eğer elimdeki mektubun içeriğini bilseydiniz, üzülmenin ne demek olduğunu görürdünüz dedi ve telefonu kapattı. Yeniden saatine baktı, kendi kendine, Tek çıkar yol bu, başkasını göremiyorum, bazı kararları almak benim işim değil, diye söylendi. Bir ajanda çıkardı, aradığı numarayı buldu, İşte burada. Elleri hâlâ titrediğinden istediği numaraları çevirmekte ve karşıdaki sesi duymakta zorlandı, Başbakanın özel kalem müdürlüğünü bağlayın lütfen, ben televizyon müdürüyüm, genel müdür. Telefona özel kalem müdürü çıktı, Günaydın sayın genel müdür, sesinizi duymak ne kadar güzel, size nasıl yardımcı olabilirim, Son derece acil bir konuyu arz etmek üzere, sayın başbakanın beni bir an önce kabul etmesine ihtiyacım var, Başbakana iletebilmem için konunun ne olduğunu bana söyleyebilir misiniz, Üzgünüm, bahsettiğimiz konu acil olmanın yanı sıra son derece gizli, Yine de bir fikrim olursa iyi olacağı kanaatindeyim, Şu an elimde ülkemiz için ölüm kalım meselesi haline gelebilecek bir

belge var, eğer bu sözlerim beni derhal başbakanla görüştürmeniz için yeterli değilse, gerek kişisel gerekse siyasal geleceğinizden endişe duyacağım, Demek durum bu denli ciddi, Ben size şu kadarını söyleyeyim, şu andan itibaren kaybedilen her dakika sizin sorumluluğunuzda, Bir şeyler yapmaya çalışacağım ama sayın başbakan son derece meşgul, O halde, eğer bir madalya kazanmak istiyorsanız onu derhal meşguliyetlerinden kurtarın, Derhal, Sizden haber bekliyorum, Size bir şey sormak istiyorum, Lütfen, daha ne öğrenmek istiyorsunuz, Biraz önce ölüm kalım meselesi dediniz ya, biliyorsunuz ölüm geçmişte kaldı, neden o ifadeyi kullandınız, Ben sizin geçmişte nasıl olduğunuzu bilmiyorum ama şimdi tam bir ahmak gibi davrandığınızı söyleyebilirim, bana derhal başbakanı bağlayın. Genel müdürün alışılmadık derecedeki katı sözleri, ruhundaki dalgalanmaları ortaya koyuyordu. Sağduyusunun üzerine kara bulutlar çökmüş gibiydi, yoksa hem niyeti hem de yöneltiliş tarzıyla son derece makul ve mantıklı bir soru yöneltti diye birine böyle hakaret etmesi anlaşılır gibi değildi. Ondan özür dilemeliyim, diye düşündü kendi kendine, yarın öbür gün ona ihtiyacım olabilir. O sırada hattın diğer ucunda başbakanın sabırsız sesi duyuldu, Neler oluyor, diye sordu, bildiğim kadarıyla televizyonun sorunları benim ilgi alanıma girmiyor, Mesele televizyonla ilgili değil efendim, elimde bir mektup var, Evet, elinizde bir mektup olduğunu söylediler zaten, ben ne yapabilirim bu konuda, Ben mektubu sadece okumanızı istiyorum efendim, ondan sonrasını sizin sözlerinizle değerlendirmem gerekirse, benim ilgi alanıma girmiyor, Sizi sinirli görüyorum sayın genel müdür, Evet efendim, hatta sinirden de öte bir şey bu, Peki ne diyor bu esrarengiz mektup, Bunu size telefonda söyleyemem, Bu hat güvenli, Öyle bile olsa söyleyemem efendim, bu konuda ne kadar ihtiyatlı davranılsa azdır, O halde yollayın mektubu, Size mektubu bizzat teslim edeceğim efendim, bir kurye ile yollama riskini göze alamıyorum, Ben buradan birini yollayayım, özel kalem müdürümü örneğin, daha yakın ve

emin birini bulamayacağım, Sayın başbakan, beni bağışlayın efendim, ama konu bu denli hassas olmasa, sizi rahatsız etmezdim, beni kabul etmenizi istirham ediyorum, Ne zaman, Hemen, Meşgulüm, Sayın başbakan, lütfen efendim, Madem ısrar ediyorsunuz, gelin o halde, umarım bu esrarengiz husus her neyse tüm bunlara değer, Sağ olun efendim, hemen geliyorum. Genel müdür telefonu kapattı, mektubu zarfına koydu, zarfı dikkatle ceketinin iç ceplerinden birine yerleştirdi ve yerinden kalktı. Ellerinin titremesi durmuştu ama alnı ter içindeydi. Ter damlalarını mendiliyle sildikten sonra dahili hattan sekreterini aradı ve çıkacağını, arabasını hazırlamaları için talimat vermesini istedi. Sorumluluğu başka birine devretmiş olmak onu bir miktar rahatlatmıştı, yarım saat sonra bu işteki sorumluluğu son bulmuş olacaktı. Sekreter kapıyı açtı, Arabanız hazır efendim, Ne zaman geri döneceğim belli olmaz, başbakan ile görüşeceğim ama bunu lütfen başkalarına söylemeyin, Merak etmeyin efendim, kimseye söylemem, Hoşça kalın, Güle güle efendim, işleriniz rast gitsin, İşlerin geldiği noktaya bakılırsa artık neyin iyi neyin kötü olduğu bile belli değil, Haklısınız efendim, Az daha unutuyordum, babanız nasıl oldu, Hiçbir değişiklik yok efendim, acı çekip çekmediğini sorarsanız, ıstırap çekermiş gibi görünmüyor ama her an son nefesini verecekmiş gibi duruyor, iki aydır bu durumda ve olayların gidişatına bakılırsa ben de aynı duruma gelip onun yanındaki yatağa yatırılıncaya kadar bu böyle sürüp gidecek, Kim bilir, dedi genel müdür ve çıktı. özel kitap grubu

Özel kalem müdürü, genel müdürü kapıda karşıladı ve oldukça soğuk bir şekilde selamladıktan sonra, Sizi başbakanın yanına götüreyim, dedi, Bir dakika, öncelikle sizden özür dilemek istiyorum, aramızda geçen konuşmada gerçekten de taraflardan biri ahmaktı, ama bu siz değil bendim, Muhtemelen ikimiz de ahmak değilizdir, dedi özel kalem müdürü, gülümseyerek, İç cebimdeki belgeyi görseydiniz ruh halimin bu derece çalkantılı olmasını anlayışla karşılayabilirdiniz, Üzerinde durmayın, benim

açımdan affedildiniz, Teşekkür ederim, göreceksiniz, zaten haberin kamuoyuna bomba gibi düşmesine az bir zaman kaldı, Umarım fazla gürültü çıkarmaz, Gürültü ne demek efendim, çıkacak gürültü şimdiye kadar dünya yüzüne düşmüş tüm yıldırımlardan ve gökyüzünde işitilmiş tüm gök gürültülerinden daha şiddetli olacak, Beni endişelendiriyorsunuz, O an geldiğinde sevgili dostum beni bir kez daha bağışlayacağınıza eminim, Gidelim, başbakan sizi bekliyor. Önceki dönemlerde muhtemelen kalemi mahsus olarak adlandırılan salonu geçtiler ve bir dakika sonra genel müdür başbakanın huzurundaydı, başbakan onu gülümseyerek karşıladı, Görelim bakalım getirdiğiniz ölüm kalım meselesi neymiş, Efendim yüksek müsaadenizle, isabet buyurduğunuzu arz etmek isterim. Genel müdür cebinden mektubu çıkardı ve masanın üzerinden başbakana uzattı. Zarfın üzerinde herhangi bir alıcı görünmüyor, dedi başbakan hayretle, Dahası gönderenin de kim olduğu belli değil, dedi genel müdür, bu mektup adeta tüm insanlara yazılmış. Anonim bir mektup o halde, Hayır efendim, göreceğiniz gibi mektubun altı imzalı, ama okuyun, okuyun lütfen. Mektup zarftan yavaşça çıkarıldı, açıldı, başbakan ilk satırları görür görmez başını kaldırdı ve, Bu bir şaka olmalı, dedi, Olabilir ama doğrusunu isterseniz pek sanmıyorum, bir anda çalışma masamın üstünde belirdi, hiç kimse nasıl geldiğini bilmiyor, Ama bu, yine de burada yazılanlara inanmak için bir neden teşkil etmiyor, Devam edin, okumaya devam edin lütfen efendim. Başbakan mektubun sonuna geldiğinde imza olarak yazılan iki heceli sözcüğü, her bir heceyi vurgulayarak okudu. Kâğıdı masanın üzerine bıraktı, bakışlarını konuştuğu kişiye dikti ve, Bunun bir şaka olduğunu farz edelim, dedi, Değil efendim, Ben de buna pek ihtimal vermiyorum ancak şaka olduğunu varsayalım derken, bir şaka söz konusuysa bunun çok kısa zamanda ortaya çıkacağını düşündüğümü söylemek istemiştim, Saat tam on iki olduğuna göre, tam olarak on iki saatimiz var, İşte ben de lafı oraya getirmeye çalışıyorum, eğer mektupta yazılanlar

gerçekleşirse ve biz bunu insanlara haber vermezsek, yılbaşı gecesi olanlar bir kez daha yaşanacak, tek fark bu kez olayların tersine seyredecek olması, Haber versek de vermesek de efendim, etki aynı olacak, Tersine, Evet süreç tersine işleyecek ama olaylar benzer şekilde yaşanacak, Doğru, ama öte yandan, haber verecek olursak ve bunun bir şaka olduğu ortaya çıkarsa insanlar boşu boşuna tedirgin olacaklar; ihtiyatlı davranmalıyız, Ben böyle bir şeyin gerekli olacağını düşünmüyorum, zaten siz de şaka olma olasılığının düşük olduğunu söylemiştiniz, Öyle, Peki ne yapacağız, haber verecek miyiz vermeyecek miyiz, İşte bütün mesele burada sayın genel müdür, düşünmek, kafa yormak, değerlendirmek durumundayız, Mesele artık sizin ellerinizde sayın başbakan, siz nasıl uygun görürseniz öyle olacak, Evet, karar benim kararım olacak, hatta bu mektubu şimdi parça parça edip, kollarımı kavuşturup vaktin gelmesini bile bekleyebilirim, Böyle bir şey yapacağınızı düşünmüyorum efendim, Haklısınız, yapmayacağım, bu nedenle de bir karar almam gerekiyor, öte yandan salt haber verin demek de yetmiyor, nasıl haber verileceği de önemli, Basın ve yayın organlarının başlıca işlevi budur sayın başbakan, televizyonlar, radyolar, gazeteler, hepsi emrinize amade, Nasıl yani, siz, bir hükümet bildirisi hazırlayalım, ekine de bu mektubun bir fotokopisini iliştirelim, halka soğukkanlı olmalarını salık verelim ve ayrıca acil durumda ne yapmaları gerektiğini de bildirelim mi diyorsunuz, Sayın başbakan, böyle bir düşünceyi herhangi bir dönemde benim ifade edebileceğimden kat kat daha güzel ifade ettiniz efendim, Gönül okşayıcı ifadeniz için müteşekkirim ama şimdi biraz düşünmenizi ve böyle davrandığımız takdirde neler olabileceğini değerlendirmenizi rica ediyorum, Anlayamıyorum efendim, Doğrusu televizyon genel müdürümüzden daha anlayışlı olmasını beklerdik, Beklentilerinizi karşılayamamış olmanın ezikliği içindeyim, efendim, Karşılayamamanız söz konusu değil, tabii ki karşılayacaksınız, sadece doğacak sorumluluğun endişesini hissediyorsunuz, Ya siz sayın

başbakan, siz böyle bir endişe duymuyor musunuz, Evet bu ağır sorumluluk beni de endişelendiriyor ancak endişelenmem etkinliğimin azalmasını gerektirmiyor, Ne mutlu ülkemize efendim, Bir kez daha teşekkür ediyorum, sayın genel müdür, doğrusu sizinle daha önce pek konuşma fırsatı bulamamıştık, televizyonla ilgili konuları ben ilgili bakan arkadaşımla görüşüyordum ama sizi ülke çapında bir şahsiyet yapma zamanı geldi sanırım, Beni bağışlayın efendim ama bu kez de hiçbir şey anlayamadım, Çok basit, bu konu ikimizin arasında kalacak, sizden son derece ketum davranmanızı istiyorum, saat dokuzda verilecek ana haber bülteninin bu akşam tam gece yarısında nelerin olacağını anlatan bir hükümet bildirisi ile açılmasını istiyorum, hükümet bildirisinden sonra bu mektubun bir özeti de okunacak ve her iki metni okuyan kişi de televizyon genel müdürümüz olacak, böyle bir seçim yapmamın başlıca nedeni zarfın üzerinde adı bulunmamasına karşın mektubun kendisine yollanmış olmasıdır, bu görevlendirmenin ikinci sebebi ise kâğıdı imzalamış olan varlığın bu görevi ikimizin omuzlarına yüklemiş olmasıdır, Bu işi bir spiker daha iyi yapabilir sayın başbakan, Bir spiker istemiyorum, bunu televizyon genel müdürünün yapmasını istiyorum, Eğer isteğiniz bu yönde ise bunu bir şeref addedeceğim efendim, Bu gece yarısında neler olacağını yalnızca ikimiz biliyoruz ve ülke bu haberi duyana kadar da bu böyle kalacak, eğer biraz önceki konuşmalarımızda düşündüğümüz gibi bilgiyi basın yayın organlarına hemen verirsek, on iki saatlik bir karmaşa, kargaşa, panik ve toplu histeri süreci yaşanacak, daha başka nelerin olabileceğini ise düşünemiyorum bile, böylesi tepkilerin engellenmesi hükümetin görevi olduğundan süreyi üç saate indirmenin doğru olacağını düşünüyorum, ondan sonra olacaklar artık bizi ilgilendirmez, tahmin ediyorum her türlü tepki gelecektir, ağlayanlar, ümitsizliğe kapılanlar, timsah gözyaşları dökenler, hayatını yeniden gözden geçirenler, bunların tümü olacaktır, Bence iyi bir fikir efendim, Tabii öyle ama, böyle olmasının tek nedeni bundan daha iyi

bir fikir üretememiz. Başbakan kâğıdı eline aldı, satırlara şöyle bir baktıktan sonra konuştu, Çok ilginç, imzanın ilk harfi büyük harfle yazılmış olmalıydı, oysaki küçük harfle yazılmış, Bu bana da tuhaf geldi efendim, isminin baş harfini küçük yazmak normal bir durum değil, Bana söyler misiniz, yaşamakta olduğumuz bu hikâyede normal olan herhangi bir şey var mı, Haklısınız efendim, hiçbir şey normal değil, Bu arada siz fotokopi çekmeyi biliyor musunuz, Doğrusunu isterseniz uzman sayılmam efendim ama birkaç kez çekmişliğim vardır, Harika. Başbakan ağzına kadar evrakla dolu çantasını açtı ve mektubu içine yerleştirdikten sonra özel kalem müdürünü çağırdı, Fotokopi makinesinin olduğu salonu hemen boşaltırın, Efendim fotokopi makinesi memurların çalışma odasında duruyor, yeri orası yani, Başka yere gitsinler efendim, ya da koridorda beklesinler, veya gidip birer sigara içsinler, ne bileyim ben, bizim sadece üç dakikaya ihtiyacımız var, öyle değil mi sayın genel müdür, O kadar bile sürmeyebilir sayın başbakan, Efendim söz konusu olan fotokopi çekmekse bu konuda bana güvenebilirsiniz, dedi özel kalem müdürü, Evet, söz konusu olan bir fotokopinin çekilmesi, ancak bu kez bunu sayın genel müdürden alacağım teknik destekle kendim yapacağım diyelim, Pekâlâ efendim, şimdi odayı boşaltmaları için talimat vereceğim. Özel kalem müdürü iki dakika sonra geri geldi, Oda boşaltıldı sayın başbakan, müsaade ederseniz ben de kendi odama döneyim efendim, Bunu bana söyletmemiş olmanıza çok sevindim, sizden kendinizi dışlanmış hissetmemenizi rica ediyorum, benim söylememe gerek kalmadan, hem de hemen bugün bu kadar ihtiyatlı davranmamızın nedenini anlayacaksınız, Mutlaka sayın başbakan, haklı bir sebebiniz olduğundan bir an bile şüphe duymadım efendim, İşte bu konuşma tarzınız nedeniyle seviyorum sizi. Özel kalem müdürü çıktıktan sonra, başbakan çantasını alarak, Gidelim, dedi. Odada kimseler yoktu. Bir dakikadan az bir zamanda fotokopi hazırdı, fotokopi kelimesi kelimesine, hatta harfi harfine eski metnin aynısıydı ama aynı etkiyi

yaratmıyordu, eflatun renkli kâğıdın tedirgin edici dokunuşu eksik kalmıştı, metin bu haliyle herhangi bir mesaj içerir gibiydi, neredeyse, mektup elinize geçtiğinde hepinizin sağlık ve afiyette olmanızı temenni ediyorum, benden haber sorarsanız, rahatım ve duacıyım, türünden herhangi bir mektuba benziyordu. Başbakan fotokopiyi genel müdüre uzattı, Buyrun, orijinali bende kalsın, dedi, Ya hükümet bildirisi, onu ne zaman alacağım efendim, Oturun, bir dakikada hazırlayacağım şimdi, kolay olacak; sevgili vatandaşlarımız, hükümetimiz bugün elimize ulaşan bir mektuptan ulusumuzu haberdar etmeyi bir vazife saymaktadır, bu mektubun ve içeriğinin önemi hakkında ayrıca herhangi bir açıklama yapılmasına gerek duyulmamaktadır, mektubun gerçek olmama ihtimali de bulunmaktadır, bu itibarla içeriğinde aktarılan olayın gerçekleşmeme ihtimalinin de bulunduğunun bir kez daha altı çizilmelidir, halkımızın gerilim içine girmemesi ve istenmeyen olayların önüne geçilmesi amacıyla bir an önce mektubun içeriği açıklanacaktır, mektubun okunması görevi hükümetimizin onayı ile televizyon genel müdürümüze verilmiştir, sözlerimi bitirmeden önce, hükümetimizin her zaman olduğu gibi, millet oluşumuzdan bu yana muhtemelen en zor saatlerimiz olacak önümüzdeki birkaç saatte de, halkımızın çıkar ve ihtiyaçlarını korumak için gerekli önlemleri aldığını belirtmek isterim, bu cihetle toplumumuzun tüm kesimlerinin yılbaşından bu yana yaşayageldiğimiz tüm felaketlerde olduğu gibi soğukkanlılıklarını ve sükûnetlerini muhafaza etmelerini diliyoruz, bununla birlikte, aydınlık yarınların geçmişte sahip olduğumuz huzur ve mutluluğu getireceğine dair inancımızı belirtiyoruz, sevgili vatandaşlarım, birliğin kuvvet olduğunu sizlere hatırlatırım, slogarımız, birliğimizi muhafaza edelim, gelecek bizimdir, evet, gördüğünüz gibi kısa zamanda bitti, bu resmi bildirileri hazırlamak fazla hayal gücü gerektirmiyor, neredeyse kendi kendilerine yazıldıkları bile söylenebilir, orada bir daktilo var, temize çekin ve saat dokuz olana dek saklayın, kâğıtları bir an için bile gözünüzün önünden

ayırmayın, Merak etmeyin sayın başbakan, üzerime aldığım sorumluluğun farkındayım, sizi hayal kırıklığına uğratmayacağımdan emin olabilirsiniz, Çok güzel, şimdi işinizin başına dönebilirsiniz, Ayrılmadan önce size iki soru sormama müsaade edin lütfen, Buyrun, Bana saat dokuza kadar bu konudan yalnızca ikimizin haberi olacağını söylediniz, Evet aynen öyle, hükümet üyelerinin bile bundan haberi olmayacak, Ya kral efendim, cüretkârlığımı bağışlayın, kralımız bu konudan diğer yurttaşlarımızla aynı anda mı haberdar olacak, tabii o anda televizyon izliyorsa, kendisine önceden haber verilmemiş olmasından rahatsız olmaz mı, Merak etmeyin, kralların, daha doğrusu anayasal düzen içinde yer alan kralların en önemli erdemleri son derece anlayışlı kişiler olmalarıdır, Tabii, Ya diğer sorunuz nedir, Bir soru değil efendim, Nedir o halde, Açık konuşmak gerekirse soğukkanlılığınız beni hayrete düşürüyor efendim, gece yarısı itibarıyla ülkede olacaklar bana bir felaket gibi geliyor, hiç örneği görülmemiş bir tufan gibi, hatta dünyanın sonu gibi geliyor, buna karşın size baktığımda rutin devlet işlerinden biriyle ilgilenir gibisiniz, sakin bir şekilde talimatlarınızı veriyorsunuz, hatta biraz önce gülümsediğinizi görür gibi oldum, Sayın genel müdür, bu mektubun parmağımı bile oynatmama gerek kalmadan ne kadar çok sorunumu çözeceğini bilseydiniz, eminim siz de gülümserdiniz, şimdi bırakın da çalışayım, birtakım talimatlar vermek zorundayım, polisi alarma geçirmesi için içişleri bakanı ile görüşmem gerek, mantıklı bir bahane bulmam gerek, kamu düzeninin bozulması ihtimalini filan öne sürmeliyim, sayın bakan düşünerek fazla zaman kaybedecek biri değildir, o eylem adamıdır, onu mutlu görmek istiyorsanız, ona harekete geçme olanağı vereceksiniz, Sayın başbakan, bu kritik anları sizin yanı başınızda yaşamış olmayı paha biçilmez bir ayrıcalık olarak gördüğümü söylememe müsaade edin efendim, Konuya böyle bakmanıza sevindim, ancak, sizin ya da benim bu odada sarf ettiğimiz sözlerden biri bile bu dört duvarın dışına çıkacak olursa görüşlerinizin hızla değişeceğini

bilmenizi isterim, Anlıyorum efendim, Anayasal düzen içinde yer alan bir kral gibi davranmanızı istiyorum, Emredersiniz sayın başbakan.

Saat yirmi otuz sularında genel müdür, haber müdürünü arayarak dokuzda yayımlanacak haber bülteninin hükümet tarafından hazırlanan ulusa yönelik bir bildiri ile açılacağını haber verdi, hükümet bildirisinin alışıldığı üzere görevli spiker tarafından okunacağını ancak bildiriden sonra genel müdürün, yani kendisinin, ilkini tamamlayan ikinci bir belgeyi okuyacağını da sözlerine ekledi. İzlenecek usul haber müdürüne olağandışı, alışılmadık ve garip gelmesine karşın renk vermedi, yalnızca teleprompter cihazına vermek üzere bahse konu belgeleri istedi, teleprompter adı verilen bu harika cihaz televizyonda konuşanların izleyicilerin gözlerinin içine bakarak yalnızca onlarla konuştukları izlenimini vermelerine yarıyordu. Genel müdür bu kez teleprompterin kullanılmayacağını söyledi, Bu kez eski usul yapacağız konuşmayı, dedi ve stüdyoya saat tam yirmi elli beşte gireceğini sözlerine ekledi, stüdyoya girdikten sonra bildiriyi spikere verecek ancak spiker okuma vakti gelmeden elindeki dosyayı açmayacaktı; Haber müdürü konuya ilgi duymanın vaktinin geldiğine inandı, Bu denli önemli bir şey mi bu efendim, Yarım saat sonra öğreneceksiniz, Ya bayrak, sayın genel müdür, oturacağınız koltuğun arkasına bayrak koydurayım mı, Hayır, bayrak filan istemiyorum, ne hükümet başkanıyım, ne bakan, Ne de kral, haber müdürü genel müdürün kurumun kralı olduğunu ima eder şekilde gülümsedi. Genel müdür imayı görmezden geldi, Çıkabilirsiniz, yirmi dakika sonra stüdyoda olacağım, Ama efendim, makyaja vakit kalmaz, Makyaj istemiyorum, okuyacağım metin kısa ve o anda izleyicilerin benim yüzümün makyajlı olup olmadığıyla ilgileneceklerini sanmıyorum, Pekâlâ efendim, nasıl isterseniz, Yine de ışıkların gözlerimin altındaki torbaları vurgulamamasına çalışın, izleyicilerin beni mezar kaçkını gibi görmelerini istemem, üstelik mezar kaçkını gibi görünmemem bugün her

zamankinden daha önemli. Saat yirmi elli beşte genel müdür stüdyoya girdi, hükümet bildirisini spikere verdi ve kendisine ayrılmış yere oturdu, yaşanmakta olan durumun garipliğine dair haber tüm kurumu hızla dolaştığından stüdyonun içi her zamankinden daha kalabalıktı. Yönetmen stüdyodakileri sessiz olmaları yönünde uyardı. Saat tam yirmi biri gösterdiğinde haber bülteninin herkesin aşina olduğu melodisi duyuldu ve dünyanın dört bir yanından görüntüler birbiri ardına hızla akmaya başladı, bu görüntü akışı ile eskiden kutsal söylemde kullanılan, her zaman her yerde bulunma kavramı vurgulanıyor ve her yerden haber alınıp, her yere haber yollandığı izlenimi yaratılıyordu. Spiker hükümet bildirisini okumayı bitirdikten sonra iki numaralı kamera ekrana genel müdürü getirdi. Genel müdür heyecanlı görünüyordu ve boğazına bir şey takılmış gibiydi. Hafifçe öksürerek gırtlağını temizledi ve okumaya başladı; Ulusal televizyon genel müdürüne, saygıdeğer beyefendi, ilgili tarafların gerekli önlemleri alabilmeleri amacıyla bu gece yarısından itibaren, zamanın başlangıcından geçtiğimiz yılın otuz bir aralık tarihine kadar olduğu gibi ölümün tekrar yürürlüğe gireceğini duyurmak istiyorum, faaliyetlerime ara vermemin, ya da başka bir deyişle, eski zaman resim ve gravür sanatçılarının hayallerinde oluşturdukları imgeler aracılığıyla anlatmak gerekirse, sembolik tırpanımı kılıfına yerleştirmemin sebebi, benden bu denli rahatsız olan insanların sonsuz yaşamın nasıl bir şey olacağını görmelerini istememdi, sonsuza dek yaşama imkânı bulunsaydı neler olurdu görülsün istedim sayın genel müdür, öte yandan daima ve sonsuza dek kavramlarının tam olarak ya da halk arasında sanıldığı derecede eşanlamlı olup olmadıkları da apayrı bir tartışma konusudur ama şu anda önemli olan bu değil, dayanıklılık testi ya da ek zaman olarak adlandırabileceğimiz bu birkaç ayın ardından durumu hem ahlaki-felsefi hem de pragmatik-toplumsal açıdan gözden geçirdim, olayı bütünüyle, gerek yatay gerekse dikey bakış açılarından değerlendirdim ve sonuç olarak yanıldığım kanısına vardım, bu çerçevede olayların

normal akışına döneceğini bildirmek isterim, bunun anlamı, ölmüş olmaları gereken ancak sağlık durumları ne olursa olsun dünyadaki varlıkları devam eden kişilerin yaşamlarının bu gece yarısı saatler on ikiyi gösterdiğinde son bulacağıdır, saatlerin on ikiyi göstermesi kavramının da sembolik olduğunun altını çizmek isterim, bu çerçevede, meydanlardaki saatleri durdurmak ya da kulelerdeki çanları susturmak gibi aptalca düşüncelere kapılanların ümitlerinin boşa çıkacağını da peşinen bildiririm, insanoğlunun kalbine en büyük korkuyu geri getirme yönündeki kararım kesindir –stüdyoyu dolduran insanların çoğu ortadan kaybolmuşlardı, kalanlar da kendi aralarında fısıldaşmaktaydılar, ağzı açık kalmış olan yönetmen ise fısıltıların bileşkesinden oluşan uğultuyu fark etmiyor, dolayısıyla çok daha az ses duyulduğu hallerde bile yapmaktan çekinmediği öfkeli hareketlerini yapamıyor, karmaşaya son vermeyi aklına getiremiyordu– tevekkül içinde olunuz ve ölüme karşı koymaya çalışmayınız, zira tüm çabalarınız boşa çıkacaktır, bununla birlikte yaptığım bir hatayı da kabullenmek ve vurgulamak isterim, bu hata ölüm konusunda sürdüregeldiğim usulle ilgilidir, şimdiye kadarki acımasız ve haksız uygulamalarımdan, insanlara haber vermeden canlarını almış olmaktan dolayı rahatsızım, kişileri kalleşçe, uyarmadan, vakit tamam demeden öldürüyordum, bu tutumumun uygunsuz ve hoyratça olduğunu kabul ediyorum, bir vasiyet yazacak zamanı bile çoğu zaman insanlardan esirgemişimdir, ölüme doğru giden yolu onlara gösterecek bir hastalığı başlarına musallat ettiğim çok olmuştur ama insanların hastalıklara bakışı bambaşkadır, hep onlardan kurtulacaklarını düşünürler, ancak son anları geldiğinde ölümün geldiğinin farkına varırlar, her neyse, bundan sonra herkes ölüm konusunda eşit şekilde uyarılacak ve tüm insanlara yaşayacakları son bir haftada işlerini yoluna koyma fırsatı verilecektir, bireyler bu süre içinde vasiyetlerini hazırlayabilecek, aile bireyleriyle vedalaşabilecek, yaptıkları kötülükler için özür dileyebilecek ya da yirmi yıldır görüşmedikleri kuzenleri ile barışabileceklerdir,

sayın genel müdür, satırlarıma son vermeden önce kendi elimle yazdığım ve imzaladığım bu metni hemen bugün ülkenin tüm evlerine ulaştırmanızı rica ediyorum, mektubu insanların genelde beni tanıdıkları adımla imzalıyorum, ölüm. Genel müdür görüntüsünün ekrandan yok olduğunu gördüğünde koltuktan kalktı, mektubun elinde tuttuğu kopyasını katladı ve iç ceplerinden birine koydu. Beti benzi atmış olan yönetmenin karmakarışık bir yüz ifadesiyle kendine yaklaştığını gördü, Demek ki buymuş, diye söyleniyordu. Genel müdür başıyla onayladı ve hiçbir şey söylemeden çıkış kapısına yöneldi. Spikerin kekeleyerek söylediği, Hükümet bildirisini dinlediniz, sözlerini ve ardından gelen haberleri duymadı, haberlerin hiçbir değeri kalmamıştı, zira ülkede hiç kimse artık onlara en ufak bir önem bile atfetmiyordu, ölüm döşeğinde hasta bulunan evlerde, hane halkı zavallıların başına toplandıysa da hiç kimse onlara üç saat sonra öleceklerini söylemedi, hiç kimse onlara o güne dek hazırlamaktan kaçındıkları vasiyetnamelerini yazmalarını söyleyemiyor, barışmaktan kaçındıkları kuzenlerini aramayı isteyip istemediklerini soramıyor, hatta anlamsız, kendini daha iyi hissediyor musun, sorusunu bile yöneltemiyorlardı, yalnızca hastanın solgun yüzüne bakıyor, saatlerini kontrol ediyor ve dünya treninin yeniden aynı raylardan geçerek her zamanki yolculuğunu tamamlamasını bekliyorlardı. Evlerinde bulunan hüzünlü bedenlerden kurtulmak için maphiaya ödeme yapmış ailelerden birçoğu uçup giden paralarına yanıyor, biraz daha merhametli ve sabırlı olabilseler yolculuğun bedavaya geleceğini düşünüyorlardı. Sokaklarda büyük bir kargaşa göze çarpıyordu, insanlar duruyor, sağa sola seğirtiyor, ne tarafa kaçacaklarını bilemiyorlardı, kimileri hıçkırıklara boğuluyor, kimileri veda edercesine hemen oracıkta birbirine sarılıyor, kimileri ise her şeyin suçlusunun hükümet, tıp âlemi ya da romadaki papa olup olmadığını tartışıyordu, inançsız biri ölümün şimdiye kadar kimseye mektup yazdığının görülmediğini, öte yandan etleri çürümüş bir iskeletin hiçbir zaman kanlı canlı,

sinirleri, damarları, tendonları olan bir el gibi yazı yazamayacağını savunuyor ve mektup üzerinde acilen grafolojik bir inceleme yapılmasını istiyordu, doğal olarak kemiklerin kâğıt üzerinde parmak izi bırakması söz konusu olamazdı, aynı inançsız kişi yapılacak bir dna testinin eğer gerçekten varsa şimdiye kadar suskun kalmış bu esrarengiz varlık hakkında bir şeyleri ortaya çıkarabileceğini öne sürüyordu. O esnada başbakan kral ile telefonda görüşüyor, mektup hakkında neden ona daha önce haber vermediğini anlatıyordu, kral da ona cevaben durumu gayet iyi anladığını söylüyordu, konuşmanın devamında başbakan ana kraliçenin son demlerini yaşamakta olduğu hayatının gece yarısından sonra sona erecek olmasından büyük üzüntü duyduğunu dile getiriyor, kral ise hattın diğer ucunda omuz silkiyor, ha biraz daha yaşamışsın, ha ölmüşsün, bugün ona yarın bize, zaten prens de büyüdü ve ne zaman anayasal kral olacağını sorgulamaya başladı diyordu. Alışılmadık bir samimiyet içeren bu son derece mahrem telefon konuşması bittikten sonra başbakan özel kalem müdürüne hükümet üyelerini acilen toplantıya çağırmasını söyledi, Kırk beş dakika içinde, saat onda hepsinin burada olmasını istiyorum, dedi ve devam etti, önümüzdeki günlerde yaşayacağımız yeni durumun getireceği karmaşa ve sorunları en alt düzeye indirmek için yürürlüğe sokacağımız geçici tedbirleri tartışmak ve karara bağlamak zorundayız, Bu kısacık zaman diliminde ölecek ve dolayısıyla da defnedilmeleri gerekecek çok sayıda insanı mı kastediyorsunuz efendim, Sorunun en önemsiz boyutu bu, sevgili dostum, bu tür sorunları çözmek için cenaze levazımatçıları var, hatta levazımatçılar son derece mutlu olmalılar, zira kriz onlar için son buldu, oysa biz dirilerle uğraşmak zorundayız, örneğin sonsuza dek yaşayacağına inanmış kitleleri yaşayacakları ruhsal çöküntüden kurtaracak psikolojik destek birimleri oluşturmalıyız, Gerçekten de zor bir durum olmalı, ben de düşünmüştüm bunu bir ara, Neyse, vakit kaybetmeyin; bakanlar gelirken müsteşarlarını da getirsinler, saat onda hepsinin burada

olmalarını istiyorum, eğer soran olursa önce onu aradığınızı söyleyin, çocuk gibiler, alınganlık gösteriyorlar. O arada telefon çaldı, arayan içişleri bakarıydı, Sayın başbakan, tüm gazetelerden telefon ediyorlar efendim, televizyonda okunan ölüme ait mektubun fotokopisini istiyorlar, bildiğiniz gibi, benim bu konudan haberim yoktu ve duruma çok içerledim, İçerlemeyin sayın bakan, konuyu saklamamın nedeni on iki saat boyunca panik ve karmaşa içinde yaşamamızı istememdir, Peki şimdi ne olacak, Mektup konusunu dert etmeyin, özel kalem müdürüm biraz sonra metni tüm basın yayın kuruluşlarına dağıtacak, Pekâlâ sayın başbakan, teşekkür ediyorum efendim, Saat onda hükümeti toplantıya çağırdım, müsteşarınızı da getirin, Müsteşar yardımcıları da gelsin mi, Yok, yardımcılar kalsın, onlar bakanlıklarını beklesinler bakalım, nerede çokluk orada yokluk denir ya, Evet sayın başbakan, Geç kalmayın sakın, toplantı saat onu bir geçe başlayacak, Ilk gelen biz olacağız efendim, emin olabilirsiniz, Madalyanızı da alacaksınız tabii, Madalya mı dediniz efendim, Laf olsun diye söyledim, bana bakmayın siz.

Cenaze levazımatı, defin, yakma, nakliyat ve benzeri firmaların temsilcileri de aynı saatte meslek odalarının merkezinde bir araya gelmeye karar vermişlerdi. Ülke sathında örneğine önceki dönemlerde hiç rastlanmamış bir toplu ölüm meydana gelecekti ve binlerce ölü için aynı anda toplu cenaze levazımatı hizmetine ihtiyaç duyulacaktı, tek çıkar yol ellerindeki teknik imkânları ve insan kaynaklarını, diğer bir deyişle lojistik imkânlarını bir araya getirmek ve maliyetleri düşürmekti, böylelikle kâr da büyük ölçüde artabilecek, pastanın dilimleri de katılım payıyla orantılı olarak bölüşülecek, demişti işkoluna ait meslek odasının temsilcisi, odaya kayıtlı üyeler bu kararı ölçülü ama gülücüklerle süslü bir alkışla karşıladılar. Kutu, tabut, katafalk ve mezar üretiminin, ölümün ortadan kalktığı günden bu yana durmuş olduğunu unutmamalıyız, numunelik olarak üretimi sürdürmüş muhafazakâr eğilimli bir atölye bulunsa bile, buradaki üretim talep denizi

karşısında bir damla su gibi kalacaktır. Benzetme oda başkanının kendi uydurmasıydı ve üzerinde fazla durulmadı, ama yine alkış aldı, başkan sözlerine devam etti, Ne olursa olsun, kedi, köpek ve kanarya defnetme utancından kurtulduk, Papağanları da unutmayalım, dedi arkalardan biri, Evet papağanları da unutmamalı, diye onayladı başkan, Tropikal balıkları da unutmayalım, dedi başka biri, Tropikal balıklar zaten akvaryumun sularının üstünde dalgalanan ruh ortaya çıktıktan sonra önem kazandılar, bundan sonra herkes kedilere verir onları, diyerek söze karıştı oturum kâtibi ve devam etti, lavoisierin dediği gibi, doğada hiçbir şey yoktan var olmaz, hiçbir şey de yok olmaz, her şey şekil değiştirir. Saatin on bire çeyrek kala olduğunu fark edip elini kaldırarak söz isteyen oda mensubu yüzünden, hazır bulunan cenaze levazımatçılarının fikirlerinden oluşan geçit resminin nerelere varabileceği öğrenilemedi, bu üye marangozlar odasına telefon edilerek ellerinde ne kadar tabut bulunduğunun öğrenilmesini önerdi, Yarından itibaren elimizde neler olacağını bilelim, dedi. Beklenebileceği üzere, öneri büyük bir çoğunluğun oyuyla kabul gördü, fikrin kendinden çıkmamasına canı sıkılan ve bunu pek saklayamayan başkan araya girdi, Marangozlar odasında bu saatte kimseyi bulabileceğimizi sanmıyorum, Sayın başkan, sözlerinize katılmıyorum, bizi buraya bu saatte ne topladıysa, onlar da aynı nedenle toplanmış olabilirler, dedi hazır bulunanlardan biri. Son fikri öne süren üye tamamıyla haklıydı. Marangozlar odasının yetkilileri, ölümün yazdığı mektuptan haberdar olur olmaz üyelerini uyardıklarını ve en kısa zaman zarfında tabut imaline başlamanın yararlı olacağı önerisini dile getirdiklerini bildirdiler, marangozlar odasına gelen son bilgiler, üretici firmaların birçoğunun işçilerini işbaşına çağırmakla kalmadıklarını, önemli miktarının üretime de başlamış olduğunu gösteriyordu. Esasında bu, yasal çalışma saatlerine aykırı, dedi oda sözcüsü, ama hukuk müşavirlerimiz ulusal çıkarlar söz konusu olduğu için hükümetin bu konuyu görmezden geleceğini ve hatta minnettar kalacaklarını

düşünüyorlar, şu aşamada garanti edemeyeceğimiz husus, tabutların dış görünümü, müşterilerimizin alıştıkları haç işlemelerini, cilayı ve diğer süslemeleri ancak bu yoğun defin süreci bittikten sonra yapabileceğiz, bu sürecin temel taşlarından biri olduğumuzun bilinciyle hareket ediyoruz. Gelen haberler cenaze levazımatçıları temsilcileri arasında yeni ve daha güçlü bir alkış dalgasının yayılmasına neden oldu, gerçekten de artık kutlanacak bir şey vardı, her ceset defnedilecek, defnedilen her cesedin faturası da kesilecekti. Ya mezarcılar, diye sordu biri, onların durumu nedir, başkan sorudan rahatsız olmuştu, Mezarcılar ne denirse onu yapacaklar. Durum tam olarak böyle değildi. Yapılan telefon görüşmesi sonrasında mezarcıların maaşlarında önemli oranda artışın yanında fazla mesai ücretlerinin de üç katına çıkarılmasını istedikleri anlaşıldı. Bu bizim işimiz değil, belediyeler düşünsün, dedi başkan. Olur mu öyle şey, ya mezarlığa kadar gidip mezarcı bulamazsak ne olacak, diye sordu genel sekreter. Tartışma bir anda alevlendi. Saat yirmi üç ellide başkan bir kalp krizi geçirdi. Saatler gece yarısını vurduğundaysa yaşama veda etmişti.

Yaşanan kıyımdan da öte bir şey oldu. Faaliyetlerini durdurmak yönünde ölümün tek taraflı olarak aldığı karar sonrasında yedi ay boyunca ölümün bekleme listesinde altmış binin üzerinde insan birikmişti, kesin rakam vermek gerekirse tamı tamına altmış iki bin beş yüz seksen kişi bekleme durumundaydı ve bir saniye içinde tanrının inayetine kavuştular, o bir anın sahip olduğu öldürücü kuvvet ancak insanoğlunun elinden çıkmış, kitlesel ölümlere neden olan utanç verici güç ile karşılaştırılabilirdi. Bu çerçevede ölümün herhangi bir dış etki olmaksızın çalıştığı dönemlerde insanoğlundan çok daha az can aldığı unutulmaması gereken bir gerçektir. Bu satırları okuyan ve meraklı bir ruha sahip kişilerden bazıları, aynı anda ebediyen hayata gözlerini kapayan kişilerin sayısının tam altmış iki bin beş yüz seksen olarak nasıl hesaplanabildiğini kendi kendilerine soruyor olabilirler. Esasında son derece basit bir hesap söz konusu olan. Bu olayların geçtiği ülkenin nüfusunun yaklaşık olarak on milyon olduğu, ölüm oranının da aşağı yukarı binde on düzeyinde gerçekleştiği değerlendirildiğinde, biri çarpma diğeri ise bölme olmak üzere en basitinden iki aritmetik hesap yapma gereği ortaya çıkmaktadır, bu hesaplamalarla birlikte önceki dönemlere ait aylık ve yıllık oranların dikkatle incelenmesi bizi üç aşağı beş yukarı doğru sayılabilecek rakamsal bir aralığa kadar getirdi, bu aralığın içinde yer alan rakamlar arasında da verilen rakam akla yakın bir nokta olarak kabul edildi, bu rakamı akla yakın bulmamıza karşın, altmış iki bin beş yüz yetmiş dokuz ya da altmış iki bin beş yüz seksen bir rakamları da pekâlâ kabul edilebilir,

zira cenaze levazımatçıları odasının başkanının son anda meydana gelen beklenmedik ölümü hesaplarımızı bir miktar altüst etti. Ölümlerin meydana geldiği gecenin sabahında başlayacak sayım işleminin yapmış olduğumuz hesapları teyit etmesi beklenmektedir. Anlatıcının sözünü sürekli olarak kesmeyi alışkanlık haline getiren başka bir meraklı ruh ise kendi kendine şunu sorabilir, ölenlerin öldükleri tartışılmaz olmasına karşın yasal olarak da bunun tasdik edilmesi gerekmekteydi, peki bu yasal adımı yerine getirecek olan doktorlar hangi adrese gideceklerini nasıl bilebilirlerdi. Bazı hallerde aile hekimlerine haber verenler ya da nöbetçi hekimi çağıranlar bizzat ailelerin kendileri oldu, ancak meydana gelen felaketin büyüklüğü çerçevesinde değerlendirildiğinde bu örneklerin sayıca çok az olduğu ortaya çıkmaktadır, rekor sayılabilecek bir süre içinde son derece anormal, kitlesel bir olaya resmiyet kazandırılması gerekiyordu, aksi takdirde beterin de beteri gerçekleşecek, ölüler evlerinde çürüyeceklerdi. İşte o aşamada bir başbakanın böylesi yüce bir makama tesadüfen gelmediği bir kez daha açıkça görüldü, bu kapsamda hatırlanması gereken bir diğer prensip de milletlerin bilgelikleridir ve her millet hak ettiği hükümet tarafından yönetilir; bu konuyu tamamıyla açıklığa kavuşturacak olan son yorum ise iyi de olsalar kötü de olsalar başbakanların birbirinin aynı olmadıkları gibi, milletlerin de aynı olmadıklarıdır. Bunu tek bir kelime ile açıklamak gerekirse, birinci örnek için de ikinci örnek için de her şeyin, göreceli olduğu söylenebilir. Eğer bunu iki kelime ile anlatacak olursak her şeyin, birbirine bağlı olduğu söylenebilir. Görüleceği üzere, herhangi bir gözlemci, görüşlerinde ne denli tarafsız olmaya özen gösterirse göstersin, yine de hükümetin olayların vahameti derecesinde bir ciddiyetle konuya hâkim olduğunu söyleyecek ve haklarını teslim edecektir. Hepimiz ölümsüzlük sarhoşluğunun topluma hâkim olduğu o ilk günlerde henüz dul kalmış bir hammın mutluluğunu evine bayrak asarak gösterdiğini hatırlayacağız. Aynı şekilde bu bayraklanma hadisesinin kırk sekiz

saatten daha az bir zamanda bir salgın hastalık ya da barutun tutuşması gibi bütün ülkeye yayıldığını da hatırlayacağız. Hayal kırıklıkları ve zorluklarla dolu bu yedi ayın sonunda ise etrafta pek az bayrak kalmıştı, sağda solda tek tük kalmış olan bayraklar ise bir yandan güneş ve yağmur nedeniyle renklerini yitirmiş, bir yandan desenleri birbirine geçmiş, sonuç olarak birer paçavradan farksız hale gelmişlerdi. Hükümet, ölümün beklenmedik şekilde geri döndüğü günlerde, toplumsal zararları azaltmak üzere yürürlüğe konan acil önlemler çerçevesinde ulusal bayrağı bir işaret olarak kullanma kararı aldı, buna göre bayrak asılı olan evlerde, sözgelimi üçüncü katta sol tarafta yer alan dairede, rapor bekleyen bir ölü olduğu anlaşılacaktı. Nefret ettikleri ölüm tarafından hayal kırıklığına uğratılan aileler, devletin önerdiği bu yolu benimsediler ve içlerinden birilerini çarşıya bayrak almaya yolladılar, bir yandan ölülerinin yüzüne konan sinekleri kovalarken diğer yandan da bayraklarını pencerelerine astılar ve ölüm raporunu vermek üzere gelecek doktoru beklemeye koyuldular. Hükümetin bulduğu çözüm yolu hem oldukça etkin hem de had safhada şıktı. Doktorlar her şehirde, kasabada, köyde, kısaca her yerde arabayla, bisikletle ya da yürüyerek dolaşıyorlar ve yalnızca pencerelerde asılı bayraklara dikkat ediyorlardı, yapmaları gereken tek şey, işaretli eve çıkıp herhangi bir alet kullanmaksızın çıplak gözle ölümü tespit etmek ve aileye bu durumu saptayan imzalı bir kâğıt bırakmaktan ibaretti, durumun aciliyeti nedeniyle bedenler üzerinde daha ayrıntılı tetkikler yapma imkânı bulunmuyordu, bırakılan imzalı kâğıtlar ise özellikle cenaze levazımatıyla uğraşan firmalara bir çeşit teminat niteliği taşıyor, ölü beklentisiyle geldikleri evde diri ile karşılaşma riskini ortadan kaldırıyordu. Okurlarımızın yukarıdaki satırlardan anlayacağı üzere bayrak kullanımına dair harikulade fikrin bir değil iki temel işlevi bulunuyordu. Bunlardan ilki doktorlara yol göstermek, ikincisi ise cenaze levazımatçılarına ışık tutmaktı. Büyük şehirlerde, özellikle de ülkenin büyüklüğüne göre oldukça kalabalık

olan başkentinde, özel önlemler almak gereği de doğmuştu, bu çerçevede kentsel bölgeler, kantonlara ayrıldı ve pastanın daha kolay paylaşılması için bazı kurallar belirlendi, cenaze levazımatçılarının talihsiz başkanı hazırlık döneminde bu paylaşımı zarif bir cümlenin arkasına gizlemiş, böylelikle insani yükleri taşıyan firmaların zamanla yarışının kolaylaşacağını ifade etmişti. Evlere bayrak asılmasının beklenmeyen, öngörülemeyen bazı etkileri de oldu ve bu tür etkiler sistematik şüphecilik üzerine akıl yürütmeye başlandığında insanların ne derece yanılabileceklerini ortaya koydu, beklenmedik sonuç, toplumsal davranış kurallarına, geleneklere bağlı ve hâlâ şapka kullanan bazı vatandaşların, bayrak asılı evlerin önünden geçerken şapkalarını çıkarmaları oldu, bu vatandaşların şapkalarını bayrağa saygıdan mı yoksa ölüye saygıdan mı çıkardıkları anlaşılamadı.

Bu dönemde gazetelerin tirajları da artmış, üstelik bu artış ölümün yok olduğu dönemdeki sıçramadan bile daha fazla olmuştu. Doğal olarak birçok kişi üstlerine çökecek kâbustan televizyonlar aracılığıyla haberdar olmuş, hatta bunlardan bir kısmı evlerinde ölenler olduğu için, bayrak asılı balkonlarında doktor yolu gözlemek zorunda kalmışlardı, ancak gece vakti beyaz camın üzerinde heyecanla bir şeyler okuyan bir genel müdür görüntüsü seyretmekle, dikkat çekici, heyecanlı manşetlerle süslü, ahkâm kesen metinlerle dolu ve istendiğinde katlanıp cebe konarak daha sonra evde satırı satırına okunabilen gazetelerin arasında dağlar kadar fark olduğu da bir gerçekti, bu durumu daha net bir şekilde vurgulayabilmek için etkili gazete manşetlerinin bir kısmını okurlarımıza sunmak isteriz, Cennetten sonra cehennem, Dansı ölüm idare ediyor, Ölümsüzlük kısa sürdü, Tekrar ölüme mahkûmuz, Şah mat, Bundan böyle önce haber gelecek, Ceza ağırlaştı, temyizi de yok, Eflatun renkli bir kâğıt, Ölüm gece yarısı saldırdı, Hiç kimse kaderinden kaçamaz, Rüyadan kâbusa uyanmak, Normale dönüş, Bunu hak etmek için ne yaptık, vs vs. İstisnasız tüm gazetelerin baş sayfalarında, ölümün elyazısıyla

kaleme aldığı metin bulunuyordu, ancak içlerinden biri, metnin okunmasını kolaylaştırmak için mektubu ayrı bir kutucuk içinde, on dört puntoluk harflerle, imla kurallarına uygun hale getirerek ve eksik noktalama kurallarını tamamlayarak yayımladı, bu arada yapılan düzeltmelerden sonda yer alan imza da nasibini almış, ölüm Ölüme dönüşmüştü, doğrusu bu fark o an için düzeltenlere de okuyanlara da çok önemli görünmemişti, ancak satırların yazarı hemen o gün hem de yazılı olarak değişikliği tekzip etti, tekzip yazısı aynı eflatun renkli kâğıda yazılmıştı. Gazetenin başvurduğu yetkili dilbilgisi uzmanına göre ölüm, yazı yazmanın en temel kurallarını bile bilmiyordu, öncelikle harflere bakalım, dedi uzman. Latin alfabesinde bulunan harfler, mümkün olan tüm farklı tarzlarda yazılmıştı, adeta her harfi başka biri yazmış gibi düşünebiliriz durumu, ne yazık ki işin en vahim yönü bu değil, yazıda sözdizimi açısından tam bir kaos yaşanıyor, cümlelerin sonuna nokta konmamış, son derece gerekli yerlerde bile parantez kullanılmamış, paragraf başlarında satır başı yapılmamış, gerekli yerlerde virgül kullanımına dikkat edilmemiştir, bu hataların en kötüsü ve en affedilmez olanı ise gerekli yerlerde büyük harf kullanılmamış olmasıdır, bu konuda öylesine ileri gidilmiştir ki, yazar imza atarken kendi adını bile küçük harfle yazmıştır. Bu utanç verici bir hatadır, hatta böyle bir yanlış yapılarak halkı kışkırtma amacı güdüldüğü bile söylenebilir, dilbilgisi uzmanı bu saptamaları yaptıktan sonra soruyordu, Bu ölüm, geçmiş zamanlarda son derece önemli edebiyatçıların ve tanınmış dilbilgisi uzmanlarının canını alırken, onlardan hiç mi bir şey öğrenmemiştir, bu denli değerli kişilerin canını alan varlık böyle yaparsa, biz ileride benzer hataları yapacak çocuklarımıza ne diyebiliriz, bu kadar uzun zamandır her türlü bilgi kaynağına ulaşmış olması beklenen varlık, bu tür filolojik cinayetlere imza atarsa, onu örnek alabilecek yeni nesillere bir şey söyleme hakkımız olmayacaktır. Dilbilgisi uzmanı sözlerini şöyle tamamladı, Bu son derece üzücü mektubu dolduran çılgınlık düzeyindeki sözdizimi hataları, bize,

büyük bir sahtekârlıkla karşı karşıya olduğumuzu düşündürüyor, aksi takdirde durumun daha da vahim olduğu gerçeği ortaya çıkacaktır. Önceki bölümlerde söz ettiğimiz üzere, hemen o gün öğleden sonra, gazete yönetimine ölümden bir mektup geldi, kesin ifadelerle ismi ile ilgili yanlışlığın düzeltilmesini istiyordu, mektupta şu ifadelere yer veriliyordu, Sayın yönetmen, ben Ölüm değilim, yalnızca ölümüm, sizin hayal gücünüz Ölümün kıyısından bile geçemez, siz insanoğulları yalnızca gündelik ölüm olan beni tanıyorsunuz, bu bölümü bilerek böyle yazdığım kayda geçsin, dilbilgisi uzmanı da bunu böyle bilsin, benim en büyük felaketlerde bile yaşamın sürmesini engelleyemediğim anlar olur, sizler bir gün büyük harfle Ölümün ne olduğunu anlayacaksınız, o anda eğer Ölüm size o fırsatı verecek olursa, ki hiç sanmıyorum, görece ile mutlak, dolu ile boş, olmakla olmamak arasındaki gerçek farkı da görmüş olacaksınız, gerçek fark olarak ifade ettiğim ise sözcüklerin asla anlatamayacağı bir durumdur, görece, mutlak, boş, dolu, olmak, olmamak, nedir bunlar sayın yönetmen, eğer bilmiyorsanız söyleyeyim, sözcükler çok hareketli varlıklardır, bir günleri bir günlerine uymaz, gölgeler gibi istikrarsızdırlar, bir bakarsınız vardırlar, bir bakarsınız yok olurlar, sabun köpüğü gibidirler, hatta salyangozların nefes alışı gibidirler, hemen hemen hiç duyulmazlar, kesilip toprağa düşmüş kütüklere benzerler, bu kadar bilgi yeter, hem de bedava, sizden bunun için para istemiyorum, siz okurlarınıza ölüm ile yaşamın nedenlerini ve nasıllarını iyi anlatmaya çalışın, aynen televizyonda okunan mektup örneğinde olduğu gibi kendi elyazımla kaleme almış olduğum bu mektubun yazılış nedenine dönersek; sizi, yaptığınız hatayı aynı puntolarla ve talebin hemen ardından düzeltmenizi öngören basın yasasına uymaya davet ediyorum, bu konuda göstereceğiniz herhangi bir ihmal ya da gecikme kendi zararınıza olacaktır, isteğimi harfiyen yerine getirmediğiniz takdirde, tarafımdan şahsınıza yazılmış ve elinize geçtiği anda geçerli olacak bir mektup alacaksınız, normal koşullarda bu mektubu yıllar

sonra alacaksınız, ancak geri kalan zamanınızı zehir etmemek için, mektubun geleceği tarihi size bildirmiyorum, saygılarımla, ölüm. Mektup hemen ertesi gün, genel yayın yönetmeninin abartılı özür cümleleri ile birlikte yayımlandı, üstelik metnin özgün halinin yanı sıra on dört punto ve kitap harfleriyle yazılmış bir kopyası da ayrı bir kutunun içinde okurlara sunulmuştu. Genel yayın yönetmeni ancak gazete basılıp sokaklarda satılmaya başlandıktan sonra saklandığı delikten çıkabildi. Öylesine büyük bir korku içindeydi ki, tanınmış bir uzmanın metinler üzerinde çalışarak hazırladığı ve gazeteye bizzat getirdiği grafolojik çözümlemeyi yayımlamayı reddetti. Ölümün adının büyük harfle yazılması meselesinden dolayı yaşadıklarım bana yeter, dedi, araştırmanızı başka bir gazeteye götürün, böyle durumlarda en iyisi olumsuzlukları paylaşmaktır, herkes payına düşen kısmı alır, sonrasını da tanrı bilir ama ben böyle bir korkuyu bir daha yaşamak istemiyorum. Grafoloji uzmanı başka bir gazeteye gitti, sonra başka bir gazeteye gitti, sonra da bir başkasına, ancak tam ümitleri kaybolmaya yüz tuttuğunda, dördüncü gazete uzun saatler boyunca elinde büyüteçle göz nuru dökerek hazırladığı metni basmaya razı oldu. Gerek hacim gerekse içerik yönünden zengin raporun başında, yazı yorumlamaya dayalı bilim dalının geçmişi ve kökenleri anlatılıyor, bu dalın jest, mimik ve pantomim gibi insan davranışına dayalı diğer dallarda olduğu üzere, kişi hakkında ayrıntılı bilgi verdiği açıklanıyordu, bundan sonra bu karmaşık dalda çalışmış, yaşadıkları zaman ve mekânlarda isim yapmış araştırmacıların isimleri sayılıyordu, camillo baldi, johann caspar lavater, édouard auguste patrice hocquart, adolf henze, jean-hippolyte michon, william thierry preyer, cesare lombroso, jules crépieux-jamin, rudolf pophal, ludwig klages, wilhelm helmuth müller, alice enskat, robert heiss, grafoloji bilimi, bu kişiler sayesinde, psikolojik boyutuyla yeniden yapılandırılmış, grafolojik özelliklerin birbirlerine zıt anlamlar taşıyabilecekleri ifade edilerek söz konusu özelliklerin bir bütün olarak

değerlendirilmelerinin gereği ortaya konmuştur. Mesele ile ilgili tarihsel ve temel bilgileri sunduktan sonra konumuza geri dönelim, hikâyemizdeki grafolog öncelikle yazıyı ana özellikleri açısından inceleme yoluna gitmiş, harflerin boyutlarını, uyumunu, tanzimini, oluşturdukları açıları, yazı yazılırken kâğıda uygulanan baskıyı, noktaları, virgülleri, harflerin alt ve üst noktaları arasındaki oranı değerlendirmiş, sözcüklerin yoğunluğunu, şekillerini, imla işaretlerinin eğimlerini, yönlerini incelemiş, bundan sonra da klinik bir teşhis, karakter analizi ya da mesleğe uygunluk testi yapma niyetinde olmadığından kriminolojik araştırmaya yönelmiş, yazının üzerinde yaptığı çalışma sayesinde kriminolojik alanda adım adım ilerleyen uzman, ilerlemelere rağmen notlarına kötümser, olumsuz kayıtlar düşmüştü; Bir ikilemle karşı karşıyayım ve bu ikilemi çözme imkânım yok, dahası karşı karşıya olduğum durumun bir çözümü olduğundan da şüpheliyim, yaptığım metodik ve ayrıntılı grafolojik araştırmanın sonuçları yazıyı kaleme alan kişinin bir seri katil olduğuna işaret ediyor, araştırma sonucunda ortaya çıkan verilerin işaret ettiği, yadsınamayacak bir diğer sonuç ise bir şekilde önceki sonucu çürütüyor, bu verilere göre de mektubu yazan kişi bir ölü. Gerçekten de öyleydi, hatta ölümün kendisi durumu teyit etmek zorunda kaldı, bilimadamının raporunu okuduktan sonra, Grafolog bey haklı, dedi. Bunun nasıl olduğu ise anlaşılamıyordu, eğer ölüyse ve yalnızca kemikten ibaretse, o halde nasıl öldürüyordu. Hele mektup yazabilmesi olur şey değildi. Bu soruların üzerindeki esrar perdesi hiç dağılmayacak.

Kritik saat sonrasında altmış iki bin beş yüz seksen ölümcül hastaya olanları anlattığımız için, durumdaki değişiklik karşısında mutlu son yuvalarının, hastanelerin, sigorta şirketlerinin, maphia ve kilisenin, özellikle de ülkede yaygın olan katolik kilisesinin tepkilerine dair düşünceleri anlatmayı ertelemiştik, bu meyanda katolik kilisesinin şimdiye kadar bildiğimiz kadarıyla bir kez dünyaya gelmiş olan hazreti isa efendimizin yeniden

dünyaya geldiği takdirde yaşamış olduğu hayatı a'dan z'ye yeniden yaşayacağı yerin burası olacağına dair teminat verdiğini de kaydedelim. İşte şimdi sıra bu kuruluşların tepkilerini anlatmaya geldi, öncelikle mutlu son yuvalarından başlayalım. Mutlu son yuvalarına hâkim olan hissiyat, bu koşullar altında beklenecek olandan farklı değildi, bu işletmelerin iktisadi anlamdaki mutluluklarının hastaların devridaimi ile yakından ilintili olduğunu, bu şaşırtıcı olaylara dair anlatımızın en başında zaten vurgulamıştık, bu çerçevede ölümün geri dönüşü bu firmalar için neşe kaynağı oldu ve geleceğe dair umutlarını tazeledi. Meşhur mektup, televizyon genel müdürü tarafından okunup, ilk şok da atlatıldıktan sonra, idareciler oturup hesap kitap yapmaya koyuldular ve her halükârda kârda olduklarını gördüler. Beklenen ve özlenen normale dönüşün gerçekleşmesi şerefine gece yarısında şampanyaların biri gitti biri geldi, duyarsızlık ya da başkalarının yaşamına karşı kayıtsızlık olarak da görülebilecek bu tutum, esasen doğal bir rahatlama ve birikmiş sıkıntıların dağılmasından başka bir şey değildi, sektör çalışanları, kapıların yüzlerine kapandığı ve hatta kapalı kapıların anahtarlarının da kaybolduğu hissini uzun süre yaşadıktan sonra bu kez aynı kapıların önlerinde ardına kadar açıldığını görmüşlerdi, dahası, açılan kapıların ardında pırıl pırıl bir güneş parlıyordu. Kılı kırk yaran okurlar, en azından şampanya patlatma, patlayan mantarı fırlattırma, köpüklerini sağa sola saçma gibi gürültülü ve basit kutlamalardan kaçınılması gerektiğini, bunun yerine birer kadeh porto ya da madeira şarabının yeterli olacağını, hatta kahveye katılan birkaç damla konyak ya da brendinin fazlasıyla yeterli olacağını savunacaklardır, oysaki biz, özellikle neşe söz konusu olduğunda, bedenin dizginlerinin ruhun elinden kolayca kayıp gidebildiğini gayet iyi biliyoruz, durumu anlamamız, tabii ki yapılanı affettiğimiz anlamına gelmiyor, ama cümlenin başında da vurgulamaya çalıştığımız gibi, anlayışla karşılayabiliyoruz. Mutlu son yuvalarının yöneticileri, ertesi sabah, aileleri arayarak gelip cesetleri almalarını bildirdiler,

yatak odalarını havalandırdılar, çalışanlarını toplayıp hayatın yeniden devam ettiğini bildirdikten sonra dosyalarını çıkarıp merkezlerine yapılan hasta başvurularını incelemeye ve aralarından en çok ümit vaat edenleri seçmeye koyuldular. Tam olarak aynı türden olmasa da aynı oranda dikkate değer nedenlerden dolayı tıp adamları ile hastane yöneticilerinin moralleri de bir anda düzelmişti. Gerçi, önceki bölümlerde, durumları çok ağır ya da ümitsiz olan hastaların, vaziyetin ebedi olduğu düşüncesiyle evlerine yollandıkları anlatılmıştı. Bu kişiler hakkında, zavallılar, hem evlerinden iyi nerede bakılacaklar ki, tarzında ikiyüzlü yorumlar da yapılıyordu, buna karşın gerçek farklıydı, bilinen akrabası olmayanlar ile mutlu son yuvalarının ücretlerini ödeyecek parası olmayanlar oraya buraya atılıyor, bu tür kurumlarda her zaman olduğu üzere koridorlara konuyorlardı, bu dün de böyleydi, bugün de böyle, yarın da böyle olacaktır, kimsesizler kıyılara, köşelere, tavan aralarına atılıyor ve çoğu zaman günlerce oralarda unutuluyor, ne denli kötü olurlarsa olsunlar ölmeyecekleri bilindiğinden kimsenin umurunda olmuyorlardı. Ama artık ölüydüler, bulundukları yerlerden çıkarılmış ve defnedilmişlerdi, hastanelerin havası temizlenmiş, arınmış, dağlara, açık havaya özgü ferahlığa kavuşmuş, bir yandan da alışılageldik eter, iyot ve kreolin karışımı koku yeniden duyulur olmuştu. Hastanelerde şampanyalar patlatılmadı ama idarecilerin ve klinik şeflerinin yüzlerindeki mutlu ifade çevredekilerin içlerini rahatlattı, diğer doktorlara gelince, onlar da yeniden hemşirelere her zamanki bitirim bakışlarıyla bakmaya başladılar. Dolayısıyla, her şeyin normale döndüğünü söylemek mümkündü. Listede üçüncü sırada yer alan sigorta şirketlerine gelince, doğrusu onlar hakkında söylenecek bir şey yoktu, zira önceki bölümlerde ayrıntılı olarak anlattığımız poliçe değişikliğinden sonra ortaya çıkan bu yeni durumun kendileri için iyi mi yoksa kötü mü olduğuna henüz karar verememişlerdi. Sigorta şirketleri iyice düşünüp hesaplamadan adım atmazlardı, ancak şüphesiz konuyu evirip çevirip

bir karara varıp yeni düzenlemeler yaptıklarında da, bu düzenlemenin kendileri için daha avantajlı olacak bir durumu poliçelere yansıtmaktan ibaret olacağı açıktı. Bu arada yarınlar tanrıya ait olduğundan ve hiç kimse ileride neler olacağını bilemeyeceğinden, bir karara varana dek, seksen yaşını dolduran herkesi ölü olarak kabul etmeyi sürdürdüler, buldukları bu çıkar yol, onlara bir taşla bir kuşu garanti ediyordu, bundan sonra yapacakları şey, bu taşla iki kuş vurup vuramayacaklarını hesaplamaktı. Bununla birlikte, toplumun içinde bulunduğu kargaşa ortamından ve insanların çaresizliğinden, köşeye sıkışmalarından ya da ölümün başlarının üzerinde demoklesin kılıcı gibi asılı durmasından faydalanarak, kabul edilen ölüm yaşını seksen beşe, hatta doksana çıkarmanın da iyi olabileceğini söyleyenler vardı. Bu değişikliği savunanların bakış açıları son derece açıktı, bu yaşlara gelenlerin ya kendilerine yardımcı olacak akrabaları kalmamış olur ya da kalanlar öylesine yaşlanmış olurlar ki, her iki durum da aynı kapıya çıkar, diyor ve devam ediyorlardı, bu arada enflasyon ve hayat pahalılığı nedeniyle aldıkları emekli maaşları da anlamını yitirir ve birçokları sigorta primlerini ödeyemezler, bu da şirketlere anlaşmayı feshetmek için fırsat verir. Bu hiç insanca değil, diye karşı çıkanlar oldu, İş iştir, diye yanıtladı diğerleri. Bekleyip görelim.

Aynı saatlerde hararetli iş görüşmelerinin yapıldığı bir başka yer ise maphiaydı. Bu anlatı kapsamında oldukça ayrıntılı olarak ele alındığından bazı okurlarımız maphianın kolay yoldan para kazanmak için var olan tek faaliyet alanının, karanlık yöntemlerle ele geçirdiği defin ve levazımat işi olduğunu düşünmüş olabilirler. Gerçek böyle değildi tabii, dünyanın dört bir yanına dağılmış türdeşleri gibi maphiarın da daha az gayretle daha çok para kazandığı yöntemleri vardı, ancak dengeler ve taktik oluşturma konusunda uzmanlaşan yerel maphia, kısa vadeli kârlar üzerinde durmaz, daha büyük hesaplar peşinde koşardı, onlar ölümsüzlüğün peşindeydiler, ötenazinin faydaları konusunda

çalışarak, toplumun sessiz kalması, siyasal erkin de göz yummasıyla insanoğlunun ölümü ve defnedilmesi konusunda tekelleşmeyi hedefliyorlardı, bu sayede ölüm musluğunu açıp kapatarak, nüfus artışını o dönem itibarıyla ülke çıkarları açısından en elverişli düzeyde tutabilecekler ve bu aşamada eski dönemde var olan bazı imgeleri ya da akışmetre gibi teknik yönü ağır basan yeni terimleri kullanabileceklerdi. Nüfus üzerindeki çalışmaların en azından bu ilk safhasında, doğum oranını azaltma ya da artırma yönünde bir etkileri olamıyor, o nedenle de sınıra yapılan yolculukları hızlandırmaya ya da yavaşlatmaya çalışıyorlardı, kastedilen sınır da doğal olarak ülke sınırı değil, yaşamın sınırıydı. Gözümüzü maphia yöneticilerinin toplantı halinde oldukları salona çevirdiğimizde, onlar ölümün geri gelişi sonrasında işsiz kalmış olan atıl işgüçlerini kullanabilecekleri kârlı alanlar arayışındaydılar, kimileri diğerlerine göre daha çarpıcı olan birçok öneri masaya yatırıldıktan sonra, uzun bir geçmişi olan, denenmiş ve fazla hazırlık gerektirmeyen bir faaliyette karar kılındı, koruma. Ertesi sabah erken saatte, kuzeyden güneye, ülkenin her köşesindeki cenaze levazımatçılarının kapılarını iki adam çaldı, bazı firmaların kapısını çalanlardan biri kadındı, gelenlerin ikisinin de kadın olduğu durumlar ise pek azdı, ziyaretçiler gittikleri her yerde nazik bir şekilde müdürü sordular, gelen müdüre en zarif ifadelerle işletmelerinin insan hakları evrensel beyannamesine ölümsüzlük hakkının eklenmesini isteyen yasadışı bir örgütün tehdidi altında olduğunu, mekânın basılabileceğini, yakılabileceğini ve hatta bir bombayla tahrip edilebileceğini anlattılar, bu grupların son gelişmeler sonrasında hayal kırıklığı içinde olduklarını ve intikam oklarını cenazeleri son yolculuklarına çıkaran firmalara yönelttiklerini söylüyorlardı. Bahsettiğimiz tahrip hareketlerine direniş gösterildiği takdirde, diyordu ziyaretçilerden biri, olaylar bizzat işletme sahibinin, ailesinin, sorumlu müdürün ya da bir iki çalışanın canına kastedilmesine kadar varabilir, Peki ne yapabilirim, diye soruyordu karşılarındaki zavallı adam

titreyerek, Hiç, siz hiçbir şey yapamazsınız, ama talep ederseniz biz sizi koruyabiliriz, Tabii, tabii ki istiyorum, lütfen, Bazı koşulları yerine getirmeniz gerekir, Ne olursa, yeter ki koruyun beni, Öncelikle bu konudan kimseye, ama hiç kimseye söz etmeyeceksiniz, eşinize bile, Ben evli değilim, Fark etmez, annenize de, büyükannenize de, teyzenize de bu işten söz etmenizi istemiyoruz, Ağzımı bile açmayacağımdan emin olabilirsiniz, Böylesi gayet iyi, aksi takdirde ağzınız sonsuza dek kapanabilir, Ya diğer koşullarınız, Bir tek koşul daha var, istediğimiz ödemeyi yapacaksınız, Ödeme mi, Tabii, güvenlik sistemini kurmamız gerek, bunun da belirli bir maliyeti var sevgili bayım, Anlıyorum, Ücreti ödenmek şartıyla tüm insanlığı bile koruyabiliriz ama devirler değişiyor ve bir önceki dönem bir sonrakine benzemiyor, yine de ümidimizi yitirmiş değiliz, Görüyorum, Neyse ki söylenenleri çabuk kavrayabiliyorsunuz, Hizmetleriniz için ne kadar ödeme yapmam gerekecek, Tutar bu kâğıtta yazılı, Aman tanrım, Verilen hizmete değer, Peki bu ücret yıllık mı, aylık mı, Haftalık, Bu tutar benim gelir düzeyime göre çok fazla, cenaze levazımatı yaparak bu denli kolay zengin olmuyor insan, Dua edin sizden hayatınızın bedelini istemiyoruz, Bu bedelin yüksek olması doğal, çünkü benim bir tek hayatım var, Biz de aynı şeyi söylüyoruz, hiçbir zaman da başka yaşamınız olmayacak, bu yüzden elinizdekini korumaya çalışmanızı öneriyoruz, Bunu düşüneceğim, ortaklarımla konuşmam gerekecek, Tam yirmi dört saatiniz var, ama bir dakika fazla değil, bu süreyi geçirecek olursanız günah bizden gider, eğer o andan itibaren bir kazaya kurban giderseniz, ki uğrayacağınız ilk kaza olması nedeniyle muhtemelen ölümcül olmayacaktır, belki o zaman bizlerle yeniden konuşmak istersiniz, tabii o zaman fiyatımız da iki katına çıkacaktır, o koşullar altında istediğimiz ücreti ödemekten başka çıkar yolunuzun kalmayacağını da göz ardı etmeyin, ölümsüzlük peşinde koşan kişilerden oluşan bu teşkilatın ne denli tehlikeli olduğunu tahmin bile edemezsiniz, Pekâlâ, ödemeyi kabul ediyorum, Dört haftalık ücreti peşin

alıyoruz, Dört hafta mı, Sizin durumunuz en acil olanlardan, daha önce de söylediğimiz gibi güvenlik sistemini kurmamız gerek, Ödemeyi nakit olarak mı yapacağım, çekle mi, Nakit, çeki sadece başka türlü işlemlerde, daha büyük tutarlar söz konusu olduğunda kabul ediyoruz, bazı durumlarda paranın nakit olarak elden ele geçmesini istemeyiz. Adam kasayı açtı, parayı saydı ve karşısındakine uzatırken sordu, Bana bir makbuz ya da korunacağıma dair herhangi bir teminat verecek misiniz, Ne bir makbuz ne de başka bir teminat vereceğiz, şeref sözümüzle yetinmek durumundasınız, Şeref mi, Evet efendim, sözümüze ne derece sadık olduğumuzu tahmin bile edemezsiniz, Bir sorunla karşılaştığımda sizi nasıl bulacağım, Merak etmeyin, gerekirse biz sizi buluruz, Kapıya kadar geçireyim sizi, Zahmet etmeyin, biz yolu gayet iyi biliyoruz, önce sola dönüyoruz ve tabut deposunu görüyoruz, yanında cesetlerin hazırlandığı oda var, bir koridordan geçerek resepsiyon bölümüne ulaşacağız, çıkış kapısı oradan görünüyor zaten, Kaybolmayacağınızı anlıyorum, Yön tayinimiz son derece gelişmiştir, hiç kaybolmayız, örneğin tam beş hafta sonra biri hiç kaybolmadan gelip sizi bulacak ve tahsilat yapacak, Gelenin doğru kişi olduğunu nereden bileceğim, Geldiğinde o kişinin doğru kişi olduğundan hiç şüphe duymayacaksınız, İyi günler, İyi günler, bize teşekkür etmenize gerek yok, zira teşekkür edecek bir şey yok.

Son olarak, last but not least, değineceğimiz kurum, yaşanan olayları kendi açısından son derece tatminkâr bulmak için birçok nedeni olan, papalığa bağlı, roma katolik kilisesidir. Öncelikle ölümün yok olmasını başından beri şeytanın işi sayıyorlar ve şeytanın işlerine karşı tanrıya destek olmanın en iyi yolunun dua olduğunu düşünüyorlardı, sonuçlar alçakgönüllülüğü bir yana bıraktıracak cinstendi, gayretlerini, fedakârlıklarını değerlendiriyor ve ülke çapında başlattıkları dua kampanyasının sonuçlarını doyasıya kutluyorlardı, hatırlayacağımız üzere kilise, tanrıya dua ederek insanlığın başına gelen felaketlerden kurtulabilmesi

için, ölümün bir an önce geri gönderilmesini temine çalışmıştı, hatırlatma kısmına burada son veriyoruz. Yakarışlar gökyüzüne sekiz ayda ulaşmıştı, gerçi marsa ulaşmak bile altı ay sürüyordu ama tabii ki gökyüzü daha ötede, basit bir hesapla yeryüzünden on üç milyar ışık yılı ötede olmalıydı. Ne yazık ki, kilisenin yaşadığı haklı gurura gölge düşürenler de vardı. Din bilimciler tanrının ölümü neden bir anda geri göndermiş olabileceği konusunda fikir birliğine varamıyorlardı, aynı şekilde, altmış binin üzerinde insanın bir anda ölmesini ve bu nedenle ölüm döşeğindeyken bu kişilere son dini telkinlerin bile yapılamamasını açıklayamıyorlardı. Tanrının mı ölümün üzerinde etkili olduğu, yoksa ölümün mü tanrıya hükmettiğine dair şüpheler, camiaya mensup simaların aklını kurcalıyor, içini kemiriyordu, konu kurumsal olarak değerlendirildi ve ölümle tanrının aynı paranın farklı yüzleri olduğuna dair görüş reddedilmekle kalınmadı, dine küfür, hatta sapkınlık olarak değerlendirildi. Kurumun içinde yaşananlar bunlardı. Dünyanın gözünde ise kilisenin ana kraliçenin cenazesinde oynayacağı rol önem kazanıyordu. Halk tabakalarına mensup altmış iki bin ölü defnedilmiş, şehrin trafiği rahatlamış ve asil hanımefendiyi kurşun tabutu içinde kraliyet kabristanına götürme vakti gelmişti. Gazeteler, tarihte bir sayfanın kapandığını yazmayı ihmal etmediler.

Ölümün geri dönüşünü açıkladığı korkunç gecede neler yaptığını anlatmamış olmamız ve buna karşın okurların, çok da haklı sayılabilecek sabırsızlık belirtileri göstermek yerine, sabırlı davranmış olmaları, ancak yazılı metinlere karşı duyulan, batıl sayılabilecek saygıyla, ya da artık pek örneğine rastlanmayan parlak bir eğitim düzeyi ile açıklanabilir. Daha önce örneğine hiç rastlanılmamış bu gelişmelerde oynadıkları rol son derece önemli olduğundan mutlu son yuvaları, hastaneler, sigorta şirketleri, maphia ve katolik kilisesinin bu ani ve dramatik değişikliğe verdikleri tepkileri ayrıntılı bir şekilde açıklamamız önemliydi. Esasında bu süreçte olaylar değişik bir seyir izlemişti, bu seyrin nedeni ölümün bu denli çok sayıda cesedin defnedilmesinin zorluklarını değerlendirerek beklenmedik, son derece saygın ve sempatik bir tutum içine girerek hayatın yeniden rayına oturması için ek bir süre tanımış olmasıydı, eğer durum böyle olmamış olsaydı, eski düzene geçişin ilk günlerinde yeni ölümlerin olması beklenir ve bizim de aylardır iki arada bir derede kalmış bu zavallıların yanında, meydana gelecek yeni ölüm olaylarını da aktarmamız gerekirdi. Ancak böyle olmadı, ölüm yeni düzenin ilk günlerinde insanlara cömert davranmadı. Sekiz gün boyunca kimse ölmeyince insanlar, gerçekte hiçbir şeyin değişmediğine dair aldatıcı hayallere kapıldılar, oysa bu dönem ölüm ile insanlar arasındaki yeni kurulan bir ilişki türünün sonucu olarak ortaya çıkmıştı, diğer bir deyişle, herkese son anı gelmeden önce yedi günlük bir süre tanınacaktı ve herkes durumdan haberdar edilecekti, böylece insanların sorunlarını çözümleyecek, vasiyetnamelerini

yazacak, gecikmiş vergi borçlarını kapatacak, aileleriyle ve en yakın dostlarıyla vedalaşacak vakitleri olacaktı. Bu fikir teoride iyi bir fikir gibi görünüyordu ancak, pratiğe döküldüğünde çok da iyi olmadığı ortaya çıktı. Düşünün bir kez; son derece sağlıklı, başı bile ağrımayan, had safhada iyimser olan, dahası iyimser olmak için birçok nedeni olan birini ele alalım, bu insan, bir sabah işine gitmek üzere evinden çıkar ve sokakta o bölgede görevli postacı ile karşılaşır, postacı şöyle der, İyi ki karşılaştık, bay filanca, size bir mektup var ve bu sözlerin ardından eflatun renkli bir zarf çıkarır; doğrusu postacı bu mektuba özel bir önem atfetmemiş, bunu da içinde reklamlar bulunan ve çeşitli firmalar tarafından yollanan mektuplardan biri sanmış olabilirdi; ama mektubun üzerindeki değişik elyazısı bu ihtimali ortadan kaldırır, mektubun üzerindeki ismi kaleme alan elyazısı gazetede yayımlanan metindeki yazının tıpatıp aynıdır. Söz konusu kişinin kalbi bir anda yerinden fırlayacakmış gibi olsa, içini çaresiz bir felaketin hüznü kaplasa ve bu nedenle mektubu almaktan kaçınsa da buna imkân yoktur, hani bazen insan merdivenlerden inerken, inmesine yardım etmek üzere birilerinin yavaşça koluna girdiğini hisseder ya da benzer bir hisle yerdeki muz kabuğuna basmaktan kurtulur veya köşeyi dönerken ayakları birbirine dolaşmışken düşmekten son anda kurtulur ya, işte öyle bir hisle bu mektup da çaresiz bir şekilde alınacaktır. Bu mektubu paramparça etmek de işe yaramayacaktır, ölümden gelen mektuplar prensip olarak yok edilemezler, şiddetle asetilen püskürtmek bile ona zarar vermez, hatta fark etmeden düşürmüş gibi yaparak, bu mektuptan kurtulmanın olanağı yoktur, çünkü bu mektup onu düşürmenize de izin vermez, adeta insanın parmaklarına yapışır, hadi düştüğünü varsayalım, o zaman da emin olun iyi niyetli bir vatandaş mutlaka ortaya çıkacak, koşup mektubu düştüğü yerden alacak ve dalgın numarası yapan kişinin ardından koşarak şöyle diyecektir, Bu mektup sizin galiba, önemli olabileceğini düşündüm, mektubu düşüren ise hüzünlü bir edayla yanıtlayacaktır, Evet haklısınız,

önemli, ilginiz için çok teşekkür ediyorum. Tabii bütün bunlar başlangıçta olabilirdi, çünkü o zamanlar ölümün, posta servisini faaliyetlerine aracı olarak kullandığını herkes bilmiyordu. Kısa zamanda eflatun, renkler arasında en nefret edileni haline gelir, siyahı bile geride bırakırdı, doğrusu siyah matemi çağrıştırdığı için pek sevilmeyen bir renktir ama unutmayalım ki matemi diri-
ler tutar, oysa eflatun doğrudan doğruya ölümü simgelemekteydi, ölülerin siyah elbise ile gömülmeleri bile bu durumu değiştirmeyecektir. Ölümün, işine gücüne gitmekte olan insanların karşısına, kapıyı asla iki kere çalmayacak bir postacı görünümünde dikilivermesinin yaratacağı şaşkınlığı, karmaşayı ve rahatsızlığı düşünün bir kez, eğer postacı alıcıya tesadüfen yolda rastlamaz ise mektubu söz konusu kişinin posta kutusuna bırakması ya da kapının altından atması yeterli olacaktır. Adam oracıkta kaldırımın ortasında hareketsiz durmaktadır, sağlığı mükemmeldir, başı bile ağrımamaktadır, hatta böylesi berbat bir şok yaşadıktan sonra bile ağrımamaktadır, dünya ona ait değildir artık ya da o artık dünyaya ait değildir, her biri diğerine yalnızca sekiz günlüğüne ödünç verilmiş gibidirler, her şey biraz önce tevekkülle okuduğu eflatun mektupta yazılıdır, yaşlarla buğulanan gözleri yazıları zar zor seçmektedir, Sayın bayım, yaşamınızın sekiz günün ardından son bulacağını üzülerek bildiririm, bu kararı geri döndürmenin ya da kalan süreyi uzatmanın imkânı bulunmamaktadır, kalan sürenizi olabildiğince iyi değerlendiriniz, sadık hizmetkârınız, ölüm. İmza küçük harfle yazılıdır ve bu durum bildiğimiz üzere bir çeşit menşe şahadetnamesi olarak algılanmaktadır. Postacının filanca bey olarak hitap ettiği ve dolayısıyla bizlerin de erkek olduğunu anladığımız talihsiz kişi ne yapacağını bilememektedir, eve dönüp bu büyük acıyı ailesiyle mi paylaşmalıdır, yoksa gözyaşlarını içine akıtıp yoluna devam etmeli, işinin başına gidip, kalan günlerinde üzerine düşen vazifeyi yapmayı sürdürmeli midir, o durumda adam herhangi bir yanıt alamayacağını bile bile şöyle bir soru sorabilir, Zaferin nerede ey ölüm, ama herhangi bir

yanıt alamayacağının bilincindedir, ölümün yanıt vermemesinin nedeni ise istememesi değil, insanoğlunun bu en büyük acısı karşısında ne söyleyeceğini bilememesidir.

Ancak herkesin birbirini tanıyacağı küçük bir ülkede geçmesi mümkün olan bu sahne, ölümün, yaşam adını verdiğimiz geçici sözleşmenin iptali için yürürlüğe soktuğu iletişim sisteminin zarlarını son derece açık bir şekilde göstermiştir. Bu davranışın, örneklerine her gün rastladığımız, sadistçe ortaya konan bir zalimlik gösterisi olduğu düşünülebilir, oysaki ölümün zalim olmaya ihtiyacı yoktur, insanların canını alması yeter de artar bile. O nedenle ölüm de bunu düşünmemiş, Neyse ne yahu, demiştir. Şu aralar da faaliyetlerini durdurduğu yedi aylık sürede aksayan işleri toparlamak için destek hizmetlerini yeniden yapılandırmakla meşgul olduğundan, birer birer ölümlerinden haberdar edilen insancıkların ümitsiz serzenişlerini duyacak hali yoktur; üstelik bu girişimin sonuçları istenen şekilde gerçekleşmiyor, tam tersine ölümle karşı karşıya olduklarını öğrendiklerinde ümitsizlik ve üzüntüye kapılan insanlar, sorunlarını çözmüyor, vasiyetname hazırlamıyor, vergi borçlarını ödemiyorlardı, aileleriyle ve yakın arkadaşlarıyla vedalaşmayı da son ana bırakıyorlar, bu son dakikalar da bu en hüzünlü veda için yetersiz kalıyordu. İnsanların ölümün derin anlamı olan mukadderat kavramına tam olarak aşina olmamaları nedeniyle gazeteler ölüme karşı tavır aldılar ve şiddetli saldırılar içeren yazılar yazdılar, ölümü bir kez daha vicdansız, zalim, acımasız, tiran, kötü, kan içici, vampir, kötülüklerin kraliçesi, etekli drakula, hain, katil, insanlık düşmanı, seri katil olarak niteleediler, hatta haftalık mizah dergilerinden birinin yazarları kara mizahın uç noktalarına doğru giderek ona orospu çocuğu dediler. Neyse ki, bazı yayın organlarının idare merkezlerine sağduyu hâkimdi ve tepkilerin tümü böyle olmadı. Basın dünyasının duayeni sayılan, saygın bir gazete, ölümü insanlarla içten ve açık bir diyalog sürecine davet eden, akıl ürünü bir başyazı yayımladı, çağrıda, bunun için öncelikle ölümün

genel karargâhı, adresi ya da barınağının tespit edilmesi gerektiği vurgulanıyor ve sürecin önyargılardan uzak, kalplerin birbirine açılacağı türden, kardeşlik duyguları içinde yürütülecek bir süreç olması gereğinin altı çiziliyordu. Bir başka gazete güvenlik kuvvetlerinin kâğıt fabrikaları ve kırtasiyeciler üzerinde yoğunlaşmasını önerdi, eflatun renkli kâğıt ve zarf kullanan insanoğullarının sayısı zaten son derece sınırlı olmalıydı, öte yandan yaşanan gelişmeler sonrasında bu kişilerin bu alışkanlıklarından vazgeçmiş olmaları da muhtemeldi, dolayısıyla kâğıtları azalıp yeni malzeme alması gerektiğinde ölüm adı verilen tüketiciyi bulmak zor olmayacaktı. Bu fikri öneren gazetenin amansız rakibi olan bir diğer gazete, düşünceyi saçma sapan olarak niteledi ve ancak aklından zoru olan birinin, muhtemelen çarşafa sarınmış bir iskeletten ibaret olan ölümün kaldırım taşlarında kemiklerini takırdatarak mektup atmaya gideceğini düşünebileceğini yazdı. Yazılı basın organlarının gerisinde kalmak istemeyen televizyon, içişleri bakanlığına posta idaresinin merkezi yerlere yerleştirdiği mektup kutularının yakınlarına memurlar yerleştirmesini önerdi, öneri sahipleri genel müdürün odasında beliren ilk mektubun odanın pencerelerinin kapalı, kapısının da sıkı sıkıya kilitli olduğu bir sırada ortaya çıkıverdiğini unutmuş görünüyorlardı. Üstelik ne yerlerde, ne duvarlarda, ne de tavanda, en ufak bir açıklık dahi bulunmuyordu. Kaderleri belirlenmiş bu zavallılar hakkında ölümle içten bir konuşma yapmak belki de gerçekten mümkün olabilirdi, ama bunun gerçekleşebilmesi için öncelikle ölümü bulmak gerekirdi, kimse de onun nerede olduğunu ya da nasıl bulunabileceğini bilmiyordu.

Bu arada mesleği ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili bütün konular hakkında geniş bilgisi olduğu kabul edilen bir adli tabip, kafataslarından yola çıkarak kişinin vaktiyle nasıl bir yüzü olduğunun belirlenmesi yönünde çalışmaları olan ünlü bir bilimadamının yurtdışından çağrılması fikrini ortaya attı, bu uzman ölümün temsil edildiği eski resimlerden, gravürlerden, özellikle

kafatasının açık seçik bir şekilde görüldüğü örnekler üzerinde çalışarak, etlendirme işlemi yapacak, gözleri yuvalarına yerleştirecek, olması gereken yerlere saç, kaş, kirpik koyacak, yüzü renklendirecek ve merak edilen çehreyi ortaya çıkaracaktı, bundan sonra yapılacak iş ise, ortaya çıkarılan görünümün binlerce kopyasını yapmak, binlerce araştırmacıya teslim etmek ve görülen tüm insanlarla karşılaştırmaktan ibaretti. Yabancı uzman gerekli çalışmaları yapıp bitirdikten sonra, seçilen üç kafatası üzerinde yürütülen araştırmaların birbirlerine pek benzemeyen üç farklı yüz ortaya çıkardığı görüldü, bu da uzmanların bir değil üç resimle çalışmaya koyulmalarını gerektirdi, iddialı bir şekilde, ölüm avı adı verilen operasyon anlaşılan bu üç ayrı resim meselesi yüzünden zorlaşacaktı. Bilimsel çalışma bir tek gerçeği yadsınamayacak şekilde ortaya koymuştu, en basit ikonografik örneklerde de konuya dair en karmaşık terimlerde de, en karanlık imgelerde de, herhangi bir yanılgı bulunmuyordu. Tüm işaretler, özellikler ve nitelikler ölümün kesinlikle bir kadın olduğunu gösteriyordu. Hatırlayacağınız üzere, o ilk mektuptaki yazı üzerinde çalışan ünlü grafolog da aynı sonuca varmış ve elyazısını kaleme alan kişiden bir kadın olarak bahsetmişti, ancak bu açıklamanın gayriihtiyari yapıldığı ve nedeni tam olarak bilinmemekle beraber, eril ya da cinssiz olarak tanımlandığı bazı diller hariç, yapısında cins tanımlayan edatlar bulunan hemen hemen bütün dillerde, ölüm sözcüğünün dişil olmasına bağlı olduğu düşünülebilir. Aynı şekilde, daha önce dile getirmiş olmamıza karşın, ortaya çıkan üç kadın yüzünün birbirlerini andıran hatları var olmasına karşın, birbirlerine tam olarak benzemediklerini de bir kez daha vurgulamak istiyoruz. Doğrusu üç ayrı kadının var olması ve sözgelimi vardiya usulü çalışmaları fazla akla yatkın olmadığından resimlerden ikisinin saf dışı bırakılması gerekiyordu. Her üç resmin yanlış olma ihtimali de vardı ve bu ihtimal durumu iyice içinden çıkılmaz hale getiriyordu, bu araştırmanın genel olarak, ya tutarsa denerek göle maya çalmaya benzediği söylenebilirdi.

Araştırma, doğal olarak, devlete ait soruşturma biriminin arşivlerinde başlatıldı, burada, ülkede yaşayan yerli ya da yabancı tüm insanların tasnif edilmiş fotoğrafları bulunuyor, dolikosefaller bir yanda brakisefaller diğer yanda duruyordu. Sonuçlar hayal kırıklığı yaratacak türdendi. Tabii bu çerçevede kafatası etlendirme işlemine esas olan gravür ve resimler eski dönemlere ait olduklarından, aranan yüzün ancak bir yüzyıl öncesine kadar geriye giden modern tanımlama sistemlerinde bulunmasına pek imkân yoktu ama ölümün her dönemde var olduğu da bir gerçekti ve zamanla yüzünü değiştirmesi için de herhangi bir neden bulunmuyordu, öte yandan kendini gizlemesi, gerek faaliyetlerini düzgün bir şekilde yürütmesi, gerekse şüphelerden uzak durması için önemli olmalıydı, bu itibarla nüfus kaydının sahte bir isimle yapılmış olması da kuvvetle muhtemeldi, ölüm her şeyi yapabilirdi. Uzmanlar bilgisayar teknolojisini sonuna dek kullanarak verileri çapraz incelemeye almalarına karşın, her nasılsa hiçbir kadın resmi, belirlenen üç resimden hiçbiriyle eşleşmedi. Bu durum karşısında, ihtiyaç hâsıl olduğunda başvurulan klasik inceleme yöntemlerine geri dönmekten başka çıkar yol kalmadı, elde yapılan biçki dikiş işlerine benzer polisiye yöntemlere başvuruldu, resimler ülkenin dört bir yanında görevli bin memura dağıtıldı ve bu görevliler evlere, işyerlerine, fabrikalara, lokantalara, barlara ve hatta fuhuş yuvalarına girip çıkarak araştırmayı sürdürdüler, gittikleri her yerde ergenlik çağındakilerle, orta yaşın üzerindekiler hariç tüm kadınları tek tek kontrol ediyorlardı, belirli bir yaş grubundaki kadınlar üzerinde durmalarının nedeni, ceplerinde taşıdıkları üç resmin üçünün de, otuz altı yaşlarında ve son derece güzel bir kadını işaret etmesiydi. Eldeki verilere göre ölüm herhangi biri olabilirdi, oysa gerçekte hiçbiri değildi. Büyük çabaların, tepilen kilometrelerce sokağın, caddenin, karayolunun ardından, hepsini gökyüzüne taşıyacak kadar merdiven çıkılıp inildikten sonra, memurlar söz konusu kadınlardan ikisini buldular, bulunan kadınlar aramaya esas olan arşiv kayıtlarındaki

resimlerinden biraz farklıydılar ama bunun nedeni bazı estetik müdahalelerle bazı avantajlar elde etmiş olmalarıydı, garip bir tesadüf uyarınca da, söz konusu estetik müdahaleler hanımların temsili resimlere benzer yönlerini vurgulamıştı. Buna karşın hayat hikâyeleri üzerinde yapılan ayrıntılı bir çalışma, bu kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde boş vakitlerinde bile olsa, ölümün karanlık işleriyle amatörce de, profesyonelce de uğraşmış olamayacaklarını kesinlikle ortaya koymuştu. Üçüncü kadın resmine gelince, o resimdeki kadına da bir aile albümünde rastlanmış, ama önceki yıl öldüğü anlaşılmıştı. Durum mantık süzgecinden geçirildiğinde de kendisi ölümün kurbanı olduğundan, doğal olarak ölüm olamayacağı sonucuna varıldı. Bu arada araştırmanın sürdüğü haftalar boyunca eflatun renkli zarfların da ilgili evlere ulaşmaya devam ettiğini kaydedelim. Ölüm insanlara karşı taahhütlerini kesinlikle aksatmıyordu.

Bu aşamada okurların aklına makul olarak, hükümetin on milyon vatandaşının günbegün yaşadığı drama kayıtsız kalıp kalmadığı sorusu gelebilir. Bu sorunun iki yönlü bir cevabı vardı, dolayısıyla hem evet hem de hayır denebilirdi. Evet, bir yönüyle hükümet kayıtsız kalmaktaydı, ancak bu görece bir kayıtsızlıktı, başlıca sebebi ölümün en nihayetinde hayattaki en normal ve sıradan olgu olmasıydı, ölüm nesilden nesile aktarılan, bitmeyen bir miras gibi yaşanan tekdüze bir süreçten ibaretti ve en azından âdem ile havvadan beri bu böyle sürüp gitmekteydi, dolayısıyla kimsesizler yurdunda zavallı bir ihtiyarın yaşama veda ettiği her sefer hükümetin üç gün yas ilan etmesi beklenemezdi. Ancak hükümetin tam bir kayıtsızlık içinde olduğunu söylemek de doğru değildi, ne kadar taş kalpli olsalar da ölüm tarafından öngörülen bir haftalık bekleme süresi onları da etkilemiş, bu yeni düzen gerçekten de toplumsal bir felakete dönüşmüştü, felaketin kapsamı ölümün gündelik olarak kapısını çaldığı ortalama üç yüz kişi ile sınırlı değildi, dram o gün mektup almayan, değişik yaş gruplarına, farklı gelir düzeylerine mensup, dokuz milyon

dokuz yüz doksan dokuz bin yedi yüz kişiyi de etkiliyordu, zira bu insanlar da korkunç kâbuslarla geçirdikleri gecelerin sabahlarına, başlarında demoklesin kılıcının sallandığını hissederek uyanıyorlardı. Kaderlerinin habercisi eflatun zarfları alan üç yüz kişiye geri dönersek, bu kişilerin karşı karşıya kaldıkları kaçınılmaz duruma verdikleri tepkilerin de değişik olduğunu görmekteyiz. Yaklaşmakta olan son anın öncesinde hastalıklı bir intikam hissine kapılan bir grup insan, gerek aile gerekse vatandaşlık görevlerini bir yana bırakıyor, ne birikmiş vergi borçlarını ödemeye yanaşıyor ne de doğru dürüst birer vasiyetname hazırlıyorlardı, bunların yanında bir grup insan ise horatiusun carpe diem[1] fikrini en uç noktada yaşamayı tercih ediyor, kalan pek az vakitlerini seks partilerinde çarçur ediyor ya da kendilerini alkol ve uyuşturucuya veriyorlardı, bu kişilerin böyle davranmalarının nedeni tepelerine ansızın düşecek bir yıldırımla ya da başka bir tür sonla bir anda ölüverme istekleri de olabilirdi, bunlardan bazıları, böylelikle son günlerini zehir eden ölüme bir sürpriz hazırlama ve pençelerinden kurtularak ona bir ders verme niyetini güdüyorlardı. Stoacı, cesur ve vakur bir grup insan ise daha kökten bir tavır içine girip intiharı seçerek ölümün soğuk yüzüne bir şamar indirdiklerini düşünüyorlardı, bu tür şamarlar ahlak değerlerinin daha muteber olduğu günlerde gerçek şamarlardan daha şiddetli kabul edilir ve fiziki acı doğuran tokatlara göre insan ruhunun derinliklerinde yara açtıkları için daha ziyade tercih edilirlerdi. Bu girişimlerin hemen hemen tamamı boşa çıktı, yalnızca intiharı son günlerine saklayanların yaptıkları hamle amacına ulaştı. Ölüm bu son gün darbesi karşısında gerçekten de çaresiz kaldı.

Halkın moralinin ne denli bozulduğu ve insanların ne derecede karamsarlığa kapıldıklarının farkına varan ilk kurum papalığa bağlı, roma-katolik kilisesi oldu, bu kurumun adı günümüz ölçütlerine göre oldukça uzun olduğundan, gerek kamuda

---

1 Günü yaşa. (ç.n.)

gerekse özel sektörde hemen her konuda kısaltmalara yer verilen bugünlerde bu kurumdan pbrkk diye söz etmemiz belki daha uygun olacaktır. Kilisenin yaşanan değişimi erken fark etmesinde şüphesiz, umut içeren bir kelime, bir teselli ya da ruha sakinleştirici etki yapacak herhangi bir ruhani girişimin peşinde koşan insanlar tarafından hıncahınç doldurulan mabetlerin de önemli bir etkisi vardı ve bunu görmemek için neredeyse kör olmak lazımdı. İnsanlar ölümün bir gerçek olduğunu bilmelerine ve ondan kaçmanın mümkün olmadığının da farkında olmalarına karşın, o güne dek ölecek çok insan olduğunu değerlendirip sıranın kendilerine gelmesinin çok az bir olasılıktan ibaret olduğunu düşünerek yaşamışlardı, oysa şimdi perdelerin ardından gelecek postacıyı gözlüyor ya da sokak kapılarının ardında kendilerini bekleyen kana susamış korkunç bir canavarla karşılaşacakmışçasına titreyerek evlerine dönüyorlardı. Kiliseler hiç boş kalmıyor, ibadete bir an bile ara verilmiyor, montaj hatlarını andıran uzun kuyruklar oluşturan günahkârlar kilisenin bir kapısından giriyor, sunağın bulunduğu bölümün etrafında iki kez döndükten sonra bir başka kapıdan kutsal mekânı terk ediyorlardı. Günah çıkartan rahiplerin kulakları uğulduyor, bitmek tükenmek bilmeyen anlatılar arasında yalnızca son derece çarpıcı olanlar dikkatlerini çekiyor, hemen hemen herkesi kısa yoldan başlarından savmak için, gelenlere, şu duadan bu kadar okuman gerekir, türünden nasihatler vermekle yetiniyorlardı. Günah çıkardıktan sonra mekânı terk etmek üzere doğrulan kişinin ayrılışı ile henüz diz çökmekte olan günahkârın sözlerine başlaması arasındaki kısacık zaman aralığında tavuklu sandviçlerinden bir lokma alıyor ve mükâfat olarak akşama kurulacak mükellef sofrayı hayal ediyorlardı. Verilen vaazların değişmez konusu ölümdü ve ölümün cennete açılan tek kapı olduğu üzerinde duruluyor, cennete hiç kimse sağ olarak girmemiştir deniyordu, papazlar hitabet sanatının bütün imkânlarını, katolik akidesinin en basit hileleriyle birlikte sonuna dek kullanarak, insanları teselli etmeye uğraşıyor,

ölümün onlara, cennete yükselecek ruhlarını hazırlamak için zaman tanıdığını, bu yüzden atalarına göre daha şanslı olduklarını anlatıyorlardı. Bazı papazlar ise günah çıkarma bölmesinin küf kokulu karanlığında büyük acılar çekmelerine karşın renk vermediler, kan kustular ama kızılcık şerbeti içtiklerini söylediler, zira onlardan bazıları da o günlerde eflatun renkli zarflardan almışlardı, dolayısıyla kendi söylediklerinin rahatlatıcı etkisinden şüphe etmek için fazlasıyla nedenleri vardı.

Aynı şey sağlık bakanlığının umutsuz durumda bulunanlar için, kilisenin uygulamalarını taklit etme endişesiyle palas pandıras bulup görevlendirdiği terapistlerin de başına geldi. Psikologlar birçok kez, tam da insanlara içlerindeki acıyı dışa vurmak için gözyaşlarına hâkim olmamayı tavsiye ettikleri esnada, ertesi gün kendilerinin de aynı zarflardan birini alabileceklerini düşünerek hıçkırıklara boğuldular. Hasta ile terapist seansı gözyaşları içinde, aynı acıya ağlayarak ve birbirlerine sarılarak bitiriyorlar, terapistler bu sırada, böyle bir şey gerçekleşse bile yine de sekiz günlük, yani tamı tamına yüz doksan iki saatlik ömürlerinin kalacağını düşünerek teselli buluyorlardı. Bir yandan bu süreçte düzenlendiğini duydukları alkol, uyuşturucu ve seks partilerinin öbür tarafa geçiş sürecini kolaylaştıracağını düşünürken diğer yandan da, lá no assento etéreo onde subiste[1] durumunda olma riskini değerlendirerek, bu dünyaya duyacakları özlemin derinleşebileceğini de hissediyorlardı.

---

1 *"Orada, gökyüzünde çıktığım koltukta."* Portekizli şair ve yazar Luis Vas de Camões'in (1524-1580) "Alma minha" (Ruhum) adlı şiirinden bir dize. (ç.n.)

Milletlerin ortak bilinci, istisnası olmayan kaidenin bulunmadığını söyler, gerçekten de böyle olmalıdır, zira hepimizin vazgeçilmez, kaçınılmaz olduğunu düşündüğümüz, tanımı itibarıyla dahi istisnası olması söz konusu olmayan ölüm kavramında bile, sıra dışı bir olay meydana geldi ve eflatun renkli zarflardan biri iade edildi. Böyle bir şeyin olamayacağını düşünerek itiraz edenler olabilir, bu kişiler, ölümün her yerde olduğundan dolayı bir yerde bulunmasının söz konusu olamayacağını öne sürecekler ve dolayısıyla da yazışmalarında, bizim burada mektubun gönderildiği yer anlamında kullandığımız gönderici adresi kavramının söz konusu olamayacağını savunacaklardır. Bu ilk itirazlar kadar yoğun olmamakla birlikte, bin polis memurunun tüm ülkeyi inceden inceye aramakta olduklarını, diğer bir deyişle hallaç pamuğu gibi attıklarını hatırlayanlar da olacak ve bu kişilerin böylesi yoğun bir çalışmasıyla bile yeri bulunamayan ölümün, gönderdiği bir zarfın geri gelmesi aşamasında nasıl olup da bulunuverdiğini, söz konusu mektubun hangi esrarengiz kanallarla geri döndüğünü soracaklardır. Burada bazı açıklamaların eksik kaldığını itiraf etmeliyiz, ancak bu tür açıklamaların çok zor oldukları, olayların mantıksal akışını bozmaksızın, okurlar nezdinde inandırıcılığımızı yitirmeksizin ve anlatıyı masallara özgü gerçeküstü havaya sokmaksızın yapılamayacakları da aşikârdır, aynı şekilde böylesi şüpheli unsurların anlatının inandırıcılığını azalttığı da bir gerçektir ama bunlar, bahse konu olan eflatun renkli zarflardan birinin gerçekten de geri gelmiş olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Gerçekler gerçeklerdir, bu gerçeklerden

bazıları yadsınamayacak gerçeklerdir ve istesek de istemesek de bu aktardığımız olay, bu tür gerçeklerden biridir. Düşünün bir kez, ölüm üstünde her zamanki örtüsüyle bir sandalyeye oturmuş, kemiklerden oluşan suratında bir hayret ifadesiyle elindeki mektuba bakıyor. Kaygılı bir şekilde, eflatun renkli zarfı evirip çeviriyor ve üzerinde postacı tarafından yazılmış, adreste bulunamadı, adres değişmiş, vefat, türünden bir not arıyor, Benimki de ne aptallık yahu, diye mırıldandı ölüm kendi kendine, ölümünü haber verecek zarf geri geldiğine göre, daha önce ölmüş olması da söz konusu olamaz. Geri dönme ifadesi onu bir anda kendine getirdi ve bu kavramı yüksek sesle tekrarladı, Geri dönmek. Geri dönme ifadesinin iade edilmek ile aynı şey olmadığını bilmek için postacı olmaya gerek yoktur, geri dönmenin anlamı, eflatun mektubun yalnızca gideceği adrese varmadığını ifade edebilir, diğer bir deyişle yolun belli bir yerinde bir şeyler olmuş ve mektup gittiği yolu bu kez tersine kat etmiştir. Tabii mektuplar yalnızca götürüldükleri yere gidebilirler, bacakları ya da kanatları yoktur ve bilindiği kadarıyla kendi başlarına karar alamazlar, eğer alabilselerdi birçok kez taşımak zorunda kaldıkları kötü haberleri taşımayı istemeyeceklerine de eminiz. Bir anlığına olaya karşı tarafın bakış açısından bakan ölüm, benim yolladıklarım da bu türden mektuplar işte, dedi, birine belirli bir tarihte öleceğini bildirmek haberlerin en kötüsü, bu durum, yıllarca ölümün dehlizlerinde yaşamaya ve günün birinde zindancının gelip, İşte mektubun, hadi hazırlan, demesine benziyor. İşin garibi, en son gönderiyle çıkan mektupların o mektup hariç tamamının gidecekleri yere varmış olmalarıydı, o bir tek mektup kim bilir talihin hangi cilvesi neticesinde varamamıştı yerine, aynı talihin farklı cilveleri nedeniyle yerine varamamış birçok aşk mektubu da vardı ve bu tür olumsuzlukların nelere mal olduğunu ancak tanrı bilebilirdi, iki sokak ötede, yürüyerek on beş dakikada gidilebilecek bir adreste oturan bir alıcıya yollanan mektubun gönderildiği adrese beş yıl sonra vardığı görülmemiş şey değildi, bu mektup

da kimse fark etmeden yürüyen bir banttan diğerine geçmiş ve dolayısıyla da gerisingeriye dönmüş olabilirdi, bu dönüş, çölde ilerlediği esnada kaybolan ve tek güvenebileceği unsur olarak elinde yalnızca giderken bıraktığı izler bulunan birinin dönüşüne benzetilebilirdi. Tek çıkar yol, yeniden yollamak, dedi ölüm, yanındaki beyaz duvara dayalı duran tırpanına. Bir tırpanın söylenen söze yanıt vermesi beklenemezdi, o da kaideyi bozmadı. Ölüm devam etti, Eğer seni göndermiş olsaydım, o pek bayıldığın şipşak usullerle işi çoktan bitirmiş olurdun, ama devir değişti, yöntemleri de sistemi de yenilemekte fayda var, teknolojideki ilerlemeleri takip etmek gerek, örneğin elektronik posta kullanmalıyız, en hijyenik iletişim yöntemi olduğunu duymuştum, ne mürekkep lekesi oluyormuş mektupta, ne de eli boyanıyormuş insanın, pek de hızlıymış üstelik, insan microsoftun outlook expressini açar açmaz görüyormuş yollanan mektubu, benim açımdan tek sakıncası iki ayrı arşivle çalışma zorunluluğu doğurması olur, elektronik posta kullananlarla kullanmayanların kayıtlarını ayrı ayrı tutmak gerekir, her neyse, karar vermek için daha çok zamanımız var, zaten her geçen gün yeni teknolojiler çıkıyor, çıkanlar mükemmelleşiyor, belki bir gün denemeye karar veririm ama o zaman gelene dek, dolmakalem, mürekkep ve kâğıtla yazmaya devam edeceğim, hem böylesi daha geleneksel ve bu ölüm kalım işlerinde gelenek önemlidir. Ölüm, eflatun renkli zarfa dikkatle baktı, sağ eliyle bir hareket yaptı ve mektup kayboldu. Böylelikle birçoklarının sandığının aksine ölümün mektupları postaya vermediğini de öğrenmiş olduk.

İki yüz doksan sekiz isimlik bir liste masanın üzerinde duruyor, günlük ortalamanın biraz altında bir sayı bu, listede yüz elli iki erkek ve yüz kırk altı kadın bulunuyor, aynı şekilde, bu isimlerle ilgili olarak düzenlenecek mektupla ölüm operasyonunda kullanılmak üzere hazırlanmış aynı sayıda eflatun renkli kâğıt ve zarf da masanın üstünde duruyor. Ölüm, geri gelen mektubun yollandığı kişinin ismini de listeye ekledi, ismin altını çizdi ve

dolmakalemi yerine koydu. Eğer sinirleri olsaydı hafif heyecanlı olduğu ve bunda haksız da olmadığı söylenebilirdi. Mektubun geri gelmesini önemsiz bir olay olarak göremeyecek kadar çok yaşanmıştı. Ölümün çalışma alanımız kabilin habili öldürüşünden bu yana işkollarının en tekdüzesi olduğunu değerlendirmek zor değildi, bir miktar hayal gücü olan herkes bu sonuca varabilirdi. Henüz dünya kurulmuşken meydana gelen bu üzücü olay bir aile çatısı altında yaşamanın zorluğunu ortaya koymuş ve aynı zorluklar günümüze kadar gelmiş, yüzyıllar boyunca yaşanmış, tekrarlanmış, dur durak bilmeden sürüp gitmiştir, sürecin devamını engellemeye yönelik herhangi bir çözüm bulunamamış, yaşamdan yaşam ötesine geçmenin şekilleri değişmiş ancak, temelde değişimin kendisi hep aynı kalmıştır, diğer bir deyişle sonuç hep aynı olmuştur. Esasen ölmesi gereken birinin ölmediği de hiç görülmemiştir. Ancak, bu aşamada, daha önceden rastlanılmayan türden bir olay yaşanmış, ölümün kendi elyazısı ile kaleme aldığı, kendi imzası ile yolladığı ve içeriğinde bir insanın ertelenemeyecek kesin ölüm hükmünü taşıyan mektup, yollayıcısına geri dönmüş, o an itibarıyla kendisini yazan ve imzalayan varlıkla, tarih boyunca giydiği iç karartıcı kefen benzeri elbisesi içinde, kapüşonu başında, oturup olan biteni düşünen, bir yandan da parmaklarının kemiklerini ya da kemikten parmaklarını masanın üstüne vurarak tıkırtılar çıkaran ölümle, aynı salonda bulunuyordu. Ölüm, bir yandan için için zarfın bir kez daha iade edilmesini istiyor, iade nedeni olarak da örneğin adreste bulunamadı gibi bir gerekçe bekliyordu, böylesi bir düşüncenin nedeni şaşırma ihtiyacıydı, zira o, çocukça tavırlar içine girip, her nereye saklanırsak saklanalım bizleri her zaman bulmuştu. Öte yandan da böyle bir şeyin mümkün olmayacağını, zarfın arkasında adresle ilgili bir notun bulunamayacağını düşünüyordu, bunun nedeni insanların her hareketiyle, davranışıyla arşivlerin otomatik olarak güncellenmesiydi, atılan her adım, değiştirilen her ev, evlenmeler, boşanmalar, iş değişiklikleri, davranış ve âdetlerdeki

değişiklikler, sigara içildiği ya da içilmediği, az mı çok mu yemek yendiği, kaygılı mı tasasız mı olunduğu, baş ağrısı durumu, mide ekşimesi olup olmadığı, çekilen kabızlık ya da mide bozukluğu, saç dökülmesi ya da kanser hastalığı ve başka her türlü bilgi için çekmeceyi açmak yeterliydi, alfabetik olarak düzenlenmiş doğru fiş bulunduğunda her şey orada görülebiliyordu. Eğer böyle bir kayda bakma şansımız olsaydı, bizim o anda orada bulunmamızı sağlayan son darbeyi de o kayıtlarda görmemiz muhtemelen mümkün olurdu. Ölüm bizim hakkımızda her şeyi bilir, belki hüzünlü olmasının temelinde de bu yatmaktadır. Evet, doğrusu ölüm hiç gülmez ama gülmek için dudakları da yoktur, o halde bu anatomi dersinden çıkaracağımız sonuç da sanılanın aksine gülümsemenin dişlerle ilgili bir eylem olmadığıdır. Birtakım münasebetsizler çıkıp ölümün yüzünde hiç silinmeyen bir gülümseme olduğunu söyleyebilirler ancak bu doğru değildir, görülen ve bir gülümsemeye benzetilen hareket esasen bir acı ifadesidir, acı çekmesinin nedeni de bir ağzı olduğu, ağzında bir dil olduğu, dilinde tükürük bulunduğu günlerin anısının sürekli olarak onu takip etmesidir. Ölüm hafifçe içini çekti, mektup kâğıtlarından birine uzandı ve o günün ilk mektubunu yazmaya koyuldu, Sevgili Bayan, yaşamınızın bir hafta içerisinde son bulacağını üzülerek bildiririm, bu kararı geri döndürmenin ya da kalan süreyi uzatmanın imkânı bulunmamaktadır, kalan sürenizi olabildiğince iyi değerlendiriniz, sadık hizmetkârınız, ölüm. Sonunda, iki yüz doksan sekiz mektup yazılmış, iki yüz doksan sekiz zarf kapatılmış, iki yüz doksan sekiz isim listeden silinmişti, doğrusu bu yoğunluk insanı yorgunluktan öldürecek türde değildi ama ölüm bitkin düşmüştü. Sağ eliyle daha önce bahsettiğimiz hareketi yaparak, iki yüz doksan sekiz zarfı yolladı, ince kollarını masanın üzerinde birleştirdi ve başını yavaşça kollarının üzerine bıraktı, niyeti uyumak değil dinlenmekti, çünkü ölüm uyumaz. Yarım saat sonra biraz kendine gelmişti, başını kaldırdığında daha önce gönderildiği adresten geri dönen ve tekrar yolladığı mektubun

bir kez daha masanın üstünde olduğunu gördü, gözlerinin boş yuvaları fal taşı gibi açıldı.

Eğer ölüm ona ağır gelmeye başlayan tekdüzelikten kurtulmayı düşlemiş olsaydı, onun şanslı gününde olduğu söylenebilirdi, onu monotonluktan kurtaracak olay gelmiş, önünde duruyordu. Mektubun ilk dönüşü yolda meydana gelen herhangi bir kaza nedeniyle olabilirdi, arabanın aksında oluşan bir arıza, yürüyen aksamın doğru dürüst yağlanmaması ya da gök mavisi bir zarfın öne geçme çabası türünden beklenmedik bir sürü olumsuzluk yaşanmış olabilir ve nihayetinde makinelerden kaynaklanan bu tür düzensizlikler, aynen insan bedeninde olduğu gibi en hassas hesapları bile altüst edebilirdi. İkinci geri dönüş ise farklıydı, mektubu alıcısına götürecek olan yolun herhangi bir noktasında bir engel olduğunu apaçık ortaya koyuyordu ve mektup bu engele çarpıp geri dönüyordu. İlk seferde mektubun geri döndüğü bir gün sonra anlaşılmıştı, dolayısıyla gideceği adresteki kişinin bulunmaması nedeniyle postacının mektubu kapının altından atmak ya da posta kutusuna bırakmak yerine göndericiye geri yollamış olabileceği düşünülebilirdi. Evet, doğrusu olayların böyle gelişmiş olması için fazlasıyla tesadüfün bir araya gelmesi gerekiyordu ama öte yandan olup biteni açıklamanın başka bir yolu yok gibi görünüyordu. Oysa mektubun ikinci dönüşünde olay bambaşka bir hal almıştı. Mektubun gidişi ile dönüşü yarım saatte, hatta büyük bir ihtimalle daha az bir zamanda olmuştu, daha az bir zamanda dönmüş olması muhtemeldi, çünkü, ölüm başını kollarının, diğer bir deyişle, bu tür hareketleri kolaylaştırmak üzere birbirine dolanabilen radius ile ulna kemiklerinin üzerinden kaldırdığında, mektup masanın üzerinde duruyordu. Sürecin dışında bulunan, esrarengiz ve anlaşılmaz bir güç, adeta bu kişinin ölmesini istemez gibiydi, oysaki herkes gibi bu insanın öleceği gün de, daha doğduğu günden belliydi. Ölüm kenarda sessizce duran tırpana döndü, Bu imkânsız, dünyada ya da dünya dışında hiç kimsenin benim kadar gücü olmamıştır,

ben ölümüm, benden gerisi hiçtir, dedi. Sonra oturduğu sandalyeden kalktı ve arşiv dolabına yöneldi, döndüğünde şüpheli dosya elindeydi. Kişi kesinlikle doğru kişiydi, dosyadaki isim zarfın üzerindekiyle uyuşuyordu, adres doğruydu, meslek hanesinde viyolonsel sanatçısı yazıyordu, medeni hali ise boş bırakılmıştı, bu boşluk evli, dul ya da boşanmış olmadığının göstergesiydi, ölümün arşivlerinde bekâr türünden bir açıklama bulunmazdı ve yürütülen mantık mesleğe dair hane doldurulurken yürütülene benzerdi, diğer bir deyişle, yeni doğmuş çocukların ne iş seçecekleri bilinmediğinden meslek hanesi boş bırakılırken, medeni hale dair hanenin bekâr olarak doldurulması da aptalca olurdu. Ölümün elinde duran dosyada viyolonsel sanatçısının kırk dokuz yaşında olduğu yazılıydı. Bu yaş meselesi, aynı zamanda ölümün arşivlerinin ne denli düzgün tutulduğunun da göstergesiydi, zira tam o sırada, saniyenin onda biri kadar bir zamanda kırk dokuz sayısı elliye dönüşüverdi. O gün dosyada kişisel bilgileri yer alan viyolonselcinin doğum günüydü ve doğrusu, sekiz gün sonra ölmüş olacağına dair bir haber yerine bir demet çiçek alması çok daha uygun olurdu. Ölüm bir kez daha yerinden kalktı, salonda birkaç tur attı ve iki kez tırpanın önünde durdu, ona bir şey söyleyecekmiş, fikir danışacakmış, bir emir verecekmiş ya da karmaşık duygular içinde olduğunu anlatacakmış gibi ağzını açtıysa da sonra vazgeçti ve hiçbir şey söylemedi, karmaşık duygular içinde olması da son derece normaldi, zira bu işi yapageldiği zaman zarfında böylesi bir olay hiç başına gelmemiş, hükmettiği insan kitlesinden hiç böylesi bir saygısızlık görmemişti. İşte tam o anda, ölüm, meydana gelen kazanın tahmin ettiğinden de daha ağır ve önemli olabileceğini ilk kez aklına getirdi. Masasına oturdu ve geriye doğru son sekiz günlük ölüm listelerini gözden geçirmeye koyuldu. İlk baktığı liste bir gün önceki listeydi ve hayretle viyolonselcinin isminin o listede olmadığını gördü. Hızla bir önceki listeye yöneldi, sonra bir öncekine ve ondan öncekine, aradığı ismi ancak sekiz liste geriye gittiğinde buldu. Yanılmış ve ismi bir

önceki günün listesinde bulacağını düşünmüştü, oysa şimdi dehşet içinde, iki gün önce ölmüş olması gereken birinin sağ olduğunu öğreniyordu. İşin en kötüsü de bu değildi. Şeytan viyolonselci doğduğu andan itibaren genç yaşta ölmeye mahkûmdu, görebileceği baharların sayısı kırk dokuzla sınırlıydı, oysa bu durumda, yüzsüzce elli yaşını doldurmuş, bunun ötesinde kadere, kısmete, talihe, burçlara ve alın yazısına, hâsılı gayet insani bir duygu olan yaşama arzumuza meşru ve gayrimeşru tüm yöntemleri kullanarak ket vuran bütün unsurlara karşı çıkmıştı. Ölümün tüm itibarı sarsılmıştı. Ya şimdi ne yapacağım, daha önce hiç olmamış ve hiç olmaması gereken bir aksaklığı nasıl düzelteceğim, böyle bir şeyi tarih bile yazmamış, diye kendi kendine söyleniyordu ölüm, esas sorun adamın kırk dokuz yaşında ölmüş olması gerekirken elli yaşını doldurmuş olmasıydı. Zavallı ölüm şaşkın ve ne yapacağını bilemez haldeydi, neredeyse başını çatlak duvarlara vurası geliyordu. Binlerce yıldır kesintisiz sürdürdüğü kariyerinde böylesi bir hata hiç olmamıştı, ama şimdi, tam da ölümlülerle gerçek ölüm sebepleri arasındaki ilişkiye yeni bir boyut getirdiği sırada, bunca zamandır inşa edegeldiği ünü büyük bir darbe almıştı. Ne yapmalı, ya ölmesi gerektiği zamanda onu ölümden koruyan unsur ona herhangi bir müdahalede bulunmamı da engellerse, nasıl çıkarım bu işin içinden, diye düşündü endişeyle. Birçok maceraya, katliamı birlikte yaşadıkları tırpanına baktı, ama o bu bakışı görmezden geldi, tırpanın ona cevap verdiği hiç görülmemişti ama bu kez adeta yokmuş gibi davranıyor, eskimiş, pas tutmuş haliyle beyaz duvara dayalı öylece duruyordu. İşte tam o anda ölümün aklına bir fikir geldi, yenilen pehlivan güreşe doymazmış denir ya işte öyle bir şey, ama sonucun nasıl olacağını hep birlikte göreceğiz. Eliyle gönderme işaretini yaptı ve iki kez geri dönen mektup bir kez daha kayboldu. Mektubun dışarıda kaldığı süre iki dakikayı bile bulmadı, biraz önce durduğu yerde beliriverdi. Postacı onu kapının altından atmamış, hatta zili bile çalmamıştı ama işte orada öylece duruyordu.

Açıkçası, ölüme acımamak gerekir. Onun, geçmişin hiçbir döneminde bize gösterme nezaketinde bulunmadığı merhameti, bizim de ona göstermememiz için sayısız haklı nedenimiz var, o her zaman dik kafalı davranmış, kesinlikle bizim isteklerimizi göz önünde bulundurmadan hep kendi istediğini yapmamış mıdır zaten. Buna karşın en azından kısa bir an için gözlerimizin önünde beliren imge, ölüm döşeğinde bulunanların döşeğin ayakucunda görüp, gözlerini diktikleri görüntüden ziyade, bir yıkım ve perişanlık abidesi şeklindeydi, ölüm döşeğinde bulunanların ayakucunda beliren görüntü, ölümün mektuplara yaptığına benzer bir hareket yapar, ama hareketi tersten yapar, git demez, gel der. Optiğin bir cilvesi olsa gerek, ölümün gözlerimizin önünde beliren, sanal ya da gerçek görüntüsü bu aşamada oldukça küçük duruyor, iskelet adeta çekmiş gibi, ama iskeletin her zaman bu boyutta olup da onu gözlerimizde yüceltenin içimizdeki korku olması da muhtemeldir. Zavallı ölüm, içimizden elimizi sert omzuna koyup, kulağına, daha doğrusu parietal kemiğin altında, kulağın olması gereken yere birkaç güzel söz söylemek geliyor, Kızınayın bayan ölüm, olur böyle şeyler, biz insanoğulları hayal kırıklıkları, yılgınlıklar, başarısızlıklar konusunda tecrübeliyizdir ve böylesi olaylar karşısında bile ümitsizliğe kapılmayız, eski günleri hatırlayın, birçoklarımızı gençliğimizin baharında acımadan, merhamet etmeden alıp götürürdünüz, ya da bugünü düşünün, aynı taş kalbinizle, yaşamak için en gerekli unsurlardan bile yoksun olan insanlara aynı şekilde davranmayı sürdürüyorsunuz, belki bu kez de biz size bir oyun ettik ve kimin daha önce yorulacağını sınama fırsatı bulduk, bakalım siz mi bıkacaksınız biz mi usanacağız, sizi anlıyorum, ilk yenilgi en çok acı verendir ama sonra alışılır; bu yenilginin son yenilginiz olmasını temenni etmiyorum, lütfen kırılmayın, bunu bir intikam duygusuyla söylediğimi de düşünmeyin, çok yetersiz bir intikam olur bu, kafamızı kesecek cellada dil çıkarmak gibi bir şey olur, işin doğrusunu söylemek gerekirse, biz insanların kafamızı kesecek cellada

karşı, dil çıkarmanın ötesinde yapabileceğimiz pek fazla bir şey de yoktur, bu itibarla başınıza gelmiş olan bu işten, yani gelip giden bu mektuptan ve elli yaşını doldurduğu için artık kırk dokuz yaşında ölmesi mümkün olmayan viyolonselci meselesinden nasıl sıyrılacağınızı da çok merak ediyorum. Ölüm, sabırsızlığını ortaya koyan bir hareket yaptı, onu teselli etmek üzere kardeşçe omzuna koyduğumuz eli sert bir hareketle silkeledi ve sandalyeden kalktı. Şimdi daha uzun, daha iri görünüyor, hükümet gibi bir bayan ölüm duruyor karşımızda, sürüklediği kefeniyle yürürken tozu dumana katıyor ve bastığı yerleri titretiyor. Ölüm öfke içinde. Ona dil çıkarmanın tam zamanı.

Ölüm, döşeklerinin ayakucunda, gözlerini tek bir noktaya diken bazı kişilere göründüğü haliyle, beyaz örtülere bürünmüş bir hayalet ya da proust örneğinde olduğu gibi, siyahlar giymiş şişman bir kadın olarak tasvir edildiği çok nadir bazı haller hariç, esasen ihtiyatlıdır ve pek dikkat çekmemeyi tercih eder. Birçokları ölümü tanrıyla ilişkilendirdikleri ve onları madeni bir paranın iki yüzü gibi düşündükleri için ölümün de tanrı gibi doğası itibarıyla görünmez olması gerektiğini değerlendirirler. Bu tam olarak doğru değildir. Bizler artık ölümün çarşafa bürünmüş bir iskelet olduğunu ve sorulara cevap vermeyen eski ve paslı bir tırpanla birlikte soğuk bir salonda yaşadığını biliyoruz, salonun duvarları kireçle badana yapılmış ve bu duvarlar boyunca üzerlerini örümcek ağları bürümüş birkaç düzine dolap duruyor, bu dolaplar tıka basa dosya dolu. Dolayısıyla, ölümün bu haliyle pek insan arasına karışmak istemediği sonucu çıkıyor ki bu da anlaşılır bir şey, bunun öncelikli nedeni kendisiyle ilgili estetik kaygılar, ikinci nedeni ise onu o haliyle görecek olan zavallı insanların, bir köşeyi dönüp o bomboş gözyuvalarıyla karşılaştıklarında zaten korkudan ölecek olmaları. Ölüm halk arasında görünmez olur, ama özel yaşamında, önceki bölümlerde anlatıldığı üzere ve yazar marcel proust ile gözleri bir noktaya kilitlenen ölüm döşeğindeki kişilerin aktardıkları şekilde, görünür. Tanrının durumu ise farklıdır. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın o insanların gözlerine görünemez, bu onun buna muktedir olmamasından dolayı değildir, o her şeye kadirdir; sadece kendi yarattığı varsayılan insanların karşısına nasıl bir yüz ifadesiyle çıkacağını bilemez, büyük

bir ihtimalle o, insanları hatırlamayacaktır, ya da daha kötüsü insanlar onu tanımayacaklardır. Tanrının insanların gözüne görünmemesinin büyük bir şans olduğunu söyleyenler de olacaktır; onlar ölüm karşısında hissettiğimiz korkunun, onun karşısında hissedebileceğimiz dehşetin yanında çocuk oyuncağı gibi kalacağını savunurlar. En nihayetinde, ölüm konusunda da tanrı hakkında da anlatılanlar hikâyelerden ibarettir, bu anlattığımız da o hikâyelerden biridir.

Önceki bölümlerde anlattığımız olaylar olup biterken, ölüm ansızın şehre inmeye karar verdi. Elbise niyetine giydiği tek şey olan çarşafı üzerinden çıkardı, dikkatlice katladı ve önceki kısımlarda oturduğu sandalyenin üzerine yerleştirdi. Salonda, bu sandalye, masa, arşiv dolapları, tırpan ve daracık bir kapının dışında hiçbir şey yok, o dar kapının da nereye açıldığını bilmiyoruz. Bu kapı salonda görünen tek kapı olduğundan, ölümün şehre giderken bu kapıyı kullanması akla yakındır ama öyle olmayacaktır. Çarşafını çıkaran ölüm bir kez daha küçülmüş, heybetini kaybetmiştir; normal insan boyutlarındadır, boyu bir metre altmış altı ya da bir metre altmış yedi santim civarındadır, üzerinde herhangi bir örtü hatta bir iplik bile bulunmayan, çırılçıplak ölüm, olduğundan daha da ufak tefek durmaktadır, görünümü neredeyse ergenlik çağında bir çocuğun iskeletini andırmaktadır. Bu ölümün, acısına ortak olmak üzere hak etmediği bir merhamet duygusuyla omzuna elimizi koyduğumuzda elimizi sert bir hareketle silkeleyen ölümle aynı ölüm olduğuna inanmak çok güç. Gerçekten, dünyada bir iskeletten daha çıplak hiçbir şey yoktur. İskeletler canlıyken iki kez giyiniktirler; öncelikle etleri onları örter, buna ilk kat diyebiliriz, eğer banyo yapmak ya da daha zevkli uğraşlar için çıkarmamışlarsa da bu kez etlerin üzerini örten giysileri de vardır ki, bu ikinci kattır. Gerçek konumuna, yani bir süre önce varoluştan uzaklaşmış birinin etleri sıyrılmış çatısına indirgendiği andan itibaren ise, yapacağı herhangi bir şey kalmaz, ona düşen yok olmaktır. Olup biten de bu zaten, ölüm

tepeden tırnağa yok olmakta. Şaşkınlıktan büyüyen gözlerimizin önünde kemikleri eriyor, hatları silikleşiyor, katı görünen kemikler gaza dönüşüyor, ince bir sis perdesi değişik yönlere doğru yayılıyor, iskelet adeta buharlaşıyor, şu an itibarıyla silik belli belirsiz bir şekil ve ona doğru bakıldığında arkasında umursamaz bir edayla duvara dayalı duran tırpan görülebiliyor; bu esnada, ölüm bir anda yok oldu, vardı ve yok oldu, ya da var ama biz göremiyoruz, esasında yok, eflatun renkli zarfın üçüncü kez dönüşünde kendi vicdanının sesini dinleyerek aldığı karar uyarınca, yeraltındaki salonun tavanından süzülerek çıktı, salonun üzerinde duran devasa toprak kütlesini aştı ve gitti. Nereye gittiğini biliyoruz. Viyolonselciyi öldüremiyor ama onu kendi gözleriyle görmek, tanımak istiyor, o fark etmeden ona dokunmak istiyor. Bugünlerde, yönetmelikleri fazla ihlal etmeden onu öldürmenin bir yolunu bulacağına inanıyor, ama bu arada ölümün haberlerinin ulaşamadığı bu adamın kim olduğunu, eğer varsa ne tür güçlere sahip olduğunu anlamak istiyor; hiçbir şeyden habersiz, çoktan ölmüş olması gerektiğinin farkında bile olmadan yaşayan masum salağın teki olabileceğini de göz ardı etmiyor. Penceresiz, yalnızca nereye açıldığı belli olmayan daracık bir kapısı bulunan bu soğuk salonda kapalı kaldığımız süreçte zamanın ne kadar hızlı akıp gittiğinin farkına varmamıştık. Saatler sabaha karşı üçü vurdu, ölüm artık viyolonselcinin evinde olmalıydı.

Gerçekten de oradaydı. Ölümü en çok yoran şeylerden biri gittiği yerlerde görmek istemediği halde gözlerinin önünden akıp giden nesnelerin tümünü görmek zorunda kalmasıydı. Tanrıya en benzer yönlerinden biri de buydu. Açıklayalım. İnsanların algılayış düzeyiyle ispatlanamamış olsa da çocukluğumuzdan beri iki yüce varlık olan ölüm ile tanrının her zaman her yerde olduğuna inandırılmışızdır, diğer bir deyişle onlar omni presentis[1] varlıklardır ve bu sözcük de diğer birçok sözcük gibi

1 Her yerde bulunan. (ç.n.)

latince ile yunancanın melezidir. Esasında kelimeler ağzımızdan büyük kolaylıkla çıkıverirler ve çoğu zaman biz bu sözcüklerin gerçekte ne ifade edebileceğini fark etmeyiz bile. Tanrının her yerde olduğunu söylemek kolaydır, ölümün de her yerde olduğunu söylemek kolaydır, ama bu iki varlığın her zaman ve her yerde bulundukları takdirde ister istemez bulundukları her yerde, görülecek her şeyi de görmek zorunda kalacaklarını göz ardı ederiz. Olaya tanrı açısından bakarsak görevinin gereği olarak aynı anda kâinatın her yerinde olması gerekir, bu böyle olmasaydı, zaten kâinatı yaratmış olmasının da bir anlamı kalmazdı, tanrının yalnızca küçücük ve adına dünya denilen bir gezegenle uğraştığını düşünmek gülünç olur, bu konuda kaydedilecek bir husus daha var, bu husus belki de kimsenin aklına gelmemiştir, tanrı dünyaya dünya demez, ona bambaşka bir isim atfetmiştir; ölümün durumu ise daha farklıdır, önceki sayfalarda aktardığımız üzere, bu ölüm yalnızca insanlara ayrılmıştır ve gözlerini bir an bile bizden ayırmaz, öyle ki, ölüm zamanı henüz gelmeyenler bile onun gözlerini üzerlerinde hissederler. Bu çerçevede, onunla birlikte yaşadığımız tarihsel sürecin herhangi bir anında şu ya da bu nedenle, görsel algılama yeteneğini istisnai olarak faniler düzeyine çektiği, yani bir seferde yalnızca bir nesneye baktığı ve yalnızca o nesneyi gördüğü durumlarda, ölümün bu değişikliği yapabilmek için ne çok çaba sarf ettiğini tahmin edebiliriz. Viyolonselcinin evinin kapısının önünde uzun süre oyalanmasının nedeni de buydu. Attığı her adımda kendi doğasının ayrılmaz bir parçası olan yayılma eğilimine karşı mücadele ediyor, bu eğilim, başıboş bırakıldığı takdirde onun patlayarak uzayda dağılmasına yol açacak ve binbir zahmetle bir araya getirilen oturmamış, eğreti bünye dört bir yana saçılacak, adım atması hususuna gelince; bu ifade okurların olup biteni gözlerinin önünde daha kolay bir şekilde canlandırabilmeleri için böyle kullanılmıştır, yoksa ölüm bacakları ve ayakları varmış gibi hareket etmemektedir. Eflatun renkli zarfın ulaşamadığı viyolonselcinin oturduğu

ev orta halli insanların yaşadığı türde bir yer; ev bu yönüyle euterpenin[1] bir müridinin evinden ziyade bir küçük burjuvanın konutu görünümü arz ediyor. Evin hemen girişinde, üzerindeki beş ayrı kapı belli belirsiz seçilebilen karanlık bir koridor var, bu kapılardan birini öncelikle açıklayalım ki ona tekrar dönmek gerekmesin, bu kapı koridorun en dibinde yer alıyor ve banyoya açılıyor, o kapı dışında iki yanda ikişer kapı bulunuyor ve ölüm incelemesine sol tarafta yer alan kapıların ilkinden başlamaya karar veriyor. İlk kapı pek fazla kullanılmıyormuş izlenimi veren bir yemek odasına açılıyor, oda, içinde asgari düzeyde donanım bulunan küçük bir mutfakla iç içe. Ölüm tekrar koridora çıkıyor ve kullanılmadığını anlamak için açmaya gerek duymadığı bir kapının önünde duruyor, açılıp kapanmayan türden bir kapı bu, lanetli bir kapı da denebilir. Ölümün bu kapıyı açmaksızın, kapının da, arkasında duran her şeyin de içinden geçmesi son derece kolaydır ama şu an itibarıyla gözle görülememesine karşın, daha önce de söylediğimiz üzere, ayaksız ve bacaksız da olsa, binbir güçlükle aşağı yukarı bir insan görünümüne bürünebilmişken, kurduğu bu bütünlüğün bir tahta kapının içinde ya da arkada bulunması muhtemel bir elbise dolabının içinde dağılıvermesini göze almayı istemez. Ölüm, koridor boyunca, bu kez sağ taraftaki ilk kapıya kadar ilerledi, içinden geçti ve müzik salonuna girdi, içinde bir piyano, bir viyolonsel ve üzerinde robert schumannın opus yetmiş üçüne ait üç fantezi parçanın notaları duran bir sehpanın bulunduğu oda başka bir şekilde nitelenemezdi, ölüm sehpanın üzerinde duran kâğıtları, baygın turuncu huzmeleri iki pencereden geçerek odanın içine vuran bir sokak lambasının ışığı altında okuyabilmişti, odanın içinde üst üste yığılmış dergiler ve bir zamanlar ares ile afroditin çocuğu iken şimdi akortların bilimi sayılan müzik ile edebiyatın mükemmel biçimde birlikte

1 Yunan mitolojisindeki musalardan, yani ilham perilerinden biri. Müzik ve lirik şiirin ilham perisidir. (ç.n.)

yaşayabileceklerinin göstergesi gibi duran yüksek kütüphaneler vardı. Ölüm elini viyolonselin telleri üzerinde yumuşakça dolaştırdı, parmaklarının ucuyla hafifçe piyanonun tuşlarına dokundu ama enstrümanların seslerini yalnızca kendisi duydu, ilkinden uzun ve derinden gelen bir inleme duyuldu, ikincisinden ise kısacık kuş cıvıltıları geldi, bu seslerin hiçbiri insan kulağının duyabileceği türden değildi, buna karşın çok uzun süreden bu yana iç çekişlerle inlemeleri yorumlamaya alışmış kulaklara son derece net ve anlaşılır geliyordu. Adamın uyuduğu oda ise yandaki olmalıydı. Odanın kapısı açık, içerisi müzik salonuna göre biraz daha karanlık olmakla birlikte kenardaki yatak ve üzerinde yatan birinin silueti görülebiliyor. Ölüm ilerler, eşiği geçer ama bir anda durur, yatak odasında ikinci bir canlının bulunduğunu hissettiğinde ilerleme konusunda kararsız kalır. Birebir tecrübe etmek suretiyle olmasa da hayatla ilgili birçok şeyden haberdar olan ölüm, adamın misafiri olduğunu ve yanında birinin yattığını düşündü, bu kişi henüz eflatun bir zarf göndermediklerinden biriydi ve viyolonselci ile aynı çarşafa sarınıp, aynı battaniyenin sıcaklığını paylaşıyordu. Ölüm biraz daha ilerledi, dokunması mümkün olmamasına karşın neredeyse sürtünerek komodine yaklaştı ve adamın yalnız olduğunu gördü. Buna karşın yatağın diğer tarafında halının üzerine bir yumak gibi kıvrılmış uyumakta olan orta boy, siyah bir köpek gördü. Ölüm hatırladığı kadarıyla ilk kez yalnızca insanları öldürebildiğini, şuracıkta yatan hayvanın onun simgesel tırpanının etkisi dışında kaldığını düşündü, sahip olduğu güç bu hayvana herhangi bir şekilde dokunamıyordu bile, kendisinin yaptığı gibi başka canlıların, hayvanların, bitkilerin ölüm işlerine bakan varlık da onun gibi işi bıraksa ve birileri yazdıkları kitabın sonuna, Ertesi gün hiçbir köpek ölmedi, yazsa, bu köpek de ölümsüz olabilirdi, böylesi bir ölümsüzlüğün ne kadar sürebileceğini ileride göreceğiz. Adam kıpırdandı, belki rüya görüyor, belki de uykusunda schumannın parçalarını çaldığı sırada yanlış bir notaya basıyordu, bir viyolonsel piyano gibi değildir,

piyanolarda notalar hep aynı yerde, tuşların altında bulunurlar, oysa viyolonsellerde notalar teller boyunca uzanırlar, onları arayıp bulmak, tespit etmek, tam yerlerini belirlemek, yayı uygun açıyla tutmak gerekir, dolayısıyla uyurken bir iki nota şaşırmak son derece olağandır. Ölüm adamın yüzünü daha iyi görebilmek için öne doğru eğildi ve o anda aklına müthiş bir fikir geldi, arşivindeki dosyaların içinde bahse konu kişilerin birer fotoğraflarının da bulunması gerekirdi, bu fotoğraf öyle sıradan bir fotoğraf olmamalı, son derece gelişmiş teknolojilerle aynen arşivlerin sürekli olarak kendilerini yeniledikleri gibi fotoğraflar da her an kendilerini yenileyerek kişilerin o anki hallerini göstermeliydiler, böylelikle annesinin kucağındaki buruşuk pembe yüzlü bir bebeğin görüntüsüyle başlayan süreç bugünlere, yani gerçekten de o eski biz olup olmadığımızı değerlendirdiğimiz ya da sihirli lambanın içinden çıkan bir cinin her geçen saat bizi bir başkası ile değiştirdiğini düşündüğümüz günlere kadar gelebilirdi. Adam uyanacakmış gibi bir kez daha kımıldadı, ama hayır, nefes alıp verişi yeniden olağan haline, yani dakikada on üç kezlik ritme döndü; sol el kalbin üzerinde kalp atışlarını dinler gibi duruyor, diyastol için açık bir nota, sistol için kapalı bir nota, bu arada sağ el, yukarıya doğru açık ve parmakları hafif kıvrık duruyor, adeta başka bir elin gelip kendisiyle birleşmesini bekler gibi bir hali var. Adam elli yaşını henüz doldurmuş olmasına karşın daha yaşlı duruyor; bu izlenimi veren yaşından öte yorgunluğu, ayrıca hüzünlü bir mizaca da sahip ama bunu ancak gözlerini açtığında öğreneceğiz. Saçları seyrelmiş, kalanların önemli kısmı da ağarmış. Sıradan bir adam görünümü arz ediyor, ne çirkin ne yakışıklı. Onu şu haliyle, battaniyenin tam olarak örtemediği çizgili pijamasıyla, sırtüstü yatarken gören hiç kimse, onun şehrin senfoni orkestralarından birinin birinci viyolonselcisi olduğuna ve yaşamının portelerin sihirli satırları arasında müziğin derin ruhunu arayarak geçtiğine inanmazdı; es-müzik-sistol-diyastol. Ölüm hâlâ devletin iletişimle ilgili kurumlarının doğru çalışmayışına

hayıflanıyordu, ancak, buraya gelirken hissettiği yoğun rahatsızlıktan da eser kalmamıştı, adamın uykulu yüzüne baktı ve bir anda aklından onun çoktan ölmüş, bu hafif nefes alıp verişin artık son bulmuş, sol elin koruduğu kalbin son atışında kasılarak durmuş ve içindeki kanın boşalmış olması gerektiği düşüncesi geçti. Adamı görmeye geldi ve gördü; onda, eflatun renkli zarfların geri gelişini açıklayacak herhangi bir fark yok, şu andan itibaren yapabileceği en iyi şey, bir an önce yeraltındaki soğuk salona dönmek ve bu viyolonsel bıçkıcısını kendi kendine ölümden kurtaran lanet tesadüfün üstesinden nasıl geleceğini düşünmekti, içinde giderek azalan hüsranı yeniden mahmuzlamak üzere özellikle yan yana kullandığı bu iki saldırgan ifade, yani lanet tesadüf ve viyolonsel bıçkıcısı, doğrusu istediği etkiyi pek yapmamıştı. Uyuyan adamın eflatun zarfların başına gelenlerle ilgili herhangi bir kabahati bulunmuyordu, artık kendine ait olmaması gereken bir hayatı yaşadığını ve işler olağan seyrini takip etse en azından sekiz gün önce gömülmüş olacağını aklından bile geçiremezdi, bu durumda siyah köpek de şehirde dört dönüp sahibini arıyor olur ya da yemeden içmeden kesilir, binanın önüne oturup sahibinin geri gelmesini beklerdi. Ölüm bir an için kendini bıraktı, duvarlara doğru dağıldı, tüm odayı kapladı, daha sonra adeta bir sıvıymışçasına yandaki oturma odasına doğru aktı, ölümün bir kısmı orada durdu ve bir sandalyenin üzerinde açık duran deftere baktı; johann sebastian bachın cöthende bestelenmiş bin on iki eser sayılı re majör altı numaralı süitiydi, bu parçanın da beethovenin dokuzuncu senfonisi gibi, kısmen neşeli tempoyla yazıldığını ve insanların birliğinden, dostluktan ve sevgiden söz ettiğini bilmek için müzik okumuş olmaya gerek yoktu. O anda, o zamana dek görülmemiş, hayal bile edilemeyecek bir şey oldu, ölüm dizlerinin üzerine çöktü, tekrar eski halini almış, yeniden kendini bulmuş bir vücuttu artık, bu nedenle dizleri, bacakları ve ayakları vardı, kolları, elleri, ellerinin ardına sakladığı bir yüzü ve neden titrediği bilinmemekle birlikte titreyen omuzları da vardı;

ağlıyor olamaz, her geçtiği yerde ardında gözyaşı bırakan ama bu gözyaşları arasında hiç kendi gözyaşı bulunmayan birinden bu kadar çok şey beklenemez. Şu haliyle, ne görünür ne görünmez, ne iskelet ne de kadındı, bir anda yerden kalktı ve odaya girdi. Adam hiç kıpırdamamıştı. Ölüm kendi kendine, Artık burada yapacak bir işim kalmadı, gidiyorum, uyuyan bir adamla bir köpek görmek için gelmeme değmedi, diye düşündü, belki de rüyalarında birbirlerini, adam köpeği, köpek de adamı görüyordur, köpek, sabah olduğunu ve başını adamın başına dayadığını görürken, adam da sabah olduğunu ve sol koluyla köpeğin sıcak ve yumuşak bedenini sararak kendine çektiğini görmektedir. Koridora açılan kapıyı kapatan gardırobun yanında bir koltuk duruyordu ve ölüm gidip oraya oturdu. Buna daha önceden karar vermemiş olmasına karşın gitti ve o köşeye oturdu, yeraltındaki arşiv salonunun bu saatlerde ne denli soğuk olabileceğini hatırlaması bu kararı almış olmasında etkili olmuş olabilirdi. Gözleri adamın başının hizasında, pencereden içeri süzülen ışığın baygın turuncu huzmeleri altında adamın profilini net bir şekilde seçebiliyor, bir yandan kendi kendine orada bulunmak için geçerli herhangi bir nedeni olmadığını tekrarlarken öbür yandan da tam tersini, çok geçerli bir nedeni olduğunu düşünüyor, bir nedeni olduğunu, hem de çok geçerli bir nedeni olduğunu kendi kendine tekrarlıyor, en nihayetinde bu ev, içinde tabiatın yaşamı ve ölümü emreden, hem de kişiye fikrini sormadan emreden o en katı kanununu ihlal eden birini barındıran tek ev, şehirde de tek, ülkede de tek, dünyada da tek. Bu adam ölü diye düşündü ölüm, genç ölmeye mahkûm herkes ölüdür aslında, yalnızca başparmağımın hafif bir dokunuşuna ya da onlara reddedemeyecekleri, eflatun renkli bir zarf göndermeme ihtiyaç duyarlar. Ama bu adam ölü değil, biraz sonra uyanacak, diye düşündü bir yandan da; uyanacak, diğer bütün günler olduğu gibi yatağından kalkacak, köpeğin vücudundaki fazlalıklardan kurtulabilmesi için bahçeye açılan kapıyı aralayacak, kahvaltısını yapacak, tuvalete

gidecek, rahatlamış, temiz, tıraşlı olarak çıkacak, bir ihtimal köpekle birlikte, köşedeki büfeden gazete almaya gidecek, belki sehpanın önüne oturup, schumannın üç parçasını bir kez daha çalacak, belki her âdemoğlunun olağan yükümlülüğünü yerine getirecek ve ölümü düşünecek ama o sırada ölümün onu nasıl öldüreceğini bilemediğinden habersiz olduğundan, bir çeşit ölümsüz olduğunu da hiç bilmeyecek. Adam yatakta pozisyonunu değiştirdi, kapının önündeki gardıroba sırtını döndü ve sağ kolunu köpeğe doğru sarkıttı. Bir dakika sonra uyanmıştı. Susadığını hissetti. Komodinin üzerindeki lambayı yaktı, ayağa kalktı, her zamanki gibi köpeğin başının altında duran terliklerini ayağına giydi ve mutfağa yöneldi. Ölüm onu izledi. Adam bir bardağa su doldurup içtiği sırada köpek geldi, bahçeye açılan kapının yanında duran kaptan su içti ve başını sahibine doğru kaldırdı. Tabii ki dışarı çıkmak istiyorsun, dedi viyolonselci. Kapıyı açtı ve hayvanın geri dönmesini beklemeye koyuldu. Az önce kullandığı bardağın dibinde biraz su kalmıştı. Ölüm suya baktı ve susamanın nasıl bir his olduğunu hayal etmeye çalıştı ama başarılı olamadı. Bu hissi daha önce, çöle birilerini susuzluktan öldürmeye gittiğinde de anlayamamış, ama o sefer hayal etmeyi bile denememişti. Köpek kuyruğunu sallayarak geri döndü. Adam, Hadi uyuyalım, dedi. Yatak odasına döndüler, köpek yerde üç kez yuvarlandı ve tortop olup yattı. Adam yorganı boynuna kadar çekti, iki kez öksürdü ve uykuya daldı. Köşedeki koltukta oturan ölüm onu izlemeyi sürdürüyordu. Epey zaman geçtikten sonra köpek halının üzerinden kalktı ve koltuğun üzerine çıktı. Ölüm hayatında ilk kez kucağında bir köpek olması hissini yaşadı. özelkitapgrubu

Herkesin yaşamında kendini zayıf hissettiği anlar olmuştur, böylesi bir durumla bugün itibarıyla karşı karşıya değilsek eğer, bir gün karşı karşıya kalacağımızdan emin olabiliriz. Örneğin akhilleusun bronz zırhının ardında son derece duygusal bir kalbi olduğu unutulmamalıdır, bu çerçevede anılan kahramanın, agamemnon çok sevdiği gözdesi briseisi kaçırdıktan sonra on yıl boyunca çektiği aşk acısını ve kıskançlığını hatırlayınız, aynı şekilde, arkadaşı patroklos, hektor tarafından öldürüldüğünde, büyük bir öfkeye kapılıp, canhıraş bir feryatla truvalılara karşı savaşa dönüşünü anımsayınız, gelmiş geçmiş dönemlerde imal edilen tüm zırhların en dayanıklısı, en sağlamı olan ve sonsuza kadar öyle kalacağına inanılan ölümün iskeleti bile günün birinde hiç beklenmedik bir şekilde korkunç bir şekilde sarsılabilir, yumuşak bir viyolonsel sesi, duygulu bir piyano trili ya da sandalyenin üzerinde duran açık bir nota defteri insanın zihninden uzak tutmaya çalıştığı hislerini aklına getirebilir, ona hiç yaşamadıklarını ve ne yaparsa yapsın hiç yaşayamayacaklarını düşündürebilir; bu durumun bir tek çaresi vardır. Viyolonselciyi, öldüremediğin ve ancak artık çok geç olduğunda ulaşabildiğin adamı uyurken dikkatle izlemiştin, köpeği halının üzerinde tortop olmuş halde görmüş, o hayvanın ölümü olmadığın için ona dokunmanın mümkün olmadığını düşünmüştün, yatak odasının gölgeleri arasında, uykuya yenik düşen bu iki canlı senden tamamıyla habersizdiler ve hatalarının ağırlığının vicdanına çökmesine neden oldular. Senden başka hiç kimsenin yapamadığını yapmaya alışık olan sen, kendini güçsüz ve eli kolu bağlı hissediyorsun, sıfır

sıfır yedi numaralı öldürme yetki belgen bu evde geçersiz, ölüm olduğundan bu yana gururunun hiç bu kadar incinmediğini hissediyorsun. Bunları düşündüğün esnada yatak odasından çıktın ve müzik salonuna girdin, johann sebastian bachın, altı numaralı viyolonsel süitinin önünde diz çöktün, bir anda insanların hıçkırarak ağladıklarında meydana gelen omuz hareketlerine benzer seri hareketler yapmaya başladın, sıkıntın biraz sonra, tamamen görünmez olmak istemediğinde dönüştüğün hafif sis tabakası misali dağıldı, hâlâ sert yer döşemesinin ve sert diz kemiklerinin üzerinde duruyordun. Yatak odasına döndün, su içmeye gittiğinde ve köpeğe bahçe kapısını açarken viyolonselciyi izliyordun, onu önce yatmış uyurken gördün, şimdi ona uyanık ve ayaktayken bakmaktasın, üzerindeki pijamanın, boyuna çizgilerinden kaynaklanan optik bir yanılgıdan olsa gerek, adam senden çok uzun boylu duruyor, ama bu mümkün değil, perspektifteki bir sapma olmalı, genel kabul gören mantığa göre en büyük sensin, sen ölümsün, her şeyin, hepimizin üstündesin. Belki de her zaman değilsindir, dünyada olan olaylar belki anlık değerlendirmelere tabidirler, örneğin, müzisyenin çocukluğunda gördüğü göz kamaştırıcı bir dolunay manzarası, esasen onun o anda uyanık olmasına bağlıdır, eğer o anda uyumakta olsaydı, manzara da boşa gitmiş olacaktı, evet, esas olan o anki durumdur, sen yatak odasına döndüğünde, yine o küçük ölümdün, koltuğa oturdun, köpek halının üzerinden kalkıp kucağına oturduğunda daha da küçüldün, kucağın bir kız çocuğunun kucağı kadar küçüktü, o anda çok güzel düşüncelere daldın, ölümün, tabii kendinin değil, başka bir ölümün bir gün gelip bu hayvanın yumuşacık sıcaklığını söndürecek olmasının haksızlık olacağını düşündün, senin de böyle tasaların olacağını kim düşünebilirdi ki, sen ki şu an içinde bulunduğun salonun, kutuplara has soğuğuna alışıksın ve buraya uğursuz görevinle ilgili olarak geldin, uyurken yüzünde ömrü boyunca yatağını gerçek bir eşle, bir insanla paylaşmamış olan kişilere özgü acı bir ifade bulunan ve köpeğiyle bir anlaşma

yapmış olan adamı öldürmekti görevin, adam köpekle, köpek de adamla karşılıklı olarak rüyalarında birbirlerini göreceklerine dair bir anlaşma yapmışlardı, viyolonselci geceleri çizgili pijamasıyla kalkıyor ve susuzluğunu gidermek üzere mutfağa gidiyordu, odaya bir bardak su götürmek şüphesiz daha rahat olurdu ama o bunu tercih etmiyor, gecenin sessizliğinde, sakinliğinde, koridor boyunca mutfağa kadar yaptığı kısa gezintiyi tercih ediyor, köpek hep onu ardı sıra takip ediyor, bazen bahçeye çıkmak istiyor, bazen istemiyor, sen, Bu adam ölmeli, diyorsun.

Ölüm yeniden kefen bezine bürünmüş bir iskelet görünümünde, başındaki kapüşon, kafatasının en kötü görünen bölümünü kapatacak şekilde hafifçe öne doğru düşmüş, eğer başını örtmesinin nedeni gerçekten bu ise, doğrusu böylesi bir çabaya pek gerek yok, çünkü burada ölümün bu görüntüsünden korkacak kimse bulunmuyor, öte yandan el ve ayak kemiklerinin ön kısımlarının tamamı açıkta, ayaklar yere, buz gibi taş döşemenin üstüne basıyor ama hissetmiyor, eller ise ölümün tarihsel nizamnamesinin sayfalarını çeviriyor, en eski ve en temel kural olan öldüreceksin emrinden en yeni eklere, açıklamalara kadar gözden geçiriyor, ölümün o zamana dek bilinen bütün türleri, şekilleri o çalışmada bir araya getirilmiş ve liste uzayıp gidiyor. Ölüm yaptığı taramanın sonucunun olumsuz olmasına şaşırmadı, insan türünün her bir temsilcisi için bir son noktanın, bir hükmün, bir bitişin, bir ölümün bulunduğu bir kitapta yaşamak, nasıl yaşarım, yaşayacağım gibi sözcüklerin yer almaması doğaldı, bunun tersi zaten uygunsuz ve gereksiz olurdu. Bu kitapta yalnızca ölüme yer vardı, birinin ondan kurtulduğuna ya da kurtulabileceğine dair bir hipoteze ise asla yer yoktu. Böyle bir şey hiç görülmemişti. Çok ayrıntılı bir arama yapıldığı takdirde, şansın da yardımıyla, gereksiz bir dipnotta, ben yaşadım türünden bir ifadeye rastlanabilirdi, ama böyle bir uğraşıya ciddiyetle eğilen de olmamıştı, bu itibarla ölümün kitabında, yaşanmış olduğuna dair bir ifadenin dahi bulunmadığını düşünmek için oldukça ciddi nedenlerin

olduğundan söz edilebilirdi. Öte yandan ölümün kitabının diğer adının hiçliğin kitabı olduğunun da bilinmesinde fayda vardır. İskelet nizamnameyi bir kenara koydu ve kalktı. Bir meselenin esasına inmeye çalıştığı zamanlarda yaptığı üzere, salonu iki kez baştan başa dolaştı, daha sonra viyolonselcinin kayıtlarının durduğu çekmeceyi açtı ve dosyayı çıkardı. Ölümün bu davranışı bize, bu aşamada bir süredir dikkatimizi çeken arşivlerin işleyişiyle ilgili bir konuyu dile getirmenin iyi olacağını hatırlattı, anlatıcının kınanası dikkatsizliği nedeniyle şimdiye kadar aktarılamayan bu konuyu şimdi açıklamadığımız takdirde daha sonra açıklamak mümkün olmayacaktır. Öncelikle aksini düşünebilecek olanların fikirlerini değiştirmek üzere, bu on milyon dosyanın ölüm tarafından doldurulmadığını, bilgilerin onun tarafından yazılmadığını kaydedelim. Daha neler, ölüm ölümdür, herhangi bir kâtibe değildir. Kayıtlar, insanların doğdukları anda alfabetik düzende, olmaları gereken yerde belirirler ve ölüm anında yok olurlar. Eflatun zarfların icadından önce ölüm de bu kayıtların içinde durdukları çekmeceleri açma zahmetine katlanmaz, dosyaların giriş ve çıkışı hiçbir karışıklığa, hataya meydan bırakılmaksızın gerçekleşir, doğması gereken hiç kimse doğmaya karşı çıkmaz, ölecek olanlardan da ölmeye ayak direyen olmazdı. Ölen insanların dosyaları hiç kimsenin taşımasma gereksinim duymadan alt katta yer alan başka bir salona giderler, daha doğrusu kâğıtlar eskidikçe birbirinin altında oluşan yeni salonlara taşınırlar ve bu süreç arzın merkezine doğru sürüp gider, bu kâğıt yığını bir gün dünyanın çekirdeğinde yanıp gidecektir. Zamanın ve mekânın ötesinde, ölülerle dirilerin bilgilerinin, bütüncül bir anlayışla birlikte tutulması gerektiğini düşünen, bunun tersinin insanlığa karşı yapılmış bir hareket olacağını değerlendiren bir nüfus memurunun yaptığı türden, sorumluluğu altındaki tüm dirilerle tüm ölülerin kayıtlarını, bilgilerini bir araya getirecek bir sistemin burada, ölümle tırpanının salonunda kurulmasına ise olanak yoktu. İşte, ölüm ve yaşamla ilgili kayıtları tutan bu sağduyulu görevliyle ölümün

arasındaki fark budur, diğer bir fark ise, ölümün ölenleri hakir görmesi ve bunu açıkça ifade etmesidir, bu çerçevede onun unutulmaz cümlesini tekrarlayalım, geçmiş geçmiştir, buna karşın nüfus memuru tarihsel vicdan dediğimiz kavram uyarınca dirilerin ölülerden ayrılmaması gerektiğini düşünür ve buna aykırı hareket edildiğinde hem ölülerin sonsuza dek öleceklerine, yaşayanların ise eski ahitte adı geçen ve dokuz yüz altmış dokuz yaşına dek yaşadığı kaydedilen, ancak samariyelilerin tevratına göre yedi yüz yirmi yaşında ölen metuşelahtan daha fazla yaşayacak olsalar bile hayatlarını ancak yarım yamalak yaşayabileceklerine inanır. Doğrusu gelmiş geçmiş ve gelecek tüm adları bir arada tutmayı hedefleyen arşivcilik önerisinin herkes tarafından kabul görmeyecek olması aşikârdır, ama biz ileride rağbet görebileceği düşüncesiyle fikri burada kayıt altına almayı uygun gördük.

Ölüm viyolonselcinin dosyasını inceliyor ve daha önce görmediği hiçbir şeye rastlamıyor, bilgiler, bir hafta önce ölmüş olması gereken, buna karşın mütevazı sanatçı evinde, hanımların kucağına çıkan kara köpeği, piyanosu, viyolonseli ve geceleri susama huyuyla yaşamını sakince sürdüren bir müzisyenin biyografisini ortaya koyuyordu. Bu sorunu aşmanın bir yolu olmalı, diye düşündü ölüm, tabii ideal olan, konunun fazla gürültü koparılmadan halledilmesi olurdu, ama eğer yüksek mercilerin bir varoluş nedeni varsa, yani bulundukları yerde yalnızca şan ve şeref edinmek için durmuyorlarsa, bu olay, aşağıda esas zorluklarla uğraşarak görev ifa edenlerin dertlerine kayıtsız olmadıklarını göstermeleri için iyi bir fırsattı, nizamnameyi esnetebilir, istisnai önlemler alabilirler, daha ileri gidebilmesi ve gerekirse yasaların koyduğu çerçevenin dışına çıkması için ona yetki verebilirlerdi, her şeyi yapabilirlerdi ama bu skandalın böyle sürmesine izin vermemeliydiler. İşin en ilginç yanı, sorunu çözecek olan yüksek mercilerin kimler oldukları konusunda ölümün en ufak bir fikri bile yoktu. Kamuoyuna yazdığı mektuplardan birinde, yanılmıyorsam ikincisinde, kâinat bazında bir ölümden bahsetmiş ve bu ölümün bilinmeyen bir

zamanda en küçük mikrobuna kadar tüm hayat türleri ile birlikte tüm kâinatı yok edeceğini söylemişti, bu beyan bir yönüyle felsefi bir gerçekten ibaretti, çünkü sonsuza dek süren bir şey yoktur, ölüm bile sonsuz değildir, bu yorum, alt ölümlerin arasında dolaşan bir çeşit ortak kanıdan ibaretti, ancak araştırma ve deneyimle teyit edilmeye muhtaçtı. Şimdiye kadar gücünün gerçek olduğuna dair en ufak bir iz bile bulunmayan bu genel ölüme inanmaları dahi oldukça önemliydi. Ölüm kendi kendine, Gerçek yükü kaldıran, diye düşünmeye başladı, ciddiyetle çalışan biz alt ölümleriz ve bir gün evren yok olacak olursa bu, en yüce ölümün galaksileri ve kara delikleri birbirine katarak gerçekleştireceği görkemli bir hareket sonucunda değil, bizim uyguladığımız kişisel ölümlerin bir bileşkesi şeklinde olacaktır, ölümler birer birer birikecek, aynı hikâyedeki tavuk gibi birer birer yediği tanelerle şişecek ve yaşam da yavaş yavaş kendi sonunu hazırlayacak, öyle ki, sonunda bizim son bir darbe vurmamıza bile gerek kalmayacak. Ölümün yaşadığı bu kavram kargaşası oldukça makul bir durumdur. Şu anda yerine getirmekte olduğu görevi yürütmek üzere onu o kadar çok zaman önce görevlendirmişlerdir ki, uymakta olduğu talimatları kimden aldığını bile artık hatırlayamamaktadır. Eline bir nizamname tutuşturmuşlar, faaliyetlerine ışık tutmak üzere öldüreceksin sloganını vermişler, ondan sonra da hayatını yaşamasını söylemişler ve o bu kavramların içerdiği üstü kapalı ölümcül alaycılığın bile farkına varamamıştır. O da hayatını yaşamaya koyulmuş ve herhangi bir şüpheye düştüğünde veya olmayacak bir hata yaptığında arkasında birilerinin duracağını düşünmüştü. Ona göre hep birileri, bir şef, hiyerarşik düzende bir amir, ruhani bir rehber olacak ve ona tavsiyelerde bulunacak, yön gösterebilecekti.

Şimdi, viyolonselci ile ölümün arasındaki durumun objektif ve soğukkanlı bir değerlendirmesini yapmaya girişiyoruz; binlerce yıldır arşivlerini bu denli mükemmel bir şekilde işleten, ölümlere ve doğumlara ait verileri bir anda ortaya koyan ya da yok eden bir bilgi işlem sisteminin, ne denli basit, ne denli tek

yönlü olursa olsun ve her nerede bulunursa bulunsun görev başındaki ölümün günlük faaliyetlerinin sonuçlarından haberdar olmamasını düşünmek mantıklı değildir. Aynı sistem, birinin ölmesi gerekip de ölmediği türünden olağanüstü bir havadisten haberdar olup da, gereken tepkiyi vermiyorsa, bu durum iki şekilde yorumlanabilir, bizim doğal ve gayet mantıklı beklentilerimize karşın, genel gidişatta oluşan bir değişim onu ilgilendirmemektedir ve dolayısıyla da kendini ortaya çıkan değişimi etkisiz kılacak şekilde müdahale etmeye mecbur hissetmemektedir, ya da ölümün kendi düşüncesinin tersine, gündelik işlerinde meydana gelebilecek her türlü sorunu gidermeye tam yetkisi vardır. Bu aşamada, şüphe sözcüğü birkaç kez tekrarlandı ve ölümün nizamnamenin belirli bir yerini hatırlaması sağlandı, bu bölüm küçük harflerle yazılmış olduğundan ve bir dipnotta yer aldığından okuyanların gözünden kaçıyor, haliyle akıllarında da yer etmiyordu. Ölüm viyolonselcinin dosyasını bir kenara bıraktı ve yeniden nizamnameye döndü. Aradığı kısmı ekler bölümünde ya da arkalarda bulamayacağını biliyordu, dolayısıyla ilk kısımlara bakmalıydı, bunlar en eski kısımlardı, bu yüzden de bütün temel tarihi metinlerde olduğu gibi en az başvurulan yerler buralardı. Biraz aradıktan sonra ilgili bölümü buldu, madde şöyleydi, Şüpheli durumlarda, görevli bulunan ölüm, tecrübesi sayesinde öngöreceği tedbirleri alarak, her koşulda geriye dönüşü olmayan vadenin tamamlanmasını sağlayacak adımları atacaktır, diğer bir deyişle, insanların daha doğdukları anda belirlenen ölüm zamanlarının uygulanmasına çalışacaktır, ilgili kişinin olağandışı bir şekilde kadere karşı koyması ya da bu yönetmeliğin hazırlandığı dönemlerde öngörülemeyen anormal etkenlerin ortaya çıkması durumunda, yukarıda anılan amacı gerçekleştirmek için geleneksel yöntemler dışına çıkmak da mümkündür. Bundan daha açık ifadeler bulmak zordu, ölümün elinde istediği gibi davranmak için her türlü yetki bulunuyordu. Öte yandan, aşağıda yapacağımız incelemede de göreceğimiz üzere bu durum çok da yeni bir

şey değildi. Anlatalım. Ölüm kendi inisiyatifiyle ve sorumluluk kendisine ait olarak, içinde bulunulan yılın bir ocak gününden itibaren etkinliklerini durdurma kararı aldığında, herhangi bir üst makamın bu cesur kararı sonrasında kendisinden hesap sorabileceğini aklına getirmemişti, aynı şekilde eflatun renkli zarflarla ilgili romantik icadının da aynı makam ya da daha yüksek konumdaki başka bir yetkili tarafından eleştirilebileceğini hiç düşünmemişti. Bazı uygulamaları alışılageldiği şekilde yapmanın, uygulamaya dökülen bir usanışın, etkinlikleri uyuşuk bir şekilde rutine bağlamanın tehlikeli yanı budur. Bu örnekte olduğu gibi ölüm ya da herhangi biri, işlerini her gün sorunsuz bir şekilde, yaptıklarından herhangi bir şüphe duymadan titizlikle yapar, tüm dikkatini daha önceden belirlenen adımları atmaya verir ve belirli bir süre içinde kimse işlerin yürütülüşü konusunda kendisine müdahale etmezse, o kişi zaman içinde kendini bir kral ya da kraliçe sayar, istediği gibi davranmaya başlar, neyi nasıl yapacağını kendi belirler, ölüm örneğinde de böyle olmuştur. İşte ölümün bu hikâyenin varoluş nedeni olan böylesi hayati kararları alıp uygularken amirlerinden izin almaya gerek duymayışının açıklaması budur, bu kararların alınışı ve dolayısıyla da bu hikâyenin ortaya çıkışının iyi mi kötü mü olduğu ise bambaşka bir konudur. Esas konuya geri döndüğümüz takdirde, ölümün bu adımları atarken hiç düşünmediğini görüyoruz. Oysa tam da insanların yaşamları üzerindeki tasarruf hakkının yalnızca kendine ait olduğunu hissettiği ve bu konuda ne bugün ne de yarın kimseye açıklama yapmasına gerek olmadığını düşünüp içi içine sığmadığında, zafer ışıltısının onu bile gölgede bıraktığı bir anda bir hata yaptığı hissine kapılmış ve son anda bu hatanın ortaya çıkmadığı, dolayısıyla da kıl payı kurtulduğu hissine kapılarak, duygularını, Verilmiş sadakam varmış, şeklinde ifade etmişti.

Ne olursa olsun, şu anda sandalyeden doğrulurken gördüğümüz ölüm, bir imparatoriçedir. Bu itibarla, yaşayan bir ölü gibi, yeraltında bulunan buz gibi bir salonda oturmaması gerekir,

o dağların tepelerinde yaşamalı, her birinin kaderi aynı yere çıkacak olmasına karşın, öne de gitseler arkaya da gitseler her halükârda aynı tek neticeye doğru gidecek olmalarına karşın, aşağıda dört bir yana koşuşturarak yaşayan insan sürüsünü şefkatle seyrederek dünyanın kaderine hükmetmelidir, öte yandan içinde sürekli karanlık bir insani yanı olduğunu düşünmeli ve bunun hiçbir çaresi olmadığı bilinciyle yaşamalıdır. Ölüm elinde müzisyenin dosyasını tutuyor. Bu konuda bir şeyler yapması gerektiğinin farkında ama henüz ne yapacağını bilemiyor. Öncelikle sakin olmak zorunda, şu anda eskiden olduğundan daha güçlü olmadığını bilmeli, tek fark, güçlü olmaya eskisinden daha kararlı olması. İkincil olarak göz ardı etmemesi gereken husus ise, viyolonselciyle hesaplaşma çabasının onu gündelik olarak yollanması gereken mektupları göndermekten alıkoymaması. Bunu düşündüğü anda masanın üzerinde iki yüz seksen dört dosya belirdi, yarısı kadınlara diğer yarısı ise erkeklere aitti, dosyalarla birlikte iki yüz seksen dört adet mektup kâğıdı ile aynı sayıda zarf da belirdi. Ölüm tekrar yerine oturdu, müzisyenin dosyasını bir kenara bıraktı ve mektup yazmaya koyuldu. İki yüz seksen dördüncü mektubu imzaladığında dört saatlik bir kum saatinin içindeki son taneler de düzeneğin alt haznesine düşmüştü. Bir saat sonra zarflar da kapatılmış, yollanmaya hazır hale getirilmişlerdi. Ölüm üç kez gidip üç kez dönen mektubu arayıp buldu ve eflatun renkli zarf yığınının en üstüne yerleştirdi, Sana son bir şans vereceğim, dedi. Sol eliyle alışıldık hareketini tekrarladı ve mektuplar yok oldu. Henüz beş saniye geçmişti ki müzisyenin mektubu sessizce yeniden masanın üzerinde belirdi. Ölüm, Bunu sen istedin, dedi, bunu sen istedin. Dosyanın üzerinde yer alan doğum tarihinin üzerini çizdi ve bir sonraki yılın tarihini attı, ondan sonra da yaş hanesini değiştirdi, elli sayısını sildi ve yerine kırk dokuz yazdı. Tırpan, Bunu yapamazsın, dedi, Yaptım bile, Sonuçları olacaktır, Bir tek sonucu olacak, Hangi sonucu kastediyorsun, Benimle eğlenmekte olan lanet viyolonselci ölecek, Ama o, o zavallı ölmüş

olması gerektiğinin farkında değil, Bilmesi ya da bilmemesi benim için önemli değil, Ne olursa olsun, dosyalardaki bilgileri tahrif etmeye hakkın da yetkin de yok, Yanılıyorsun her türlü hakka da yetkiye de sahibim, ölümüm ben ve hiçbir zaman şimdi olduğum kadar ölüm olmadım, bir yerlere yaz bunu, Başını ne tür bir derde soktuğunun farkında değilsin, diyerek onu uyardı tırpan, Dünyada ölümün giremeyeceği bir tek yer vardır, Neresiymiş orası, Tabut, katafalk, dört kollu, kutu, sandık olarak adlandırılan yer, ben oraya giremem, oraya ancak diriler girer, tabii ben onları öldürdükten sonra, Aynı nahoş kavramı ne çok kelimeyle ifade ediyorlar, Bu insanların huyu böyle, anlatmak istedikleri şeyi bir türlü ifade edemiyorlar.

Ölümün bir planı var. Müzisyenin doğum tarihinin değiştirilmesinin, son derece istisnai usullerin kullanılacağı bir operasyonun başlangıç hamlesi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz, bu süreçte kullanılacak yöntemlerin insanlarla, onların gözde düşmanları arasında gelişen ilişkilerde tarih boyunca hiç kullanılmadığını da şimdiden kaydedelim. Aynı bir satranç oyununda olduğu gibi, ölüm vezirini ileri sürerek oyuna başladı. Yapacağı birkaç hamlenin şah mata giden yolu açmasını bekliyor, böylelikle oyun bitecek. Bu aşamada ölümün neden statu quo ante[1] sürecine dönmediği, yani neden insanların yalnızca ölmeleri gerektiği için ölmeleri sistemine geri dönülmediği, neden postacının eflatun renkli zarfının beklenmesi gerektiği sorulabilir. Bu sorunun mantıklı bir soru olduğu bir gerçektir ama cevabı da ondan daha az mantıklı değildir. Konu öncelikle bir onur, mesleki gurur, namus meselesi haline dönüşmüş durumda, bu itibarla ölümün eski dönemlerin masum usullerine dönmesi bu noktadan sonra herkesin gözünde yenilgiyi kabullenmek anlamına gelecek. Şu an itibarıyla yürürlükte olan yöntem eflatun zarfların yöntemi olduğundan viyolonselci de bu şekilde ölmek zorunda. Ölümün bakış açısını anlayabilmemiz için kendimizi onun yerine koymamız yeterli olacaktır. Dört kez şahit olduğumuz üzere esas sorun, mektubun sürekli olarak geri dönmesiydi ve henüz ortadan kalkmış değildi, beklenen ölümün yürürlüğe girebilmesi için yukarıda bahsettiğimiz olağanüstü tedbirlerin yürürlüğe konacağı alan da bu alandı.

---

1 Önceki durum. (ç.n.)

Ama bu aşamada olacakları önceden anlatmayalım, bunun yerine o anda ölümün neler yaptığına bakalım. Ölüm, bu aralar her zaman yaptığından farklı bir şey yapmıyor, halk arasında kullanılan terimle ifade etmemiz gerekirse, ortalıkta dolanıyordu. Hatta dolanmasına gerek kalmadan, aynı anda, her yerdeydi. Onun insanları yakalamak için peşlerinden koşmaya ihtiyacı yoktu, o zaten her zaman insanların olduğu her yerde mevcuttu. Öte yandan, yürürlüğe giren mektupla bildirim sisteminin ona sağladığı kolaylık sayesinde şimdi yeraltındaki salonunda sakince oturup işlerin posta tarafından yürütülmesini bekleyebilirdi ama yaradılışı buna müsait değildi, özgürlüğe, içini boşaltmaya ihtiyacı vardı. Eski bir atasözünün ifade ettiği gibi, o da altın kafese konan bülbül misali, vatanı saydığı her yeri özlüyordu. O nedenle, mecazi anlamda vatanı olarak belirtilen her yeri de dolaşıyordu. Ancak önceki akşam, müzisyenin evinde olduğu sırada yaptığı gibi, bir kez daha, binbir zorlukla mevcudiyetini bir araya getirerek yoğunlaşma aptallığına düşmeyecek, affedilemez nitelikteki bu zayıflığa bir daha uğramayacak, bu eşiği geçerek sonsuz yayılma ayrıcalığına ket vurmayacaktı. Daha önce de binbir kez söylediğimiz gibi, her zaman her yerde olduğundan zaten aynı zamanda müzisyenin evinde de bulunuyordu. Köpek bahçede, güneşin altında uyuyor, sahibinin eve dönmesini bekliyordu. Nereye gittiği ya da ne yaptığı hakkında hiçbir fikri yoktu, izlerini takip edip peşinden gitme fikri belki bir ara aklından geçmiş olabilirdi ama büyük şehirlerde iyi ve kötü kokular o kadar çok ve öylesine yanıltıcıydı ki, artık bunu aklından çıkarmıştı. Köpeklerin bizim hakkımızda bildiklerinin bizlerin hiç bilmediğimiz şeyler olduğunu hiç düşünmemişizdir. Ölüme dönecek olursak, o tabii ki viyolonselcinin nerede olduğunu, bir sahnede, enstrümanına ayrılan noktada, şefin sağında bulunduğunu biliyor, sağ eliyle yayı hareket ettirirken aynı derecede ustalıkla kullandığı sol elini tellerin üzerinde yukarı aşağı hareket ettirişini izliyor, en basit müzik bilgisinden yoksun olmasına, üç dörtlük

denilen temel kuraldan dahi habersiz olmasına karşın kendisi de bir gece önce karanlıkta benzer birtakım hareketler yapmıştı. Şef müziği durdurdu, elindeki bagetle sehpanın kenarına vurdu, bir yorum yaptı ve bir talimat verdi, viyolonsellerin melodilerini, seslerini yükseltmeden duyurmalarını istedi, bu istem bir çeşit müzik bilmecesiydi ve müzisyenler bu bilinmezi çözmüş görünüyorlardı, sanat böyle bir şeydi işte, sıradan insanlar için imkânsız görünen olgular, sanatçılar için hiç de öyle değildi. Ölümün tiyatroyu ağzına kadar doldurduğunu söylemeye bile gerek yok, o anda tavanın alegorik süslemelerine, sönük duran dev avizeye kadar her yeri kaplamış durumda, seçtiği bakış açısı, izleme noktası ise orkestrada tonal ağırlığa sahip telli çalgılar olan, keman ailesinin kontraltoları olan viyolaları, basları olan viyolonselleri ve kalın sesli çalgılar olan kontrbasları karşıdan, hafifçe yandan gören, sahneden yüksekçe bir loca. Orada, kadife kaplı dar bir sandalyeye oturmuş, yatarken çizgili pijamalar giyen, bu saatlerde güneşin altında bahçede uyuyarak sahibinin eve dönmesini bekleyen bir köpeği olan birinci viyolonselciyi izliyor. Söz konusu kişi bu adam, bir müzisyen, özel şamanları olan şeflerinin etrafında yarım daire şeklinde dizilen yüz kadar adam ve kadın gibi sadece bir müzisyen, bu insanların tümü, önümüzdeki hafta, ay ya da yıllarda birer eflatun mektup alacaklar ve başka bir kemancı, flütçü, trompetçi gelip aynı sandalyeye oturana dek yerleri boş kalacak, o esnada sesleri bir araya getiren, düzenleyen şaman da belki farklı biri olacak; yaşam, enstrümanları akortlu da olsa, akortsuz da olsa, devamlı çalan bir orkestradır, sürekli batıp tekrar su yüzeyine çıkan bir titanike de benzer, ölüm tam bu sırada, batıp çıkan gemi olmasa ve gemi, güvertenin yanlarından dökülen suların hatıralar çağrıştıran şarkılarını söyleyerek bir daha yüzeye çıkmasa işsiz kalacağını düşündü, aynı şekilde, onu denizlerin tanrıçası yapacak an gelip, kendisine bu ad verildiğinde, tanrıça amfitritenin yuvarlak hatlı vücudundan süzülen suların da üzerinden böyle aktığını düşündü. Ölüm kendi

kendine nereus ile dorisin kızları olan amfitritenin o anda nerede olabileceğini sorar, oysa tanrıça gerçekte hiç var olmamasına karşın, kısa bir süre için insanların zihinlerinde yaşamış, yine kısa bir süre için insanların zihinlerinde dünyayı anlamlandıracak ve kurulan bu gerçekliği kavramaya yarayacak bir yöntem olmuştur. Oysaki dünyayı anlayamadılar ve ne yaparlarsa yapsınlar anlayamayacaklar, çünkü yaşamlarındaki her şey geçici, eğreti ve çaresiz bir şekilde yok olup gidiyor, insanlar, tanrılar, her şey yok oluyor, hatta ben bile, mektupla ya da alışıldık yöntemlerle öldüreceğim kimse kalmadığında ben de yok olacağım, diye düşündü ölüm. Bu tür düşüncelerin ölümün aklından ilk kez geçmediğini biliyoruz ama bu kez, bu düşünce onda büyük bir rahatlamaya neden oldu, işini bitirdikten sonra dinlenmek üzere uzanan biri gibi hissetti kendini. Orkestra birden sustu, yalnızca viyolonselin sesi duyuluyor, buna solo deniyor, mütevazı bir solo, iki dakika kadar sürüyor, şamanın topladığı tüm kuvvet tek bir sese dönüşmüş ve bu ses o anda adeta, susmuş olan tüm diğer enstrümanların adına konuşuyor, şefin kendisi de hareketsiz bir şekilde, johann sebastian bachın bin on iki eser sayılı, re majör altı numaralı süitinin yazılı olduğu defteri bir sandalyenin üzerinde açık bırakan müzisyeni izliyor, müzisyen o süiti bu salonda hiç çalmayacak, çünkü o bir orkestra viyolonselcisi ve grubun birinci viyolonselcisi olmasına karşın, dünyayı köşe bucak dolaşıp konserler veren, alkışlanan, çiçekler sunulan ve röportajlar veren, madalyalar takılan, onurlandırılan meşhur solistlerden biri değil, tekdüzeliği bozan pek az şey yaşanan bu toplulukta, arada sırada orkestranın o kesimini hatırlayan bir bestekârın kompozisyonu çıkar da solo çalma imkânı bulursa kendini şanslı sayıyor. Prova bittiğinde viyolonselini kutusuna kaldıracak ve geniş bagajı olan bir taksiyle evine dönecek, akşam yemeğinden sonra muhtemelen bachın süitini sehpasının üzerine yerleştirecek, derin bir nefes alacak, yayı tellere sürecek ve dünyanın onulmaz bayağılığına karşı bir nebze ilaç olacak ilk notayı bekleyecek, duyulan ikinci

nota ise belki bu rahatsızlık hissini tamamen unutturacak; şimdi solosunu tamamladı, orkestranın melodileri, viyolonselin son nağmelerini örttü, şaman çubuğunun otoriter bir hareketiyle yeniden düzenleyici rolüne döndü, çınlayan ruhların rehberi oldu yeniden. Ölüm, viyolonselcisinin bu denli iyi çalmış olmasından dolayı gurur duyuyor. Kendini adeta aileden biri gibi, annesi, kız kardeşi ya da sevgilisi gibi hissediyor, eşi gibi hissetmiyor, çünkü bu adam hayatında hiç evlenmemiş.

O günü takip eden üç gün boyunca soluk soluğa yeraltı salonuna gidip, alelacele mektupları yazarak postaya vermek dışında, ölüm kendini tamamıyla viyolonselciyi takip etmeye adadı, onu gölgesi gibi takip etmenin ötesinde, adeta içtiği su, aldığı nefes oldu. Gölgenin önemli bir kusuru vardır, zaman zaman kaybolur, bir ışık kaynağı olmadığında onunla karşılaşmak imkânsızlaşır. Ölüm o üç gün boyunca viyolonselci ile birlikte taksiye bindi, eve onunla birlikte girdi, köpeğin sahibini gördüğünde yaptığı çılgınca sevgi gösterilerine şahit oldu, onunla birlikte sevindi ve ondan sonra da herhangi bir misafirmişçesine oraya yerleşti. Hareket etme ihtiyacı duymayan biri için bu çok zor bir şey değildir, yere oturmakla bir dolabın üzerine yerleşmenin ölüm açısından herhangi bir farkı yoktur. O gün orkestranın provası geç bitti, neredeyse akşam olmak üzereydi. Viyolonselci önce köpeğin yemeğini verdi ve ondan sonra açtığı iki konserveyle kendi akşam yemeğini hazırlamaya koyuldu, ısıtılacak olanları ısıttı, sonra mutfak masasına bir örtü serdi, çatal, bıçak ve kaşığı yerleştirdi, bir kadehe şarap doldurdu ve hiç acele etmeden, adeta başka bir şey düşünürcesine ilk lokmayı ağzına attı. Köpek adamın yanına oturdu ve sahibinin kendi tabağında bıraktıktan sonra ona verebileceği herhangi bir artığı beklemeye koyuldu, bu son lokmaları tatlı niyetine yiyecekti. Ölüm viyolonselciye bakıyor. Prensip olarak güzel insanlarla çirkin insanları ayırt etmiyor, bu tutumun temelinde belki de kendi görünümü yatıyor, şöyle ki, kendini bir kurukafadan ibaret gördüğü için,

bir ihtimalle yüzlerimizi yalnızca kafataslarımızı örten göstermelik bir örtü gibi algılıyor ve esas alttaki kemik dokuya önem veriyor. Hatta işin esasına, gerçeğin ta kendisine inersek, ölümün hepimizi aynı derecede çirkin bulduğu sonucuna ulaşırız, ister güzellik kraliçesi, ister erkek güzeli seçilmiş olalım durum değişmez. Ölümün viyolonselcide beğendiği yön kuvvetli parmakları, sol elin yumuşak dokularının yavaş yavaş sertleştiğini, zamanla hafifçe nasırsı bir yapıya dönüştüğünü düşünüyor, yaşamın haksızlıkları hiç bitmez, şu sol el meselesini ele alalım, sol el viyolonsel icrasında en zor işi üstlenir, buna karşın sağ ele göre çok daha az alkışlanır. Müzisyen yemeğini bitirdikten sonra bulaşıkları yıkadı, peçetesini, masa örtüsünü kat yerlerinden dikkatle katladı, dolaptaki bir çekmeceye kaldırdı ve çıkmadan önce her şeyin yerli yerinde olup olmadığını kontrol amacıyla mutfağa şöyle bir göz gezdirdi. Köpek onu müzik salonuna dek izledi, ölüm de onları orada bekliyordu. Konser salonunda olduğumuz sırada yaptığımız öngörünün tersine müzisyen bachın süitini çalmadı. Bir gün, orkestradan arkadaşlarıyla sohbet ettikleri sırada, leggiero bestelerle portre çizmenin olasılığını sorgulamışlardı, ancak bahsettikleri, mussorgskynin çizdiği samuel goldenberg ve schmuyle gibi tipler değildi, onlar daha gerçek portreler çizmenin mümkün olup olmadığından bahsetmişlerdi, o da, eğer böyle bir şey mümkünse, kendi portresini viyolonsel için bestelenmiş hiçbir kompozisyonda bulamayacaklarını, chopinin kısacık bir parçasında bulacaklarını söylemişti, bahsettiği bölüm, opus yirmi beş, sol bemol majör dokuz numaralı parçaydı. Neden böyle düşündüğünü sorduklarında, kendini bir porte üzerinde yazılanlardan daha iyi hiçbir şeyin anlatamayacağını kaydetmiş, chopinin bu elli sekiz saniyelik bölümde kendisi gibi, hiç tanımamış olduğu biri hakkında her şeyi anlattığını sözlerine eklemişti. Birkaç gün boyunca, şakacı arkadaşları, zarif bir şekilde ona, elli sekiz saniye, diye takılmışlardı, ama bu takma ad bir yandan uzun ömürlü olamayacak kadar uzundu, diğer yandan da şakacıların

karşısında ne derlerse desinler cevap vermek için elli sekiz saniye beklemeye karar vermiş biri vardı ve böyle biriyle herhangi bir söyleşiyi sürdürmek mümkün olmuyordu. Sonunda bu dostane çekişmenin galibi viyolonselci oldu. Adeta evde yabancı birinin varlığını sezmiş ve açıklanamaz bir şekilde ona kendini anlatma gereği duymuş olan viyolonselci, en basit yaşam hakkında bile elle tutulur bir şeyler anlatmak için uzunca bir konuşma yapmanın gereğini hissederek piyanonun başına geçti, kısacık bir duraklamadan sonra, besteyi icra etmeye koyuldu. Ya bu müziği birçok kez duymuş olduğundan ya da duydukları sahibi hakkında bildiklerine yeni bir şey katmadığından, nota sehpasının yanına uzanıp uyuklayan köpek, başının üzerinde kopan müzik fırtınasını umursamaz görünüyordu. Ölümün durumu ise farklıydı, görev icabı birçok müzik türü dinlemiş olan, özellikle de chopinin ölüm marşı ile beethovenin üçüncü senfonisinin adagio assai bölümünü iyi bilen ölüm, upuzun yaşamında ilk kez söylenenlerle söyleniş tarzları arasında mükemmel bir bağın nasıl olabileceğinin ayrımına vardı. Çalınan parçanın viyolonselcinin müzikal portresi olması pek umurunda değildi, müzisyenin portresiyle bu parça arasında var olduğuna inandığı benzerliklerin tümünü, gerçekten var olanları da, tamamen kurmaca olanları da kendi kafasında oluşturmuş olması muhtemeldi, bu elli sekiz saniyelik bölümde ölümü etkileyen yön ise, en sıradanından en olağandışı olanına dek tüm yaşamların her birinin ritmik ve melodik olarak içerdiği bir çeşit atlamayı, bu bölümde duyar gibi olmasıydı, parçanın trajik bir şekilde kısa olması, çaresiz bir şekilde yoğun olması, bir de havada ya da herhangi bir yerde asılı gibi kalan o son akoru, adeta söylenmemiş bir şeyler kaldığı hissini uyandırıyordu. Viyolonselci, en nihayetinde içinde herkesin yer aldığı bir portrede kendini, yalnızca kendini görerek, en zor affedilen insani günahlardan biri olan kendini beğenmişliğe kapılmıştı, bu olguya dikkatle bakar, yüzeysel olarak ele almazsak, viyolonselcinin bakış açısını, taban tabana zıt bir tutum, alçakgönüllülüğün

dışavurumu olarak da görebiliriz, şöyle ki, madem bu portre herkesin portresidir, o halde ben de içinde olmalıyım diye de düşünmüş olabilir. Ölüm ikilemde kalmış durumda, gördüğü tutumun kendini beğenmişlik mi, alçakgönüllülük mü olduğuna karar veremiyor, ikilemden kurtulmak için dikkatle viyolonselciyi izleyerek oyalanıyor, yüzünün ya da ellerinin onu ele vermesini bekliyor, eller açık kitaplardır ve kitap olmaları, gerçekte var olsa da olmasa da el falına, yaşam ile kalp çizgilerine bağlı değildir, evet doğru duydunuz, yaşam dedim, yaşam, doğru duydunuz efendim, yaşam çizgisiyle bu konunun ilgisi yoktur, eller açılıp kapandıklarında, okşadıklarında ya da vurduklarında, gözyaşlarını sildiklerinde ya da bir gülümseyişi gizlediklerinde, bir omza konduklarında ya da veda ettiklerinde, çalıştıklarında ya da hareketsiz kaldıklarında, uyuduklarında ya da uyandıklarında konuşurlar. Ölüm gözlemini bitirir ve kendini beğenmişliğin zıttı olan kavramın alçakgönüllülük olmadığına karar verir, dünyanın tüm sözlükleri ayaklarını yere sağlamca basıp buna yemin etseler de ölüm buna inanmıyor, yazık bu sözlüklere, var olan sözcüklerle bir yandan kendilerini diğer yandan da hepimizi idare etmek zorundalar, hem de bu kadar çok eksik sözcük varken, örnek mi istiyorsunuz, kendini beğenmişliğin tam olarak karşıt anlamlısı olan bir sözcük yok örneğin, aradığımız sözcük, alçakgönüllülük dediğimiz o boynu bükük sözcük değil, aradığımız sözcüğü, viyolonselcinin yüzünde ve ellerinde görüyoruz ama o bize ismini söyleyemiyor.

Ertesi gün pazar. Hava da bugün olduğu gibi iyi ve viyolonselci böyle günlerde yanına bir iki kitap alıp, köpeği ile birlikte şehrin parklarından birinde dolaşmaya gider. Hayvan içgüdüsel olarak ağaçtan ağaca gidip türdeşlerinin bıraktığı sidik kokularını kokladığı zamanlarda bile sahibinin yanından fazla uzaklaşmaz. Arada bir ayağını kaldırır ve küçük bir ihtiyaç molası verir ama bundan öte ihtiyaçlarını dışarıda gidermez. Defi hacet olarak nitelenebilecek daha kapsamlı ihtiyacını yaşadığı evin bahçesinde

giderme disiplinine sahiptir, bu nedenle viyolonselci köpeğinin ardında bir torbayla dolaşıp sırf bu iş için tasarlanmış bir kürekle pislikleri temizlemek zorunda kalmaz. Bu durum, olağandışı bir şekilde köpeğin seçiminden kaynaklanmış olmasaydı hiç şüphesiz köpek eğitiminin olumlu sonuçları konusunda örnek teşkil edebilirdi, köpek, bachın opus bin on iki, re majör, altı numaralı süitini doğru dürüst çalmaya çalışan bir müzisyenin, bir viyolonselcinin, bir sanatçının, ne diyorduk, evet, köpek, bir müzisyenin, bir viyolonselcinin, bir sanatçının dünyaya kendi köpeğinin ya da başka bir köpeğin, üzerinde henüz dumanlar tüten pisliğini temizlemeye gelmediğini düşünüyordu ve bunu da kendisine açıkça söyledi. Olmaz dedi, bir gün konuşurlarken, mesela bach böyle bir şeyi hiç yapmadı. Bunun üzerine müzisyen, o günden bugüne birçok şeyin değiştiğini ifade etti ama yine de bachın gerçekten de böyle bir şeyi hiç yapmadığını kabul etmek zorunda kaldı. Kütüphanesinin raflarına şöyle bir bakmamız, genel olarak edebiyatı sevdiğini açıkça ortaya koyuyor ama müzisyenin esas eğilimi tabii bilimler ile astronomi kitaplarına yönelik, bugün de nereden akıl etmişse, yanına bir böcekbilim kitabı almış. Ön hazırlığı yetersiz olduğundan, bu okumadan önemli bir fayda temin etmeyi ummuyor ancak, dünyada yaklaşık olarak bir milyon değişik tür böcek olduğunu ve bunların iki ana gruba ayrıldıklarını okuyarak hoşça vakit geçiriyor, böcekler iki ana gruba ayrılıyor, pterygota, yani kanatlılar ve apterygota, yani kanatsız olanlar, alt sınıflandırmaya tabi tutulduklarında ise, çekirgelerin mensup oldukları orthoptera, hamamböceklerinin mensup oldukları dictyoptera, peygamberdevelerinin mensup oldukları mantidler, krizopaların mensup oldukları neuroptera, yusufçukların mensup oldukları odonata, susineklerinin mensup oldukları ephemeroptera, friganeallerin mensup oldukları trichopteralar, termitlerin mensup oldukları isoptera, pirelerin mensup oldukları siphonaptera, bitlerin mensup oldukları anoplura, kuş bitlerinin mensup oldukları mallophaga, tahtakurularının mensup oldukları

heteroptera, çiçek bitlerinin mensup oldukları homoptera, sineklerin mensup oldukları diptera, eşekarılarının mensup oldukları hymenoptera, birçok tür kelebeğin mensup olduğu lepidoptera, bokböceklerinin mensup oldukları coleoptera ve son olarak gümüşçünlerin mensup oldukları thysanura gibi alt gruplara ayrıldıklarını okuyor. Kitapta yer alan bilgilere göre kafatası ya da ölübaş olarak adlandırılan yaratık bir kelebek ve latince adı acherontia atropos. Geceleri uçuyor, sırtında insan kafatasını andıran bir şekil bulunuyor, ergin halinde on iki santimetre boyuna ulaşıyor, renkleri genelde koyu, kanatlarına sarı ve siyah renkler hâkim. Onu atropos, yani ölüm olarak adlandırıyorlar. Müzisyen, ölümün büyülenmiş halde omzunun üzerinden eğilerek kitaptaki renkli fotoğrafı seyrettiğinden habersiz. Adeta büyülenmiş ve karmakarışık hisler içinde. Böceklerin bu yaşamdan diğerine, yani yaşam olmayan sürece geçişini düzenleyen ölümün bu ölüm olmadığını hatırlayalım, öte yandan bu ölümlerin genel çalışma prensipleri birbirine benzerlikler gösterse de kullandıkları usullerde farklılıklar da var, farklılıkların başında da insanlar için oldukça normal sayılan ölüm sebeplerinin böcekler için geçerli olmaması geliyor, örneğin böcekler, zatürreeden, veremden, kanserden, edinilmiş bağışıklık eksikliği sendromundan ya da halk arasında bilinen adıyla aidsten, trafik kazalarından ya da kalp ve damar hastalıklarından ölmüyorlar. Buraya kadar olan kısmı herkes anlayabilir. Anlaşılması daha zor olan ve viyolonselcinin omzunun üzerinden kelebek resmini seyretmeyi sürdüren ölümün aklını karıştıran ise, böylesine net bir şekilde çizilmiş bir kurukafa resminin nasıl olup da bir kelebeğin tüylü sırtında belirdiğiydi. Doğrusu insanların bedenlerinde de zaman zaman kelebek şekilleri belirir ama bunlar dış etkenlerin marifetiyle olur, bunlar basit dövmelerden ibarettirler ve doğum anında belirmemişlerdir o bulundukları yerlerde. Ölüm, geçmişte tüm canlıların ajan oldukları bir dönem olduğunu düşündü ve değerlendirmeye devam etti, ondan sonra ihtisaslaşma geliştikçe beş krallığa bölündüler,

moneralar, protistalar, mantarlar, bitkiler ve hayvanlar, bu krallıkların içinde birçok makro ihtisas ve mikro ihtisas alanları gelişti, böylesi bir kargaşanın ya da biyolojik karmaşanın içinde bazı türlere ait özelliklerin diğer bazı türlerde kendini göstermesi mümkün olabilir. Bu mantık, acherontia atropos adlı bu kelebeğin sırtında beyaz bir kurukafa bulunmasına dair ilginç veriyi açıklamakla kalmıyor, bunun yanı sıra, adında cehennemde yer alan bir ırmağın isminin bulunmasını ve hatta mandrágora bitkisinin köklerinin bir insanı andırmasının ardındaki anlaşılmaz yönü de açıklığa kavuşturuyor. Doğanın bunca harikası ve bu denli yüce şaşırtmacaları karşısında insan doğrusu ne diyeceğini bilemiyor. Bu arada viyolonselcinin omzunun üzerinden resme bakmakta olan ölümün düşünceleri yön değiştirdi, şimdi, zamanında kendisine müthiş bir fikir gibi görünen, o saçma sapan eflatun renkli mektuplar yerine bu kurukafalı kelebeklerle haber yollamanın ne denli iyi bir fikir olabileceğini düşünüyor. Bu kelebekler kesinlikle geri dönmeyi düşünmezdi, bu iş için yaratılmışlar, kaderleri sırtlarına kazınmış. Hem işin gösteriş yönü de bambaşka olurdu, bize mektup getiren bir postacının yerine başımızın üstünde on iki santimlik kelebekler uçuşur, bu karanlık meleklerinden biri sarı siyah kanatlarını sallar, yeri teğet geçerek bir daha içinden çıkamayacağımız daireyi etrafımıza çizer ve dikey düzlemde yükselerek sırtında taşıdığı kafatasını bizim kafatasımızın karşısına yerleştirirdi. Yine de bu akrobatik hareketleri kimsenin alkışlamayacağı aşikârdır. Bu çerçevede insanların ölümünden sorumlu olan ölümün daha çok şey öğrenmesi gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Öte yandan kelebekler üzerinde herhangi bir hükmü olmadığını da biliyoruz. Ne bu kelebekler, ne de neredeyse sonsuz sayıdaki hayvan türleri üzerinde herhangi bir söz hakkı bulunmuyor. Böylesi bir düşünceyi gerçekleştirebilmek için zooloji bölümündeki canlıların idaresinden sorumlu olan meslektaşına ricada bulunmak ve ondan birkaç acherontia atropos kelebeği istemek zorunda kalırdı, bahis konusu alanların

birbirlerinden ne denli farklı oldukları değerlendirildiğinde ve nüfus durumları göz önünde tutulduğunda alınacak muhtemel cevap ne yazık ki olumsuz olur, ilgili ölüm bunu kibirli, kesin ve pek de nazik olmayan bir tarzda reddeder, bu cevap da meslektaş dayanışması denen olgunun ölümler arasında bile içi boş bir kavramdan ibaret olduğunu ortaya koyardı. Temel böcekbilim kitabında bahisleri geçen milyonlarca tür böceği düşünün bir kez, bu türlere mensup böcek sayısını da düşünün ve dünya üzerinde bu küçücük yaratıkların sayısının gökteki yıldızlardan daha fazla olduğunu değerlendirin, bu düşüncemizi şiirsel bir şekilde ifade edecek olursak, evrenin kargaşası içinde, kopmak üzere olan bir dışkı dizgesinden başka bir şey olmadığımız ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, beş kıtaya öylesine dağılmış yedi milyar kadar insanın ölümü oldukça ikincil, alt düzeyde bir ölüm gibi görünmektedir, bu kitapta konu edilen ölümün kendisi de genel ölüm kavramının da tabi olduğu silsiledeki yerinin farkında, gazeteye yolladığı mektupta adının büyük harfle yazılmasına tepki gösterdiğinde de bu durumu kabullenmiş olduğunu ortaya koymuştu zaten. Ama hayallerin kapısını açmak son derece kolay olduğundan, bu kapıdan geçmek için vergi bile istenmediğinden, viyolonselcinin omzunun üzerinden bakmaktan vazgeçmiş olan ölüm düş kuruyor ve bu kelebeklerden oluşan bir tabura sahip olmayı geçiriyor aklından, masanın üzerinde bir tabur kelebek, her birini tek tek çağırıyor ve talimat veriyor, Şu yere gidecek, filancayı bulacak, kafatasını önüne koyacaksın, sonra buraya geri dönecek-sin. O zaman müzisyen de başına gelecekten haberdar olur, kafataslı kelebeğinin önünde açık duran sayfadan havalandığı hissine kapılır, son düşüncesi bu düşünce, retinasında kalan son görüntü de bu kelebeğin görüntüsü olurdu, marcel proustunki gibi ona ölümünü haber veren, siyahlara bürünmüş şişman bir kadın ya da ölüm döşeğinde bulunanların anlattıkları gibi beyaz bir çarşafa bürünmüş kaba saba bir kemik torbası olmazdı. Görüntü bir kelebekten ve bu büyük koyu renk kelebeğin üzerinde beyaz bir

kafatasına benzeyen şekilden ibaret olur, kelebeğin ipeksi kanatlarını hafif çırpışı hissedilirdi.

Viyolonselci saatine baktı ve neredeyse öğle yemeği zamanının geldiğini gördü. Köpek zaten on dakikadır aynı şeyi düşünüyordu, sahibinin yanına oturmuş, başını onun dizine dayamış, sabırla onun dünyaya dönmesini bekliyordu. Bulundukları yerin yakınlarında sandviç ve benzeri ayaküstü yiyecekler bulunan küçük bir lokanta vardı. Sabahları bu parka geldiğinde viyolonselci bu lokantaya uğrar ve hep aynı şeyleri ısmarlardı. Kendisi için iki adet mayonezli, tonbalıklı sandviç ile bir kadeh şarap, köpek için de az pişmiş etli bir sandviç istedi. Bugün olduğu gibi hava iyi olduğunda bir ağacın gölgesine yere otururlar ve yemeklerini yerken sohbet ederlerdi. Köpek yemeğin en güzel tarafını hep sona bırakır, önce ekmek dilimlerini yer, ancak onlar bittikten sonra kendini et yeme zevkine teslim eder, yavaş yavaş, bilinçli bir şekilde tadını çıkararak yerdi etleri. Dalgın müzisyen de yemeğini tepkisiz şekilde yer, bir yandan da bachın re majör süitinin prelüdünü çalarken zaman zaman durakladığı, tereddüt ettiği, takıldığı binbir zorluk içeren bir bölümü düşünürdü, bir parçayı çalarken takılmak, duraklamak bir müzisyenin yaşamında başına gelebilecek en kötü şeydir. Yemeklerini bitirdikten sonra yan yana yattılar ve müzisyen biraz kestirdi, köpek bir dakika önce sızmıştı bile. Uyanıp eve döndüklerinde, ölüm de onlarla döndü. Köpeğin bağırsaklarını boşaltmak üzere bahçeye koştuğu sırada viyolonselci bachın süitini sehpaya yerleştirdi, çetin bölümü açtı, bu bölüm tamamıyla şeytani olarak adlandırılabilecek bir pianissimoydu ve yok edemediği tereddüdü bir kez daha yaşadı. Ölüm ona acıdı, Zavallıcık, ne yazık ki yaptığı yanlışı düzeltecek zamanı olmayacak, hiç kimsenin yeterli zamanı olmaz zaten, tam isteklerine ulaşacak gibi olurlar ama başaramazlar. İşte o sırada, ölüm, evde hiç kadın resmi olmadığını fark etti, bunun tek istisnası her halinden anne olduğu belli olan geçkince bir hanımın fotoğrafıydı ve resimde yanında baba olması muhtemel olan bir bey bulunuyordu.

Senden çok önemli bir ricada bulunacağım, dedi ölüm. Tırpan her zamanki gibi yanıt vermedi, söylenenleri duyduğunu gösteren tek işaret, belli belirsiz titremesiydi, yaşadığı şaşkınlık fiziksel olarak da kendini hissettirmişti, çünkü ölüm o ana kadar ondan hiçbir şey rica etmemişti, oysa bu kez bir ricada bulunuyor, hatta büyük bir ricada bulunuyordu. Bir hafta burada olamayacağım, diye devam etti ölüm, bu süre içinde mektupların gönderilmesi konusunda bana yardım etmeni istiyorum, mektupları yazman gerekmeyecek yalnızca yollayacaksın, zihinsel bir komut vermen ve bıçağını içinden hafifçe titretmen yeterli, hatta bir his, bir duygu, canlı olduğunu gösterecek herhangi bir şey mektupların gitmesi için yeterli olacaktır. Tırpan sessizliğini bozmuyordu ama sessizliğinin içinde bu kez bir soru soruyordu. Sürekli girip çıkıp bu posta işiyle uğraşamayacağım, tamamıyla viyolonselci meselesinin çözümüne odaklanmalı ve şu lanet mektubu vermenin bir yolunu bulmalıyım. Tırpan sessizce bekliyordu. Ölüm sözlerine devam etti, burada bulunmayacağım haftanın bütün mektuplarını bir kerede yazmak niyetindeyim, içinde bulunduğumuz koşulların olağanüstü oluşunu değerlendirerek bu usul değişikliği kararını kendi kendime aldım, daha önce de söylediğim gibi sen yalnızca mektupları yollayacaksın, bulunduğun yerden ayrılmana gerek yok, öylece, oracıkta duvara dayalı durabilirsin, ne denli iyi kalpli olduğumu da sakın aklından çıkarma, senden arkadaşça bir ricada bulundum, oysa hiç uzatmadan sana emir de verebilirdim, son zamanlarda seni kullanmıyor olmam benim hizmetimden çıktığın anlamına gelmiyor. Tırpanın boyun eğerek sessiz

kalması durumun gerçekten de böyle olduğunu ortaya koyuyordu. O halde anlaştık, dedi ölüm, bugün mektupları yazacağım, toplam olarak iki bin beş yüz kadar mektup olacağını düşünüyorum, ne çok iş düşünsene, işi bitirdiğimde bileklerimde derman kalmayacak, ben bütün zarfları günlerine göre ayırır, soldan sağa sırayla masanın üzerine bırakırım, sakın yanılma, soldan sağa dedim, iyi bak, buradan buraya doğru dizeceğim zarfları, insanlar zarflarını zamansız alırlarsa işler fena karışır, erken de alsalar geç de alsalar fark etmez, işler berbat olur. Sükût ikrardan gelir derler. Tırpan da sükût etmekteydi, o halde söylenenleri kabullenmekteydi. Ölüm oturdu, daha rahat görebilmek için kapüşonunu arkaya attı ve çalışmaya koyuldu. Yazdı, yazdı, saatler geçti ve o yazmaya devam etti, mektuplar yazıldı, mektuplar katlandı, zarflar yazıldı, zarflar kapatıldı, bu arada ölümün dili olmadığına göre, zarfları kapatacak tükürüğün nereden geldiği sorulabilir ama bu tür uygulamaların, işlerin zanaat tarzında yürüdüğü mutlu zamanlarda kaldığını unutmayalım, o zamanlar, şafağı henüz sökmekte olan modern zamanın mağaralarında yaşıyorduk, şimdi öyle mi ya, zarflar artık kendinden yapışkanlı, kâğıt bandı çekip alıyorsunuz ve iş bitiyor, bu bağlamda dilin binbir işlevinden birinin tarihin tozlu raflarında kaldığı söylenebilir. İş bittiğinde ölümün bileklerinde derman tükenmemişti, zaten dermana esas olacak kas sisteminden de uzun zamandır yoksundu. Bileklerimde derman kalmadı türündeki söylemler halk arasında kullanılan ve çoğu zaman kullanıldığı yere uygulanabilirliği çok sorgulanmayan, öylesine söyleniveren ifadelerdi, nitekim ölümün bileklerine şöyle bir bakıvermek bile ifadenin bu duruma çok uygun olmadığını açıkça göstermekteydi. O gün gönderilmesi gereken iki yüz seksen küsur zarf ölümün bir hareketiyle uzayın derinliklerinde kayboldu, tırpan kendisine verilen mektup yollama görevini ertesi günden itibaren yerine getirmeye başlayacaktı. Ölüm ne hoşça kal, ne elveda ne de başka bir şey söylemeden, oturduğu sandalyeden kalktı ve salondaki tek kapıya

yöneldi, bu daracık kapıdan bundan önce defalarca söz ettik ama işlevi hakkında hiçbir fikrimiz yok, ölüm dar kapıyı açtı, bulunduğu odadan diğerine geçti ve arkasından tekrar kapıyı kapattı. Yaşadığı heyecan tırpanın keskin kenarı boyunca, bıçağının en sivri noktasına kadar şiddetle titremesine neden oldu. Tırpan ömrü boyunca bu kapının kullanıldığını hiç hatırlamıyordu.

Saatler geçti ve dışarıda güneşin ilk ışıkları göründü, yeraltındaki bu soğuk ve beyaz salonda ise doğal olarak hiçbir şey görünmemişti, salonun loş ışıkları daima yanıyor, ampuller bulundukları yere karanlıktan korkan bir ölünün gölgesini ürkütmek üzere konmuş gibi duruyorlardı. Henüz çok erken ve tırpanın zihinsel bir emirle mektupları yollamasına daha vakit var, dolayısıyla biraz daha uyuyabilir. Uykusuzluk çekip, bütün gece gözlerini kırpmayanlar da aynı şeyi söylerler, zavallılar uykuyu kandırabileceklerini düşünerek hep biraz daha, biraz daha isterler, oysa onlara bir dakika bile dinlenme hakkı verilmez. Aradan geçen saatler boyunca yapayalnız kalan tırpan, ölümün sonsuza dek kullanılmayacakmış gibi duran bu kör kapıdan çıkmış olmasına kendince bir anlam vermeye çalıştı. Sonunda konuyu kafasında evirip çevirmekten vazgeçti, eninde sonunda kapının ardında neler olduğunu öğrenecekti, öyle ya, aynı orakla onu tutan el arasından su sızmayacağı gibi, ölümle tırpanı arasında da herhangi bir sır olamazdı. Olup biteni anlamak için çok beklemesi gerekmedi. Henüz aradan yarım saat geçmemişti ki kapının eşiğinde bir kadın göründü. Doğrusu tırpan böyle bir şey işitmiş, ölümün ete kemiğe bürünebileceğini, cinsiyeti nedeniyle de tercihen bir kadın görünümü alabileceğini duymuş, ancak bunun kendi küllerinden doğan anka kuşu, ayın yüzeyinde görülen ve kutsal günde çalıştığı için sırtında devamlı olarak odun taşımaya mahkûm edilen adam, bataklığa saplanmışken kendi saçlarına asılarak hem kendi hayatını hem de bindiği atınkini kurtaran münchhausen baronu, kalbine bir hançer saplanmadığı sürece ne kadar yaralanırsa yaralansın ölmeyen transilvanyalı drakula,

gerçek kral kendisine dokunduğunda bağıran eski irlandadaki meşhur taş, yanık meşaleleri söndüren, sönük olanları ise yakan epirosun çeşmesi, ekim zamanında bereketi artırmak amacıyla tarlalara âdet kanlarını akıtan kadınlar, köpek büyüklüğünde karıncalar, karınca büyüklüğünde köpekler ve ikinci gün olamadığı için üçüncü gün gerçekleşen diriliş efsanesi gibi bir hikâyeden, bir söylenceden ya da birçok benzerleri gibi bir efsaneden ibaret olduğunu düşünmüştü. Çok güzelsin, dedi tırpan, gerçekten de öyleydi, ölüm genç ve çok güzeldi, antropologların hesapladıkları gibi otuz altı ya da otuz yedi yaşlarındaydı, Sonunda dile geldin, dedi ölüm, Konuşmak için iyi bir nedenim var, düşmanı olduğu türün görünümüne bürünmüş bir ölüm her gün gördüğümüz bir şey değil, O halde beni güzel bulduğun için dile gelmedin, öyle mi, Onun da etkisi var ama karşıma mösyö marcel proustun gördüğü gibi şişman ve siyah elbiseli bir kadın görünümünde çıksaydın da konuşurdum, Ne şişmanım, ne siyahlara büründüm, senin de marcel proustun kim olduğuna dair en ufak bir fikrin yok, Ekin biçen tırpanlar ekin biçmekten, insan biçen tırpanlar ise insan biçmekten yorgun düştüklerinden, biz tırpanlar okuma yazma bilmeyiz, ama kimimiz biçtiği ekinlerin özsuyuyla, kimimiz ise biçtiği insanların kanıyla beslendiğinden son derece gelişmiş bir hafızamız vardır, proustun adını birkaç kez duydum, olayları birleştirdim ve anladım ki büyük bir yazarmış, hatta gelmiş geçmiş en büyük yazarlardan biriymiş, dosyası eski arşivlerde olmalı, Evet, dosyası arşivlerdedir ama benim arşivlerimde değil, çünkü onu öldüren ölüm ben değildim, Nasıl yani, bu meşhur mösyö marcel proust bu ülkeden değil miydi, diye sordu tırpan, Hayır, fransa adlı başka bir ülkedendi, diye cevapladı ölüm, sözlerinde hafif bir burukluk vardı, Onu öldüremediğine üzülme, çok güzelsin, tanrı seni korusun, dedi tırpan, Seni hep dostum bildim, mutsuzluğumun nedeninin proustu öldürememiş olmaktan kaynaklanmadığını bilmeni isterim, Neden mutsuzsun o halde, Nasıl açıklayacağımı bilemiyorum. Tırpan

hayret içinde ölüme baktı ve konuyu değiştirmenin uygun olacağını düşündü, Üzerindeki elbiseleri nereden buldun, diye sordu, O kapının arkasında o kadar çok eşya var ki hayret edersin, içerisi bir depo ya da bir tiyatronun dev kostüm salonunu andırıyor, yüzlerce gardırop, yüzlerce vitrin mankeni, binlerce askı var, Beni götürür müsün, Hiçbir yararı olmaz, ne stilden ne de modadan anlamazsın, Ilk bakışta sen de pek anlıyormuş gibi görünmüyorsun, üzerine giydiğin elbiselerin birbirlerine uygun olduklarını sanmıyorum, diye cevap verdi tırpan, Bu salondan dışarı çıkmadığın için, günümüzde insanların nasıl giyindikleri konusunda hiçbir fikrin yok, Bana sorarsan o üzerindeki bluzun benim aktif bir yaşamım olduğu dönemlerde giyilenlerden hiç farkı yok, Moda dediğimiz şey kendini sürekli tekrarlar zaten, aynı tarzlar önce gider sonra geri gelirler, geri geldikten sonra da tekrar giderler, sokaklarda neler gördüğümü sana anlatsam hayret edersin, Anlatmana gerek yok, tahmin edebiliyorum, Bluzumun renginin pantolonuma ve ayakkabılarıma uygun olduğunu düşünmüyor musun, Uygun galiba, diyerek onayladı tırpan, Ya başımdaki bu kasket uygun olmuş mu, Sanırım o da güzel olmuş, Ya üzerimdeki deri ceket nasıl, O da güzel olmuş, Ya omzuma astığım çantaya ne dersin, Fena değil, Kulağımdaki küpeler güzel mi, Tamam, tamam, yeter artık, Dayanılmaz görünüyorum değil mi, söyle hadi, Ne tür bir adamı etkilemeye çalıştığına bağlı bu, Her halükârda güzel görünüyor muyum onu söyle sen, Bunu zaten en başta ben söylemiştim hatırlarsan, Madem öyle, o halde hoşça kal, pazar ya da en geç pazartesi günü dönmüş olurum, günlük mektupları göndermeyi sakın unutma, bütün gününü duvara dayanarak geçiren biri için umarım fazla yorucu olmaz yapacakların, bu alaycı cümleye cevap vermek istemeyen tırpan, Mektubu yanına aldın mı, diye sordu, Evet yanımda, diye cevap verdi ölüm, hepimizin öpmekten mutlu olacağımız incecik ve bakımlı parmaklarıyla çantasını işaret ederek.

Ölüm, günün ilk ışıklarıyla beraber, şehrin dışına doğru bir mahallede, iki yanında duvarlar bulunan dar bir sokakta belirdi. Etrafta sokağa açılan büyük ya da küçük herhangi bir kapı görünmüyor, öte yandan ölümün soğuk yeraltı salonundan buraya kadar kat ettiği yol hakkında bir fikir sahibi olmamıza yardımcı olacak herhangi bir ipucu da bulunmuyor. Güneşin, boş göz çukurlarını rahatsız etmesi doğal olarak olası değildir, bu nedenle arkeolojik kazılarda gün ışığına çıkarılan kafatasları, güneş doğrudan doğruya yüzlerine vurduğunda kirpiklerini kırpıştırmazlar, bu aşamada mutluluktan uçan antropolog bulduğu iskeletin tam bir neanderthal örneği olduğunu açıklasa da daha sonra yapılan incelemeler bulunan örneğin sıradan bir homo sapiense ait olduğunu ortaya koyar. Kadın haline gelmiş olan ölüm, çantasından koyu renk camlı bir gözlük çıkarır ve bu yaz sabahı güneşinin ışıklarına henüz alışık olmayan insan gözlerini, oluşması kuvvetle muhtemel bir göz iltihabından koruma yoluna gider. Ölüm sokak boyunca, duvarların son bulup ilk binaların boy göstermeye başladığı noktaya kadar ilerler. O noktadan sonra artık aşina olduğu bir bölgede yol almaktadır, buradan başlayarak, şehrin en ücra, hatta ülkenin en uç noktasına kadar uzanan evlerin tamamına girip çıkmışlığı var, dahası hemen şuracıktaki bitmemiş inşaata da uğramak zorunda, iki haftaya kadar ayağını yanlış bir yere basacak bir ameleyi iskelenin tepesinden aşağıya itecek. Böyle durumlarda hayat böyledir işte denir, oysaki doğru ifade esasında ölüm böyledir işte olmalıdır. Şu anda taksiye binmekte olan koyu renk gözlüklü hanıma da kimse ölüm demezdi, zira görünümü bizlere daha ziyade hayatın ta kendisini çağrıştırır, biz de bunun üzerine soluk soluğa peşinden koşar, bulduğumuz takdirde derhal diğer bir taksiye atlar, Öndeki aracı takip et, derdik, ama ne yazık ki, ölümün bindiği taksi çoktan köşeyi döndü, ortalıkta bizim binip, öndeki arabayı takip etmesini isteyebileceğimiz bir taksi de bulunmuyor. Bu noktada çok da haklı olarak hayat böyledir işte denebilir ve omuz silkilebilir. Yapılacak bir şey yok, en nihayetinde

ölümün çantasının içindeki mektup başka birine yazılmış ve üzerindeki adres bizim adresimiz değil, veriler iskeleden düşme sırasının henüz bize gelmediğini gösteriyor, bu durumun içimizi ferahlatmasını umalım. Beklenenin tersine ölüm taksinin sürücüsüne viyolonselcinin evinin adresini vermedi, bunun yerine viyolonselcinin çaldığı konser salonuna yöneldiler. Yaşadığı hayal kırıklıklarından sonra ölümün bu kez kesin yöntemlere yöneleceğini biliyoruz, öte yandan ölümün bir kadına dönüşmüş olması da bir tesadüf sonucu olmamıştır, bu dönüşümün salt dilbilgisi kurallarına sadık kalınarak gerçekleşmediği de aşikârdır, diğer bir deyişle, ölüm kelimesinin de kadın kelimesinin de tanım edatlarının dişil olmasının bunda etkili olmadığı bilinmelidir.[1] Bu çerçevede dış dünya ile ilgili tecrübesi son derece yetersiz olan, özellikle de duygular, arzular ve eğilimler konusunda acemi olan tırpan, ölüm ile olan konuşmasında ne tür bir adamı baştan çıkarmak istediğine dair soruyu yönelttiğinde, hedefi şaşırtıcı bir şekilde tam on ikiden vurmuştu. Evet, anahtar kavram buydu, baştan çıkarmak. Bu aşamada ölüm doğrudan doğruya, viyolonselcinin evine gidip, zile basıp, o kapıyı açtığında koyu renk gözlüklerini gözlerinin üzerinden kaldırıp tatlı bir gülümseyişle aklını çelmeye çalışabilirdi, herkesin bildiği ama sonucu açısından oldukça garantili bir numaraya yönelip kendini ansiklopedi satıcısı olarak tanıtabilirdi, bu durumda iki seçenekten biri gerçekleşir, ya viyolonselci birlikte bir çay içmek ve konuyu sakince ele almak üzere onu içeri davet eder ya da baştan, ilgilenmediğini söyleyerek kapıyı kapatmaya yönelirdi, bu ikinci durumda kapıyı kapatırken nazik bir şekilde verdiği ret cevabı için özür de dileyebilirdi. Ansiklopedi konusunu açarsak, bahse konu ansiklopedinin en azından bir müzik ansiklopedisi olması biraz daha uygun düşebilirdi ama her halükârda utangaç bir gülümseyişe ihtiyaç olurdu. Nasıl olursa

---

1 Portekizce, İspanyolca gibi Latince kökenli modern dillerde isimleri tarif eden tanım edatlarında cins ayrımı bulunmaktadır ve bu cümlede yazarın kastettiği de gerek 'ölüm' gerekse 'kadın' kelimelerini tanımlayan edatların dişil olmasıdır. (ç.n.)

olsun, bu mektubun teslimi kolay olacak gibi, hatta çok kolay olacak gibi görünüyordu ve böyle görünüyor olması ölümün hiç mi hiç hoşuna gitmiyordu. Adam onu tanımıyor, buna karşın o adamı tanıyordu, aynı odada bir gece geçirmişler, ölüm adamın çaldığı bazı parçaları dinlemişti, bu tür şeyler ister istemez birtakım bağlar tesis eder, bir armoni yaratır ve ilişkilere bir başlangıç teşkil edebilirdi, bu durumda da, Öleceksiniz, viyolonseli satmak ve köpeğe yeni bir sahip bulmak için sekiz gününüz var, demek, özellikle de ölümün bürünmüş olduğu zarif kadın görünümüne taban tabana zıt bir kabalık olacaktı. Ölümün başka bir planı vardı.

Konser salonunun girişindeki panoda saygıdeğer kamuoyuna, ulusal senfoni orkestrasının o hafta iki konseri olduğu, bunlardan birinin perşembe günü, yani ertesi gün değil ondan sonraki gün, diğerinin ise cumartesi günü gerçekleşeceği duyuruluyordu. Son derece detaycı ve takıntılı sayılabilecek bir tutumla anlatıyı takip eden ve kitabımızda tutarsızlıklar, yanlışlıklar, eksiklikler ya da mantık hataları arayan okurlar, iki saat kadar önce içinde kapıları ardına kadar açık bankalar ve yirmi dört saat çalışan otomatik para çekme makineleri bulunmayan bir yeraltı salonundan çıkmış olan ölümün bu konserlerin biletlerini hangi parayla alacağı konusunda bir açıklama bekliyor olabilirler, bu kitle hazır soru sormaya başlamışken taksicilerin hoş bir gülümsemesi, güzel bir vücudu olan ve güneş gözlüğü takan kadınlardan artık para almamaya mı başladıklarını da sorabilirler. Pekâlâ, bu kötü niyetli yaklaşımlar kök salmaya başlamadan hemen açıklama yapalım ve ölümün yalnızca taksinin ücretini ödemekle kalmadığını, taksiciye bir miktar bahşiş bile bıraktığını ifade edelim. Paranın kaynağına gelince, eğer okurlarımız bunu hâlâ merak ediyorlarsa paranın güneş gözlüklerinin geldiği yerden geldiğini söyleyebiliriz, diğer bir deyişle para, ölümün omzuna astığı çantadan çıkıyordu, çantadan bir nesnenin çıkmasına itirazı olmayanların diğer bir nesnenin çıkmasına da itiraz etmeyeceklerini umuyoruz. Bu aşamada ortaya çıkması muhtemel olan sorun, ölümün taksi ücretini

ödediği ve konser biletlerini ödemede kullanacağı paraların tedavülden kalkmış olması ihtimalidir. Böyle bir ihtimal gerçekleştiği takdirde bu çok şaşırtıcı olmaz, zira akşam başka parayla yatıp sabah başka parayla kalkmak hiç rastlanılmamış bir olay değildir. Yine de esas olan, kullanılan paraların kaliteli olması, yani yürürlükteki kanunlara göre geçerli olmalarıdır, aksi takdirde, özellikle de ölümün sahtecilik konusundaki yeteneğini göz önünde bulundurduğumuzda, taksicinin kandırıldığı ve güneş gözlüklü kadından bu dünyaya ait olmayan ya da en azından bu döneme ait olmayan paralar aldığı ve bu paraların üzerinde majesteleri kralın hepimizin aşina olduğu görüntüsü yerine bir cumhurbaşkanının görüntüsünün bulunmasının muhtemel olduğu sonucuna varabiliriz. Bu arada konser salonunun bilet gişesi açılır ve ölüm gişeye yaklaşır, gülümser, iyi günler diler ve birinci sınıf localardan iki koltuk ister, koltuklardan biri perşembe, diğeri cumartesi günkü konser için olacaktır. Ölüm gişedeki kadına ısrarla her iki konserde de aynı locaya, aynı koltuğa oturmak istediğini ve bu yerin mutlaka sahnenin sağında ve en yakınında olması gerektiğini söylüyordu. Bu aşamada ölüm hiç bakmadan elini çantasına soktu, cüzdanı çıkardı ve uygun olacağını düşündüğü miktarı gişedeki kadına verdi. Gişedeki kadın paranın üstünü verdi, Buyrun, konserlerimizi beğeneceğinizi umarım, ilk kez geldiğinizi düşünüyorum, sizi daha önce gördüğümü hiç hatırlamıyorum ve hafızam gayet kuvvetlidir, hiç kimseyi unutmam, gerçi gözlükler insanların görünümünü değiştirir, özellikle de sizin taktığınız gibi koyu renk camlı olurlarsa, dedi. Ölüm gözlüklerini çıkardı, Ya şimdi nasıl, diye sordu, Sizi daha önce görmediğime eminim, Beni, yani karşınızda durduğum halimle beni tanımamanızın nedeni belki de bugüne kadar hiçbir konsere girmek için bilet almaya ihtiyaç duymamış olmamdır, birkaç gün önce orkestranın provalarından birini seyrettim ve orada olduğumu kimse fark etmedi, Sizi anlayamıyorum, Hatırlatın da bir gün size anlatayım, Ne zaman, Bir gün, o gün, her halükârda gelecek olan gün, Korkutmayın beni.

Ölüm o muhteşem gülüşüyle güldü ve sordu, Doğru söyleyin, herhangi birini korkutabilecek bir görüntüm var mı benim, Hayır, hayır, daha neler, ben öyle bir şey söylemek istemedim, O halde gülümseyin ve benim gibi yapın, güzel şeyler düşünün, Konser sezonunun bitmesine daha bir ay var, İşte bu gerçekten iyi haber, belki önümüzdeki hafta yine görüşürüz, Ben hep buradayım efendim, neredeyse demirbaşa kaydedecekler beni, Siz merak etmeyin, burada olmasanız da bulurum ben sizi, O halde bekliyorum, Merak etmeyin, görüşeceğiz. Ölüm bir an durakladı ve ardından sordu, Ailenizden hiç eflatun zarf alan oldu mu, Ölümün mektuplarından mı söz ediyorsunuz, Evet, ölümün mektuplarından söz ediyorum, Tanrıya şükürler olsun ki böyle bir şey olmadı ama bir komşumun sekizinci günü yarın doluyor, öyle çaresiz bir durumda ki, görseniz üzülürsünüz, Ne yapalım, hayat bu, Haklısınız, hayat böyle, diyerek içini çekti gişedeki kadın. Neyse ki o arada başkaları gelip bilet aldılar ve konuşma son buldu, yoksa bu sohbetin nerelere varabileceğini hiç kimse tahmin edemezdi.

Şimdi iş müzisyenin evine fazla uzak olmayan bir otel bulmaya kalmıştı. Ölüm yürüyerek şehir merkezine doğru indi, bir seyahat acentesine girdi ve şehir planına bakmak istediğini söyledi, şehir planı üzerinde çabucak konser salonunu buldu ve işaretparmağını oradan viyolonselcinin yaşadığı semte doğru götürdü. Viyolonselcinin evi merkeze biraz uzaktı ama o bölgede oteller vardı. Şirket çalışanı ona lüks olmayan ama rahat bir otel önerdi ve rezervasyonu da telefonla kendisi yaptırdı. Ölüm borcunun ne kadar olduğunu sorduğunda, şirket yetkilisi, Hesabınıza yazıyorum, diye cevap verdi, insanlar böyledir işte, sonuçlarını hiç düşünmeden, çılgınca akıllarına ilk gelen sözü söylerler, hesabınıza yazıyorum, dediğinde, bu adam da büyük ihtimalle öyle yapmış, erkeklere özgü o onulmaz ahmaklıkla ileride aralarında hoş bir buluşma olabileceği umuduna kapılmıştı. Adam büyük bir risk alarak, ölümün onu buz gibi bir bakışla süzüp, Dikkatli olun, kiminle konuştuğunuzu bilmiyorsunuz, demesini göze almıştı,

ölüm kayıtsız bir gülümsemeyle teşekkür etti ve telefon numarası ya da kartvizit bırakmadan çıkıp gitti. Ondan geriye gül ve krizantem kokularının karışımından oluşan bir parfüm kaldı odada, seyahat acentesi çalışanı arkasından, Kendisi de öyle bir şeydi zaten, Yarı gül yarı krizantem, diye söylendi şehir planını katladığı sırada. Sokağa çıkan ölüm bir taksi durdurdu ve şoföre otelin adresini verdi. Doğrusu içi hiç rahat değildi. Öncelikle gişedeki nazik kadını korkutmuş, onunla eğlenmişti ve bu yaptığı affedilecek şey değildi, insanlar ölümden zaten yeterince korkuyorlardı üstüne üstlük, ortaya çıkıp, Merhaba ben geldim, demenin âlemi yoktu; böyle davranarak bir yerde, latince bir duada geçen, homo, qui pulvis es et in pulverem revertis,[1] ifadesini tekrarlamış oluyordu, bütün bunlar yetmezmiş gibi, kendisine iyilik yapan sevecen birine, kendilerini üstün gören toplumsal çevrelerin, hakir gördükleri insanları kışkırtmak için yüzsüzce sarf ettikleri tarzda bir soru cümlesi yöneltmek üzereydi, Sen benim kim olduğumu biliyor musun. Doğrusu ölüm kendi davranışlarından hiç memnun değildi. Dahası iskelet görünümünde olsaydı böyle davranmayacağına da emindi, Belki insan görünümüne büründüğümdendir, bulaşır böyle şeyler, diye düşündü. O anda tesadüfen taksinin penceresinden dışarıya baktı ve geçtikleri sokağı tanıdı, burası viyolonselcinin sokağı, şuradaki bahçe katı da onun evi. Ölüm plexus solaris nahiyesinde şiddetli bir darbe, duygusal bir dalgalanma hisseder gibi oldu, avcının avını gördüğünde, göz, gez, arpacık düzlemine aldığında duyumsadığına benzer bir duyguydu bu, ama öte yandan korku da içeriyordu, adeta kendinden korkuyordu. Taksi durdu, Aradığınız otel burası, dedi taksi şoförü. Ölüm, taksinin ücretini gişedeki görevlinin verdiği para üstüyle ödedi, Üstü kalsın, dedi, taksiciye bıraktığı bahşişin taksimetrenin yazdığı tutardan fazla olduğunu fark etmeden. Sağlam bir mazereti vardı, bu tür bir taşıtı ilk kez o gün kullanıyordu.

---

1 Topraktan geldik, toprağa döneceğiz. (ç.n.)

Resepsiyona yaklaştığı esnada, seyahat acentesinde çalışan görevlinin adını sormadığını, yalnızca oteli aramakla yetindiğini hatırladı, Size bir bayan müşteri yolluyorum, evet bir bayan, demişti ve ölüm şimdi oteldeydi, bu müşteri adının küçük harfle yazılan ölüm olduğunu söyleyemezdi ve doğrusu nasıl bir isim söyleyeceğini de bilemiyordu, ama çanta imdada yetişecek, omzuna asılı olan ve içinden gözlükle paranın çıktığı çantadan bir de kimlik çıkacaktı, Hoş geldiniz size nasıl yardımcı olabilirim, diye sordu resepsiyon görevlisi, On beş dakika önce bir seyahat acentesinden arayarak benim için yer ayırtmışlardı, Evet efendim, telefona çıkan bendim, İşte buradayım, Lütfen bu formu doldurun. Ölüm artık kullanacağı adı biliyor, isim bankonun üzerinde duran kimlik belgesinde yazılı ve ölüm gözündeki koyu renk camlı gözlükler sayesinde resepsiyoncu acemiliğini fark etmeden bilgileri kimlik belgesinden forma aktarabilecek, ismini, doğum tarihini, nüfusa kayıtlı olduğu yeri, medeni halini ve mesleğini dikkatle yazıyor, Buyrun, diyor, Otelimizde ne kadar kalacaksınız, Önümüzdeki pazartesi günü ayrılmayı düşünüyorum, Müsaade ederseniz kredi kartınızın bir fotokopisini almak istiyorum, Kredi kartımı yanıma almamışım, eğer isterseniz faturayı peşinen ödeyebilirim, Yo hayır, buna gerek yok, dedi resepsiyon görevlisi. Ardından bilgileri teyit etmek üzere, kimlik belgesi ile formu eline aldı ve gözlerini hayretle ölüme çevirdi. Kimlik belgesinde çok daha yaşlı bir kadının fotoğrafı vardı. Ölüm güneş gözlüklerini çıkardı ve gülümsedi. Resepsiyon görevlisi kimliğin üzerindeki resme yeniden baktı ve dondu kaldı, resim bu kez ölüme tıpatıp benziyordu. Bir anda ter içinde kalan alnını kurularken, Valiziniz varsa aldırayım, diye söylendi, Hayır yok, şehre alışveriş yapmaya geldim, dedi ölüm.

Ölüm bütün gün odasından çıkmadı, kahvaltısını da, öğle yemeğini de, akşam yemeğini de hep odasında yedi. Geç vakitlere kadar televizyon izledi. Sonra ışığı söndürdü ve yatağına girdi. Uyumadı. Zira ölüm hiç uyumaz.

Ölüm konsere, önceki gün şehir merkezinde bir mağazadan satın aldığı elbiseyle gitti. En öndeki localardan birinde yalnız oturuyor ve aynen prova gününde olduğu gibi viyolonselciyi seyrediyor. Salonun ışıkları henüz söndürülmeden, orkestranın şefi beklediği esnada müzisyenin gözü de kendisine dikkatle bakan kadına takıldı. Ama kadını fark eden tek sanatçı kendisi değildi. Bunun başlıca sebebi locada oturmasıydı, bu durum pek tuhaf olmamakla birlikte, çok rastladıkları bir durum da sayılmazdı, ikinci neden ise güzel olmasıydı, salondaki kadınların en güzeli değildi belki ama güzelliğinde açıklanamayan, onu özel kılan, sözcüklerle anlatılamayan bir şeyler vardı, bir beyitte, çevirmenin hep ıskaladığı, bir türlü ifade edemediği gizli anlama, böyle bir anlam varsa tabii, benzeyen bir şeyler vardı güzelliğinde. Dikkat çekmesinin son nedeni de locada her şeyden apayrı duruşunun, boşlukla, hiçlikle çevrelenmiş halinin onu adeta hiçbir şeyin ortasında oturur gibi göstermesiydi, bu da yalnızlığın en uç noktadaki dışavurumuydu. Buz gibi yeraltı salonundan çıktığı andan itibaren birçok kez, hem de oldukça tehlikeli şekilde gülümseyen ölüm, artık gülümsemiyor. Seyirciler açısından bakıldığında da erkeklerin onu kararsız bir merak duygusuyla izledikleri, kadınların ise huzursuz bir kıskançlıkla baktıkları görülüyor, oysa o, gökyüzünden gözüne kestirdiği kuzuya doğru hızla yaklaşan bir kartal gibi gözlerini viyolonselciye dikmiş. Ama bir fark var. Avını her zaman yakalayan bu kartalın gözlerinde bu kez bir şefkat perdesi bulunuyor, biz, kartalların öldürmeye mecbur olduklarını biliyoruz, doğaları onlara bunu emrediyor, oysa şu an karşımızdaki kartal savunmasız kuzunun üzerinde belki de

kanatlarını hızla açıp yükselmeyi ve gökyüzüne, uzayın serinliğine, ulaşılmaz bulut sürülerine doğru uçup gitmeyi tercih ederdi. Orkestra sustu. Viyolonselci dünyaya sırf bunun için gelmiş gibi huşu içinde solo bölümünü çalmaya başladı. Locada oturan kadının çantasında, kendisi için hazırlanmış eflatun renkli bir zarf bulunduğundan habersiz, bunu bilmiyor ve bilemez, buna karşın dünyayla vedalaşır gibi çalıyor; hiç söyleyemediği şeyleri söyler gibi çalıyor, yarım kalan hayallerini, gerçekleşmeyen arzularını, kısaca hayatı çalıyor. Diğer müzisyenler şaşkınlıkla, şef hayret ve saygıyla onu izliyor, dinleyiciler iç çekiyor, ürperiyorlar, kartalın gözlerindeki şefkat perdesi bu kez bir damla gözyaşı oluyor. Solo bölüm sona erdi ve orkestra yavaşça ilerleyen büyük bir deniz gibi viyolonselin sesini yavaşça örttü, onu kendi içinde eritti, bir kelebek tarafından uçurulan bir timbalin belli belirsiz işitilen son vuruşlarına benzer bir titreşimin gölgesi insanları ürpertti. Ölümün aklından bir an acherontia atroposun ipeksi ama kötülüğü çağrıştıran uçuşu geçti ama yeraltı salonunda bulunduğu zamanlarda mektupları yollamak için yaptığına çok benzeyen bir el hareketiyle bu olumsuz düşünceyi zihninden uzaklaştırdı, tam o sırada viyolonselci başını çevirdi, bakışları sıcak salonda yol alarak ölüme doğru yöneldi ve aynı hareket ona, minnettarlık içeriyormuş gibi göründü. Ölüm aynı hareketi tekrarladı ve zarif parmakları adeta uçup yayı hareket ettiren elin üzerine kondular. O anda viyolonselcinin kalbi, çalmakta olduğu notaları şaşırtmak için elinden geleni yapmasına karşın, parmakları böyle bir yanılgıya düşmedi. Ölüm de o anda sanatını icra etmekte olan sanatçının dikkatinin dağıtılmaması gerektiğini fark etmişti, parmakları bir daha aynı şeyi yapmayacaktı. Konser son bulup, dinleyicilerden hayranlık nidaları duyulmaya başlandığında ışıklar yandı, şef önce orkestrayı ayağa kalkmaya davet etti ardından da viyolonselciye yönelik bir hareket yaparak, alkışlardan ona düşen ve fazlasıyla hak edilmiş kısmı kabul etmek üzere, onu yalnız başına ayağa kalkmaya davet etti, ölüm de locada ayağa kalkmış, ellerini göğsünde birleştirmiş gülümseyerek bakıyor,

yalnızca izliyordu, diğerleri bağırıp çağırabilir, alkışlayabilir, bis yapmak üzere şefi on kez daha sahneye çağırabilirlerdi, o izlemekle yetinecekti. Biraz sonra orkestra sahneden çekilmeye başladığında dinleyiciler de isteksiz adımlarla yavaş yavaş çıkışlara yöneldiler. O sırada viyolonselci locaya doğru baktı ama aradığı kadın artık görünmüyordu. Hayat böyledir işte, diye söylendi.

Yanılıyordu, hayat her zaman onun düşündüğü gibi değildi, gözleriyle aradığı kadın onu kulis kapısında bekliyordu. Dışarı çıkan müzisyenlerden bazıları ona ilgiyle bakıyorlar ama bir anda, nasıl olduğunu anlayamadan onun etrafında görünmez bir koruyucu perde, adeta bir yüksek gerilim hattı olduğunun farkına varıyorlar ve bu hattın onları ateş pervaneleri gibi yakacağını anlıyorlar. Tam o sırada viyolonselci kapıda göründü. Kadını görünce durdu, geri gidecekmiş gibi bir hareket yaptı, kadın adeta yalnızca kadın değil, başka bir âlemden, başka diyarlardan, hatta gökyüzündeki ayın karanlık yüzünden gelen bir yaratıktı. Viyolonselci başını eğdi, meslektaşlarının arasına karışıp yitip gitmek istedi ama omzuna asılı viyolonsel kutusu sıyrılıp geçmesini zorlaştırdı. Kadın önünde durdu, Benden kaçmayın, sizi dinlerken duyduğum heyecan ve aldığım zevk için size teşekkür etmeye geldim, Çok teşekkür ediyorum ama ben yalnızca bir orkestra sanatçısıyım, insanların imzalarını almak için kapılarında bekleyip dokunmaya çalıştıkları ünlü bir solist değilim, Sorun buysa ben de sizden bir imza alabilirim, gerçi imza albümüm yanımda değil ama şuralarda bir zarf olacaktı, belki onu imzalarsınız, Beni yanlış anladınız, anlatmak istediğim ilginizden dolayı gururumun okşanmasına karşın bu ilgiyi hak etmiyor olmamdı, Böyle söylüyorsunuz ama dinleyiciler sizinle hemfikir değillerdi galiba, Bazı günlerin kerameti vardır, Haklısınız, bazı günlerin kerameti vardır, ben de karşınıza bugün çıktım, Sakın benim saygısız ya da nankör biri olduğumu düşünmeyin ama büyük bir ihtimalle bugün hissettiklerinizden yarın eser bile kalmayacak ve yeni bir güne uyandığımızda bugün karşıma çıktığınız gibi kaybolacaksınız, Beni tanımıyorsunuz,

hedeflerim konusunda son derece istikrarlıyımdır, Peki hedefiniz nedir, Bir tek hedefim var, o da sizi tanımak, Tanıdınız işte, şimdi birbirimize elveda diyebiliriz, Benden korkuyor musunuz, diye sordu ölüm, Beni huzursuz ediyorsunuz, o kadar, Sizce az bir şey midir, benim yanımda huzursuz olmak, Huzursuz olmak ille de korkmak anlamına gelmeyebilir, bu huzursuzluğu beni ihtiyatlı olmaya yönlendiren bir çeşit uyarı olarak düşünebilirsiniz, İhtiyat yalnızca kaçınılmaz olanı ertelemeye yarar ve insanoğlu er ya da geç teslim olur, Umarım benim sonum da böyle olmaz, Böyle olacağından hiç şüphem yok. Müzisyen viyolonselin kutusunu bir omzundan diğerine geçirdi, Yoruldunuz mu, diye sordu kadın, Viyolonselin kendisi ağır değildir, esas sorun kutu, özellikle de bunun gibi eski tip olanlar, Sizinle konuşmam lazım, Bunun nasıl olabileceğini bilemiyorum, neredeyse gece yarısı oldu ve herkes gitti, Hayır, herkes gitmedi, bakın şurada hâlâ birileri var, Onlar şefi bekliyorlar, Bir barda konuşabiliriz belki, Benim ağzına kadar insanla dolu bir mekâna sırtımda bu viyolonselle girdiğimi düşünebiliyor musunuz, dedi gülümseyerek müzisyen, orkestradaki bütün arkadaşların enstrümanlarıyla birlikte böyle bir yere gittiğini düşünün bir kez, Bir konser daha verebilirdik, Verebilirdik mi dediniz, diye sordu, kullanılan ifadenin çoğul olmasına şaşıran müzisyen, Evet, bir zamanlar ben de keman çalardım, hatta beni keman çalarken gösteren fotoğraflar bile vardır, Sarf ettiğiniz her sözle beni şaşırtmayı hedefliyor gibisiniz, Sizi ne derece şaşırtabileceğimi görmek elinizde, Sanırım daha açık konuşamazdınız, Yanılıyorsunuz, ben sizin düşündüklerinizi kastetmiyordum, Benim ne düşündüğümü düşündüğünüzü öğrenebilir miyim, Önce bir yatak düşündünüz, sonra da beni o yatağın içinde düşündünüz, Affedersiniz, Rica ederim, suç bendeydi, ben de bir erkek olsaydım ve söylediğim şeyleri duysaydım aynı şeyleri düşünürdüm, belirsizliklerin her zaman bir bedeli olur, İçten tavrınız için size teşekkür ediyorum. Kadın birkaç adım attı, döndü, Gidelim, dedi, Nereye, diye sordu viyolonselci, Ben kaldığım otele gideceğim, siz de sanırım evinize, Sizi

bir daha göremeyecek miyim, Bakıyorum da tedirginliğiniz geçti, Hiç tedirgin olmadım, Yalan söylemeyin, Pekâlâ, pekâlâ, bir ara oldum diyelim ama şimdi tedirgin değilim. Ölümün yüzünden içinde neşe bulunmayan bir gülümseme geçti, Halbuki asıl şimdi tedirgin olmalısınız, dedi, Bu riski göze alıyor ve sorumu tekrarlıyorum, Hangi sorunuzu, Sizi bir daha görüp göremeyeceğime dair olanı, Cumartesi günü vereceğiniz konsere geleceğim ve aynı locada oturacağım, O günün programı farklı olacak, benim solo bir bölümüm yok, Biliyorum, Bakıyorum da her şeyi düşünmüşsünüz, Evet, Bu işin sonu nasıl olacak peki, Henüz başındayız. O sırada boş bir taksi göründü. Kadın arabayı durdurmak için bir hareket yaptı ve sonra viyolonselciye dönerek, Sizi eve bırakayım, dedi, Hayır ben sizi kaldığınız otele bırakayım, ondan sonra evime doğru devam ederim, Hayır, ya benim dediğim gibi olacak ya da siz başka bir arabayla gideceksiniz, Dediğim dedik bir insansınız, Evet, hep benim dediğim olur, Sizin de istediğinizi gerçekleştiremediğiniz haller olmuştur, tanrıyı düşünün bir kez, onun bile isteklerinin gerçekleşmediği durumlar var, Ben hata yapmam, size bunu hemen ispatlayabilirim, Gösteriyi izlemeye hazırım, buyrun, Aptallık etmeyin, dedi ölüm, sesinde üstü örtülü, karanlık ve korkunç bir tehdit vardı. Viyolonsel arabanın bagajına yerleştirildi ve kadınla adam yol boyunca hiç konuşmadılar. Taksi viyolonselcinin evine vardığında, müzisyen taksiden inmeden önce, Aramızda neler olduğunu anlayamıyorum, belki de en iyisi bir daha görüşmememiz, dedi, Tekrar görüşmemizi kimse engelleyemez, Bunu her istediğini gerçekleştiren siz bile engelleyemez misiniz, diye sordu müzisyen, alaycı bir tavır takınmaya çalışarak, Hayır, bunu ben bile engelleyemem, dedi kadın, Bu, sizin de hata yapabileceğiniz anlamına geliyor, Hayır, bu bilakis hata yapmayacağım anlamına geliyor. Bu arada şoför dışarı çıkıp bagajı açmış, viyolonseli almalarını beklemekteydi. Kadın ile adam vedalaşmadılar, cumartesi günü görüşmek üzere demediler, birbirlerine dokunmadılar, veda anı acıklı, çarpıcı bir duygusal ayrılışa dönüştü, her ikisi de bir

daha görüşmeyeceklerine dair büyük bir yemin etmiş gibiydiler. Viyolonselini tekrar omzuna alan müzisyen yürüdü ve evine girdi. Hiç ardına bakmadı, evin önünde bir an durakladığında bile ardına dönmedi. Kadın ise o esnada ona bakıyor ve elinde tuttuğu çantasını sıkıyordu. Taksi evin önünden yavaşça hareket etti.

Viyolonselci rahatsız olmuştu ve söylenerek eve girdi, Deli yahu, düpedüz deli bu kadın, hayatımda ilk kez biri ne denli güzel çaldığımı söylemek üzere kulis çıkışında beni bekliyor, o da deli çıkıyor, ben de aptal gibi tekrar görüşüp görüşemeyeceğimizi soruyorum, kendi kendime başımı derde sokuyorum, insanların bazı kusurları olabileceğini biliyorum ve bunların bazıları ilgi çekici bile olabilir ama budalalık insanı gülünç kılıyor, budalalık gülünç bir şey ve ben de kendimi gülünç hale düşürdüm. Onu karşılamak üzere kapıya koşan köpeği dalgın bir hareketle kenara itti ve piyanonun bulunduğu salona girdi. Üzeri kaplamalı enstrüman kutusunu açtı ve dikkatle viyolonseli kutudan çıkardı, yatmadan önce onu mutlaka akort etmek zorundaydı, çünkü taksiyle gerçekleştirilen ve çok kısa süren nakil işlemleri bile enstrümana hiç iyi gelmiyordu. Müzisyen, köpeğe yiyecek bir şeyler hazırlamak üzere mutfağa yöneldi, kendine bir sandviç hazırladı, yanına da bir kadeh şarap aldı. Üzerine çöken rahatsızlık hissi büyük ölçüde dağılmıştı ama bunun yerine ruhuna egemen olmaya başlayan his de ilki kadar tedirgin ediciydi. Kadının söylediği cümleleri hatırladı, belirsizliklerin bedelleri olduğuna dair sözleri aklına geldi ve söylenen tüm sözlerin içinde bulundukları duruma uygun olmakla birlikte ikincil anlamlar da içerdiklerini fark etti, tam içeceğimiz anda geri çekilen su ya da meyvesini koparacağımız anda bizden uzaklaşan ağaç dalı gibi, kendisini huzursuz eden bu gizli anlamları açıklığa kavuşturamıyordu. Deli olduğunu söyleyemeyeceğim ama hiç şüphesiz tuhaf bir kadın diye düşündü. Yemeğini bitirdi ve müzik salonuna ya da piyano salonuna gitti, şimdiye kadar bu salonu iki şekilde adlandırdık, oysa müzisyen ekmeğini bu enstrümandan kazandığı için bu mekâna viyolonsel salonu demek

daha mantıklı olurdu ama böylesi bir isim kulağa hoş gelmezdi, salonun kıymeti ya da saygınlığı azalmış gibi olurdu, değer silsilesini takip edenler, düşünce tarzımızı daha iyi anlayabilecekler-dir, müzik salonu, piyano salonu, viyolonsel salonu, buraya kadar olanlar kabullenilebilir ama durmayıp devam etsek bakın iş nerelere varabilir, klarnet salonu, fifre salonu, davul salonu, timbal salonu. Sözcüklerin arasında da bir hiyerarşi, bir protokol ve hatta asalet unvanları vardır ya da tam tersine bazı sözcükler ayaktakımına mensup olduklarını gösteren izler taşırlar. Köpek, kurt olduğu dönemlerden kendisine hatıra kalan tek anıyı canlandırıp, ekseni etrafında üç daire çizdikten sonra gelip sahibinin yanına yattı. Müzisyen o esnada diyapazonu kullanarak viyolonseli akort etmekle meşguldü, taksinin sokak taşları üzerindeki titreşiminin enstrümanın armonisine verdiği zararı sevgiyle telafi ediyordu. Birkaç dakikalığına locadaki kadını aklından silebildi, esasen kadın değil, kulis çıkışında aralarında geçen huzursuzluk verici konuşmaydı bir süreliğine unuttuğu, buna karşın takside aralarında geçen şiddetli konuşmalar arka planda duyulan bir davul sesi gibi kendini hissettiriyordu. Locadaki kadını ise unutmuyor, unutamıyordu. Onu ayakta, kollarını göğsünde kavuşturmuş haliyle hayal ediyor, çelik gibi sert, delici bakışlarını üzerinde hissediyor, içini ısıtan gülüşünü düşünüyordu. Cumartesi günü onu tekrar göreceğini düşündü, evet görecekti ama o bu kez ayağa kalkmayacak, ellerini göğsünde kavuşturmayacak, uzaklardan onu izlemeyecekti, yaşadığı büyülü anların, kadını tekrar görmek üzere locaya bakıp da onu orada göremediğinde yitip gittiğini düşünüyordu.

Viyolonsel akort edilmiş, diyapazon henüz sessizliğe gömülmüştü ki telefon çaldı. Müzisyen irkildi ve saatine baktı, saat neredeyse bir buçuktu. Bu saatte hangi münasebetsiz arar ki diye düşündü. Ahizeyi kaldırdı ve birkaç saniye sessiz kaldı. Şüphesiz bu saçma bir hareketti, onun konuşması gerekir, adını ya da telefon numarasını söylemesi beklenirdi, o zaman karşı taraftan büyük bir ihtimalle, Yanlış numara, özür dilerim, denirdi, ancak öyle olmadı,

hattın diğer ucundaki ses bir soru sordu, Telefonu köpek mi açtı acaba, eğer öyleyse en azından havlama nezaketini gösterir mi lütfen. Viyolonselci cevap verdi, Evet, ben köpeğim ama uzun zaman önce havlamaktan vazgeçtim, aynı şekilde ısırma alışkanlığımdan da vazgeçtim, bir tek kendimi ısırıyorum, o da hayattan sıtkımın sıyrıldığı anlarda, Sinirlenmeyin lütfen, ben sizden özür dilemek için aramıştım, konuşmamız bir anda tehlikeli bir yöne kaydı ve sonucu görüyorsunuz, tam bir felaket, Evet aramızdaki konuşmanın yönünü şaşırtan biri vardı ama bu ben değildim, Bütün kabahat bendeydi, esasında genelde sakin ve dengeli biriyimdir, Bana ne sakin ne de dengeli biri gibi göründünüz, Belki de çifte kişilikli biriyimdir, O halde aynı durumda olduğumuz söylenebilir, ben de hem köpek hem insanım, Alaycı sözler ağzınıza yakışmıyor, müzik kulağınız fark etmiş olmalı bunu, Müzikte aykırılıklar da vardır hanımefendi, Bana hanımefendi demeyin, Size başka türlü hitap edemiyorum, çünkü ne adınızı biliyorum, ne işinizi, ne de kim olduğunuzu, Daha yeni tanıştık, zamanı geldiğinde öğreneceksiniz, hem acele eden ecele gider derler, Siz hep bir adım öndesiniz, benim telefonum sizde var örneğin, Telefon şirketinin bilinmeyen numaralar servisi bu işe yarıyor, numaranızı resepsiyondakiler öğrendi, Kullandığım telefonun eski model olması ne kadar kötü, Neden, Eğer yenilerden olsaydı ekranında beni nereden aradığınızı görebilirdim, Ben sizi oteldeki odamdan arıyorum, Gerçekten aydınlattınız beni, Telefonunuzun eski oluşuna gelince, doğrusunu isterseniz ben de telefonunuzun eski olacağını düşünmüştüm, dolayısıyla hiç şaşırmadım ve açıkçası buna güveniyordum, Neden, Çünkü sizinle ilgili her şey eski duruyor, hatta siz bile elli yaşında değil de beş yüz yaşındaymış izlenimi veriyorsunuz, Siz benim elli yaşında olduğumu nereden biliyorsunuz, Yaş tahmin etme konusunda çok iyiyimdir, hiç hata yapmam, Hata yapmama konusunda kendinize çok güveniyorsunuz gibi geldi bana, Haklısınız, oysaki bugün iki kez hata yaptım ve böyle bir şeyin hayatım boyunca hiç başıma gelmediğine yemin edebilirim, Anlayamıyorum, Size verinem gereken

bir mektup var ve vermedim, oysa salon çıkışında da takside de verebilirdim, Ne mektubu bu, Provanıza geldikten sonra yazdığımı söyleyebilirim, Orada mıydınız, Oradaydım, Ben görmedim sizi, Doğaldır, göremezdiniz, Neyse, zaten benim provam da değildi, Her zaman alçakgönüllüsünüz, Provaya geldikten sonra yazdığımı söyleyebilirim ifadesi her zaman öyle yaptım anlamına gelmez, Bazen o anlama gelir, Ancak burada o anlama gelmediği anlaşılıyor, Tebrikler, hem alçakgönüllü hem de uyanıksınız, Pekiyi, ne mektubuymuş bu mektup, Vakti geldiğinde öğreneceksiniz, Madem vermeye fırsatınız oldu, neden vermediniz, Bir değil iki kez fırsatım oldu, Mektubu bana neden vermediğinizi ısrarla öğrenmek istiyorum, Bunu ben de merak ediyorum, belki cumartesi günü konserden sonra veririm, zaten pazartesi günü şehirden ayrılmış olacağım, Burada yaşamıyor musunuz, Burada yaşamak mı dediniz, hayır, hayır benimkine yaşamak denemez, Hiçbir şey anlamıyorum, sizinle konuştuğumda çıkışı olmayan bir labirentte kaybolduğumu hissediyorum, İşte yaşamın mükemmel bir tanımını yaptınız, Siz yaşam değilsiniz, Hayır değilim, ondan çok daha az karmaşık bir şeyim ben, Bir yazar, her birimizin o an için yaşamın ta kendisi olduğumuzu yazmıştı, Evet şu an itibarıyla olabilir ama yalnızca şu an itibarıyla, Tüm bu karmaşanın öbür gün açıklığa kavuşmasını iple çekiyorum, mektup da, neden bana vermediğiniz de, her şey açıklığa kavuşsun istiyorum, sıkıldım artık bu esrarengiz havadan, Sizin esrar dediğiniz olgu birçok zaman korur insanı, kimilerinin onları koruyan zırhları, kimilerinin de esrarları vardır, Korunsam da korunmasam da o mektubu görmek istiyorum, Üçüncü kez de hata yapmazsam göreceksiniz, Neden üçüncü kez hata yapasınız ki, Eğer yapacak olursam bunun nedeni de öncekilerden farklı olmaz, Kedinin fareyle oynadığı gibi oynamayın benimle, Sonunda kedinin daima fareyi yakaladığı oyunu mu kastediyorsunuz, Fare kediye bir çıngırak takabilse durum tersine dönebilir, Cevap güzel ama boş bir hayalden ya da bir çizgi film fantezisinden öteye gitmez, çıngırak kediye uyuduğu esnada takılmaya çalışılsa bile,

gürültü kediyi uyandırır, plan suya düşer ve elveda fare, Elveda denilen fare ben mi oluyorum bu durumda, Eğer böyle bir oyunun içindeysek, ikimizden biri fare olmak zorunda, ben sizde kedi olacak bir duruş ve kurnazlık göremiyorum, O halde ömür boyu fare olmaya ımahkûmum, Evet, bu yaşamınız sürdüğü müddetçe viyolonselci bir fare olacaksınız, Başka bir çizgi film kahramanı, Siz insanların çizgi film kahramanları olduklarını anlamadınız mı henüz, Siz de bunlardan birisiniz sanırım, Neye benzediğimi görme fırsatım oldu diyelim, Güzel bir kadınsınız, Teşekkür ederim, Bu konuşmanın flörte benzer bir hal aldığını bilmem fark ettiniz mi, Otelin santral görevlisinin konukların telefonlarını dinleyerek eğlenmek türünden bir alışkanlığı varsa, zannediyorum o da aynı sonuca varmıştır, Hal böyle de olsa, bu ilişkiden önemli sayılabilecek herhangi bir sonuç çıkabileceğini sanmıyorum, locada oturan ve adını hâlâ bilmediğim kadın pazartesi günü gidecek, Gidecek ve bir daha dönmeyecek, Bundan emin misiniz, Bu kez beni buraya getiren nedenlerin bir daha tekrarlanabileceğini sanmıyorum, Sanmamanız olmayacağı anlamına gelmez, Bu yolculuğu tekrarlamama gerek kalmaması için gerekli önlemleri alacağım, Her şeye rağmen geldiğinize değdiği söylenebilir, Her şeye rağmen mi, ne dediniz, Özür dilerim, nezaket sınırlarını aştım galiba, sadece şey demek istemiştim, Bana karşı nazik olmaya çalışmayın lütfen, ben buna alışık değilimdir, öte yandan söyleyeceğiniz şeyi tahmin etmek için müneccim olmaya gerek yok ama yine de bana bir açıklama yapmayı istiyorsanız sanırım konuşmamızı cumartesi günü sürdürebiliriz, Sizi cumartesiye kadar göremeyecek miyim, Hayır. Bu sırada konuşma kesildi. Viyolonselci hâlâ elinde duran telefona baktı, heyecandan elleri terlemiş, ahize sırılsıklam olmuştu, Herhalde düş gördüm, yoksa bu benim başıma gelebilecek bir macera değil, diye söylendi kendi kendine. Ahizeyi yerine bıraktıktan sonra piyanoya, viyolonsele, kütüphane raflarına doğru baktı ve bu kez yüksek sesle sordu, Kim bu kadın, neden beliriverdi hayatımda ve ne istiyor benden. Gürültüye uyanan köpek, başını kaldırdı. Esasında

gözlerinde soruların cevapları bulunuyordu ama viyolonselci ona dikkat etmedi, salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor ve sinirleri gittikçe yıpranıyordu, oysa cevap şöyleydi, Sen söyleyince hatırladım, ben bir kadının kucağında uyuduğumu hatırlar gibiyim, o hanım, bu sözünü ettiğin hanım olabilir, Ne kucağı ne kadını diye sorardı bu durumda viyolonselci, Sen uyuyordun, Nerede, Burada, kendi yatağında, Ya o neredeydi, Şu tarafta, Şaka yapıyor olmalısınız bay köpek, bu eve kaç zamandır kadın girmiyor ve sen bir kadın gördüğünü söylüyorsun, hem de burada, hadi canım sen de, Biliyorsun, köpeklerin zaman algılayışı insanlarınkinden farklıdır ama son kez yatağında bir hanım misafir edişinden bu yana epey zaman geçti, bunu son derece ciddi söylüyorum. O halde hayal mi gördün, Evet hayal görmüş olabilirim, biz köpekler onulmaz hayalperestlerizdir, biz gözümüz açıkken bile düş görürüz, bir karaltı görmemiz yeter, gördüğümüzü hemen bir kadın kucağı zanneder ve atlarız üstüne, bunun üzerine, Köpek işte, derdi muhtemelen viyolonselci, köpek ise, Biz halimizden memnunuz, derdi, doğru olmasa da. Bu arada ölüm, otel odasında çırılçıplak, aynada kendisini seyretmektedir ve kim olduğunu bilememektedir.

Ertesi gün kadın hiç telefon etmedi. Viyolonselci ise telefon gelebileceği beklentisiyle hiç evden çıkmadı. Hava kararadı, gece oldu, hiçbir değişiklik olmadı. Viyolonselci, bir öncekinden de beter, çok kötü bir gece geçirdi. Cumartesi günü, provaya çıkmadan önce, çevredeki otellere gidip o görünümde, saçları o renk olan, gözleri öyle olan, ağzı o şekle sahip, ellerini o şekilde hareket ettiren, öyle bir gülüşü olan bir kadının otellerinde kalıp kalmadığını araştırma fikri aklına geldi, ancak bu fikri hemen aklından uzaklaştırdı, otel görevlilerinin kendisine şüpheli gözlerle bakıp, kuru bir şekilde, İstediğiniz bilgiyi vermeye yetkili değiliz, diyerek kendisini nazikçe atlatacaklarını düşündü. Prova için ne iyi ne de kötü denemezdi, fazla hata yapmamaya çalışarak, sadece önünde yazılı notaları çalmakla yetindi. Çıktıktan sonra alelacele evine döndü. Kadının o evde bulunmadığı sırada aramış

olması durumunda cevap verecek bir telesekreterinin bile olmadığını düşünüyor ve bu durum onu rahatsız ediyordu, Ben beş yüz yıl öncesinde yaşayan biri değilim, diye düşündü kendi kendine ve ben taş devrinde kaldım, herkes telesekreter kullanıyor artık diye hayıflandı. Kadının onu aramadığına dair işaretleri ise önündeki birkaç saatte görecekti. Öncelikle, arayıp bulamayan tekrar arardı ama lanet telefon akşama kadar hiç çalmadı, viyolonselcinin ona yönelttiği umutsuz bakışlar da hiç mi hiç umurunda olmadı. Sabırlı ol, her şey aramayacağına işaret ediyor, şu ya da bu nedenle arayamamış olabilir ama konsere gelecektir, dedi kendi kendine ve düşünmeye devam etti, diğer konserin dönüşünde olduğu gibi ikisi aynı taksiyle dönerler ve eve geldiklerinde kadını içeriye davet eder, o zaman sakin bir şekilde sohbet edebilirler, kadın ona meşhur mektubu teslim edebilir, müzisyenin onu fark etmediği prova sonrasında, sanatın ruhunda yaptığı etkiyle kadının kaleme aldığı abartılı övgüleri son derece eğlendirici bulabilirlerdi, adam bu çerçevede bir rostropovich olmadığının altını çizer, kadın da istikbalin neler getireceğini kimsenin bilemeyeceğini söyleyebilirdi, artık söylenecek bir şey kalmadığında ya da sözlerle düşünceler ayrı taraflara yol almaya başladığında, belki aralarında ihtiyarladıklarında hatırlayacakları bir şeyler olabilirdi. Viyolonselci evinden bu ruh hali içinde çıktı ve konser salonuna kadar da bu ruh haliyle gitti, aynı ruh haliyle sahneye çıktı ve yerine oturdu. Loca boştu. Gecikti, dedi kendi kendine, gelmek üzere olmalı, hâlâ gelenler var. Düşüncelerinde haklıydı, gerçekten de rahatsız ettikleri kişilerden özür dileyerek yerlerine ulaşmaya çalışanlar vardı ama kadın bir türlü ortaya çıkmadı. Belki ara verildiğinde gelecektir, diye düşündü. O da olmadı. Loca konserin sonuna kadar boş kaldı. Son bir ümit daha vardı, kadın belki de kulis çıkışında onu bekleyecek ve gelemeyişinin nedenlerini açıklayacaktı. Ama bu beklenti de gerçekleşmedi. Ümitlerin kaderi, biri yok olduğunda diğerinin ortaya çıkmasıdır, işte bu yüzden bunca hayal kırıklığına rağmen dünyadan silinip gitmemişlerdir. Öte yandan kadın

onu evinin önünde de bekliyor olabilir, dudaklarında bir gülümsemeyle mektubu verebilir, Buyrun, söz verdim, sözümü tutuyorum, diyebilirdi. Ama ne yazık ki kadın orada da yoktu. Viyolonselci eve put gibi döndü, elini kolunu kaldıracak dermanı kalmamıştı adeta, onu karşılamaya gelen köpeği itti, viyolonseli öylesine, herhangi bir yere bıraktı ve gidip yatağın üzerine uzandı. Öğren artık, dedi kendi kendine, öğren aptallık etmemeyi, gerçek bir salak gibi davrandın, esasında bambaşka şeyler ifade eden kelimelere, kendi istediğin türde bambaşka anlamlar atfettin, sen bu anlamları ne bilirsin ne de öğrenebilirsin, bomboş, tertemiz ve herhangi bir yüz hareketinden öte bir anlamı olmayan gülümseyişlere inandın, beş yüz yıllık bir birikimi ardında bıraktığını unuttun, hem de bunu sana kibarca hatırlatmalarına karşın unutmayı tercih ettin, şimdi de bu haldesin, onu misafir etmeyi düşündüğün yatağın üzerine bir paçavra gibi serildin, o ise muhtemelen şu anda senin onulmaz akılsızlığını ve üzgün duruşunu hatırlayıp gülüyor sana. Kapı girişinde reddedilmiş olduğunu unutan köpek, onu teselli etmek için yaklaştı. Ön patilerini yorganın üzerine koydu, bedenini sahibinin işlevsiz, işe yaramaz bir organmış gibi orada öylece duran sol eli hizasına kadar yukarı çekti ve başını yavaşça onun üzerine koydu. Sahibinin elini yalayabilir, alelade köpekler gibi bu hareketi tekrar tekrar yineleyebilirdi ama iyiliksever tabiat ona bonkör davranmış ve aynı hisleri farklı bir şekilde ifade etmesi için ona özel bir duyarlılık bahşetmişti. Viyolonselci köpeğe doğru döndü, bedenini de döndürdü, eğildi ve başını köpeğin başına yaklaştırdı; öylece durdular ve konuşmadan birbirlerine şöyle dediler, Düşündüm de kim olduğuna dair hiçbir fikrim olmadığını fark ettim, ama bunun hiç önemi yok, önemli olan birbirimizi sevmemiz. Viyolonselcinin içindeki burukluk gitgide azaldı, doğrusu dünya âlem böylesi olaylardan bıkmış usanmıştır, adam bekledi, kadın gelmedi, kadın bekledi, bu kez de adam görünmedi ama işin temeline indi ve şu yargıya vardı, aramızda kalsın ama, şüpheci ve kuşkucu davranırsak böylesi bir hayal

kırıklığının örneğin bir bacak kırılmasından daha kötü olmadığı sonucuna varırız. Tabii bunu söylemek kolay, ama sessiz kalmış olmak şüphesiz daha iyi olurdu, çünkü sözcükler genelde söyleniş amaçlarının tam tersine hizmet ederler, bu durum bazen öylesine çarpıcı bir hal alır ki söz konusu adamlar ya da kadınlar, Ondan nefret ediyorum, nefret ediyorum, derler, binbir yemin ederler ve daha sözleri bitmeden gözyaşlarına boğulurlar. Viyolonselci yatağının üzerinde doğruldu, son bir dayanışma hamlesi yaparak patilerini sahibinin dizlerinin üzerine koyan köpeğine sarıldı ve sitemkâr bir edayla, Biraz vakur ol, yeter artık hayıflanıp durduğun, dedi kendi kendine. Sonra köpeğe döndü, Haklısın, acıktın, dedi. Köpek kuyruğunu sallayarak, evet efendim acıktım dercesine cevap verdi, yemek yemeyeli epey olmuştu, birlikte mutfağa yöneldiler. Viyolonselci hiçbir şey yemedi, canı istemiyordu. Zaten boğazında öyle bir şeyler düğümlenmişti ki yemeye kalksaydı da yedikleri boğazından geçmezdi. Müzisyen yarım saat sonra yatağına yattı, uyumasını kolaylaştıracak bir de hap almıştı ama ilaç da kâr etmedi. Bir ara dalıyor ama biraz sonra yeniden uyanıyor, uykusuzluğun gelip yatağın diğer tarafına yerleşmemesi için sürekli olarak uykunun peşinden gidiyordu. Locadaki kadın rüyasına girmedi ama uyandığı anlardan birinde, onun ellerini göğsünün üzerinde kavuşturmuş halde müzik salonunda durduğunu gördü.

Ertesi gün pazardı ve pazar günleri müzisyen köpeği gezmeye götürürdü. Hayvan tasmasını ağzına almış dışarı çıkmayı bekliyor, bir yandan da bakışlarıyla sahibine adeta aşkın bedeli aşkla ödenir diyordu. Parka vardıklarında müzisyen her zaman oturdukları banka yöneldi ama uzaktan orada bir kadının oturduğunu gördü. Parklardaki banklar herkese açıktır, kamuya aittir ve genellikle ücretsizdir, dolayısıyla da bizden önce oraya gelip oturan birine, Bu bank benim, lütfen buradan kalkın ve gidip kendiniz başka bir yer bulun, deme imkânımız yoktur. Viyolonselci gibi beyefendi biri asla böyle bir şey yapmaz, hele hele banka yaklaşıp oturan kadının, locadaki kadın, cumartesi günü konsere

gelmeyen kadın ya da diğer bir deyişle müzik odasında ayakta duran kadın olduğunu gördükten sonra hiç yapmaz. Bilindiği üzere, elli yaşımıza geldiğimizde gözlerimiz eskisi kadar güven vermez bize, vahşi batıyı konu alan filmlerin at üzerinde dolu-dizgin giden kahramanlarını ya da gemilerinin güvertelerinden ufku dikkatle gözleyen eski zaman denizcilerini taklit edercesine etrafı kısık gözlerle süzmeye, gözkapaklarımızı kırpıştırmaya başlarız. Kadın bu kez farklı bir tarzda giyinmiş, üzerinde pantolon ve deri bir ceket var, viyolonselci kalbine, hiç şüphesiz bu o değil, başka biri, diyor, ama kalbinin gözleri onunkilerden keskin ve şöyle diyor, aç gözlerini de iyi bak, bu o, bir de davranışlarına dikkat et. Bu arada kadın başını kaldırdı ve viyolonselcinin şüpheleri dağıldı, evet bu oydu. Günaydın, dedi müzisyen, doğrusu size burada rastlamayı hiç ummuyordum, Günaydın, size veda etmeye ve dün konsere gelemediğim için özür dilemeye geldim. Viyolonselci oturdu, köpeğin tasmasını çıkardı, Git, dedi ve kadına bakmadan konuştu, Özür dilemenize gerek yok, bu sürekli olan bir şey, insanlar bilet alırlar ama şu ya da bu nedenle konsere gidemezler, olağan bir durum, Peki vedalaşma isteğim konusunda fikir yürütmeyecek misiniz, diye sordu kadın, Tanımadığınız birine veda etmeyi düşünmeniz büyük incelik ama yine de her pazar günü bu parka gelmeyi âdet haline getirdiğimi nereden öğrendiğinizi anlayamıyorum, Sizin hakkınızda bilmediğim pek az şey var, Lütfen, perşembe günü konser salonunda ve daha sonra telefonda yaptığımız saçma sapan konuşmalara dönmeyelim, daha önce hiç görüşmedik ve benim hakkımda hiçbir şey bilmiyorsunuz, Provayı seyrettiğimi unutmayın, Bunu nasıl yapabildiğinizi anlayamıyorum, şefimiz provaları yabancıların izlemesi konusunda son derece katıdır, sakın bana onu da tanıdığınızı söylemeyin, Onu sizi tanıdığım kadar tanımıyorum, doğrusu siz bir istisnasınız, Keşke olmasaydım, Neden, Bunu size söylememi istiyor musunuz, gerçekten istiyor musunuz, diye atıldı viyolonselci, ümitsiz bir ifadeyle, Evet, Ben hakkında hiçbir şey bilmediğim,

benimle oynayıp duran, yarın çekip gidecek bir kadına âşık oldum, işin kötüsü nereye gideceğini bile bilmiyorum ve onu bir daha göremeyeceğim, Yarın değil bugün gideceğim, Daha da beter, Sizinle oynayıp durduğum doğru değil, O zaman çok iyi rol yapıyorsunuz, Bana âşık olmanız konusunda ise söyleyebileceğim hiçbir şey yok, bazı kelimeleri ağzıma almam yasaktır benim, İşte gizemli bir durum daha, Bunun son olacağını da söyleyemeyeceğim, Bu vedanızla tüm gizemler önemini yitirecek, O zaman da başka gizemler söz konusu olacak, Lütfen bırakın, daha fazla acı çektirmeyin bana, Mektup, Mektup hakkında hiçbir şey bilmek istemiyorum, İstesem de mektubu size veremezdim, çünkü onu otelde bıraktım, dedi kadın gülümseyerek, O halde yırtın o mektubu, Mektubu ne yapacağımı düşüneceğim, Düşünmenize gerek yok, yırtın gitsin. Kadın ayağa kalktı. Gidiyor musunuz, diye sordu viyolonselci. Ayağa kalkmamıştı, başı önüne eğikti ve söyleyeceği bir şey daha vardı. Size hiç dokunmadım, diye mırıldandı, Bana dokunmanızı istemeyen bendim, dedi kadın, Bunu nasıl yapabiliyorsunuz, Sizi engellemek benim için zor değil, Şimdi de dokunamayacak mıyım size, Şimdi de dokunamayacaksınız, Elinizi bile sıkamaz mıyım, Ellerim soğuk. Viyolonselci başını kaldırdı. Kadın yok olmuştu.

Adam ve köpek hızla parktan çıktılar, sandviçlerini evde yemek üzere paket yaptırdılar, güneş altında şekerleme yapmadılar. Günün ikinci yarısı uzun ve hüzünlüydü, müzisyen bir kitap aldı, yarım saat okudu ve bir kenara bıraktı. Biraz çalmak için piyanonun başına oturdu ama acemileşmiş, kaskatı kesilmiş elleri ona itaat etmedi, ölmüş gibiydiler. Çok sevdiği viyolonseline yöneldi ama bu kez de enstrüman onu reddetti. Kanepede biraz kestirdi, hiç bitmeyecek bir uykuya dalmak ve hiç uyanmamak istedi. Bu arada köpek de yere yatmış ondan hiç gelmeyen bir işareti bekliyordu. Sahibinin içinde bulunduğu umutsuz halin nedeni parkta gördükleri kadın olabilirdi, en nihayetinde atasözü de, gözden ırak olan gönülden de ırak olur, demez miydi. Köpek, atasözlerinin bizleri sürekli olarak kandırdıkları sonucuna vardı. Kapının zili

çaldığında saat on bir olmuştu. Viyolonselci zili çalanın sorunu olan bir komşu olabileceğini düşündü ve kapıyı açmaya yöneldi. İyi akşamlar, dedi kapının önünde duran locadaki kadın, İyi akşamlar, diye cevapladı viyolonselci, hançeresindeki sıkışmayı kontrol etmeye çalışarak, Beni içeri davet etmeyecek misiniz, Tabii ki edeceğim, lütfen buyrun. Viyolonselci yana çekilerek kadına yol verdi ve kapıyı kapattı, heyecandan kalbinin fırlamaması için tüm bu hareketleri son derece yavaş yapıyordu. Dizleri titreyerek ona müzik salonuna kadar eşlik etti, titreyen elleriyle ona koltuğu gösterdi. Gitmiş olacağınızı düşünüyordum, dedi, Gördüğünüz gibi, kalmaya karar verdim, dedi kadın, Ama yarın gideceksiniz anladığım kadarıyla, Evet, kararım o yönde, Mektubu yırtmadığınızı, onu getirdiğinizi tahmin ediyorum, Evet, mektup yanımda, çantamda, Verin o halde, Her şeyin bir zamanı var, yanlış hatırlamıyorsam size acele eden ecele gider demiştim, Siz nasıl isterseniz, tamamıyla size teslim ettim kendimi, Ciddi mi söylüyorsunuz, Çok kötü bir huy olduğunun farkındayım ama ben her şeyi ciddi söylerim, insanları güldürdüğümde bile ciddiyimdir, hatta en ciddi olduğum anların o anlar olduğu söylenebilir, O halde sizden bir ricam olacak, Buyrun, Dün konsere gelemeyişimi bir nebze telafi edin lütfen, Bunu nasıl yapabilirim, Orada bir piyanonuz var, Yapmayın, son derece sıradan bir piyanistim ben, Viyolonsel çalın o halde, O zaman iş değişir, olur tabii, madem istiyorsunuz size bir iki parça çalabilirim, Parçaları ben seçebilir miyim, diye sordu kadın, Tabii seçebilirsiniz ama seçenekleriniz çalabileceklerimle sınırlı. Kadın bachın altı numaralı süitinin yazılı olduğu defteri eline aldı, İşte bunu istiyorum, Bu bölüm çok uzun, yarım saatten fazla sürer, bir hayli de geç oldu, Size vaktimiz var demiştim, bir kez daha tekrarlıyorum, Prelüd bölümünün bir yerinde de takılıyorum, Önemli değil, oraya geldiğinizde atlarsınız, belki de atlamanıza bile gerek kalmayacak, rostropovichten bile daha iyi çalacaksınız. Viyolonselci gülümsedi, Emin olun öyle olacaktır. Defteri sehpanın üzerine açtı, derin bir nefes aldı, sol elini viyolonselin sapına yerleştirdi, sağ eliyle yayı

tellere neredeyse değecek kadar yaklaştırdı ve başladı. Bir rostropovich olmadığının farkındaydı, dahası ancak program gereği ya da tesadüfen solo bölümler olduğunda kendini gösterebilen bir orkestra sanatçısı olduğunun da farkındaydı ama bu kadının karşısında, köpeği dizlerinin dibine yatmışken, gecenin bu saatinde, etrafı kitaplar, nota defterleri, partisyonlarla dolu bu salonda adeta johann sebastian bach olmuştu, ortaya koyacağı çok sayıda eserden biri olan ve opus bin on iki olarak adlandırılacak eseri cöthende besteleyen sanatçının ta kendisi olmuştu. Zorlandığı bölümü olağanüstü başarıyla geçti ve bunun farkına bile varmadı, mutluluktan uçan elleri viyolonselin fısıltılarına tercüman oluyor, onu konuşturuyor, ona şarkı söyletiyor ve hatta kükretiyordu, böyle bir müzik salonu, böyle bir kadın ve bu saatler, rostropovichin bile sahip olmayı isteyeceği şeylerdi. Çalınayı bitirdiğinde kadının elleri artık soğuk değildi, onun elleri ise düpedüz yanıyordu, bu yüzden elleri birleştiğinde hiç yabancılık çekmediler. Viyolonselci, Sizi otelinize bırakacak bir taksi çağırayım mı, diye sorduğunda saat biri epey geçmişti, kadın, Hayır seninle kalacağım, dedi ve dudaklarını uzattı. Yatak odasına gittiler, soyundular ve alınlarında yazılı olanlar gerçekleşti, sonra bir daha ve hatta bir daha. Sonra adam uyudu, kadın ise uyumadı. Kadın, yani ölüm kalktı, salonda bıraktığı çantasını açtı ve eflatun renkli mektubu çıkardı. Zarfı bırakacak bir yer ararcasına etrafına baktı, onu piyanonun üzerine koyabilir, viyolonselin tellerinin arasına sıkıştırabilir, hatta yatak odasında adamın başını koyduğu yastığın altına bile gizleyebilirdi. Ama yapmadı. Mutfağa gitti ve basit bir kibrit yaktı, oysa kâğıdı bir bakışıyla yok edebilir, onu un ufak hale getirebilirdi, herhangi bir şeyi parmaklarının hafif bir dokunuşuyla yakabilecek olmasına karşın, ölümün mektubunu yakmak için basit bir kibriti seçmiş, yalnızca ölümün ortadan kaldırabileceği zarfı, her gün kullandığımız, sıradan bir kibritle yakmıştı. Mektuptan geriye hiç kül kalmadı. Ölüm yatağa döndü, adama sarıldı, o hiç uyumazdı ama bu kez daha ne olduğunu bile anlamadan uyku gözkapaklarını yavaşça örttü. Ertesi gün hiç kimse ölmedi.